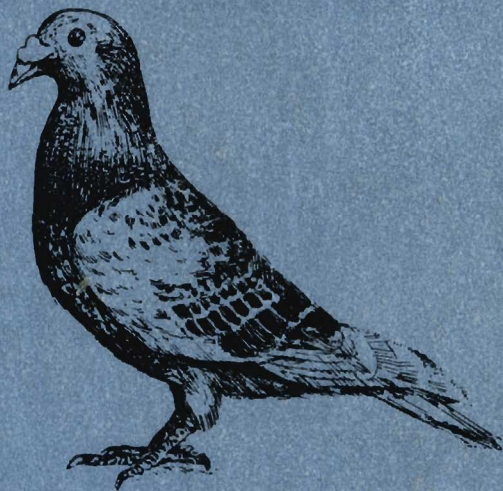

*Pěstování
poštovních
holubů*

JÁNOS HORVÁTH

NAŠE VOJSKO

OBSAH

Původ poštovních holubů a jejich využití pro přenášení zpráv	5
Popis a složení těla poštovního holuba	13
Holubník a jeho zařízení	22
Obstarávání stavu holubů a jejich přivyknutí	37
Krmení holubů	43
Chov	53
Výběr chovných jedinců, sestava chovných párů a vypěstování vlastního kmene	77
Výchova mladých holubů	90
Výcvik a závody	102
Pelichání	116
Selekce (výběr)	120
Nemoci	126
Orientační schopnost	141
Kmenová kniha	144
Měsíční plán práce	147
Posuzování poštovního holuba a všeobecná výstavní pravidla	162
Směrnice mezinárodních výstav	180
Všeobecná závodní pravidla (osnova)	182
Příprava závodů	187
Průběh závodů	190
Spolkové domácí závody bez hodin s pozorovateli	197
Obrazová příloha	199

JÁNOS HORVÁTH

PĚSTOVÁNÍ
POŠTOVNÍCH HOLUBŮ

PŘELOŽIL JAN LICHTENSTEIN

NAŠE VOJSKO

SVAZ PRO SPOLUPRÁCI S ARMÁDOU

1956

PŮVOD POŠTOVNÍCH HOLUBŮ A JEJICH VYUŽITÍ PRO PŘENÁŠENÍ ZPRÁV

Podle tvrzení odborníků pocházejí různá plemena holubů od holuba skalního. Tento názor je možno dokázat tím, že křížení různých druhů domácích holubů s jinými druhy divokými se ukázalo s hlediska dalšího pěstování bezvýsledné, protože bylo neplodné. Podobně dopadlo i křížení potomků křížených domácích a divokých holubů jak mezi sebou, tak i s potomky domácích holubů. Dalším důkazem je to, že povaha a způsob života různých druhů domácích holubů jsou téměř stejné jako u holubů skalních. Skalní holubi jsou šedomodré barvy, žijí v párech a hnízdí ve skalních dutinách. Najdeme je téměř ve všech skalnatých krajích, ale jejich pravou vlastí je Asie. Od ostatních druhů holubů se liší tím, že milují větší společnost. Žijí proto ve větších houfech a nikdy nehnízdí mezi větvemi stromů.

S pěstováním holubů jako domácích zvířat se setkáváme již v dávném starověku.

O jejich využití pro přenášení zpráv se dočteme dokonce již v bibli. Vypráví se tam, že Noe, když jeho archa ztroskotala na hoře Ararat, vypustil vránu, aby zjistil, zda se již blíží souši. Vrána se nevrátila. Poté vypustil holuba, který se později vrátil s větvíčkou olivy, a tak měl již Noe příležitost získat zkušenosti o orientační schopnosti holubů a o jejich lásce k domovu.

To, že i staří Egypťané používali holubů k přenášení zpráv, dokazuje nástěnná malba v chrámu Medina Huba z doby Ramsese III., 3000 let před n. l., která znázorňuje korunování faraona.

Faraon stojí s žezlem a šípy před dvěma oltáři, na kterých jsou položeny koruny horního a dolního Egypta. Za oltářem vzlétají čtyři holubi, aby oznámili do čtyř světadílů korunování mocnáře.

Podle Belona oznamovali egyptští, cyperští a kandijští námořníci pomocí holubů, že se blíží k domácímu přístavu.

I starověcí Řekové takto oznamovali vítězství, kterých dosáhli na olympiádě, domů svým příbuzným.

Plinius píše o tom, že Brutus, kterého obklíčil a obléhal v Mo-

deně Marcus Antonius, žádal pomoci holubů pomoc od svých přátel.

V době vlády sultána Nur Eddina v roce 1167 zřídili v Egyptě, v Arabii a po celé Syrii na 80–100 km vzdálenosti stanice poštovních holubů, aby umožnili plynulou zpravodajskou službu. Následník Nur Eddina, kalif Abaši-Achmed-Našer, ještě více rozšířil zpravodajskou službu poštovních holubů, která již neslouží pouze státním zájmům; i soukromníci jí mohou za značné částky používat k přenášení zpráv.

Tento vyvinutý zpravodajský systém zaniká v době kalifa Abaši-Moštasem-Bilacha kolem roku 1242, kdy Mongolové vtrhli do země a spolu s kvetoucí zemí zničili i stanice poštovních holubů.

I staří Peršané znali výhody takové zpravodajské služby a měli již kolem roku 637 dobře organisované stanice poštovních holubů. Peršané používali k přenášení zpráv tak zvaného holuba orientálního, kterého si sami vypěstovali a který se později stal základem i pro vypěstování dnešního poštovního holuba.

Ve střední a západní Evropě se rozšířily různé druhy holubů v době křížáckých válek a v době vpádu Saracénů do Španělska.

I do Maďarska se poštovní holubi dostali pravděpodobně s křížáckými výpravami; první autentické záznamy pocházejí však z roku 1566. Vyprávějí o tom, že když turecký sultán Soliman obklíčil v Szigetváru Miklóse Zrinyiho, vypouštěl Zrinyi poštovní holuby a žádal tak krále a Montecuccoliho, kteří tehdy tábořili v okolí Rábu, o pomoc. Turci však byli již připraveni a jejich vycvičení sokoli pochytili poštovní holuby vypuštěné z hradu.

Správnost těchto údajů ještě více dokazuje to, že tuto epizodu zvětšil básník gróf Miklós Zrinyi v 86. strofě XII. zpěvu eposu „Sziget-ské nebezpečí“.

Chov poštovních holubů se velice rozšířil v západních státech, ve Francii, v Německu a Anglii, nejdříve však v Holandsku. Nejvíce se rozvinul v Belgii; dnes známý poštovní holub je výsledkem pěstelské práce belgických chovatelů.

Již v roce 1826 uspořádali v Gentu holubářské rychlostní závody mezi Paříží a Gentem. O několik roků později pořádali Belgičané pravidelné rychlostní závody mezi Kolinem nad Rýnem a Cáchami. V roce 1825 byl v Lutychu založen první spolek chovatelů poštovních holubů. V novodobých válkách již používali Belgičany vypěstovaných holubů k zpravodajským účelům.

Poštovní holubi první přinesli zprávu o výsledku bitvy u Waterloo (o tři dny dříve, než britská vláda obdržela oficiální zprávu). V letech 1870—71, v době francouzsko-německé války, byli z obklíčené

Paříže balony vyvezení poštovní holubi, po kterých pak byly posílány zprávy do obleženého města.

V rakousko-uherské armádě oficiálně používali poštovních holubů po prvé v roce 1849 při útoku na Benátky.

V Evropě bylo prvním státem Německo, které zorganizovalo použití poštovních holubů s hlediska vojenského zpravodajství a které tento systém zavedlo jak u pozemních vojsk, tak i u námořních sil. Jeho příkladu následovaly pak i ostatní státy.

V první světové válce používaly poštovních holubů k zpravodajským účelům všechny zúčastněné státy.

Stará německá úřední zpráva praví: „5. armáda pracovala s 31 pohyblivými stanicemi s přibližně 3500 holuby; 7. armáda s 250 pohyblivými stanicemi s přibližně 22 000 holuby; armádní skupina „C“ s 35 stanicemi s přibližně 5000 holuby atd.“

Ke konci roku 1916 konalo na západní frontě službu přibližně 450 pohyblivých stanic asi se 100 000 poštovními holuby. Používání poštovních holubů k zpravodajským účelům se na západní frontě ukázalo tak důležitým, že v květnu 1917 přidělili poštovní holuby nejenom velitelstvím divisi a pluku, nýbrž i každému velitelství praporu a roty; dokonce i nejdůležitějším pozorovatelnám, hlavně dělostřeleckým. Ani jedno letadlo nemohlo vzlétnout bez poštovních holubů a ani jedna válečná loď, zvláště ponorka, nemohla opustit svůj domácí přístav, aniž s sebou měla poštovní holuby. Posádka mnohých ponorek vděčí za svoji záchranu jedině poštovním holubům. Za světové války dosáhli poštovní holubi největších úspěchů v roce 1918, v době Hindenburgovy jarní ofensivy, kdy při rychlých postupech přinášeli denně více než 300 hlášení a topografických nákrešů do hlavního stanu. Tito holubi byli dovezeni v letadlech za bojujícími divisemi a shozeni v koších padákem. Tak se podařilo velitelstvím divisi nejrychleji a nejpresněji zpravovat téměř každou hodinu hlavní stan o stále se měnící situaci. Francouzi opatřili holuby, kteří získali zásluhy na bojištích, čestným kroužkem, a mimo to je vyznamenali i medailemi a diplomy. Rainol, velitel pevnosti Vaux, která byla obklíčena nepřáteli, poslal z nedostatku jiných prostředků svoje hlášení poštovním holubem číslo 787-15 do Verdunu. Holub přilétl do svého holubníku omámen otravnými plyny a zatím, co mu snímali zprávu, pošel. Vyznamenali ho křížem Čestné legie a jeho preparované pozůstatky umístili v pařížském Dôme des Invalides.

V říjnu 1917 odpoledne vypustili Britové v první linii při těžkých bojích u Menun Road poštovního holuba číslo 2709, aby odnesl zprávu na velitelství divise, vzdálené 9 mil. Holub těsně po vypuštění

tění spadl zraněn za postavením a ležel tam v prudkém dešti až do rána. Když se trochu probral, s vypětím všech sil se opět vydal na cestu a doletěl až k svému holubníku, kde posel dříve, než mu zpravodajský důstojník mohl odejmout zprávu. Byl vyznamenán křížem Za zásluhy a jeho pozůstatky lze spatřit v museu United Service.

Nejproslulejším britským holubem v době světové války byl poštovní holub číslo 888, který nejčastěji přinášel důležitá hlášení do britského hlavního stanu. Byl mnohokrát vyznamenán. Mezi vyznamenáními lze spatřit i diplom britského krále, který odevzdala delegace vysokých důstojníků jeho velitelství. Po válce mu byla udělena pense a když zhylnul, byl pohřben s vojenskými poctami.

Nejproslulejším holubem americké armády, která bojovala na francouzské frontě a pracovala přibližně se 100 000 poštovními holuby, byla modře strakatá samice „Cher Ami“, která byla několikrát zraněna.

Víme, že i ve druhé světové válce se hromadně používalo poštovních holubů k přenášení zpráv. Válka ničící lidi a hmotné statky skončila, ale úřední zprávy, z nichž bychom dostali pravdivý obraz o činnosti poštovních holubů, nebyly ještě vydány. Jedno je však jisté. I přes nejmodernější zpravodajské prostředky hráli poštovní holubi velmi důležitou úlohu; když v soustředěné palbě všechny ostatní zpravodajské prostředky selhaly a veškeré spojení bylo již přerušeno, zbyla ještě poslední možnost – poslední naděje – prostý poštovní holub. Ale nyní se podívejme na to, jak se vyvinul z bojového používání přenašeče zpráv ušlechtilý sport míru? Jak se vytvořil novodobý sport pěstitelů poštovních holubů?

Více než před sto lety se sešlo ve Vervieru v Belgii několik lidí v hostinci a jednali o obchodu, který měl být uzavřen v Lutychu a o kterém chtěli pro jeho důležitost dostat co nejdříve zprávu. Vzhledem k tehdejšímu dopravnímu poměru setkala se to se značnými potížemi a právě proto se rozhodli, že vyšlou poštovního holuba. Někteří obchodníci náhodou poštovní holuby měli a každý považoval samozřejmě toho svého za nejrychlejšího. Nemohli se dohodnout, kdo má holuba propůjčit a náležitě se pohádali. Nakonec uzavřeli velké sázky a rozhodli se, že holuba vyšle každý z nich. Zpráva o uzavření velkých sázek se rychle rozšířila po městě a budila nevídáný zájem. První holub předstihl ostatní o dobrou půlhodinu. Vítězného holuba a šťastného výherce oslavovali v celém městě. Později závod opakovali, pak se k sázkařům připojovalo stále více lidí, vypsalí cenu a tak z tohoto malého semínka vyrostl mohutný strom, – sportovní závody poštovních holubů. Dnes žije v malé Belgii

400.000 chovatelů poštovních holubů. V Londýně je jich více než 16.000; v Německu chovalo před válkou více než 100.000 lidí přibližně 1,500.000 až 1,800.000 poštovních holubů.

To je již s hlediska národohospodářského činitele, se kterým je nutno počítat; 2—3 dkg potravy pro jednoho holuba denně činí ročně pro všechny 164.250 q, t. j. 1642 vagonů obilovin, nemluvě ani o průmyslu vyrábějícím kroužky, koše, napáječky, zařízení holubníků, hodiny atd. Náš dnešní poštovní holub se vyvinul z těchto druhů holubů:

Orientální holub

Jeho domovem je západní Asie. Má tyto zvláštnosti: přímé držení těla, střední velikost hlavy, dlouhý černý zobák se silnými nánosky. Bleděčervené oči, silný oční kroužek, dlouhý, tenký krk. Dlouhé, úzké tělo, vysoké černé nohy, široká prsa, silná křídla, dlouhý, tenký ocas.

Anglický carrier

Je přímým potomkem orientálního holuba. Má stejné zvláštnosti, nánosky a oční kroužky jsou silnější, nohy jsou černé.

Dragon, jinak britský dračí holub

Je křížencem carriera a některého rejdiče; má jemnější ústroj než carrier, zobák je kratší a silnější, nánosky a oční kruhy jsou mnohem menší.

Lutyšský holub

Je křížencem dragona a francouzského a anglického racka. Je střední velikosti, má silnou, trochu tlustou hlavu, krátký zahnutý zobák, kaštanově hnědé oči, krátký a tlustý krk, široká prsa, krátké nohy, krátký a úzký ocas.

Bruselský nebo gentský holub

Je podoben holubovi lutyšskému, nemá jen tolik zahnutý zobák.

Antverpský holub

Je křížencem dragona a skalního holuba, případně některého rejdiče. Má dlouhou hlavu a dlouhý zobák, podlouhlé, středně silné tělo, široká prsa, dlouhý krk a vysoké nohy.

To byly pratyipy, holubi, kteří dědili svoji orientační schopnost a vytrvalý let od skalních holubů a rejdičů, touhu po domově a lásku k holubníku od racků a nánosky od svých východních předků —

zpravodajů. Tyto pratytypy se samozřejmě již nevyskytují, projevují se pouze někdy určitými vlastnostmi předků.

Dnešní holub byl vypěstován z těchto pratytypů tvrdou a cílevědomou chovatelskou prací, aby odpovídal dnešním zvýšeným požadavkům a změněnému vkusu.

V Maďarsku byl založen v roce 1882 za velmi skromných okolností první holubářský spolek „Columbia“; v roce 1886 se pořádaly první závody. V roce 1901 závodili holubi již mezi Košicemi a Przemyslem. V roce 1914 se závodilo mezi Fiume a Sarajevem.

Zde bych chtěl připomenout zajímavost, na kterou se již pomalu zapomíná. Těsně před vypuknutím první světové války se vyskytl plán na zřízení mezinárodního holubníku v Belgii, kam by nejlepší chovatelé, příslušníci různých národů, poslali mladá holoubata a potom by jak mezi sebou, tak i s belgickými chovateli závodili za stejných podmínek.

Počet zástupců jednotlivých národů a počet chovatelů poštovních holubů byl stanoven podle poměru.

Z vlastního stavu, který byl oprávněn se závodů zúčastnit, mohlo se – pokud se na to dobře pamatují – vyslat do mezinárodního holubníku šest holoubat. Vedením tohoto holubníku měl být pověřen britský podplukovník ve výslužbě Osman. Vedení mezinárodního holubníku bylo povinno postarat se o nácvik a závodění zaslaných holubů. Holubi byli i nadále majetkem zasilatele, jemuž náležely i ceny, které holubi vyhráli. Potomci těchto holubů měli být prodáni ve veřejných dražbách a takto získaný příjem měl sloužit k udržování mezinárodního holubníku a na výdaje spojené s krmením a výcvikem holubů. Zasilatel měl však mít právo, aby na dražbách mohl zakoupit přednostně, za nejvyšší vydraženou cenu, potomky svých holubů; jeden chovatel se nemohl podle navržených stanov zúčastnit závodů mezinárodního holubníku s více než šesti holuby.

Plán mezinárodního holubníku mohl již být uskutečněn. Stavby byly již dohotoveny, došlo již i několik zásilek holubů – pokud je mi známo, i holubi předsedy Ference Malosíka, zástupce Maďarska, byli již na cestě – když vypukla první světová válka a celý tento zajímavý plán ztroskotat.

Německá armáda vpadla do Belgie a celý mezinárodní holubník byl před ní odvezen do Anglie. Z materiálu tohoto mezinárodního holubníku byl později údajně vytvořen chov podplukovníka Osmana, který byl mezinárodně uznáván.

Po dobu první světové války byla samozřejmě činnost „Columbia“ zastavena. Na podzim 1920 uspořádali v Szegedině první poválečné závody. Do roku 1924 byl spolkový život velmi chabý. Zá-

vodů, uspořádaných mezi Szegedinem a Miskolcem, se zúčastnilo pouze deset až dvanáct chovatelů. V té době vstoupilo do spolku více chovatelů okrasných holubů a za jejich účasti nastal velký vzestup ve spolkovém životě. I když se konečné termíny vypouštění holubů – v Szegedině a v Sátoraljauhelye – v letech 1925—29 nezměnily, zúčastňovalo se závodů stále více a více zájemců.

Rok 1929 je důležitým mezníkem maďarského poštovního holubářství. Objevily se závodní hodiny, první importování holubi, a co je nejdůležitější, oživil i venkovský sport. V Tóvarosu, v Tatabánya, v Rábu, v Szolnoku, v Miskolci a na jiných místech se vytvořily odbočky; rozhodli jsme se pro zahraniční závod a na jeho přípravu jsme prováděli lety s mladými v Hegyeshalomu již na podzim.

První zahraniční závod se uskutečnil roku 1930 z Lince – délka trati činila 376 km. Následovalo však velké zklamání. Většina holubů, kteří doma jakž takž proletěli vzdálenost 150–200 km, nemohla zdolat dvojnásobnou vzdálenost, která vedla přes mnohem těžší, hornatý a lesnatý terén. Mnozí chovatelé, kteří zahájili nácvik se stavem 20–30 holubů, mohli do Lince poslat sotva dva nebo tři z nich. A že to byl všeobecný zjev, dokazuje i to, že na linecký závod přihlásili chovatelé pouze asi 65 holubů a i z nich pouze $\frac{1}{3}$ se přivlekla zpátky. Úmyslně říkám přivlekla, protože tu průměrnou rychlost 700 m za hodinu, které dosáhl můj holub s kmenovým číslem 106/929, nemůžeme nazvat výborným výkonem, zvláště za pěkného počasí, a již také ne proto, že tento závod trval dva dny.

Od tehdejšího stavu holubů jsme také nemohli očekávat lepší výkony. Rumunská okupace téměř vyhubila největší část holubů, sotva několik jich zůstalo. Dovoz zahraničního materiálu byl z valutárních a pasových důvodů téměř nemožný. Byli jsme odkázáni na rozpuštěný stav holubníku komárenského hradu a na vytríděný materiál z armády, na vajíčka nalezená v koších po vypouštění německých holubů, z nichž jsme si pak vychovali holoubata.

Tehdy bylo velmi těžké nalézt pořádného holuba, nemluvě vůbec o jeho získání!

V roce 1931 jsme ještě zvýšili vzdálenost (až do Norimberku, t. j. na 650 km). Byli jsme však zklamáni stejně jako v prvním roce. Touha po dobrém poštovním holubu byla úplně živelná. Došli však již první importování Němci, Holanďáci, Angličtí, Američtí a Belgičtí holubi; i domácí stav se náležitě zlepšil, protože slabí holubi se na pěti zahraničních cestách sami vyřadili.

V roce 1932 jsme již vypouštěli holuby až do Frankfurtu – t. j. 820 km, a neoficiálně do Cách, – t. j. 1050 km. Od roku 1933 až do vypuknutí druhé světové války byl Kolín nad Rýnem s malými

obměnami naší nejdelší oficiální závodní vzdáleností, t. j. 960 km. V roce 1936 přestal spolek „Columbia“ existovat a předal své místo „Holubářské chovatelské společnosti Hungaria“. Budapeštské a venkovské odbočky společnosti se osamostatnily.

V letních měsících se Maďarsko zúčastnilo hromadného vypouštění poštovních holubů při zahájení berlínských olympijských her.

Holubářský sport se dobře vyvíjel, stav se zlepšoval a také v zahraničí již sledovali naši činnost. V roce 1938 jsme byli pozváni do Bruselu na první olympiádu poštovních holubů. (Výstava – pozn. překl.).

S výsledkem, kterého jsme tam dosáhli, jsme mohli být spokojeni, protože z deseti národů, proslulých starou tradicí poštovních holubů, jsme se v soutěži družstev umístili na šestém místě. V soutěži jednotlivců dosáhl náš maďarský chovatel Ferenc Pöltl se svou modrou kapratou holubicí nejvíce bodů v soutěži holubic.

V roce 1939 jsme dosáhli neočekávaných výsledků na druhé olympiádě poštovních holubů, která byla uspořádána v Kolíně nad Rýnem, kde jsme ze čtrnácti zúčastněných národů v závodě družstev vybojovali druhé místo. Umístili jsme se hned za Belgií, která měla jen o několik bodů více. V závodě jednotlivců byl můj červený kapratý holub na osmém místě mezi holuby. V kategorii holubic se umístila také moje modrá kapratá holubice na prvním místě. Výsledek těchto úspěchů se ukázal hlavně v zahraničí; nejružnější odborné listy o nás psaly dlouhé články, téměř všechny odborné časopisy všech zemí přinášely fotografie našich holubů. Pisatelé přiznávali, že nás doposud nikdo neznal a že od nás nikdo takové výsledky neočekával.

Naše mezinárodní výsledky měly příznivý ohlas i doma. Počet našich spolků dosáhl 30 a počet našich chovatelů se blížil 2000.

Neodpočívali jsme však na vavřínech, ale připravovali jsme se cílevědomou prací na třetí olympiádu poštovních holubů, která se měla konat v roce 1940 v Paříži, abychom dovedli obhájit dosažené výsledky. Vypuknutí druhé světové války však zmařilo veškeré naděje. Je samozřejmé, že válka neušetřila ani tento slibně se rozvíjející sport. Doposud chovatelé nedovedou ani spočítat ztráty. Jedno je však jisté: bude zapotřebí hodně cílevědomé a vytrvalé práce k tomu, abychom opět upevnili svou mezinárodní pozici, vybojovanou v roce 1939 v silné konkurenci zkušených chovatelů z mnoha zemí.

POPIS A SLOŽENÍ TĚLA POŠTOVNÍHO HOLUBA

Cílem knihy není podrobně se zabývat anatomii holubů. Chceme čtenáře obeznámit jen s takovými vědomostmi, kterých je nezbytně zapotřebí k tomu, abychom mohli úspěšně chovat poštovní holuby.

Tělo poštovního holuba, jako všech holubů, se skládá z kostry, ze svalstva vybudovaného na kostech, z peří pokrývajícího svalstvo a z ostatních orgánů.

Kostra představuje pevný základ, na kterém je vybudováno tělo a o nějž se poštovní holub opírá při pohybu.

Svalstvo, kterému se lidově říká maso, umožňuje nejrůznější pohyby a upíná se na kostech podle svých funkcí. Svaly se upínají ke kostem šlachami.

Svalstvo je pokryto koží, která je složena ze dvou vrstev; z pokožky a škáry. Pokožka, jak to již z názvu samotného vyplývá, je vrchní částí, škára je část spodní a podkožním vazivem je spojena se svalstvem. Ve škáře jsou umístěny i kořeny peří. Kůže je pokryta peřím, které chrání tělo před nepohodou.

Nyní probereme různé části těla a orgány holuba.

Hlava se skládá z mnoha kostí; z nich jsou viditelné pouze kost lebeční, zobák, horní čelist a dolní čelist. Kostí nosu, očních důlků a jiné jsou skryty. V lebeční kosti je umístěn mozek, který spolu s míchou tvoří centrum nervového systému. Z tohoto centra vycházejí do všech částí a orgánů těla silnější a tenčí bělavé nitky – nervy, které udržují spojení mezi nervovým centrem a příslušnými orgány, přenášejí nejrůznější vlivy na smyslové orgány – světlo, zvuk, vůně atd. – a převádějí rozkazy, vycházející z nervového centra.

Osvětlíme si celý tento průběh na příkladu.

Holub klidně zobe na dvoře, nedaleko na rohu domu se objeví kočka. Sluchové nervy ucha přenášejí tichý šelest, který kočka způsobila, do nervového systému, zároveň však do něho i oční nervy přenesou obraz kočky a z nervového centra už letí rozkaz do svalstva nohou: vyskočit! a k svalům křídel: vyletět!

Lebka musí být dutá, aby se v ní mozek dobře umístil a vyvinul. Proto má být hlava alespoň uprostřed silná, má se ohýbat v mírném oblouku směrem od zobáku ke krku; čelo má být široké a vysoké, případně s výčnělkem. Zobák má být středně dlouhý v podobě pravidelného kuželu a má se nelomenou čarou připojit k čáře hlavy; zobák se má dobře zavírat, t. j. když se na něj díváme se strany, nesmí být vidět mezera mezi vrchní a spodní částí. Na to musíme dbát, protože z takového holuba by nikdy nebyl dobrý závodník. Důležité je také to, aby vrchní část zobáku nebyla o mnoho delší než

spodní, aby nebyla ohnuta směrem dolů – krahující zobák; tato vada překáží holubovi při zobání, nemůže pořádně uchopit zrno, mnoho zrněk mu vypadne nebo je roztrousí stranou. Když takového holuba pořádně pozorujeme, vidíme, že se živí mnohem déle než jeho normální druhové. Ti jsou již nasyceni a on by ještě stále zobal, kdyby ostatní před ním potravu nevyzobali. Tak, nekrmíme-li ho zvlášť, zůstane vždy hladov a velmi snadno zeslábne.

K závodnímu letu je nezpůsobilý, protože v transportním koši nemůže zobat. Nehodí se také k chovu, protože svá mláďata špatně vychovává, může jejich jemné zobáčky lehce poranit a zkřivit.

Nosní výčnělky na zobáku jsou hladké i u starých holubů. I když zesílí, nemají být bradavičnaté.

Nosní otvory mají být dost prostorné a volné. Úzký nosní otvor může způsobit otevírání zobáku, protože se jím holubovi nedostává dost vzduchu. Takoví holubi zůstanou při severním nebo silném větru snadno pozadu. Jazyk má být růžový; bílý jazyk je znakem slabosti.

Uši dobrého poštovního holuba nejsou vidět, protože jsou skryty hustým peřím. Vyřazujeme takové holuby, jejichž uši jsou dobře vidět, protože ti jsou zpravidla nervosní, vzdorovití a lekaví. Nejhorší jsou ti, kteří i z nejnepatrnějších důvodů „houkají“ a tím poplaší i ostatní. Takového holuba je třeba co nejdříve odstranit z holubníku, jeho nervosní chování může snadno způsobit nepříjemnosti, protože je téměř nemožné odnaučit ho špatným vlastnostem.

Před několika lety jsem měl také takového nervosního holuba, který na nejmenší nezvyklý šelest nebo při spatření něčeho nezvyklého houkal a v holubníku doposud klidní holubi náhle znervosněli. Protože to byla jinak velmi krásná holubice, nechtěl jsem ji zničit a pokusil jsem se naučit ji pořádku. Ale ani dobrým, ani energickým zacházením jsem s ní nic nesvedl. Jednou jsem čekal na svých deset závodních holubů, které jsem poslal na závod z Regensburgu; bylo ještě brzo a seděl jsem v křesle u holubníku a četl. To znamená, že jsem nedělal žádné pohyby, které by mohly holuby zneklidnit. Ti byli již zvyklí na mou přítomnost, důvěřivě se kolem mne procházeli, můj starý modrý holub mi seděl na klíně a čekal, abych ho pohladil a dal mu zrníčka sepií, jiný mladý pár „volal“ pod mým křeslem, všecko bylo tiché a klidné.

První dva závodní holubi přiletěli neočekávaně brzy a moje nervosní holubice, která se doposud chovala klidně, ale lekla se pravděpodobně buď stínu přilétajícího holuba, anebo šelestu, který holub způsobil když přistal na prkénku u vletu, a začala pronikavě houkat. Přilétnuvší holubi, kteří již chtěli vletět do holubníku, se náhle

odrazili od vletu a i když ostatní se již brzy také objevili, nepodařilo se mi ani jednoho z nich během půl druhé hodiny přilákat. Tak se stalo, že moji závodníci se místo velmi dobrého umístění nedostali ani na závodní listinu. Moji nervosní holubici stihl osud, který si již dávno vysloužila – byla vyřazena.

Oči dobrého poštovního holuba mají být v očních důlcích dobře posazeny, nesmějí příliš vyčnívat ani příliš zapadat, nýbrž mají být umístěny tak, aby holub ze všech směrů vše dobře viděl – nad prodlouženou čarou mezery zobáku, podle možnosti blízko temene hlavy.

Oko, jehož pupilu by rozdělila prodloužená čára zobákové mezery, sedí již příliš hluboko.

Z části oka popíšeme jen ty, které by mohly být zajímavé s hlediska chovatelského.

Když se podíváme na oko, můžeme na něm rozeznat více kruhů; uprostřed vidíme černý lesklý kruh, který se vlivem světla rozšiřuje nebo stahuje – pupilu, zornici. Její velikost ovlivňuje i vzdálenost těch předmětů, na které se oko dívá. Pupila se vlivem ostrého světla zúží, při slabém světle se však rozšíří.

Vzpomeňme si na fotografický aparát, kde vzdálenost a světelnost nařídíme dvěma zařízeními; pupila vykoná tuto dvojí práci najednou a automaticky. Aby ji však mohla vykonat, musí být pružná a citlivá na světelné změny. O této činnosti se snadno přesvědčíme, vystavíme-li oči holuba ostrým světelným vlivům – slunci, silné žárovce – pupila se zúží. Když přikryjeme oči dlaněmi, pupila se rychle rozšíří. Sejmeme-li dlaň, pupila se náhle opět zúží.

Pupila, zornice zdravého poštovního holuba, má tvar přesného kruhu. Holub, jehož pupila nemá přesný kruhovitý tvar (hvězdicový, vejcovitý, trhavý nebo má formu nepřesného kruhu), musí být co nejdříve vyřazen, protože je buď nemocný, nebo přepěstovaný (přešlechtěný).

Při posuzování si však musíme dát veliký pozor: zornice je totiž ohraničena úzkým kroužkem různé barvy, který je mnohdy pouhým okem sotva viditelný. V mnoha případech nelemuje pupilu ve formě kruhu, někdy jen částečně, někdy ji ohraničuje na straně zobáku nebo temene hlavy. Když tedy pupilu povrchně zkoumáme, mohli bychom snadno usoudit, že má tvar nepravidelného kruhu. Tento kroužek má pro různá plemena zvláštní cenu při posuzování.

O významu tohoto kroužku se dlouho debatovalo, než se konečně přišlo na to, že je usměrňovacím svalem pupily a slouží jako její svěrač. Čím pravidelnějším a užším kruhem obklopuje svěrač kroužek pupilu, tím se tato snadněji rozšiřuje nebo stahuje, tím je

citlivější na světelné vlivy. Dobrá funkce pupily zvýší závodní i chovnou hodnotu poštovního holuba.

Jak jsem se již zmínil, lze pozorovat u určitých holubů jen určité části kroužku. I když takoví holubi mohou být při dobré tělesné konstituci velmi dobrými závodníky, dejme přednost spíše takovým, kteří mají kroužky úzké, ve tvaru pravidelného kruhu, máme-li možnost výběru chovných holubů.

Kruh obklopující pupilu nazýváme duhovka nebo iris.

Základní barva iris (duhovky) je různá, vyskytuje se od oranžově žluté až ke kaštanově hnědé a od světlemodré do všech odstínů. Ať je zbarvení duhovky jakékoli, nemá vliv na vlastnosti holuba. Tmavožlutá, světlá (t. zv. „skleněné oko“), hnědá nebo i jinak zbarvená iris má stejnou hodnotu. Avšak albinotická duhovka platí za projev přešlechtění.

U holuba s dokonalýma očima pozorujeme na iris vnitřní kruh, to je pole, které mění objem pupily. Rozšiřuje-li se pupila, zmenšuje toto pole svůj objem, zmenší-li se pupila, vnitřní kruh duhovky se rozšiřuje. Vnitřní kruh duhovky je oddělen od vnějšího červeným kruhem cévek. Čím širší a červenější je tento kruh, tím živější je pohled holuba, tím ohnivější je jeho výraz. Naproti tomu holub, kterému chybí tento kroužek cévek, vypadá chudokrevný, nemocný a ochablý, protože vnitřní a vnější kruh duhovky téměř splyne. K závodům a hlavně k chovu použijeme holubů, u kterých můžeme zjistit výše uvedené kruhy a dávejme přednost těm, jejichž iris je propletena největším počtem cévek. Takové holuby, u nichž je iris téměř jednobarevná, žlutá, zelenavá, světlá atd. a bez barevných odstínů a cévek, vyřadíme co nejdříve ze svého chovu. Nevím, jaké zkušenosti měli v tomto směru jiní, proto svůj názor nemohu stanovit jako všeobecný předpis, ale během své dlouholeté chovatelské činnosti jsem zjistil, že moji nejlepší chovní holubi a nejúspěšnější závodní holubi měli duhovku vybavenou silným tmavočerveným kruhem cévek. Nejlepší a nejčennější holubi měli tento cévní kruh nejsilnější a nejživější barvy. Totéž jsem zjistil v zahraničí při zkoumání výborných holubů.

Iris nebo duhovku ohraničuje průhledná rohovka na přední části oka. Vnější obal oka tvoří neprůhledná bělima. K ochraně očí slouží oční víčka. Horní víčko je menší a méně pohyblivé než spodní. Když holub přivře oči, vystupuje spíše spodní víčko a zdá se, jakoby přikrylo celé oko. Pod horním víčkem u vnitřního koutku je umístěno třetí víčko, které vlastně je neprůhlednou blanou a při pohybu nahoru a dolů přikrývá celé oko a čistí je.

Vnější víčka jsou barvy matně bílé nebo šedobílé. Jsou-li otevřena,

v přesném kruhovitém tvaru přikrývají oči podél hranic duhovkového okruhu tak, aby rohovka nebyla viditelná.

Vičky vytvořený oční kruh je vadný tehdy, když nechává rohovku odkrytou směrem k zobáku, na straně, k temeni nebo kolem dokola. Tato vada se nazývá „otevřené oko“.

Otevřené oko není pouze vadou krásy, nýbrž nedostatkem. Očním kruhem nedostatečně uzavřené oko snadno slzí, při vlhkém počasí nebo v případě silného větru brání poštovnímu holubovi v letu, a tak v rozvinutí všech jeho schopností.

Krk se skládá z jedenácti obratlů kruhovitého tvaru, které jsou spojeny pružnými vazy, což způsobuje, že hlava se může snadno otáčet libovolným směrem.

Pozorujme letící skupinu poštovních holubů a uvidíme, že za letu se hlavy stále otáčejí doleva nebo doprava. Musí-li holub letět dlouhé hodiny a někdy také celé dny, je krk právě tak namáhán jako ostatní části těla. Proto musí být svalnatý, krátký a pevný, musí přejít na trup jemným sklonem a husté peří má dobře přilnout k ramenům.

Holubi s příliš dlouhým nebo tenkým krkem nemohou být dost svalnatí a nemohou vyvinout potřebnou sílu a podporu.

Páteř je osa, na které je vybudována kostra. Páteř začíná u lebeční kosti jedenácti krčními obratly, pokračuje pak hrudními, bederními, pánevními a ocasními. Na obou stranách hrudních obratlů jsou žebra, která uzavírají širokou prsní kostí dutinu hrudní.

V hrudní dutině jsou umístěny nejdůležitější orgány holuba: srdce a plíce.

Hrudník má být co nejsilnější, nejširší a nejprostornější. Široký hrudník dokazuje, že holub má dobře vyvinuté dýchací orgány, srdce, a že má silné svaly.

Prsní kost, jak jsem se již zmínil, je velký, ale tenký a široký kostní plát, který je spojen na stranách s žebry a s nimi s páteří. Na vnější straně prsní kosti je dobře vyvinutá střední hrana, tak zvaný hřeben. Vpředu je hřeben trochu zdvižen směrem nahoru, dozadu se naklání jemným sklonem a u zadní strany prsní kosti hladce mizí.

Prsní kost a hřeben má být souměrný s postavou holuba. Úzká a krátká prsní kost je právě taková vada, jako hrubý, hluboký nebo těžký hřeben, protože takoví holubi mají zpravidla příliš těžké kosti, což jim vadí v letu. Prsní kost, lépe řečeno hřeben, nazýváme hlubokým tehdy, když tvar prsou není okrouhlý, nýbrž ostrý, trojhranný a dole je špičatě zakončen. Hřeben není správně vsunut mezi hrudní svalstvo a jeho hrot je případně znatelný i přes peří.

Ohnutý nebo křivý hřeben se vyskytuje obvykle u holubů se slabou nebo špatnou kóstrou.

Na prsní kosti a na hřebenu se upínají dva při letu nejdůležitější svaly, velký a malý hrudní sval.

Malý hrudní sval, který táhne křídla dopředu a který je zvedá, spočívá jedním koncem na hřebenu, druhým na rameni a na vidlicové klíční kosti.

Velký hrudní sval, který táhne křídla dozadu a dolů, způsobuje mávání, lne jedním svým koncem nad malým hrudním svalem k hřebenu, druhým k výčnělku ramene. Tyto svaly musí být široké, silné a pružné.

Pokračováním hrudníku je břišní dutina, kde jsou umístěny vnitřnosti – zažívadla a orgány močové a pohlavní, a kterou ohraničují kosti: bederní, křížová, pánevní a vidlicová. Kost, zvaná vidlicová (vidlice), která má dvě úzké, žebrům podobné kosti, patří k pánvi a slouží k udržení vnitřností a k zesílení břišní dutiny. Proto je nutno, aby vidlicové kosti byly silné a stejnoměrně vyvinuté, dobře zaokrouhlené. Nesmějí být špičaté. Jejich konce mají být ve výši prodloužené čáry hřebenu, co nejbližší ke kosti prsní, aby tak svíraly podle možnosti co nejmenší úhel.

Má-li holub slabé vidlice, nemají vnitřnosti dosti pevné držení. Takoví holubi se velmi rychle unavují, zejména při dlouhých letech, které vyžadují vypětí všech sil; proto nemohou dosáhnout dobrých výkonů. Přední končetiny tvoří u ptáků křídla; ta jsou připojena dlouhou a úzkou lopatkou k trupu. Z lopatky vycházejí obě klíční kosti, jejichž spodní srůst tvoří vidlici.

Největší a nejsilnější kosti křídla je ramenní kost, rameno, která pokračuje do dvou kostí, tvořících předloktí, pak následuje zápěstí a zápěstí. Nohy jsou pánevní kosti připojeny k páteři; stehenní kost, která je přikryta křídly, přilne při letu k žebrům, jejím pokračováním je již viditelný bérce, holeň, který se skládá ze dvou kostí. Pak následuje tak zvaná nártní kost (běháček), která je pokryta světlečervenými malými rohovými šupinkami a končí patním kloubem, z něhož vycházejí čtyři prsty. Ze čtyř prstů směřují tři dopředu a jeden dozadu.

Peří chrání tělo holuba před vnějšími vlivy.

Peří holuba sestává z letek různých velikostí, tvarů a jakostí. Krycí peří a chmýří chrání tělo před vlhkostí a zimou; t. j. proti nepohodám i počasí. Velké letky křídel a ocasu slouží k pohybu ve vzduchu, středně krycí letky slouží k ochraně a zhuštění letek křídel a ocasu.

Letka vyrůstá z bradavice, podobné tašce a umístěné ve škáře. Do této bradavice se sbíhá mnoho krevních cév, které dopravují výživu, potřebnou k vzrůstu peří.

Letka se skládá z brku, ostnu a praporu. Brkem nazýváme z rohu utvořenou tvrdou část, na které je umístěn ostn a prapor. Brko je vespod duté, průhledné, výše husté a směrem ke konci se stále ztenčuje. Letka má být pružná a bez jakýchkoli trhlin. Dobrou letku poznáme podle toho, že ji můžeme ohnout téměř do tvaru kruhu, aniž bychom ji zlomili.

Chmýří na letce najdeme tam, kde dutá část brku přechází do části husté, a čím vyspělejší je toto chmýří, tím bohatší je opeření a tím cennější je holub.

Prapor příkrývá tři čtvrtiny části brku. Stonky praporu jsou k sobě připojeny malými háčky.

K rychlému létání jsou nejdůležitější letky křídel, které můžeme třídit takto: dlouhé, prvořadé „veslové“ letky, které jsou umístěny v kožených váčcích kryjících prst křídla. Těchto letek je deset. Je třeba, aby brka těchto letek byla dlouhá a pružná, aby jejich prapory byly široké a na konci zaokrouhlené.

Druhořadých veslových letek křídel, které jsou umístěna na předloktí, je obvykle dvanáct.

Krycí letky křídel, které příkrývají jak zespoda, tak svrchu spodní část veslových letek, a které těsní mezeru mezi nimi, tvoří spolu s veslovými letkami nosnou plochu křídel.

Veslové letky jsou umístěny jako tašky na střeše. Plocha křídel se musí dobře krýt až do zadního okraje, aby rozpjaté křídlo vytvořilo téměř nezlomenou čáru směrem k ose těla.

Ocasní letky slouží u holuba ke změně směru, k řízení letu.

U poštovních holubů najdeme obvykle dvanáct hlavních „rejdovacích letek“, ale následkem atavistických změn může se jich vyskytnout čtrnáct nebo šestnáct.

Těsně pod hlavními „rejdovacími letkami“ najdeme ochranné letky, které zabraňují pronikání vzduchu. Je jich také dvanáct a jsou sotva o dva až tři centimetry kratší než první. Spodní část „rejdovacích letek“ je shora také bohatě přikryta krycím peřím, které ji chrání před větrem a deštěm.

Ostatní části těla jsou přikryty menším peřím a je důležité, aby toto peří bylo jemné, měkké, husté a hedvábné.

Probrali jsme povrch těla, kosti, svaly a opeření; nyní se budeme v hrubých rysech zabývat orgány holuba.

Zažívací orgány můžeme nejsnadněji přehlédnout, když v duchu sledujeme cestu potravy, kterou holub sezobal.

Sebrané zrníčko se dostane otvorem v zobáku na jazyk; na vrchní části jazyku můžeme pozorovat malé bradavičky, jejichž pomocí cítí holub chuť potravy. Zadní část jazyku končí chřtánem, jímž se

zrno dostává přes jícen do volete. Vole je pružný váček, na jehož stěnách jsou slinné žlázy. V tomto váčku se shromažďuje nazobané zrní, smíchá se s vypitou vodou a v změkklém stavu projde dále žaludkem do „drtičího svalnatého žaludku“. „Drtič“ má silné svaly a tlusté stěny, které pomocí drobných kamínků jemně umelou žaludeční šťávou promíchanou potravu.

Drtičí svalnatý žaludek vlastně u ptáků nahrazuje zuby.

Svaly drtiče tlačí rozemletou a žaludeční šťávou promíchanou masu do tenkého střeva, které je přibližně 1 m dlouhé; tam se promíchá se zaživacími šťávami žláz (játra, slinivka). Nyní je potrava připravena, aby ji organismus mohl vstřebat.

Výživné látky, které organismus potřebuje, se vstřebají pomocí vlásenkovitých cév probíhajících stěnamí střev a pomocí krevního oběhu se dostanou do různých částí těla. Zbývající část, která již není potřebná pro organismus, se dostane tlustým střevem do kloaky a odtud konečníkem odchází z těla jako trus.

Jak vidíme, sezobané zrno se různými chemickými procesy promění v potravu potřebnou pro tělo. Je samozřejmé, že se současně vytvoří rozkladné produkty, které se také dostávají do krve. Vyloučení těchto rozkladných produktů provádějí ledviny.

Ledviny jsou umístěny za plicemi na obou stranách páteře. Skládají se z malých rourek a odstraňují z krve škodlivé látky, které se dostávají močovodem do kloaky a odtud spolu s trusem odcházejí konečníkem z těla. Ve spojení se zaživacími orgány můžeme probrat i rozmnožovací orgány holuba.

Množení probíhá kloakou. Pohlavními orgány holubice jsou vaječník a vejcovod, který ústí do kloaky. Touto se oplodní vejce, tvořící se ve vaječníku. Nejdříve se v oplodněném vejci vyvine žloutek do normální velikosti, pak se dostane do vejcovodu, kde je vystaven stálému rotačnímu pohybu. Zde se navrství bílek a kolem něho se vytvoří na vápno bohatá skořápka. Vyvinuté vejce opouští tělo kloakou tupým koncem napřed. Holubice snáší obvykle dvě vajíčka, jen ve velmi řídkých případech se vyskytne, že některá snese tři. Často se však stává, že staré nebo unavené holubice snáší pouze jedno vejce.

První vejce snáší holubice zpravidla kolem čtyř až pěti hodin odpoledne, druhé po dvou dnech, mezi jednou a druhou hodinou odpolední.

Zopakujeme si, z čeho se skládá vejce: uvnitř je žloutek, na jehož povrchu je umístěno oplodňovací očko. Žloutek vejce je obklopen tenkou blanou. Další vrstvou je bílek, který je oddělen silnou blanou od skořápky, vytvořené z uhličitého vápna. Na tupém konci

vejce najdeme mezi blanou chránící bílek a pevnou vápenatou skořápkou vzduchem naplněný prostor, sloužící k zásobení dorůstajícího mláděte vzduchem, protože několik dní před vylíhnutím již dýchá plicemi.

Dýchání je přirozeným procesem, který spočívá v tom, že vzduch se dostane zobákem, nosem, chřtánem a průdušnicí do plic. Hlavním dýchacím orgánem jsou plíce, které jsou tvořeny sklípkovitou tkání a podpůrným vazivem. Skládají se z pravého a levého laloku a jsou umístěny v zadní části hrudníku.

Průdušnice, která končí v plicním laloku, se rozděluje na malé rourky, průdušky a průdušinky. Jejich stěny jsou protkány vlásenkovitými cévami tak, že v nich kolující krev odděluje od vzduchu jen tenká blána. Blanou se zásobuje krev kyslíkem, lépe řečeno, ji se zbavuje krev přebytečného dusíku.

Větve průdušnice vedou plicemi do vzdušných váček nebo do vzdušných blan, které jsou umístěny v krku na zadní straně a jsou spojeny s vnitřní částí dutých kostí.

Při vdechnutí se tyto vzdušné blány rozšíří, naplní vzduchem, nadechnutý vzduch převezme teplotu těla a sníží váhu holuba.

Čím větší je zásoba nadechnutého vzduchu, tím dále může holub doletět. Dýchání se skládá samozřejmě z vdechnutí a vydechnutí. Při vdechnutí se dostává organismu potřebný vzduch, kyslík, při vydechnutí opustí tělo kysličník uhličitý, vodní páry a malé procento jiných plynů.

Krevní oběh

Tělem probíhá síť cév, jejichž ústředím je *srdce*. Srdce je téměř kulatý, dutý orgán se silným svalstvem, silnými stěnami a je vlastně centrálou krevního oběhu, protože odtud se tlačí krev do všech cév.

Srdce holuba můžeme rozdělit na dvě části. Každá část obsahuje dvě dutiny. Menší nazýváme předkomorou (předsíň), větší komorou. Z jedné komory proudí krev do plic, z druhé komory do hlavních tepen a do těla. Pravidelné stažení a uvolnění srdečního svalstva způsobuje proudění krve v těle. U holubů, jako u ssavců a ptáků všeobecně, rozeznáváme dva oběhy krve; malý oběh, kterým se krev dostává ze srdce přes plíce zpět do krve, a velký oběh, který vede ze srdce přes tělo a pak zpět do srdce. Pravá srdeční komora tlačí krev naplněnou kysličníkem uhličitým do plic; tato krev je tmavočervená. V plicích se kysličník uhličitý uvolní, krev nabírá čerstvý vzduch s kyslíkem a tak se vrací do levé komory srdeční, která tlačí nyní již očištěnou, světlečervenou krev cévami do různých částí těla. Tyto cévy, které přenášejí životodárnými látkami nasy-

cenou krev ze srdce do těla, nazýváme tepnami. Čím dále vedou tyto tepny od srdce, tím jsou užší a skončí v horních vlásečnicích. Tyto vlásečnice probíhají všemi orgány a částmi těla.

Když se krev v těle zbavila všech výživných látek, vezme s sebou část přebytečných produktů, jejichž větší část odčerpávají ledviny, vrátí se pak do pravé komory srdce a pokračuje ve své dvojité okružní cestě. Cévy, které převádějí krev z těla do pravé komory srdce, nazýváme žilami. Krev – červená tekutina, která koluje v cévách, je složena z plasmy a z červených a bílých krvinek. Plasma je nažloutlá tekutina, která obsahuje 90% vody a 10% rozpuštěných výživných látek.

Jak vidíme, slouží krev k výživě těla tím, že dodává potravu a odvádí škodlivé látky. Krevní oběh je stále v činnosti a zastaví se jen po uhynutí holuba.

Pokud jde o ostatní smyslové orgány holubů, zmínili jsme se již při rozboru holubího oka o orgánech zrakových a při popisu zažívacích orgánů o orgánech chuťových, které jsou umístěny na jazyku. Orgány hmatu a citu působí přes kůži a opeření. Orgány sluchu najdeme v uších a čichu v nose. Holub má neobyčejně dobrý zrak a jeho sluch také není pouze ostrý, nýbrž má vliv i na určení jistých směrů. Naproti tomu jeho čich je velmi slabý.

Hodně se debatovalo o orientační schopnosti poštovních holubů. Mnoho lidí zastávalo názor, že k orientaci slouží zvláštní orgány; to se však nepodařilo doposud nikomu spolehlivě dokázat. V tomto směru byly prováděny pokusy, jimiž se budeme podrobně zabývat na jiném místě.

HOLUBNÍK A JEHO ZAŘÍZENÍ

Nejvíce chovatelů se dopouští první a základní chyby tím, že věnuje málo pozornosti svým holubům. Tato vada může mít vliv na celou jejich chovatelskou dráhu. Mnozí si nedovedou vysvětlit – i když mají sebedokonalejší holuby – proč nemohou vychovat takový dorost a dosáhnout takových výsledků jako druzí, jejichž holubi jsou slabší? Na tuto otázku snadno najdeme odpověď, vzpomeneme-li si na dvě základní pravdy:

1. úspěch chovu závisí na dědičnosti a na prostředí, lépe řečeno na způsobech chování zvířat;
2. výkony a orientační schopnosti holubů se zakládají na tělesných zdatnostech a lásce k domovu.

Na dorost proto nemá rozhodující vliv pouze jakost chovných holubů, nýbrž i místo a prostředí, ve kterém holubi žijí a jsou vychováni. Zkušenosti dokazují, že tentýž chovný pár za stejných okolností, ale v různých holubnicích dává různý odchov. I na výkon holubů má velký vliv láska k holubníku – domovu.

Úplně jinak spěchá domů holub, která má rád svůj prostorný, světlý, vzdušný a pohodlný domov, než ten, který žije ve vlhkém a nepohodlném holubníku.

Při volbě místa pro holubník a při jeho výstavbě nemáme mít na zřeteli přepychovou stavbu, nýbrž hygienické požadavky a účelné vyřešení holubníku. Místo pro holubník musíme vybrat tak, aby tam ze vzduchu přilétající holub snadno přistal a aby i chovatel do holubníku snadno dosáhl. Většina chovatelů však nemá možnost vybudovat své holubníky podle všeobecných požadavků a musí vycházet z dané situace. Ale i v takových případech se musí snažit vybrat nejvhodnější místo a nejlepší provedení. Holubník lze umístit na půdě v podkroví, odděleně od půdového prostoru, na zahradě nebo na dvoře ve zvlášť k tomu účelu postaveném domečku buď na zemi, nebo na sloupech. Každé řešení je dobré, máme-li na zřeteli hygienické požadavky.

Proti holubníku vybudovanému v podkroví a pro holubník v zahradě mluví to, že je pro chovatele mnohem přístupnější. Tak umístění holubi jsou krotší a zacházení s nimi je snadnější.

Nejdůležitější je volba polohy holubníku, lépe řečeno jeho vletu a výletu. Bezsporu nejlepší je strana jižní, protože k jihu obrácený holubník je vystaven prvním teplým slunečním paprskům, které udržují holubník v suchu a prohřívají ho. Sluneční paprsky jsou největšími životodárci a nejlepšími desinfekčními prostředky. Jižní strana je mimo okruh působnosti silných dešťů, bouřek, a zvláště studeného severního větru, který by mohl holubník náhle ochladit. V holubnicích ležících na jižní straně se vychovávají nejzdravější a nejdokonalejší holoubata.

Máme-li holubník umístěný v podkroví, použijeme jako oddělovací stěny prken, podle možnosti palubek, ale i ty přikryjme buď dehtovým papírem, nebo jinou krycí hmotou, abychom holuby uchránili před průvanem. Oddělovací stěnu z latěk nedoporučuji nejen proto, že vzniká průvan, nýbrž i proto, že mezi jednotlivými mezerami latěk se do holubníku snadno dostanou krysy a myši a ohrožují tak jak mladé, tak i staré holuby. Kromě toho je teplota holubníku vybudovaného v pokroví vystavena velkým změnám – v zimě je příliš studený a v létě nesnesitelně teplý, lépe řečeno suchý a horký. Ještě méně vhodná je stěna z drátěného pletiva, protože

má všechny nevýhody latkové stěny a nadto ještě poškozují peří holubů. Prohlédneme-li si peří holubů umístěných v holubníku s drátěným pletivem, zjistíme, že veslové letky a ocasní pera holubů vy-
padají, jako by byly okousány.

Ideální je dvojitá oddělovací stěna. I u zahraničních chovatelů jsem viděl toto řešení na více místech. Rám oddělovací stěny tvoří pěti až osmicentimetrové sloupy. Na ty jsou zvenku upevněny eternitové desky a na vnitřní straně palubky. Palubky kryje v holubníku dehtový papír nebo jiná krycí hmota. Pěti až osmicentimetrová me-
zera mezi eternitovými deskami a palubkami je vyplněna nehašeným
vápem.

Touto stěnou se pak nedostane do holubníku žádná myš, žádná krysa a nemusíme se obávat průvanu, vlhkosti a parazitů. Je to ovšem nákladné řešení, ale těm, kteří k tomu mají prostředky, do-
poručuji zvolit tento způsob.

Nedoporučuji, aby podlaha holubníku byla jílovitá, protože se dá špatně udržovat v čistotě a po vyschnutí také značně popraská. Dřevěná podlaha vssaje vlhkost, rychle shnije a špatně se dá čistit. Cementová podlaha je studená a nevssává vlhkost. Nejúčelněj-
ší je škvárový beton, který se však smí použít jen v tom případě, tvoří-li podklad silná prkna. Slabší prkna se totiž pod vahou člověka prohýbají a škvárový beton popraská. Velmi dobrá je také podlaha z tak zvaných půdových cihel, které jsou tenké a jejich hrany do sebe zapadají. I ty lze pokládat pouze na silná prkna a mezery mezi nimi je nutno vyplnit cementem. Za žádných okolností se však nesmí podlaha posypat pískem, protože holubi poletováním zviří prach, který se jim dostane do očí a dýchacích orgánů.

Střecha holubníku má být přikryta taškami, břidlicí nebo jinou hmotou a je nutno ji izolovat. Pamatujme na to, že v létě se tašková střecha rozžhává tak, že na půdě je ohromné vedro. Nejúčelnější je pobít trámy na straně k holubníku prkny, položit na ně rákosové pletivo a nahodit. Tím není teplota holubníku vystavena vnějším vlivům počasí a udržuje v zimě teplo a v létě chládek.

Zahradní holubník nemá být stavěn na zemi, protože i při dobré izolaci se vlhkost vtáhne do zdiva a zvláště do podlahy.

Jsme-li nuceni stavět na zemi, pak je nutno, abychom boční stěny ve výši půdy izolovali dehtovým papírem a korkovými pásy. Pod podlahu musíme nasypat alespoň 30–40 cm vysokou vrstvu škváry. Jako materiál bočních stěn holubníku mohu doporučit, jak jsem se již zmínil, dvojitou eternitovou a prkennou zeď. Dále lze doporučit také zeď, postavenou z dutých cihel. Rozhodně se musíme vyhnout cementové a jílové zdi.

Podlahu a střechu zahradního holubníku můžeme vybudovat z podobného materiálu jako u podkrovního holubníku, ale i zde musíme dbát patřičné izolace střechy.

Jak jsem již podotkl, nejúčelnější je vybudovat zahradní holubník na sloupech, vysokých alespoň 50 cm. Níže postavený holubník poskytuje příležitost krysám a jiným škůdcům. Když je však postaven patřičně vysoko, vždy pod něj vidíme a vzduch může volně proudit, takže se nemusíme obávat vlhkosti ani vniknutí škůdců.

Při stavbě holubníku se musí věnovat velká péče tomu, aby holubník byl dostatečně vzdušný, světlý a schopný větrání. Osvětlovací okna a větrací otvory musíme umístit tak, aby vzduch v holubníku se mohl snadno vyměňovat, t. j. aby upotřebený vzduch snadno odcházel a čerstvý jej mohl vystřídat.

Z toho důvodu je nutno, abychom větrací otvory umístili na nejvyšším bodu – aby se upotřebený vzduch nezachytil. Musíme však dbát na to, aby otvory, t. j. východy, dveře a okna, byly jen na jedné straně holubníku. Na ostatních třech stranách otvory být nemohou, protože jen tak se můžeme vyhnout škodlivému průvanu.

Osvětlovací okna musíme umístit tak, aby v holubníku byl dostatek světla. Mějme na zřeteli, oč útulnější je slunný pokoj než pokoj tmavý nebo šerý. Nejspíše umístíme osvětlovací okna do střechy holubníku, aby dostal sluneční světlo svrchu. Vždyť slunce má velký vliv na zdraví holubů a značně snižuje nebezpečí infekce a rozšíření nemocí. Naproti tomu špatně osvětlený a šerý holubník je často původcem neúspěchů a špatných výsledků, protože v něm se snadno šíří nemoci a mláďata se nikdy nevyvinou tak, jako v slunném holubníku.

Než začneme se stavbou holubníku, musíme se rozhodnout, kolik holubů chceme chovat. Je to velmi důležité, protože podle budoucího stavu holubů musíme určit rozměry holubníku, který chceme vystavět.

Některý chovatel si ani neuvědomuje, jaký škodlivý vliv může mít na celou jeho chovatelskou dráhu holubník špatných rozměrů nebo holubník přečpaný. Ten totiž neohrožuje pouze výsledky chovu, nýbrž hlavně výsledky při výcviku a závodech.

V přečpaném holubníku se holubi perou, je tam mnoho špinavého a polámaného peří, rozbitých vajec a potlučených mláďat. To se nám zdá samozřejmé, ale chovatelé nařikají a nedovedou si vysvětlit, proč ztrácejí tolik již vylétajících mláďat a proč podávají jejich holubi při výcviku podprůměrné výkony.

Kdyby o tom trochu přemýšleli, brzy by přišli na to, že poštovní holub je jemně cítící tvor, který nespíchá tam, kde mu není

dobře, který po takovém domově netouží a někdy ho i dobrovolně opustí.

Nad takovými holuby se velmi rychle vyřkne rozsudek, že jsou hloupí, špatní, avšak ve většině případů nemají chovatelé pravdu. Podle mého pozorování naříkají na přílišné ztráty mláďat ti chovatelé, kteří drží staré a mladé holuby pohromadě, t. j. nemají zvláštní oddělení pro mláďata a mají přečpaný holubník.

Ovšem ani v tom není nic divného, protože mláďata si nedovedou zajistit stálá místa na sezení, staří holubi je bijí a ruší je. Proto mladí odlétají na taková místa, kde si najdou pro sebe klidnější prostředí. Rozměry holubníku jsou proto v úzké spojitosti se stavem holubů, který tam má být umístěn. Co se týče těchto rozměrů, je těžko poradit, protože ve většině případů musíme brát zřetel na dané okolnosti. Můžeme však říci, že při výstavbě holubníku musíme počítat na jednoho holuba alespoň jeden vzdušný krychlový metr. V praxi to znamená, počítáme-li s dvoumetrovou průměrnou výškou, že smíme na jeden čtvereční metr umístit v holubníku jeden pár holubů. V holubníku tři metry dlouhém a dva metry širokém, t. j. o rozloze šesti čtverečních metrů můžeme umístit šest párů, t. j. dvanáct holubů. I spodní hranici můžeme určit. Na každý čtvereční metr nesmíme umístit více než jeden a půl páru, t. j. tři holuby. Ve výše uvedeném holubníku v rozloze šesti čtverečních metrů smíme umístit nejvýše devět párů, t. j. osmnáct holubů. Ale i to je již trochu mnoho a zůstaneme raději při tom, že na každý čtvereční metr počítáme s jedním párem, t. j. dvěma holuby.

Co jsem doposud řekl, týká se chovných a závodních holubů, t. j. starých holubů. U mladých, kteří většinu dne jsou mimo holubník a vracejí se domů jen při špatném počasí a v noci, můžeme počítat se čtyřmi, případně s pěti holuby na čtvereční metr, ovšem jenom tehdy, vystavíme-li pro ně úplně samostatné oddělení, ve kterém nejsou budníky, nýbrž jen sedačky. Abychom holubník účelně rozdělili, musíme si před zahájením stavby zjistit, kolik budníků budeme potřebovat. Podle mého mínění, potřebuje ten, kdo se chce vážně zabývat chovem poštovních holubů a chce si vypěstovat vlastní chov, s kterým chce závodit, alespoň pět budníků různých velikostí.

Podle předvídané velikosti stavu, který chceme udržet, potřebujeme dvě větší oddělení pro chovné a závodní holuby. Jejich oddělení je nutné proto, že, jak později uvidíme, způsob chovu a krmení chovných holubů se liší od způsobu chovu a krmení holubů – závodníků. Jedno další oddělení budeme potřebovat pro holoubata. Jiný prostor má sloužit k tomu, aby bylo kde umístit případně zalétlé

cizí holuby, rváčského samce, který ztratil svoji samici, holuba podezřelého z nemoci nebo holuba, který se vrátí poraněn ze závodů nebo z pole. A konečně potřebujeme prostor, kde můžeme uskladnit krmivo, čisticí prostředky, hnízdicí misky a pod.

Při umístění holubníku a při jeho výstavbě musíme brát v úvahu bezpečnost okolí. „Nebezpečným okolím“ jsou komíny, dílny, telefonní a elektrické vedení, které je v blízkosti místa, kde chceme holubník vystavět. To vše bývá nebezpečím pro náš chov. Kouřové plyny vycházející z komínů obytných domů nebo dílen se drží na střeše a když vítr dým stlačí, vnikají do holubníku. Tyto plyny způsobují nemoci holubů. Tomu se lze vyhnout jen tím, že buď vystavíme holubník daleko od komína, aby se k němu dým nedostal, nebo prodloužíme komín vysoko nad střechu, aby tam dým nemohl být stlačen. Přes vrchní otvor komína dáme mříž, aby tam holubi, hlavně mláďata, nespadli.

Vyskytne-li se v blízkosti holubníku telefonní nebo jiné vedení, doporučuji napnout ještě jiný drát, na který pověsíme ve vzdálenosti padesáti centimetrů korkové zátky nebo jiné dobře viditelné předměty, aby holubi tyto nebezpečné překážky ihned spatřili. Tak zabráníme mnoha nepříjemným úrazům, které by si holubi mohli způsobit.

Než přejdeme k vnitřnímu zařízení holubníku, musím se zmínit o tom, že v zahraničí, hlavně v Holandsku a Belgii, není možno představit si holubník dobrého chovatele bez vyhlídkové věže. Moji belgičtí přátelé zdůrazňují, že chovatel vyhlídkovou věž bezpodmínečně potřebuje, protože musí vědět o všem, co se děje v holubníku a kolem něho. Aby se holubi jeho přítomnosti nebáli a aby je nerušil, je možné použít jedině vyhlídkové věže, ve které může chovatel všechno z největší blízkosti pozorovat aniž ho holubi spatří.

Vyhlídková věž se staví ze dřeva nebo z jiného materiálu a musí být tak prostorná, aby se do ní pohodlně vešly dvě až tři osoby. Zpravidla je umístěna v blízkosti vchodu vedoucího do oddělení závodních holubů, a to tak, aby z ní nebylo vidět jenom na střechu, na směr příletu holubů, ale aby také bylo možno odtud dobře pozorovat i budníky závodních holubů a vnitřní život chovného holubníku.

Kolem věže, alespoň čtyřmi směry, jsou umístěna okna s modrými skly. Těmi mohou ve věži sedící osoby vše pozorovat, ale holubi je vidět nemohou. Při závodech můžeme odtud pozorovat silnými dalekohledy přímo závody holubů, jejich přistání i jak se chovají na střeše. Kdyby některý z holubů nechtěl vletnout do holubníku, můžeme vypustit z protějšího okna samici, která seděla na hnízdě a

kteřá tím, že se do svého hnízda rychle vrátí, přiláká opozdilce do oddělení.

Takovou vyhlídkovou věž však u nás, v Maďarsku, nikdo nemá. Zmiňuji se o ní pouze proto, že kdo by chtěl a měl k tomu prostředky, může si ji vystavět. Určitě by z ní měl velký užitek.

V předchozí části jsme již hovořili o rozměrech holubníku a dohodli jsme se na všeobecných zásadách. K tomu, co jsme doposud řekli, musím ještě podotknout, že není dobré ani to, je-li holubník příliš prostorný. Jsou-li jeho oddíly stavěny pro příliš velké množství holubů, pak jsou holubi v tak velkém holubníku příliš divocí a těžko se s nimi zachází. Proto, chceme-li držet mnoho holubů, doporučuji umístit je ve více oddílech. Jednotlivé oddíly nemají být větší než 2×3 m, nejvýše 3×3 m, a jejich výše nesmí nikdy přesahovat 2 metry.

Dveře vedoucí do holubníku mají být na stejné straně, kde mají holubi východ, protože:

1. při takovém umístění nenastane v holubníku nikdy průvan,
2. při otvírání dveří nevylétnou holubi poplašeně ven.

U mnoha chovatelů, zvláště u takových, u nichž východ holubů byl umístěn na protilehlé straně od dveří, jsem zjistil, že v tom okamžiku, když chovatel chtěl vstoupit do holubníku a otevřel dveře, všichni holubi náhle vylétli protilehlým výletem.

Samozřejmě hodně záleží na zacházení s holuby a na jejich krotkosti, ale při takovém umístění dveří mají i jinak klidní holubi při otevření dveří sklon k tomu, aby vylétli. Kdyby nebylo možno vyřešit umístění dveří a výlet holubů na stejné straně, pak umístíme dveře tak, aby byly co možná nejbliže k výletu z holubníku. Když chovatel vstoupí do holubníku, musí okamžitě zakrýt výlet a tím se vyhne nepříjemnostem, o kterých jsem se již zmínil. Jsme-li však v takové situaci, že jsme nuceni dveře vedoucí do holubníku umístit na protilehlé straně od východu holubů, pak se musíme postarat o to, aby výlet z holubníku bylo možno zvenku uzavřít. Musíme ho uzavřít vždy než vstoupíme do holubníku. Tak si holubi totiž zvyknou, že při otvírání dveří nemohou vylétnout a pak se o to ani nepokusí.

Výlet i vlet u holubníku musí být jednoduchý a pohodlný, nesmí tam být nic, co by holubům i seabemeně překáželo a co by je vyplašilo. Právě proto se vyhýbejme takovému řešení, jako je tunelovitý vlet, vlet s běhačkami a jiná komplikovaná řešení.

Podle dosavadní praxe se nejlépe hodí jednoduše říditelné okno. Zvedneme-li je, pak holubi vylétnou nebo vlétnou, když je pustíme do určité výšky, pak mohou holubi jen vlétnout. Považujeme je za

nejúčelnější proto, že je nejjednodušší a dá se s ním nejsnadněji zacházet.

Není zapotřebí nic jiného než kousek prkna a matného skla, to ostatní si každý snadno vyrobí. Tento vlet a výlet je účelný také proto, že holubi, kteří se vracejí z cesty, mohou se při přistání snadno dívat do holubníku s přistávacího prkénka, neváhají se vstupem jako v případě běhaček, nýbrž skočí rychle dovnitř.

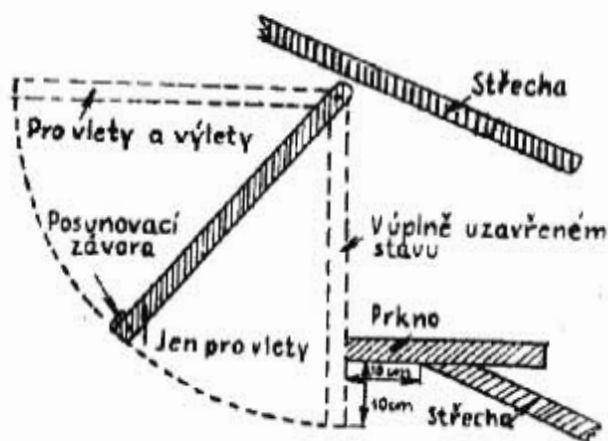
Musíme jen dbát na to, aby přistávací prkénko sahalo alespoň deset centimetrů do prostoru holubníku a aby uzavřené okno sahalo deset centimetrů pod přistávací prkénko. Okno musíme upevnit tak, aby úplně uzavřené stálo svisle. Těchto maličkostí musíme dbát,

protože postavíme-li okno nesprávně, nesahá-li dostatečně pod přistávací prkénko, holubi se rychle naučí jak mají vylétat i tehdy, když je nechceme vypustit nebo když je okno otevřeno pro ty holuby, kteří mají vlétnout.

Jednotlivá oddělení holubníku máme od sebe podle možnosti oddělit prkny, nikoli lačkami, aby se holubi vzájemně neviděli, což je zvláště důležité v zimě, kdy se holubi oddělují podle pohlaví.

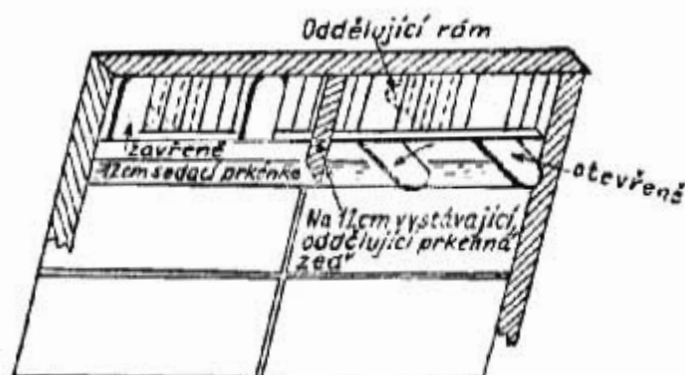
V oddělení chovných holubů potřebujeme především budníky pro hnízda, které se dají uzavřít. Budníky máme vyrábět z ohoblovaných prken a zepředu je uzavíráme rámem, sestaveným z drátěných tyčinek. U budníků známe různá řešení, ale vybereme si nejjednodušší a nejúčelnější, t. j. takový, s kterým se dá nejsnadněji zacházet, který se dá snadno rozebírat a čistit. Budníky máme umístit na protilehlé zdi od výletu a vletu takovým způsobem, aby spodek nejnižší položeného budníku byl šedesát až sedmdesát centimetrů nad podlahou. Vedle sebe umístíme nejvýše tři řady takových budníků, aby jejich čištění bylo pohodlné. Prostor nad budníky i pod nimi zahradíme prkny; tak se holubi nedostanou pod budníky ani se nemohou posadit na jejich horní desku. Všeobecně nutno říci, že v holubníku nesmějí být žádná místa na schovávání (kouty); holuby musíme mít stále na očích.

Nejúčelnější rozměry budníků: 80 cm šířka, 45 cm výška a 50 cm hloubka. Budník rozdělíme uprostřed rámem z drátěných tyčinek na dvě stejné části. To lze doporučit ze dvou důvodů. Jednak holub

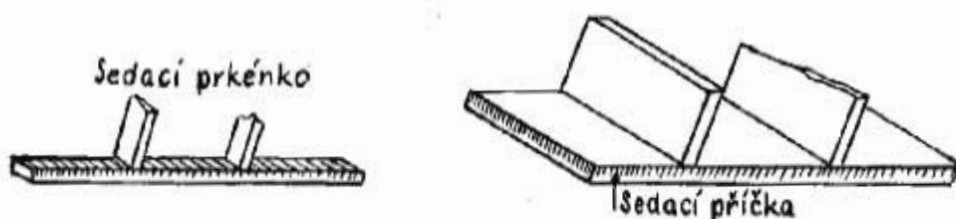
sedící v jedné části na vajíčku neruší mláďata v druhé části a za druhé při páření zavřeme do jedné části samece, do druhé samici; tak zabráníme tomu, aby se holubi navzájem poklovali.

Přední část budníku musíme umístit o 12 cm níže, než je oddělu-

ující příčka. Tím umožníme holubovi, že se může posadit před budník i když je uzavřen. Tuto výhodu také oceníme, když jsme ukončili chovnou sezónu a uzavřeli budníky; pak si mohou holubi i nadále udržet své staré místo. V oddělení chovných holubů se obvykle zřizují sedací laťky, lépe řečeno sedací prkénka. Zavedení hladkých laček nebo prken nemohou vůbec doporučit, protože silný samec mnohdy zabere celou lačku nebo prkno. Takovým řešením bychom způsobili jen stálé rvačky a poškozování peří.

Na mnoha místech jsem viděl, že se sedací prkénko přeruší v ur-

čitých vzdálenostech lačkou nebo kouskem prkna uvedeným způsobem.

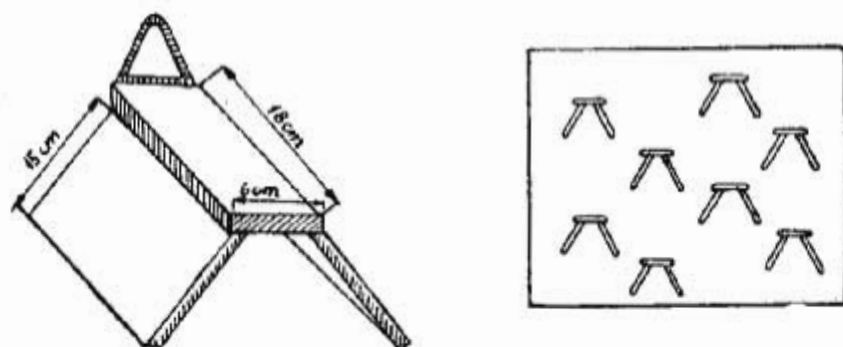
Toto řešení také nedoporučuji, protože v holubníku se musíme vyhnout všemu, co má hrany, aby se holub o ně neporanil. V tomto směru mám velmi smutné zkušenosti. Když jsem i já zavedl výše znázorněné sedací lačky, nalétla jedna moje velmi drahocenná belgická samice na vyčnívající část sedací lačky a zahynula. Od té doby nemám sedací lačku ve svém holubníku.

Když uzavřeme budník, je sedací prkénko nevýhodné; holubi se totiž pak na ně stáhnou aby hnízdili.

Chceme-li umístit v budníku chovných holubů zvláštní sedací za-

řízení, použijeme k tomu malých sedacích prkének (sedaček). Toto řešení milují i holubi a své jednou již zaujmuté místo si stále udržují. Při stavbě sedaček musíme však dbát toho, aby sedačky ležící blízko sebe nebyly v jedné výši, protože tak by holubi seskákali na sedačky sousedů a způsobilo by to opět rvačku o místo.

V budniku závodních holubů je také nejdůležitější zřízení takových budníků, které se dají uzavírat. Než je vystavíme, musíme se roz-

hodnout o tom, jakou metodou chceme soutěžit. Mínil tím tyto metody: přirozenou, polovdoveckou a vdoveckou, protože při každé z nich musíme vystavět budníky s jiným zařízením, lépe řečeno budníky s jiným rozdělením. Nemluvě o tom, že vdoveckou metodu považují za prosté týrání zvířat a její aplikace může být úspěšná jen v případě výborného chovu při mnoha starostech a práci a při dokonalých odborných vědomostech, je však konec konců škodlivá s hlediska celostátního stavu holubů, protože vede k jejich dekadenci.

V další části se přesto zabývám těmito metodami. Prozatím však zůstaňme při běžné chovatelské metodě, tím spíše, že nevím kromě jednoho či dvou nezdařilých pokusů v Maďarsku o někom, kdo by používal jiné než přirozené závodní metody.

V budniku závodních holubů, kde předpokládám soutěžení podle přirozené metody, mohu doporučit výstavbu stejných budníků, jaké jsem popsal již při zařízení budníků chovných holubů.

V budnicích závodních holubů však nepotřebujeme sedačky, holubi se mají zdržovat ve svých budnicích nebo před nimi. V závodní sezóně sedí samice obyčejně na vajíčku, případně na porcelánovém vajíčku v budniku, samec se může usadit před výklenkem nebo před vchodem do hnízda. Tím můžeme zvýšit pocit toho, že holub a hnízdo patří k sobě.

V budnicích jak chovných, tak i závodních holubů, potřebujeme misky pro hnízdění. Misky pro hnízdění se vyrábějí z různých hmot. Miska z pálené hlíny vssaje vlhkost a je studená. Cementová miska vlhkost nevssaje, ale je velmi studená. Mísa ze dřeva je nebezpečná,

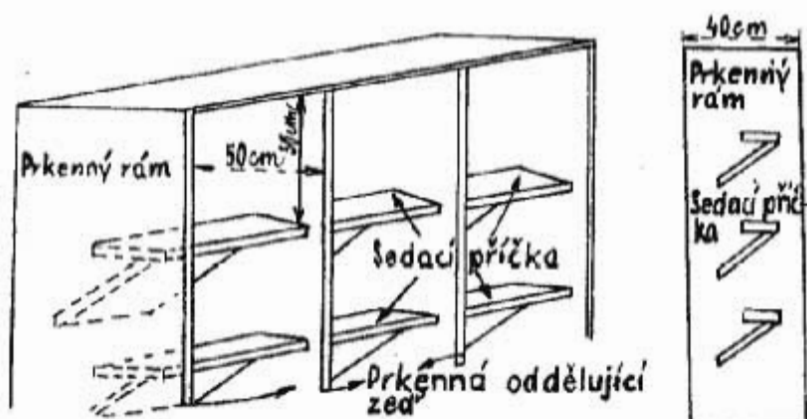
protože obvykle popraská a do vzniklých rýh, nezaplňme-li je sádrou nebo kytlem, snadno vniknou paraziti. Nejvhodnější by byly misky, kterých se používá v zahraničí. Jsou vyráběny z papírové masy a jsou teplé. Namáčíme-li je do vápenitého roztoku když jsou nové a když je v době lihnutí vybělíme, jsou snadno čistitelné. U nás bohužel, ještě nejsou k dostání, prozatím mohu doporučit pro hnízdění misky, vyráběné ze směsi sádry. Jako steliva použijeme vláknité rašeliny a pak nám úplně vyhoví.

Budníky mladých holubů umístíme podle možnosti mezi budníky chovných a závodních holubů. Mladí holubi nepotřebují budníky, potřebují jen sedačky. Existuje však ještě lepší řešení, t. zv. sedací skříň. Ta zabere celou jednu stěnu budníku a vypadá zřepředu jako police z prodejny, samozřejmě bez zásuvek.

Otvory výklenku jsou 30×30 cm a jejich hloubka 40 cm. 5 cm od vnější hrany je namontováno 5 cm široké sedací prkénko, 2 cm od jeho vnější hrany je upevněno 20—25 cm široké prkno, skloněno o 45°. Na prvním sedávají mláďata, druhého se používá jako rohožky, která zabraňuje tomu, aby nečistota padala na holuby, kteří sedí níže. Na vnější straně není zapotřebí takové rohožky, protože mláďata sedí vždy hlavou směrem k vnější straně.

Toto řešení si mladá holoubata velmi oblíbí, stanou se velmi krotkými, lze je snadno pochyťat a celé zařízení se dá snadno čistit.

Sedací skříň je třeba rozvrhnout tak, aby úplně zabírala jednu

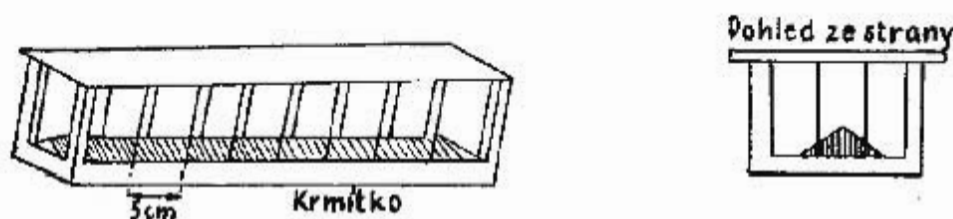

stěnu oddělení; musíme však dbát toho, aby nejspodnější sedací prkénko bylo aspoň 60 cm od podlahy a aby se holubi na horní desku sedací skříně nemohli usadit. Proto je účelné, aby horní krycí plochu sedací skříně tvořil strop holubníku.

Pro ty, kteří chtějí soutěžit nějakou vdovskou metodou, je zapotřebí ještě jednoho oddílu pro odstavené samice. Tento oddíl je nutno umístit tak, aby samci, kteří zůstali v oddílu závodních ho-

lubů, nemohli samice ani vidět, ani slyšet. U tohoto budníku není zapotřebí výletu, ale je nutno, aby byl vzdušný a světlý. Jeho zařízení také není nákladné, protože k němu je zapotřebí pouze sedaček. Isolační oddíl má mít podle možností více budníků, abychom nemocné a raněné holuby mohli umístit naprosto izolovaně. V těchto budnicích se máme postarat také pouze o sedačku.

V každém oddělení potřebujeme přikryté krmítko a napáječku, aby holubi nemohli svými výkaly znečistit potravu nebo vodu druhých. Krmítko je ze čtyř stran ohraničeno drátěnými tyčinkami,

vzdálenými od sebe 5 cm, a svrchu a zespodu ohoblovaným prknem. Horní strana se dá odklopit, na vnitřní stranu spodního prkna je nutno namontovat laťku ve tvaru trojúhelníku, aby potrava nezůstala uprostřed krmítka, nýbrž aby se dostala na jeho okraj, aby ji tak holubi mohli snadno sezobat.

Používá se různých napajedel, ale většina z nich je nezdravá a dá se velmi těžko čistit. Tak zvané „kolínské napáječko“ pokládám za nejpraktičtější. Je z mědi a skládá se ze tří částí: z nádrže o obsahu 3—4 l, z čepice a z mísy.

Naplníme-li nádrž, nasadíme čepici, uzavřeme nádrž železnou zátkou a postavíme ji do mísy. Miska se naplní vodou až k napájecímu otvoru. Kolik tekutiny holubi z mísy vypijí, tolik dotéká do mísy výtokovým otvorem z nádrže. Toto napáječko je účelné proto, že měď se dá snadno čistit a železná zátková, kterou musíme často obnovovat, vylučuje málo rezu, lépe řečeno měděnky.

Měděnka vyhubí ve vodě rychle se množící houby a mikroby a chrání tak zdraví holubů.

Nemáme-li možnost obstarat si takové napáječko, můžeme je na-

hradit domácím výrobkem, který sice nebude tak vzhledný, ale bude nám vyhovovat stejně dobře.

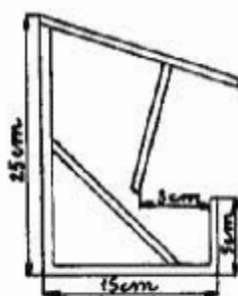
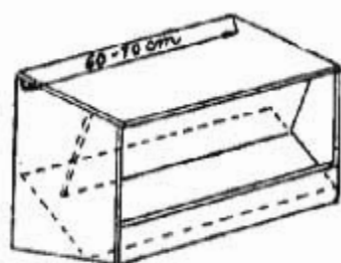
Obstaráme železný hrnec, případný vnitřní smalt pečlivě odstraníme, pak si vezmeme 2—3litrovou láhev a sestavíme si dřevěný podstavec. Na něj umístíme zespodu hrnec, na který upevníme láhev tak, aby její hrdlo zapadalo na 2 cm do hrnce. Láhev naplníme vodou, do hrnce dáme kousek mědi a tím jsme si už vlastně zhotovili „kolínské napajedlo“ domácí výroby.

Máme-li takové napajedlo, nejdříve naplníme hrnec do poloviny vodou, pak naplníme láhev a upevníme obojí na podstavec. Z láhve vyteče tolik vody, dokud voda v hrnci neuzavře hrdlo láhve. Pak již protéká jen tolik vody, kolik holubi vypijí. Je třeba, abychom měli vždy při ruce malou metličku, kterou vyčistíme napajedlo před každým naplněním.

Můžeme použít jakéhokoli napajedla, ale dbejme toho, aby nebylo cínované nebo smaltované, které by mohlo holubům způsobit ústní plíseň nebo jiné onemocnění houbovitého původu.

Kromě krmítka a napajedla je v každém oddílu zapotřebí takového zařízení, do kterého můžeme umístit pro holuby tak důležitou pálenou pekařskou hlínu, dřevěný popel, sůl a pod., aby se k nim holubi snadno dostali a přitom je neznečistili. Příslušné zařízení vyrábíme z ohoblovaných prken.

Zadní a boční stěny jsou z prkna, nahoře je odklopitelná střeška,

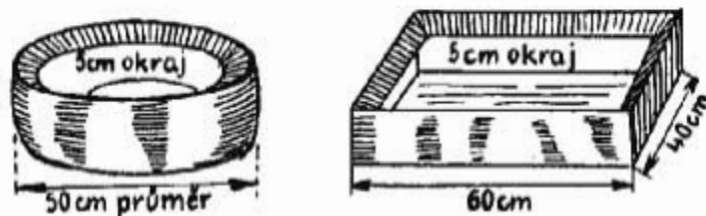

vpředu 3 cm široký žlábek, do něhož se přesypává takové množství směsi, které potřebujeme.

Kromě oddílů, které jsme doposud vyjmenovali, potřebujeme ještě místnost, kam umístíme krmivo pro holuby a jiné prostředky potřebné k chovu, dopravní koše, čisticí prostředky a domácí lékárničku. Tato místnost nemusí být bezpodmínečně vestavěna do holubníku, je však nutno, aby byla blízko, abychom nemusili pro každou věc daleko odbíhat.

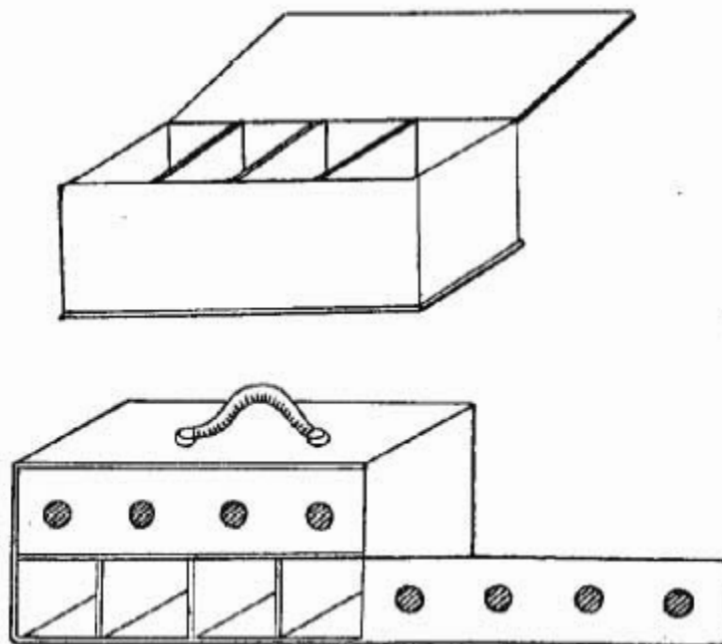
Holubi se musí koupat. Proto pro ně zhotovíme z nerezavějícího plechu kulatou nebo čtverhrannou koupací vanu.

Výška vany nemá přesahovat 10—12 cm a její průměr má být 50 cm. Délka čtverhranné vany má být aspoň 60 cm a její šířka 40 cm. Nejdůležitější je, aby měla alespoň 5 cm široký dovnitř ohnutý okraj, aby holubi nemohli vodu vystřkat, nýbrž aby

tekla vždy nazpět. Dopravním prostředkem, ve kterém odvážíme holuby na shromaždiště, může být proutěný koš, bedna z tenkých latěk nebo jiné zařízení; důležité je, aby bylo vzdušné a aby se holubi vzájemně nepotloukli a nepošpinili. Proto je nejsprávnější, zajistíme-li pro každého holuba zvláštní místo.

Pro tyto dopravní prostředky neuvádím rozměry, protože každý

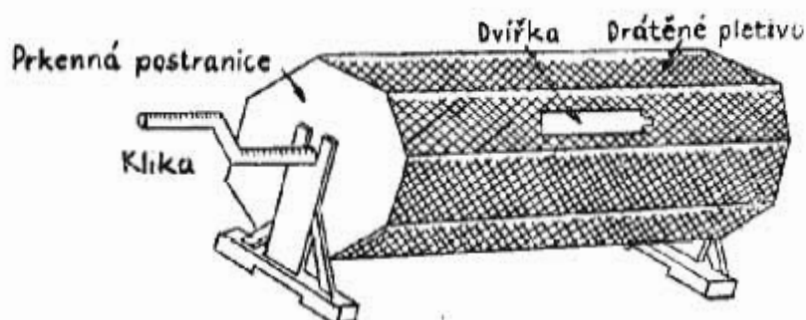

si vyrobí tolik přihrádek, kolik jich potřebuje. Přihrádky mají být tak veliké, aby se v nich holubi pohodlně umístili, ale aby se nemohli otáčet. Zvláště musíme dbát délky přihrádek, aby se nepoškodily letky křídel a ocasu holuba.

Krmivo pro holuby nedoporučuji uskladňovat v bedně, protože nakoupíme-li větší množství, ztuchne. Nejlépe je uskladnit zrní na rozložené plachtě v suchém, vzdušném podkrovním prostoru a občas

je prohrabávat, protože v každém ročním období a také při různém způsobu používání potřebují holubi jinou směs. Nemíchejme najednou více než 100 kg zrní. Smíchání 100 kg množství je účelné i proto, že bez obtížnějšího počítání snadno zjistíme procentní poměr jednotlivých druhů zrní, potřebných k sestavení směsi.

K uskladnění a míchání tohoto množství doporučujeme velmi účelný a jednoduchý prostředek, který si může každý doma sám vyrobit. Na pohled se podobá „kolu štěstí“, ve kterém se promíchávají čísla losů. Obě boční strany tvoří osmihranná prkna, která jsou spojena žebry. Na tato žebra upevníme jemné drátěné pletivo – ochrannou síť proti hmyzu. Středem bočních stěn probíhá železná osa, která na jednom konci končí klikou. Pod oba konce osy podlo-

žíme „nohy“ a uprostřed válce umístíme dvířka, která se dobře zavírají.

Dvířky naplníme válec různými druhy zrní, které chceme promíchat, a točíme s ním tak dlouho, dokud se potrava dobře nesmíchá. Přes jemné drátěné pletivo se vysype špína a prach. Z válce vybereme pouze tolik potravy, kolik potřebujeme k jednomu krmení. Kdykoli krmivo vybíráme, musíme předem několikrát otočit válcem. Takový způsob uskladnění má tu výhodu, že se k potravě nedostanou myši. Je vzdušný, takže se krmivo nezkaží, častějším otáčením se špína a prach vysype a holubi tak dostanou čisté zrní, což má veliký význam pro ochranu proti ústní plísni.

K čištění holubníku potřebujeme menší železnou škrabku na oškrabování zaschlých holubích výkalů z budníků a sedaček. Dále potřebujeme větší škrabku na oškrabávání seschlého trusu s podlahy. Menší metlou vyčistíme mísy na pitnou vodu, jinou malou metlou hnízdicí misky, sedačky a budníky. A konečně je nutné velké koště na uklízení podlahy budníku, lopata na sbírání smetí a kbelík na vylévání obsahu napajedel a na odnášení smetí.

Nepostradatelnou součástí našeho zařízení je domácí lékárnička. Sestavíme malou bedýnku první pomoci, která musí obsahovat ně-

kolik jehel, hedvábnou nit, jodovou tinkturu, borovou vodu, borovou vaselinu, trochu lihu a leukoplast k ošetření poranění, způsobených dravci nebo jinými vnějšími vlivy.

Hořká nebo karlovarská sůl a heřmánek pomáhá při zkaženém žaludku. Jeden nebo dva štětečky a dvouprocentní tinkturu dusičnanu stříbrného potřebujeme pro vymazávání hltanu zachváceného ústní plisní. Dále tam má být 3–5 cm injekční stříkačka s několika jehlami pro ochranné očkování proti paratyfu a jiným nakažlivým nemocem.

Svůj holubník udržujeme v čistotě a nedovolíme, aby se v něm uhnízdili paraziti. Alespoň jednou ročně máme vybělit a vydesinfikovat holubník a všechny jeho části, a to na jaře a na podzim – před zahájením chovné sezóny a po jejím ukončení.

OBSTARÁVÁNÍ STAVU HOLUBŮ A JEJICH PŘIVYKNUTÍ

Na budoucnost chovatele a zároveň i stavu jeho holubů, lépe řečeno na osud chovných nebo závodních holubů, má největší vliv zajištění základního materiálu. To je také samozřejmé, protože na kvalitě výchozího materiálu závisí značná část budoucích úspěchů. Je-li tento materiál špatný, můžeme si být jisti, že ani sebevětším úsilím v chovu mnoho nedokážeme. Správnost tohoto pravidla potvrzuje skutečnost, že nové stavy si neobstarávají pouze chovatelé-začátečníci. I někteří zkušení chovatelé se každý rok pokusí obstarat si nové holuby, protože se starým chovem nedosáhli žádoucích výsledků.

Hlavní zásadou musí být: držet méně holubů, ale dobré, protože hodnota stavu nezávisí na počtu, nýbrž na kvalitě. Je proto zbytečné a škodlivé, abychom si své holubníky naplnili holuby pochybného původu a ceny, protože to znamená jen zbytečnou ztrátu peněz, práce a času.

Při návštěvách holubníků jsem zjistil, že mnohdy, bohužel, nejen začátečníci, ale i starší chovatelé sbírají bez cíle a plánu většinou bezcenné holuby, bez plánu z nich odchovají spoustu bezcenných mláďat, krmí je zbytečně po měsíce a léta a rozčilují se pak, když jejich holubi na závodech zůstanou pozadu. V příštím roce se pokusí o obstarání nových holubů a tak stále začínají od začátku.

Tato cesta nevede k dosažení dobrého stavu; tím se však budeme zabývat až později, při otázkách chovu a budování vlastního chovu. Prozatím zůstaňme při obstarávání výchozího materiálu. To můžeme

provést dvojím způsobem: nákupem mladých nebo starých holubů. Zde je nutno zdůraznit, že musíme dbát nikoli množství, nýbrž jakosti. Při zajišťování materiálu musíme být vždy rozvážni. Chceme-li úspěšně chovat poštovní holuby, potřebujeme k tomu mnoho trpělivosti, vytrvalosti a cílevědomé práce. Přes noc není možno dosáhnout ani s mnoha penězi výsledků trvalého rázu, protože i materiál, který jsme sehnali s velkými obtížemi, se stane brzy bezcenným, zacházíme-li s ním neplánovitě a bez potřebných vědomostí.

Obstarávání starých holubů mohu doporučit jen v tom případě, podaří-li se nám od chovatele, který má dobrý a spolehlivý chov, získat jeden nebo dva páry bezvadných chovných holubů, kteří jsou již vyzkoušení i ve svých potomcích.

Dbejme toho a nepleťme si dobrého holuba s dobrým párem chovných holubů, protože dva dobří holubi neznamenaají ještě dobrý chovný pár. Kdyby tomu tak bylo, pak by byl chov poštovních holubů velmi jednoduchý, ale v praxi to bývá zpravidla úplně jiné.

Mnoho chovatelů má více či méně dobrých holubů, ale prohlédneme-li si jejich odchov, poznáme, že se nevyznačují dobrými znaky starých holubů, a to proto, že chovatelé obvykle nedovedou sestavit dobrý chovný pár.

Dobrého chovného páru se nikdo nechce zbavit, protože se dá velmi těžko sehnat. Zní to sice divně, ale je pravda, že i nejlepší chovatelé vlastní sotva dva, tři, nejvýše čtyři dobré chovné páry a samozřejmě si na nich velmi zakládají.

Z toho vyplývá, že dobré a výhodné chovné páry se dají obstarat jen ve výjimečných případech. Takovým výjimečným případem je, prodá-li dobrý chovatel z nějakých důvodů všechny svoje holuby. V takových případech je opravdu možno jeden nebo dva takové páry získat.

Považuji však za pochybnou snahu nakoupit si mnohokrát ztvětivší holuby, protože, jak jsem již řekl, dva dobří holubi ještě neznamenaají dobrý chovný pár. U takových vyznamenaných holubů musíme dobře zaplatit spíše jimi získané ceny než chovnou hodnotu.

Předpokládáme-li, že se nám podařilo získat dva dobré chovné páry, pak si při nich můžeme držet i čtyři páry dalších holubů. To ovšem neznamenaá, že chovným holubům máme odebrat všechna vajíčka a podkládat je dalším, protože tak by se naši chovní holubi velmi brzy vyčerpali a zničili by se. Prvních několik vajíček můžeme po několikadenním sezení chovným holubům odebrat a podkládat je výchovným párům. Předpokladem však je, aby chovní a výchovní holubi kladli vajíčka ve stejné době. Chovní holubi snášejí zase brzy

vajíčka, která jim však nesmíme odebrat. Můžeme je nahradit porcelánovými a když jde o vlastní nebo i cizí vajíčko, je nutno, aby chovní holubi mohli vychovat aspoň jedno mládě. Při třetím a čtvrtém sezení můžeme postupovat jako u prvních dvou. Po čtvrtém snášení, lépe řečeno sezení, musíme přerušit odchov, aby byla zachována hodnota chovných holubů.

Chceme-li získat od našich chovných holubů hodnotný odchov, musíme se především postarat o to, aby byli v bezvadné kondici. To dokážeme dobrým stravováním a správným umístěním, t. j. musíme jim poskytnout veškeré výživné látky, které potřebují, a musíme pro ně zajistit, i když s určitým omezením, co možná největší svobodu pohybu, vzduch a slunce.

Nesmíme je proto umístit do nějaké úzké, tmavé díry, nýbrž v prostorných, světlých holubnicích, kde mohou poletovat. Kromě toho se máme postarat také o střešní klec – voliéra, kde by podle libosti létali a užili čerstvého vzduchu a slunce.

Střešní voliéra se vyrábí z drátěného pletiva napnutého na laťkovou kostru a je samozřejmě tím účelnější, čím je prostornější. Má být aspoň dva metry široká a dva metry vysoká, aby se v ní holubi mohli dostatečně pohybovat. Kolem střešní voliéry, případně nad sebou ve dvou řadách, umístíme dvacet centimetrů široká ohoblovaná prkna, po kterých se mohou holubi pohodlně procházet. Máme-li zahradní holubník, pak postavíme pod jeho okny aspoň 2 m vysokou a 2 m širokou klec z drátěného pletiva. Do její půdy nasázíme vojtěšku nebo salátovinu a tím jsme se také postarali holubům o zeleninu. Ať umístíme znovu zakoupené chovné holuby do nejvýhodnějšího prostředí, volný prolet jim nemůže nic nahradit. Proto se dříve či později objeví škodlivé následky uzavření.

Tyto následky se projevují různým způsobem: měkká, neplodná vajíčka, ve vajíčkách udušená nebo špatně vylíhnutá, málo životaschopná mláďata, špatný, pomalý vývoj, velké tělo, malá křídla, měkká, hluboká nebo křivá prsí kost, dlouhý krk a dlouhé nohy, snadno se ztrácející mláďata, to vše je příznakem toho, že něco není v pořádku. Když z těchto náznaků poznáme nebezpečí, škodlivý vliv se již dávno projevilo a nedovedli jsme jej z vnějších příznaků poznat. Všechny tyto nepříznivé vlivy se nám obvykle neblaze projeví při závodech mladých holubů, když s takovým očekáváním a s takovou nadějí vyslaní, na pohled bezvadní holubi, se při závodech opozdí a odpadávají.

Chceme-li od základních chovných holubů získat hodnotná mláďata, pak nesmíme chovné holuby, i když jsou umístěni v nejpříznivějších podmínkách, mít uzavřeny déle než šest až osm měsíců.

To znamená, že i za cenu případných obětí je musíme přivykat volnému létání.

Dobrý poštovní holub je učelivý tvor, proto také při jeho usazování nenarazíme na větší obtíže. Podařilo-li se nám dobrým umístěním a zacházením získat přichylnost holubů a umístěním ve střešní voliére jim poskytneme možnost, aby se seznámili s nejbližším okolím, pak je klidně můžeme vypouštět. V nejhorším případě se vrátí ke svému bývalému majiteli, kterého jsme před tím požádali, aby v případě, že by se holub vrátil, nedovolil, aby obsadil svoje staré hnízdo, ale aby ho bez potravy a vody oddělil od ostatních. Takového holuba máme podle možnosti ještě téhož dne dopravit zpět. Postupujeme-li tímto způsobem, pak po dvou až třech takových pokusech o návrat ke svému starému majiteli již sotva odletí, a kdyby to snad udělal, sám se dobrovolně vrátí.

Nejpříhodnější doba pro usazování nastane tehdy, když holub vychovává deset až čtrnáct dní stará mláďata. V této době samec i holubice nejlépe přilnou ke svému novému hnízdu.

Bydli-li chovatel, od kterého jsme si naše chovné holuby obstarali, na vzdálenějším místě, případně v jiném městě nebo obci, bylo by jejich přivážení zpátky obtížnější. V takových případech trochu ostříháme křídla holubů. Za žádných okolností však nesmíme křídla holubů zmrzačit natolik, aby když sletí se střechy nebo odtamtud spadnou, nemohli vyletět zpět. Je naprosto postačující, když opatrně ostříháme na obou křídlech holuba vnější, t. j. širší prapor druhé, třetí, čtvrté, páté a šesté letky (počítáno s vnější strany), ovšem tak, abychom nepoškodili osten. Tim není let holuba znemožněn, je pouze ztížen, protože mezera, vytvořená na ploše křídel, propustí vzduch a znemožňuje tak delší pobyt ve vzduchu.

I když holub odletí, brzy se unaví, netroufá si vydat se na delší cestu a po delším nebo kratším hledání se nám vrátí.

Ostříhaná pera nesmíme vytrhat, nýbrž musíme vyčkat podzimního pelichání, kdy se vymění za nová. Tim si holub postupně zvykne na znovu nabytou schopnost létání a buď nám vůbec neodletí, nebo, kdyby se to přece stalo, sám se vrátí.

Bude tomu již dvacet let, kdy jsem v Rotterdamu koupil deset holubů, které jsem na pět měsíců zavřel. Takovým způsobem jsem se snažil, aby si v novém prostředí zvykli. Stalo se to přibližně před dvaceti lety, ale i dnes vidím jasně před sebou obraz, když holubi po vypuštění jako diví odletěli západním směrem a zmizeli za budínskými kopci. Už bylo značně po poledni, ale ani pířka z nich nebylo vidět. Již jsem se začal strachovat, když kolem třetí hodiny se objevil úplně unaven první, za krátkou dobu druhý a

k sedmé hodině i poslední. Od té doby se chovali, jako kdyby se zde narodili. Vylétli s ostatními na pole, ale o delší cestu se nepokoušeli.

Byl mezi nimi osmiletý samec a chovná samice; ti létali v předcházejících letech na trati Rotterdam–Barcelona a dosáhli několika cenných umístění. Pro jistotu jsem jim na podzim, když pelichali, ostříhal na křídlech vnitřní prapor, druhou, třetí a čtvrtou letku. Nedělali tak žádné potíže, a proto jsem je již v příštím roce při pelichání neostříhal. Křídla jim pěkně narostla a zároveň jsem také pozoroval, že létají čím dál tím více. Jednoho krásného, slunného říjnového rána jsem je ještě viděl při krmení, ale odpoledne již nebyli k nalezení. Několik dní nato mi napsal můj holandský přítel, že se vrátili do Rotterdamu.

Holubi, které jsem koupil začátkem let třicátých z likvidovaného chovu vídeňského Hopfera, působili mi ještě více starostí. Byli šest měsíců zavřeni a po vyvedení druhé líhně jsem je vypustil. Okamžitě se vydali na cestu směrem k svému bývalému domovu. A i když jsem téhož dne viděl několik z nich kroužit nad mým domem, nejevili vůbec žádnou ochotu k návratu. Již jsem se chtěl vypořádat s myšlenkou, že se nevrátí, když první z nich se druhého dne odpoledne vrátil. I ostatní jsem viděl několikrát takto létat, ale chovali se, jako by byli nad úplně neznámými domy, nevšimli si jiných holubů a vůbec neměli v úmyslu usednout. Následujícího dne jsem našel dva z nich v holubníku, i ostatní se postupně vraceli, a konečně šestého dne dopoledne se šťastně vrátil i poslední. Od té doby se chovali jako by se vylíhli u mne a ani na podzim po pelichání, když již dostali nové peří, nevydali se na delší cestu. Na jaře příštího roku odletěl samec č. 851 a samice č. 837 zpět do svého bývalého domova do Vídně. Mezitím však byl přestavěn jejich bývalý holubník na fotoatelier, a tak se po dvoudenní nepřítomnosti sami opět vrátili. Z dopisu příbuzného jsem se dověděl, že samice byla ještě dvakrát ve Vídni. Holubi, které jsem v době líhnutí půjčil svému příteli Juhászovi do Székesfehérváru, mě několikrát na krátkou dobu navštívili, zpravidla ráno při krmení, snad se ještě vykoupani a k polednímu odletěli zase zpátky.

I staří závodní holubi se dají usadit. Poskytneme-li jim dobré umístění, mohou-li poznat své okolí, ošetřujeme-li je svědomitě, pak si oblíbí svůj nový domov a neztratí se. Ovšem ostříháme-li je tak, že nejsou schopni navrátit se do svých starých domovů, ale zároveň ani nemohou poznat okolí svého nového holubníku, pak se nedivme, když se ztrácejí i nejlepší holubi.

Jediný způsob, který mohu doporučit při obstarávání základního materiálu, je zajištění mladých holubů. I mladé holuby si zajišťu-

jeme pouze od chovatele, který má dobrý chov. Při posuzování dobrého chovu nedbejme pouze toho, kolikrát se objeví dotyčný chovatel na listině těch, kteří získali cenu. Sledujme pozorně, zda má více takových holubů, kteří dosahují soustavně dobrých výsledků. Není důležité, aby získali první, druhou nebo jiné ceny, důležité však je to, kolikrát za závodní sezónu se objeví na listině odměněných. A konečně nejdůležitější je otázka, zda s hlediska odchovu jsou mláďata stejně hodnotná jako staří.

Z této poslední okolnosti můžeme vyvodit velmi cenné důsledky: tehdy, když hodnota mladých očividně nedosahuje hodnoty starých holubů, budme opatrní, protože to znamená, že holubi nemají úměrnou chovnou hodnotu, staří neplodí hodnotné potomky. Může se také jednat o méně hodnotný chovný pár; pravděpodobně z nedostatku odborných vědomostí nebo z jiných důvodů nejsou holubi dobře spárováni. Ať je zde jakýkoli důvod, je jisté, že hodnota dotyčného chovu klesá, a že dostáváme méně hodnotná holoubata než jsme si přáli. Zjistíme-li však, že dotyčný chovatel má mladé holuby stejně hodnotné jako staré, dokonce u určitých mladých zjistíme schopnosti dobrých závodníků nebo chovných holubů, pak to znamená, že chov je trvalé hodnoty, je na vzestupu a taková holoubata nás nezklamou.

Ideálním řešením by bylo, kdybychom z takového chovu mohli získat všechna mláďata, řekněme z druhé a třetí líně. Tak bychom se dostali k hotovému chovu, který pak musíme pouze dále dobře vést a odpadne nám starost o zajišťování dalšího materiálu.

Ovšem taková příležitost se vyskytne velmi zřídka, a proto se můžeme spokojit, když z takového chovu získáme osm až dvanáct mláďat. Máme-li možnost výběru mezi mladými holuby, pak si podle možnosti vybereme ty, kteří pocházejí od takových chovných párů, které dávají dobré potomky, nebo takové, kteří se velmi podobají některému z dobrých závodních či chovných holubů. Získaná holoubata, zvláště ta, která ještě nikdy nebyla na střeše, můžeme velmi snadno usadit. Podle možnosti je máme převzít ve stáří 25–26 dnů a umístit je v holubníku, připraveném pro mláďata. Večer, kdyby se nechtěla sama posadit, posadíme je na sedačku a zaznamenáme si, kam jsme které dali. To opakujeme po dva nebo tři večery – stále na totéž místo – a později si holoubata tak usednou sama. Výlet necháme stále otevřený, aby mláďata mohla vylétnout. Není však radno dát mláďata do volného prostranství, protože kdyby je něco vyplašilo, vzlétla by a snadno by se ztratila. Naproti tomu vylétají-li sama, posedávají nejdříve u výletu a zpozorují-li něco nezvyklého, nevzlétnou, ale rychle se uchýlí do holubníku. Odhodlají-li se

později k proletu, tehdy již sama poznala výlet a jeho okolí, a když za takových okolností odlétnou, určitě se také vrátí.

Při usazování působí nejvíce zla a ztrát holoubata, která již u svého bývalého majitele vylétala z holubníku. Ta musíme ovšem na několik týdnů uzavřít a jejich letky přivázat k sobě tak, aby vůbec nemohla létat. Teprve tehdy je můžeme vypustit. Vyžaduje to dost času, protože musíme u holoubat stále sedět a pozorně je sledovat, aby se náhodou, kdyby spadla se střechy, nestala obětí kočky, psa a pod. Proto je nejlepší vypustit takové mladé holuby až v pozdních odpoledních hodinách.

Když jsme holoubatům pořádně svázali letky, za několik dní je postupně uvolňujeme, aby holubi jen pomalu nabyli opět schopnosti létat a aby měli dosti času seznámit se s výletem, se střechou a okolím. I když holoubatům letky úplně uvolníme, sledujme je pozorně, dbejme toho, aby měla všechno a postarejme se hlavně o to, aby každé z nich mělo pohodlné a nerušené místo na sedačce. Zacházejme s nimi opatrně, protože když některému z nich ublížíme, opustí nás a zatoulá se nebo se vrátí ke svému bývalému chovateli. Pak bychom mohli s usazováním začít znovu. Takový vzdorovitý mladý holub se dá usadit mnohem nesnadněji než starý, ale trpělivostí a dobrým zacházením se povede i to.

I při této příležitosti upozorňuji chovatele, aby za žádných okolností neposílali na závod získané holuby. Někteří chovatelé uvádějí, že chtějí vyzkoušet mladé holuby. Co se však dá s mladým holubem zkoušet? Nic, protože takový holub, jehož holubník a okolí se úplně změnily, neukáže nám nic takového, z čeho bychom mohli soudit na jeho budoucí hodnotu, ale právě naopak, pod vlivem změněných podmínek ztratíme snad právě nejvzácnější mladé holuby a pak můžeme začínat znovu.

Při chovu poštovních holubů je nejdůležitějším činitelem trpělivost. Proto využijme získané holuby jako chovný materiál a na jejich potomcích vyzkoušejme původně získané holuby. Tak je mnohem pravděpodobnější, že získáme správný obraz o hodnotě získaných holubů.

KRMENÍ HOLUBŮ

Výsledky chovu a závodů poštovních holubů jsou v úzké spojitosti s otázkou krmení. Právě proto musíme věnovat velkou pozornost rozumnému krmení. Je nesporné, že holubi potřebují v době zimního odpočinku, kdy se téměř nepohybují, krmivo úplně jiného

složení a množství než v době línutí, kdy se mají starat nejen o sebe, nýbrž i o výživu svých mláďat, a zrovna tak po závodní sezóně, když musí nahradit spotřebovanou energii při dlouhých a těžkých letech. Konečně je také rozdíl mezi potravou v době pelichání, kdy musejí holubi obnovit svoje opeření pomocí látek tělem spotřebovaných. To znamená, že holubi potřebují v různých obdobích potravu různého množství a výživných hodnot. Nemíním se pouštět do podrobnějších vývodů o výživě, chci uvést pouze to, co má znát o krmení chovatel, aby věděl, jaké složení potravy má poskytnout svým holubům v různých ročních obdobích a při různých příležitostech.

Potrava se skládá z různých látek organických a anorganických a hodnota krmiva závisí na tom, jaké látky obsahuje.

Mezi organickými látkami jsou nejdůležitější a nejcennější bílkoviny, protože vytvářejí různé části těla, jako maso, krev, nervy, peří, šlachy, vajíčka a rohovinu. Bez bílkovin je trávení naprosto nedostačující a hodnota krmiva závisí na obsahu stravitelné bílkoviny. Jak je na jedné straně bílkovina nepostradatelnou výživou, tak jejím přílišným podáváním můžeme způsobit značné škody, protože jednostranné krmění zrním s příliš velkým obsahem bílkovin působí dnu, průjem a onemocnění jater.

K organickým látkám patří ještě uhlohydráty a tuky, které se spalují nadýchaným kyslíkem, poskytují tak sílu a teplotu a udržují výměnu látek. I když je vliv tuků a uhlohydrátů v hlavních rysech stejný, musíme vědět, že výživný účinek tuku je o 2,3% větší než uhlohydrátů. Jeden gram tuku odpovídá 2,3 g uhlohydrátů. Právě proto při přepočítání poměru výživných látek musíme znásobit součet tuků 2,3 a tak získané množství musíme připočítat na stranu uhlohydrátů. Příklad: sojové boby obsahují 16% tuků a 14% uhlohydrátů, t. j. $16 \times 2,3 = 36,8$ uhlohydrátů, k tomu připočítáme 14% uhlohydrátů a vyjde nám, že sojové boby obsahují 50,8% uhlohydrátových výživných látek. Obilniny s bohatým obsahem uhlohydrátů máme zkrmovat hlavně v době velkých námah a v případě studeného počasí. Ale i zde musíme postupovat s mírou, protože takové přílišné krmění by vedlo k tloustnutí.

Anorganickými součástmi krmiva jsou minerální látky, jako vápno, železo, fosfor, draslík, síra, chlor, sodík, magnesium a různé jiné soli, které je možno nalézt v různých druzích krmiva, a to ve větší či menší míře. Mají velký význam při výstavbě těla, tělesných funkcích, při tvoření peří, krve a skořápky vajec. Kromě organických a anorganických látek obsahují různé druhy krmiva i takové látky, které mají výborný, můžeme říci až nepostradatelný vliv na organismus. Jsou to vitaminy, které jsou životodárné a různé ve

svých složeních. I když se v krmivu vyskytují jen v nepatrném množství, jejich přítomnost způsobuje, že fyziologický vliv výživných látek je úspěšnější. Naproti tomu jejich nedostatek může způsobit různé patologické změny, onemocnění a může vést i k uhybnutí.

Pro chovatele poštovních holubů jsou nejdůležitější tyto vitaminy:

Vitamin A obsahuje rybí tuk, žloutek, zelená krmiva a mrkev. Vitamin A má velký vliv na růst a činí orgány odolnějšími vůči nemocem. Proto je nutný hlavně při odchovu holoubat.

Vitaminy B, které se vyskytují v různých obilninách, v mléčných výrobcích a zeleném krmivu, také pomáhají růstu. Nedostatek vitamínu B může způsobit ochrnutí, zánět nervů a kožní choroby. Zelené krmivo, ovoce, zelenina, okopaniny a zčásti i mléko dále obsahují *vitamin C*, jehož nedostatek způsobuje kurděje a jiné poruchy.

Velmi důležitý je *vitamin D*, který se vyskytuje zpravidla spolu s vitamínem A a má rozhodující vliv na růst kostí. Jeho nedostatek způsobuje měknutí kostí – křivici. Zkřivení prsní kosti můžeme u mladých holubů předejít podáváním olejů, obsahujících vitamin D, rybí tuk, Infadin. Význam slunečního světla se projevuje také tím, že jeho vlivem se tvoří v určitých látkách, v tucích, ba i v samotném organismu zvířete vitamin D.

Vitamin E se vyskytuje v zelenině, zrnech, mléku, vejcích, masě a působí na pohlavní život, tím také na plodnost vajíček a na jiné funkce v organismu.

Konservování a sušení zničí v krmivu některé cenné vitaminy, lépe řečeno sníží jejich účinek na minimum. Proto doporučujeme, aby se ke krmení používalo čerstvých, ale zralých obilnin. Ještě lepší je zkrmovat určitý druh zrní ve stavu klíčení.

Klíčení máme provádět tak, že zrní, obvykle oves, ječmen a pšenici, polijeme svařenou vlažnou vodou a necháme je tak stát 48 hodin. Po uplynutí této doby zrna popraskají a objevuje se na nich malý bílý klíček, který svědčí o přítomnosti vitaminů. Zrna nyní používáme pro krmení mladých i starých chovných holubů, musíme však dbát toho, abychom vyklíčené zrní zkrmili ještě téhož dne a abychom si ke každému krmení připravili čerstvou dávku.

Než začnu s popisem jednotlivých druhů zrní, musím říci, že většina chovatelů nedělá, bohužel, z nevědomosti, lehkomyšlnosti nebo pohodlí rozdíl mezi dobrým a špatným krmivem. Z toho pak vyplývá, že svým holubům neposkytují takovou potravu, kterou za daných okolností potřebují, nýbrž nasypou jim bez přemýšlení a

výběru to, co se jim nejsnadněji podařilo obstarat nebo co se jim právě dostalo do ruky. To pak můžeme nazývat vším jiným než rozumným krmením. Postupujeme-li takovým způsobem, nemůžeme na našich holubech žádat dobré výsledky ani s hlediska chovného, ani závodního.

Podívejme se v první řadě na to, čeho musíme dbát při obstarávání krmiva.

Plesnivé obilniny způsobují zažívací obtíže, které v těžších případech mohou způsobit uhynutí holuba. Plesnivé obilí lze snadno rozeznat, protože skvrny plísní jsou dobře viditelné i na jednotlivých zrníčkách a takové obilí šíří plesnivý a ztuchlý pach. Plesnivé obilí je velmi nebezpečné, protože i nejmenší množství může zkazit celou směs. Máme-li v nádobě plesnivé obilí a potom ji pořádně nevyčistíme a nevyvětráme, zkazí se rychle i to obilí, které pak do ní nasypeme.

Nesvědomití obchodníci často odstraní pomocí mechanických kartáčků našedivělou, často žlutou barvu plesnivého obilí. Jeho pach a chuť však plíseň prozrazují.

V obilí se často vyskytuje smetl, kočičí, myší nebo krysi trus. Pach takového obilí způsobuje, že holubi krmivo požijí pouze mají-li velký hlad.

Často se stává, že určitý druh krmiva, jako čočku, hrách, divoký hrách a vikev hmyz úplně prohryže tak, že zbude pouze slupka. Takové krmivo nikdy nekupujeme. Při nákupu krmiva má být rozhodující jeho jakost a nikoli cena.

Mnoho dobrých holubů, kteří by se podle svých schopností mohli snadno umístit v čele listiny vítězů, se mnohdy na ni vůbec nedostane proto, že jejich majitel nebyl dosti opatrný a pečlivý při obstarávání krmiva.

Dobré obilí musí být hladké, čerstvé vůně a většinu zrní musí tvořit stejná, plná zrna. Ta musejí být uprostřed světlejší, živější barvy a beze skvrny. Obilí nemá obsahovat jakékoli smetl, kočičí, krysi a myší trus a hmyzem vyhlodaná zrníčka. Má být suché a když strčíme ruku do pytle s obilím, nesmíme pozorovat žádnou vlhkost ani prach. Přesypeme-li z dlaně zdravé obilí do poloviny naplněného pytle, mají zrna tiše zvonit.

Kukuřice je pro vysoký obsah tuku a uhlohydrátů prvotřídním krmivem, avšak obsahuje málo bílkovin a vápníku. Je jedním z nejsilnějších druhů škrobnatých a tučných krmiv. Při velkých mrazech je zvláště vhodná k vytváření tepla. I holubi mají rádi kukuřici, takže ji můžeme přimíchat ke každé naší směsi; musíme jenom dbát toho, abychom nepřeháněli. Mají-li holubi příliš mnoho kukuřice, ztloustnou, jsou příliš těžcí a často mohou být postiženi různými

nemocemi, které se projevují žloutnutím kůže, na těle se objevují malé uzly, průběh pelichání je nepravidelný a projevuje se v příliš suchém peří (příznaky avitaminosy B). V prodeji jsou různé druhy kukuřice, ale pro krmení holubů je nejvhodnější kukuřice střední velikosti, trochu plochá, načervenalé barvy, tak zvaná činkvantina. Dbejme však toho, aby byla dosti zralá a suchá, a uskladněme ji rozprostřenou na vzdušném a suchém místě, protože by snadno ztuchla a zkazila by se. Zvláště se máme vyhýbat kukuřici nazelenalé barvy. Tuto barvu způsobuje plísňové napadení, které zachvátí pouze kukuřici. Mouka vyrobená z takové kukuřice je nebezpečná i pro zdraví člověka.

Ječmen je krmivo se středním obsahem bílkovin, jeho obsah uhlohydrátů je dost vysoký a je snadněji stravitelný než kukuřice. Krmný ječmen je bohatší na bílkoviny než ječmen sladovnický a je také levnější. Proto jej máme kupovat. Ječmene můžeme používat také ve směsi.

Oves obsahuje méně tuků, bílkovin a uhlohydrátů než jiná krmiva, má však dobrý vliv na vývoj svalstva a životnost. Holubům se dává jen občas, a to hlavně v zimě pro usnadnění pelichání peří a na jaře při přípravě k závodům. V zimě a na jaře se stává po několikadenním klíčení krmivem bohatým na vitaminy.

Pšenice patří k nejdůležitějším obilninám. Obsahuje střední množství bílkovin a značné procento uhlohydrátů, je snadno stravitelná a právě pro tuto svou vlastnost velmi cenná. Nesmí chybět v žádné naší směsi, zejména v té době, kdy holubi potřebují více potravy než obvykle. Pšenice, bohužel, není vždy zdravá, a proto máme být opatrní při jejím nákupu. Nekupujme pšenici, ve které jsou černá lepkavá zrna, protože ta jsou zpravidla jedovatá.

Žito je nevhodným krmivem.

Rýže je výborným krmivem, protože zvláště čerstvá obsahuje veškeré potřebné látky. Obsahuje nejvíce uhlohydrátů ze všech obilnin. I rýže má být v každé naší směsi, i když v malém množství. Nejvíce ji potřebují mláďata, když je oddělíme od rodičů, a ti holubi, které připravujeme na delší závod. Při každé příležitosti, než holuba vkládáme do koše a posíláme ho na delší cestu než 500 km, máme do krmiva přimíchat několik zrněk rýže. Právě tak musíme dát rýži navráťivším se holubům. Jinak je rýže také osvědčeným prostředkem proti průjmu. Zkrmujme ji vždy neloupanou (nebezpečí avitaminosy).

Pohanka je také dobrým krmivem, zvláště pro nemocné holuby. Je bohatá na tuky a stejně snadno stravitelná jako pšenice. Můžeme ji zvláště doporučit jako krmivo pro mladé holuby, jejichž svaly se

stanou pevnými a odolnými, aniž by holub ztloustl. Krmení pohan-
kou nám může pomoci zvláště na podzim, hlavně v tom případě,
když průběh pelichání je obtížný. Peří se stane lesklým a jemným.

Výživná hodnota prosa a jeho složení se podobají ovsu. Je výbor-
ným krmivem, zvláště pro nemocné a ze závodu se vrátivší holuby.
Má také dobrý vliv na peří, které se stává jemným. Vikev má tři-
krát větší obsah bílkovin než kukuřice, i její obsah uhlohydrátů je
značně vysoký, má dost i fosforu a vápníku. Tak se stává bezvadným
krmivem, zvláště při výchově mladých holubů, a je také nepostrá-
datelná při krmení závodních holubů. Během zimního odpočinku,
kdy se holubi málo pohybují, namícháme do směsi jen malé množství
vikve (vysoký obsah bílkovin), protože přílišné krmení vikví může
způsobit dnu. Vikve je mnoho druhů a holubi nemají rádi t. zv. hu-
ňatou vikev. Při nákupu vikve musíme dbát toho, aby zrna byla
zralá, hlavně aby se mezi nimi nevyskytla zrna ohlodaná hmyzem
a aby mezi nimi nebyl koukol, který je jedovatý.

Fazole, hrách, peluška a čočka obsahují téměř stejné výživné
látky jako vikev, proto můžeme vikev jimi nahradit. Jinak se na
tyto luštěniny vztahuje totéž co na vikev.

Semena konopí jsou také velmi bohatá na tuky a bílkoviny, a proto
je můžeme doporučit na příkrmování při závodech, které pravdě-
podobně holuby značně vyčerpají. Při nákupu konopí vyberme ra-
ději větší zrna, protože menší obvykle nejsou dost zralá. Protože
konopná zrna jsou zpravidla zaprášená a je mezi nimi mnoho
prázdných slupek, které jsou škodlivé, doporučuji namáčet večer
před krmením dávku na druhý den do vody. Do rána vyplave prach
a prázdná zrna na povrch, který slijeme, a jen zbylá čistá zrna dáme
holubům. Nejdříve je však dvakrát nebo třikrát propláchneme vo-
dou, aby se úplně vyčistila. Při velkých dávkách by se brzy projevil
narkotický účinek semen.

Len, řepka a hořčice obsahují látky téměř stejné výživnosti.
Krmít tímto krmivem doporučujeme zvláště v období před závody
a před pelicháním, ale je velmi výhodné i v době závodů a po nich.
Toto krmivo má velký vliv na čištění krve a na vývin hustého a
jemného opeření. Více hořčice však působí nevhodně vlivem silice
hořčičné.

Zmiňuji se ještě o semenech kapusty, používaných chovateli, kteří
užívají polovdovecké nebo vdovecké metody, k tomu, aby své zá-
vodní holuby chránili před žizní a zesílili jejich peří.

Dále tito chovatelé používají semen červeného zeli, aby dodali
svým holubům dráždivé látky.

Chovatelé používající vdovecké metody dávají holubům t. zv.

„bojový chléb“. Tento chléb se vyrábí z 250 g bílé pšeničné mouky. Jeho vnitřek rozkrájí se na 5–6 mm plátky a ty zase na přibližně takové kostky, jako jsou zrna kukuřice. Pod kamny je usušíme a před použitím upečeme v kousku másla velikosti ořechu. Pak je dáme vystydnout, roztlučeme dvě kostky cukru a tím je posypeme. Nyní přidáme šest žloutků a mícháme tak dlouho, dokud kostky chleba do sebe žloutky úplně nevssají a pak tuto směs opět usušíme. Tento „bojový chléb“ dostávají vdovečtí soutěžní holubi těsně před tím, než je vložíme do koše a pošleme na závody.

Jako zelené krmivo nejlépe vyhovuje špenát a různé druhy salátu. Listy nejdříve namáčíme do slané vody, pak je rozkrájíme na malé kousky a tak dáme holubům. Zelené krmivo obsahuje fosfor, železo, vápno atd., ale hlavně vitaminy, takže je vhodné pro celou výstavbu tělesné konstrukce.

Kromě výše uvedených krmiv potřebují holubi i minerální látky. V třetí kapitole jsem již poukázal na to, že kromě krmítek a napajedel potřebujeme i takové zařízení, ve kterém můžeme podávat holubům minerální látky tak, aby se nezašpinili. Bedničku pro minerální látky tedy doporučujeme naplnit touto směsí: 5 kg hrubého říčního písku, 5 kg vyprané a pak usušené rozdrobené malty, 5 kg rozdrobené pekařské vypálené červené hlíny, 100 g rozdrobeného dřevěného uhlí, 100 g čisté síry, 3 lžice soli a 50 g anýzového prášku. Tyto látky smícháme do připravené bedničky, aby je holubi mohli libovolně zobat. Vápnem, které obsahuje malta, potřebují holubi k zesílení kostí a k vytvoření skořápky vajíček. Sól získané z pekařské hlíny a kuchyňskou sůl potřebují k trávení. Síru k vytváření peří a rohoviny. Malé oblázky říčního písku zabraňují tomu, aby se ve voleti utvořily z potravy chuchvalce. V drticím žaludku tyto oblázky jemně promelou změklou potravu. Dřevěné uhlí zase váže kyseliny a plyny, které se vytvoří při trávení. Anýzový prášek dodává celé směsi chuť.

Doposud jsem vyjmenoval látky, které potřebujeme při krmení holubů, nyní by zbyla otázka, kolikrát, v jakých dávkách a v jaké směsi je máme holubům podávat.

Bohužel, v tomto směru není možno určit všeobecně platné jednotné směrnice nebo určitou metodu. V zimě musíme krmit jinak než v létě. Zároveň musíme jinak krmit mladé, chovné a závodní holuby. Otázku musíme posoudit s hlediska sestavení krmiva i s hlediska jeho množství. Vždyť mnoho chovatelů ani nemá v holubníku odděleny chovné a závodní holuby a ve většině případů drží i mladé holuby spolu se starými. A právě z toho důvodu je téměř nemožné zacházet v předpisu způsobu krmení do podrobností.

U jednotlivých druhů krmiv jsem vyjmenoval, jaké výživné látky obsahují, a tak by bylo nejučelnější, kdyby si každý chovatel sám sestavil podle svých podmínek a situace potřebnou směs, tím spíše, že jenom chovatel ví, jaké druhy krmiva si může obstarat. Považuji za výhodnější, abychom se místo sestavování určité směsi dohodli na zásadě, podle které směs sestavíme s ohledem na obsah výživných látek. Pak si může každý chovatel podle svých možností sestavit potřebnou směs a případně nahradit těžce získatelné druhy zrní stejně hodnotnými a snadněji dosažitelnými.

V první řadě je třeba stanovit, kolikrát denně máme krmit, protože je mnoho těch, kteří uznávají za správné krmit v zimě jenom jednou denně. Jsou však i takoví, kteří po sklizni holuby vůbec nekrmí, domnívajíce se, že i na polích najdou holubi dostatek potravy a jejich chov je tak hospodárný, protože celkem nic nestojí.

Podle mého názoru ani jeden, ani druhý nemá pravdu, protože i když krmení jednou denně v zimě tlumí pohlavní puďy, škroby a tuky, které se při krmení jednou denně dostávají do těla, neposkytují dostatek tepla, a tak teplota holubů není stejná, je vystavena výkyvům a zvláště při velkých mrazech může být ohrožena jejich tělesná kondice. To snad okamžitě nepozorujeme, ale škodlivý vliv se určitě projeví na odchovu a při závodech.

Vypouštění holubů po žních na pole má bezesporu svoje výhody, ale přesto holubi ve většině případů nedostanou všechny látky, které potřebují, kromě toho jsou vystaveni mnoha nebezpečím, a co je nejhorší, nemůžeme na ně dohlédnout, protože jejich samostatností ztratíme nad nimi nadvládu. Již jsem slyšel naříkat chovatele, jejichž holubi, kteří se vrátili ze závodů, nevlétli do holubníku, nýbrž po krátkém odpočinku na střeše odlétli na pole a vrátili se teprve po několika hodinách. Nad tím se však nesmíme zarazit. Přece majitel přivykl holuba tomu, aby svoji potravu hledal na polích. Holub se vrátil vyhladovělý, a tak v první řadě odletěl na místo, kde si obvykle obstarává potravu, a teprve pak se vrátil do svého holubníku.

Doporučuji krmit celý rok dvakrát denně a podle roční doby a zamětnání holubů jen zvýšit nebo snížit množství jejich potravy a zkrátit nebo prodloužit dobu mezi krmením.

Zároveň není možno pevně předepsat množství krmiva pro holuby, protože to je závislé na jejich velikosti a potřebách, vyplývajících z činnosti. Větší holubi potřebují samozřejmě více potravy než holubi střední a malí. Volně létající holubi potřebují také více potravy, aby nahradili spotřebovanou energii, než ti, kteří nelétají. I mezi holuby, kteří jsou stejné velikosti a kterých chovatel používá

ke stejné činnosti, vyskytují se velké rozdíly, protože při dávkování 30 g krmiva denně někteří z nich tloustnou, jiní hubnou. Otázku krmení bychom snad mohli lépe vyřešit tak, kdybychom rok neoddělovali krmivo podle různých období na čtyři části, nýbrž podle živelné potřeby holubů.

První část je obdobím zimního odpočinku. To trvá zpravidla od 1. prosince do 15. února. Tehdy pelichání zpravidla již skončilo, nastaly studenější a kratší dny, kdy se holubi většinou následkem nepříznivého počasí drží hlavně v holubníku a málo se pohybují. Z tohoto důvodu potřebují krmivo, které obsahuje méně bílkovin, ale poskytuje více tepla, t. j. krmivo bohaté na obsah tuku a na uhlohydráty. Proto doporučuji tuto směs: 30% kukuřice, 30% ječmene, 20% pšenice, 10% vikve, 5% prosa, 2% rýže, 1% lnu, 1% konopí a 1% hořčičných zrn. Mezi 15. prosincem a 15. lednem, kdy začíná pelichání chmýří, přidejme do této směsi ještě trochu ovsu. Ječmen můžeme nahradit pšenicí, pšenici ječmenem, vikev hrachem, peluškou nebo fazolemi.

Na denní dávku můžeme počítat přibližně 25–30 g pro jednoho holuba. Ráno mezi osmou a devátou hodinou dáme holubům jen málo krmiva, asi $\frac{1}{3}$ denní dávky, větší část jim dáváme odpoledne, hodinu nebo půl druhé hodiny před setměním, aby v dlouhých, studených nocích nehladověli a nemrzli. Ke konci zimy jim jako lahůdku podáváme klíčený oves nebo ječmen, aby byli zásobeni i potřebnými vitaminy.

Druhá část je obdobím příprav k výcviku a závodům. Toto období probíhá u chovných holubů od 15. února do 15. března, u závodních holubů od 15. února do 15. dubna. Chceme-li se závodními holuby vychovat některé mladé páry holubů, pak s nimi musíme počítat, jako by byli chovnými holuby.

Blíží se jaro, doba chovu a výcviku, holubi se již rádi a často zdržují v přírodě. Proto musíme nejdříve navrátit zhublým nebo ztloustlým holubům potřebnou kondici, která je nutná před pářením, protože jenom tak můžeme od nich očekávat hodnotná mládata. I závodní holuby musíme nejdříve připravit na nastávající lety, aby při zahájení výcviku již byli v dobré kondici. Dávky látek obsahujících tuk a uhlohydráty můžeme trochu snížit a zvýšíme dávky těch látek, které obsahují bílkoviny: 25% kukuřice, 25% ječmene, 20% pšenice, 20% vikve, 5% prosa, 2% rýže, 1% konopí, 1% lnu, 1% hořčičného zrní.

Určité druhy zrní, obsahující podobné výživné látky, jsou právě tak nahraditelné jako v první části. Nyní je nejpříhodnější doba k podávání klíčeného ovsu nebo ječmene, protože holubi potřebují

po málo slunečných zimních dnech hodně vitaminů, aby jejich vajíčka byla plodná a mláďata dostatečně životaschopná.

Krmíme ráno kolem osmé hodiny a dvě hodiny před setměním. Dávky nemůžeme přesně předepsat, o tom rozhodují okolnosti a tělesná kondice holubů. V každém případě můžeme zimní dávky trochu zvýšit. Ráno dáme holubům tolik, aby nebyli příliš hladoví, nesmějí se však příliš nasytit, a večer zase tolik, kolik vyzobají.

Třetí částí je období chovu, závodů a odchovu mláďat. Trvá přibližně od začátku dubna do konce července. V tomto období se krmení chovných a závodních holubů liší. Chovné holuby máme krmit tak, aby se jejich stav při odchovu mláďat nezhoršil, a závodní holuby tak, aby nabyli dobré kondice, potřebné k závodům. Mladým holubům však musíme poskytnout vše, co vyžaduje jejich mladý rostoucí organismus.

Pro chovné holuby mohu doporučit tuto směs: 20% kukuřice, 40% vikve, 20% pšenice, 10% prosa, 2% rýže, 3% pohanky, 1% konopí, 2% lnu a 2% hořčičného zrní.

Chovné holuby máme krmit ráno v 7 hod. a odpoledne mezi čtvrtou a pátou hodinou. Dávku nemůžeme předepsat, protože závisí na tom, kolik a jaká mláďata vychovávají staří holubi. Dejme jim tolik, kolik spotřebují, a přibližně půl hodiny poté, co jsme se přesvědčili o tom, že svá mláďata již nakrmili, dejme jim opět tolik, kolik s chutí vyzobají. Toto dostatečné krmení je důležité proto, aby chovní holubi po nakrmení svých mláďat nezůstali hladoví. Tak by se jejich tělesný stav brzy zhoršil a kdyby zůstali hladoví, příště již svá mláďata nenakrmí dobře z toho důvodu, aby si pro sebe něco ušetřili. To by způsobilo, že ani mladí holubi by nerostli tak, jak je třeba.

1 pro závodní holuby je velmi těžké předem určit sestavu směsi. Zde mnoho záleží na tom, kdo jaký stav má a jak holuby připravuje, jaké je počasí, jak veliké jsou vzdálenosti a konečně jak působí výlety na holuby. Protože okolnosti jsou u každého chovatele jiné, můžeme doporučit jen všeobecný rámeček: 20% kukuřice, 40% vikve, 20% pšenice, 10% prosa, 5% rýže, 3% konopí a 2% lněného zrní.

Závodní holuby máme krmit ráno a odpoledne, podle možnosti vždy po proletu. Dávky se dají těžko stanovit; dejme jim tolik, kolik za několik minut s chutí vyzobají. Dva, tři dny před závodem přimíchejme jim k dávce více konopného semena, holubům, kteří se vrátili ze závodu, dejme směs z rýže, pohanky, lnu a hořčice.

Mladým holubům sestavíme krmivo z těchto zrnin: 20% kukuřice, 35% vikve, 20% pšenice, 10% prosa, 10% pohanky, 2% rýže, 1% ko-

konopného zrna, 1% lněného zrna a 1% hořčičného zrna. Mláďata máme krmit ráno a večer, a to ne příliš brzy ani příliš pozdě. Dejme jim tolik, kolik chtějí, kolik najednou a s chutí vyzobají. Žádné krmivo však nesmí zbýt.

Zelené krmivo, t. j. v slané vodě vymáčený a rozkrájený špenát, šťovík a salát, dejme chovným i závodním holubům v takovém množství, kolik spotřebují. Dáme jim i malý přírůstek kvasnic.

Čtvrtá část – období pelichání – trvá od začátku srpna do 15. prosince, kdy se peří holubů vyměňuje. Proto doporučuji takovou sestavu směsi, která působí jak na vývoj peří, tak i na jeho jakost. Pro chovné, závodní a mladé holuby, které jsme dříve oddělili, můžeme nyní sestavit opět jednotnou směs: 20% kukuřice, 30% vikve, 20% pšenice, 10% prosa, 10% pohanky, 3% rýže, 2% konopného zrna, 2% lněného zrna a 3% hořčičného zrna. Holuby máme nyní krmit podobně jako ve výše uvedených obdobích ráno a odpoledne. Co do množství máme krmivo dávkovat tak, aby holubi dostali tolik, kolik při každé příležitosti vyzobají. Jestliže většina holubů odchází po krmení k napajedlům a nevrátí se ke krmítkům, znamená to, že jsou nasyceni. V takových případech můžeme krmítka, zůstalo-li v nich krmivo, uzavřít. V krmení zeleným krmivem máme pokračovat tak dlouho, dokud je máme k dispozici. Minerální látky, o kterých jsem mluvil při popisu různých druhů krmiv, mají být stále umístěny v holubníku v bedýnce, aby se holubi mohli kdykoli nazobát.

Než skončím pojednání o otázkách krmení, musím se zmínit o vodě, která má velký význam při trávení a při výměně látek u holubů. Tělo holuba se skládá z téměř 50% vody. Před každým krmením dejme holubům čerstvou a nepáchnoucí vodu. Před krmením, než holubi krmivo spotřebují a jdou se napít, má voda převzít teplo holubníku, protože příliš studená voda může snadno způsobit vážné onemocnění i uhynutí holubů.

CHOV

V předcházejících kapitolách jsme se zabývali původem holubů, rozvojem sportu poštovních holubů, pak jsme se trochu seznámili s jejich organismem, vybudovali jsme si a zařídili své holubníky, obstarali si potřebný počáteční stav holubů a projednali otázku krmení. A tak jsme se nyní dostali k nejtěžší a nejdůležitější otázce, a to jakým způsobem můžeme svůj stav holubů stále zlepšovat a jestliže jsme

si zajistili velmi dobrý chovný materiál, jakým způsobem máme udržet jeho původní hodnotu a úroveň. Je nesporné, že se musíme neustále snažit zlepšit svůj stav. Mláďata mají mít více dobrých vlastností než staří, protože když hodnota mladých nepřesahuje hodnotu starých nebo když není aspoň rovnocenná, prokazuje to klesající tendenci a takový chov se stane dříve či později bezcenným. Jako každá živá bytost, i poštovní holub má dobré a špatné vlastnosti. Tyto vlastnosti se vyskytují u každého holuba v různých poměrech. Z toho vyplývá, že hodnota holuba závisí na tom, do jaké míry přesahují dobré vlastnosti špatné, do jaké míry se projevují dobré vlastnosti a do jaké míry jsou tlumeny špatné.

Ať jsme sehnali jakkoli dobrý počáteční materiál, můžeme si být jisti tím, že vedle dobrých vlastností najdeme u holubů také vlastnosti špatné. Budoucnost našeho chovu závisí na tom, do jaké míry se nám podaří vypěstovat žádoucí vlastnosti a utlumit, vymýtit, nebo aspoň snížit na minimum nežádoucí vlastnosti.

Projevu dobrých vlastností, jejich dalšího prohlubování a zachování, vymýcení špatných vlastností nebo jejich snížení na minimum dosáhneme jen plánovitým chovem. Při plánovitém chovu je nejdůležitější vytyčení chovných cílů – proto se také chov nazývá plánovitým – kdy musíme zjistit, kde je nutno něco zlepšit, co potřebujeme a chceme dokázat. K cíli se musíme dostat opět jen postupně, nemůžeme chtít najednou vymýtit všechny chyby a ustálit všechny dobré vlastnosti, ale náš pokrok musí být jistý a musí mít stoupající tendenci.

Určuje-li si chovatel své cíle, vystavá před ním typ ideálního zvířete, které v sobě sloučí všechny dobré vlastnosti bez chyb. Všeobecně je možno říci, že u většiny druhů, ať již jde o holuby, slepice nebo jiná zvířata, charakterisují se vlastnosti ideálního zvířete bez chyb v bodech a současně se také charakterisují chyby, které se vyskytují a které je třeba vymýtit. Tento předpis charakteristických vlastností se nazývá standardem toho kterého druhu.

Standard je tedy měřítkem, ve kterém jsou viditelné vlastnosti vyčísleny v určitém bodovém systému, podle něhož můžeme každého holuba ohodnotit a zjistit, do jaké míry a v jakém poměru se přiblížil dokonalému ideálu, či v jakých vlastnostech a v jakém rozsahu zůstal pozadu. To je v chovu důležité proto, že jen tak na něm můžeme zjistit jeho klady i chyby a chyby z chovu stále odstraňovat.

Standard však může být také velmi nebezpečný. Jakost standardu závisí totiž na tom, kdo a s jakého hlediska ho sestavil, protože když při sestavování standardu nemáme na zřeteli hlavní cíle a klademe důraz jen na druhořadé věci, vede to k jeho úpadku. Vzpo-

meňme si na to, že u určitých plemen holubů, zvláště u rejdičů-vysokoletů, jejichž hlavní činností jsou lety do výšky, neměli takoví chovatelé na zřeteli prvky potřebné k zvýšení letové schopnosti, nýbrž barvu, pravidelnost kresby, délku zobáku atd., t. j. vlastně druho- a třetířadé věci. Proto také toto plemeno zaniká.

V době první světové války létali ještě v houfech předkové „kroužících holubů“, zatím co dnes jejich potomci dožívají v holubnicích a střešních klecích. Je možné, že ti staří nebyli tak „krásní“, ale odpovídali svému poslání. Naproti tomu ty dnešní si chovatelé netroufají ani vypustit, protože se obávají, že by jim spadli se střechy. Je divné, když o témže plemeni holubů, na př. o šedáku, se mluví jako o zvláště ozdobném a pro let způsobilém holubu. Podle mého názoru takový dvojí ráz neexistuje. Šedák patří ke kroužícím holubům, je létajícím holubem, jehož posláním je vytrvalý a vysoký let, jeho krása je jen vedlejší vlastností. Bylo velkou chybou, že při stanovení jeho standardu nebyl kladen důraz na prvky, umožňující rozvoj jeho letacích schopností, nýbrž na jeho krásu. Tímto způsobem se dostalo do standardu mnoho takových vlastností, které schopnost létání nepodporují, napaak ji omezují. Následkem takového špatného chovatelského směru je to, že „šedák“, vzdor svému původnímu poslání, se dostal do výstavních klecí a nikoli do vzduchu. Bohužel, taková situace jako u „šedáka“ se vyskytne u nás téměř u každého „létajícího“ druhu holubů. Naši otcové je viděli ještě při jejich pravém poslání, my se s degenerovanými potomky těchto holubů můžeme setkat už jenom v klecích na výstavě.

Kam vede nesprávné a od původního holuba odlišné pěstování, toho důkazem je příklad, který jsem viděl na jedné své cestě po venkově. Několik chovatelů debatovalo a zjišťovalo hodnotu kroužících szegedinských báčských holubů podle jejich vrkání. Na moji poznámku, že toto milé zvíře není kanárem, ba ani skřivánkem, a že by mělo mít spíše svoje místo ve vzduchu, snažili se mě vážně přesvědčit o tom, že mnohem důležitější je to, jak krásně holub vrká.

I v chovu poštovních holubů se staly politováníhodné úchytky, když na začátku let třicátých se začali pěstovat t. zv. výstavní poštovní holubi. Na štěstí však příslušné orgány ještě včas zpozorovaly hroziící nebezpečí a včas tento směr různými opatřeními zmařily. Zásluhou mezinárodní solidarity chovatelů byla zakázána účast těchto „poštovních holubů“ na výstavách, na kterých byla dovolena účast jen s takovými poštovními holuby, kteří již dosáhli určitých úspěchů na závodech. Byl změněn také standard poštovního holuba, chovatelé měli velmi správně na zřeteli pouze zvýšení jeho letových – závodních schopností. Zjistili ty tělesné prvky, které mohou poslou-

žit ke zvýšení letové – závodní schopnosti, a ty pak zařadili do standardu.

Při určení standardu neměla totiž mezinárodní komise, sestavená z nejlepších odborníků, na zřeteli, jak má vlastně krásný poštovní holub vypadat. Zabývala se tím, jaké má mít ideální poštovní holub tělesné vlastnosti, aby odpovídal předpokladům, že od místa svého vypuštění v krásném či špatném počasí, při dešti, v horku, přes hory a doly se v nejkratší době vrací do svého domova.

Neexistuje tedy dvojitý typ výstavního a závodního poštovního holuba. Poštovní holub může být jen jednoho druhu: poštovní holub schopný velkých výkonů. To je hlavní chovatelský směr. Krása, barva, kresba atd., jsou vedlejšími okolnostmi, které mají jen doplňovat hlavní vlastnosti, příznačné pro výkonného poštovního holuba.

Nyní se krátce seznámíme s tím, jaké má mít poštovní holub vlastnosti, aby odpovídal svému poslání.

V první řadě má mít dobrou orientační schopnost, aby s místa svého vypuštění okamžitě našel správný směr k domovu. Kromě toho má mít i velkou přichylnost ke svému domovu, která ho nutí k tomu, aby s vynaložením všech sil se snažil co nejdříve dospět ke svému hnízdu. Ale co by byla platná vůle, když se křídla brzy unaví? Proto holub bezpodmínečně potřebuje silné svaly, které zdolají jakoukoli námahu.

Silné svalstvo potřebuje silnou kostru. Tato kostra však nesmí být příliš těžká, protože nadbytek váhy znamená velkou ztrátu. K zdolávání vzdušného odporu má mít tělo holuba aerodynamický tvar.

Suché a řídké peří vítr rozčechrá, déšť promočí, špatně kryjící povrch křídel propustí vzduch. Aby tedy poštovní holub úspěšně zdolal nepohody počasí a aby létal patřičnou rychlostí, potřebuje husté, dobře kryjící, dokonalé peří.

Tělesné vlastnosti, jako svalstvo, kostru, peří a vzhled poznáme snadno. Projevy vyšší nervové činnosti, jako orientační schopnost, inteligence atd. však viditelné nejsou. Musíme proto hledat určitý orgán, podle kterého je možno alespoň přibližně usuzovat i na projevy vyšší nervové činnosti holuba.

Tímto orgánem mohou být u poštovního holuba oči. Živé, ohnivé oči prozrazují inteligenci, rychlý pohyb pupily oka znamená nervositu, nehybný, zájmu prostý pohled méněcennost, závojnaté slzivé oči nemoc, nepravidelná a porušená oční duhovka degeneraci. Proto musí mít náš holub krásné, ohnivé oči živých barev a pravidelné kresby.

Sestavíme-li nyní doposud vyjmenované dobré vlastnosti, máme

před sebou standard poštovního holuba. Standard tedy obsahuje potřebné vlastnosti poštovního holuba, schopného ideálních výkonů. Jenom takový poštovní holub, který se vyznačuje vlastnostmi obsaženými ve standardu a dobrou kondicí, je schopen ideálních výkonů, ovšem jen tehdy, jsou-li duševní a tělesné vlastnosti harmonicky sladěny. Jedna bez druhé však není nic platná.

Ideální standardní poštovní holub se vyskytne velmi zřídka, a proto se ze všech sil musíme přičinit, aby každý jedinec z našeho chovu se co nejvíce přiblížil tomuto ideálu. Cílevědomou prací musíme vychovat každou vlastnost, která ho přiblíží k ideálu; naproti tomu ty vlastnosti, které ho od tohoto cíle oddalují, musíme odstranit. Toho však můžeme dosáhnout jen plánovitým chovem.

K chovu potřebujeme vědomosti, které jsme získali učením, pozorováním a zkušenostmi. Bez vrozeného talentu, ale železnou pílí, cílevědomou vytrvalostí a učením můžeme být dobrými pracovníky, i když ne umělci. Naproti tomu nadaní lidé, kteří se nesnaží vzdělávat a nemají potřebnou pílí a vytrvalost, vytvářejí zmetky a nedosahují úrovně prvých.

Úspěch v chovu záleží na dědičnosti, na způsobu chování zvířat a na zevních vlivech.

Chceme-li odchovat cenná zvířata, musíme ve svém chovu mít v první řadě rodiče, mající takové vlastnosti, které od nich jejich potomci mohou dědit. Dále je důležité, abychom cílevědomě prováděli odchov, abychom mladým holubům poskytli potřebnou výchovu a podmínky, protože jinak se žádoucí vlastnosti, které zdědili v podobě pudů, dokonale nevyvinou. Tak se může stát, že potomci nejčennějších chovných zvířat zakrní. Dědičností nazýváme předávací schopnost rodičů vybavit své potomky podobnými charakterovými vlastnostmi, jaké mají sami.

Zděděné vlastnosti mohou být vnější – postava, velikost, barva – a funkční, vnitřní, jako na př. orientační schopnost a j.

Podle dosavadních zkušeností se pravděpodobně po samci lépe dědí vnější vlastnosti a po samici spíše vlastnosti funkční. Dědičné schopnosti rodičů nejsou stejné. Vnější vlastnosti můžeme na potomcích vždy zjistit, ale zděděné funkční, fyziologické vlastnosti se neprojevují v případě špatného chovu a krmení.

K zjištění, do jaké míry jsou děditelné dobré či špatné vlastnosti rodičů, slouží praktická pozorování a pokusy.

Jedním z prvních badatelů o dědičnosti byl brněnský mnich *Jiří Mendel*. Pracoval s křížením různobarevných brachů a stanovil pravidla, podle kterých se dědí určité vlastnosti. Dokazoval, že veškeré dědičné prvky jsou zastoupeny v zárodečných buňkách samčích a

samičích určitou jednotkou, faktorem, nazvaným gen. Při křížení nepřicházejí dva heterogenní geny společně do nově vytvářené zárodečné buňky, jeden gen se vždy odštěpí. Zárodečná buňka obsahuje z poloviny dědičný prvek jedné a z poloviny druhé strany. Podle toho je potomek zkřížený, ale zárodečné buňky jsou čisto-krevné.

Mendel podle toho stanovil tři doktriny:

A. samostatnost genů, B. odštěpení genu, který se dostal s jedné strany do potomka (dominance vlastností), C. kombinační možnosti odštěpení podmíněných genů.

Pro to stanovil i početní pravidla. Toto učení se stalo základem dalších badatelů v dědičnosti, hlavně Weismanna a Morgana. Weismann tvrdil, že v pohlavních buňkách jsou jakoby uloženy všechny vlastnosti dospělého organismu, a že pohlavní buňka, pohlavní plasma je neměnná. Biolog Morgan se svou školou pak vytvořil na podkladě mendelismu a weismanismu teorii o chromosomech, které jako zvláštní nitkovité částičky pohlavní buňky jsou představiteli určitých genů, t. j. určitých neměnných vlastností. Později přiznala Morganova škola určitou možnost malých změn vlivem různých podmínek. Základem chromosomové teorie dědičnosti je dělení organismu na dvě části: na genotyp – dědičnost zhmotnělou ve formě pohlavní buňky – s geny (souhrn dědičných sklonů) a na fenotyp, t. j. celý organismus zvířete, živoucí, měnící se, avšak nemající vliv na pohlavní buňku, na genotyp. Vlastnosti fenotypu jsou zevně rozeznatelné, kdežto genotypické jsou skryté.

Ruští badatelé Timirjazev, Mičurin a později Lysenko dokázali svými pracemi nesprávnost teorie Weismanovy a Morganovy a doplnili, obohatili genetiku, nauku o dědičnosti na podkladě darwinismu. Mendelismu přičítal Timirjazev jen úzký, omezený charakter.

V podstatě dokázala moderní mičurinská biologie, že neexistují stále neměnné znaky a vlastnosti, ale že dědivá síla všech částí organismu je vymezena vlivem příslušného prostředí. Proto je možno způsobit dědičnou změnu vlastností, které byly časem získány, a tak změny organismu vlivem prostředí v procesu jeho vývoje se mohou stát dědičnými. Záleží ovšem na délce a hloubce vlivu a na zvláštním charakteru vlastností a znaků, které mají svou odlišnou dědičnost.

Je tedy možno na základě mičurinské biologie vysvětlit v dědičnosti zjevy, které se dříve nedaly vtěsnat do nesprávných teorií. Základem zůstává zjištění, že dědičnost jako vlastnost celého organismu může za určitých okolností účinkem zevních vlivů prostředí měnit

za určitou dobu každou vlastnost a znak. Plyne z toho také, že získané vlastnosti se mohou za jistých okolností stát dědičnými. Moderní mičurinská nauka o dědičnosti tedy zdůrazňuje rozhodující vliv podmínek zevního prostředí a rozhodně popírá stálý, neměnný vliv zárodečné hmoty jako jediného nositele dědičnosti. Základní vlastnosti živé hmoty, tvořící změny vlivem prostředí, je proměnlivost.

Kdyby se dědičné vlastnosti a získané vlastnosti (t. j. fenotyp) kryly, pak by se dědičné vlastnosti kryly vždy. Tomu však tak není, protože fenotyp není zrcadlovým obrazem genotypu. Tomu snadno porozumíme, vzpomeneme-li si na to, že úspěch chovu závisí na dvou faktorech: na dědičnosti a na vnějším vlivu, pod kterým rozumíme správné držení zvířat a jejich životní prostředí. Tyto vnější okolnosti mají rozhodující vliv na vývoj fenotypů potomků. Na vysvětlenou k tomu vycházejme z jednoduchého příkladu: máme párek holubů stejné rasy, stejného znaku a se stejnými vlastnostmi. Pohlavní buňky jak otce, tak i matky obsahují stejně děditelnou jednotku. Z toho vyplývá, že v potomcích, kde je souhrn děditelných sklonů – genotypů – bude typ u všech holubů stejný. Přesto však víme, že dospělí potomci budou různé velikosti, to znamená, že jejich pozorovatelné vlastnosti si nebudou podobny. To může částečně způsobit výživa, ale i jiné vnější vlivy. Takové rozdíly, způsobené okolnostmi, nejsou vždy dědičné, lépe řečeno se nezdědí. Právě proto nesmíme mít při výběru chovných zvířat výhradně jen fenotyp, t. j. vlastnosti realizovatelné.

Celá věc se točí zásadně kolem často kladené otázky: jaká je spojitost mezi zevnějškem a vnitřní hodnotou holuba, mezi výkonem v létání, t. j. mezi letovou hodnotou a vnitřní chovnou hodnotou? Z toho, co jsme dosud probrali, vidíme, že věc není tak jednoduchá. Bez znalosti rasy, typu, kmene, původu a dědičných vloh k chovu používaných holubů nemůže nikdo předem posoudit potomky nově sestaveného chovného páru. Theorie o sestavě dvou cizích holubů do „jistého“ chovného páru je pouhou báchorkou. Taková sestava je velmi daleko od jistého výsledku a je zpravidla pouhým pokusem, protože dědičné prvky jsou neznámé a můžeme je posuzovat až na potomcích.

Tedy – tak by se mnoho lidí ptalo – není chov ničím jiným než štěstím nebo hříčkou náhody?

Bezplánovitý chov, ať křížením nebo krevní metodou, je tím určitě. Jinak ne, protože v určitých případech můžeme podle posouzení rodokmenu, t. j. předků, usuzovat na pravděpodobně děditelné vlastnosti, proto je také velmi důležitá přesně vedená kmenová

kniha. Čím více předků stejného kmene nese určité vlastnosti, čím ustálenější je „krev“, s tím větší jistotou můžeme doufat, že téměř u každého holuba dotyčného kmene se uplatňuje určitý charakterový obraz. Právě proto je velmi osvědčené vést chov kmene podle rodokmenu.

Otázka chovů záleží tedy v tom, abychom si obstarali taková chovná zvířata, která pocházejí z kmene vysoko prospěšného. Jednotlivec takového kmene má mnohem větší hodnotu než jednotlivec s výborným phänotypem. Bohužel, mnoho chovatelů to vůbec nerespektuje, a proto shání vždy holuba s krásným zevnějškem, i když krásní jednotlivci bez dědičného základu mají jen svoji omezenou hodnotu. Následkem nedostatku pevného děditelného faktoru se však jejich chovná hodnota rovná téměř nule.

Způsoby dědění jsou různé: normálním přímým děděním nazýváme, projeví-li se u potomků podobné vlastnosti jako u rodičů. Při nepřímém dědění se u potomků projevují takové vlastnosti, které se u rodičů nevyskytují. Zvrat neboli atavismus je takovým zjevem, kdy se v potomcích projevují vlastnosti, připomínající předky. Dříve se mnozí domnívali, že atavismus se projevuje náhodou, dnes však již víme, že je někdy vyvolatelný podle přesně určených směrnic i umělým způsobem. Jsou totiž skryté vlastnosti, které se po určitém křížení objevují. Konservativní dědičností nazýváme pravidelné dědění takových vlastností, které jsou pevně vtěleny do určitého plemene nebo kmene. V případě homotropní dědičnosti se některé vlastnosti projevují na určitých částech těla, na př. opeřené nohy, jedno bílé pírkó na hlavě nebo v koutcích očí. Neomorfní dědičnost vyvíjí u předků novou vlastnost. Intermediární dědičnost slučuje v potomku vlastnosti obou rodičů a potomek zabírá prostřední místo mezi oběma rodiči. A konečně dědičnost alternativní, když potomek zdědil určitou nebo určité vlastnosti pouze od jednoho z rodičů.

Potomek zaujímá ve větší nebo menší míře mezi rodiči prostřední postavení, protože jak otcovská, tak i mateřská buňka poskytuje stejně děditelný materiál. Děditelnost po rodičích však není vždy stejná. Větší děditelnost než normální se nazývá individuální schopností průraznosti a je výrazem koncentrované dědičnosti.

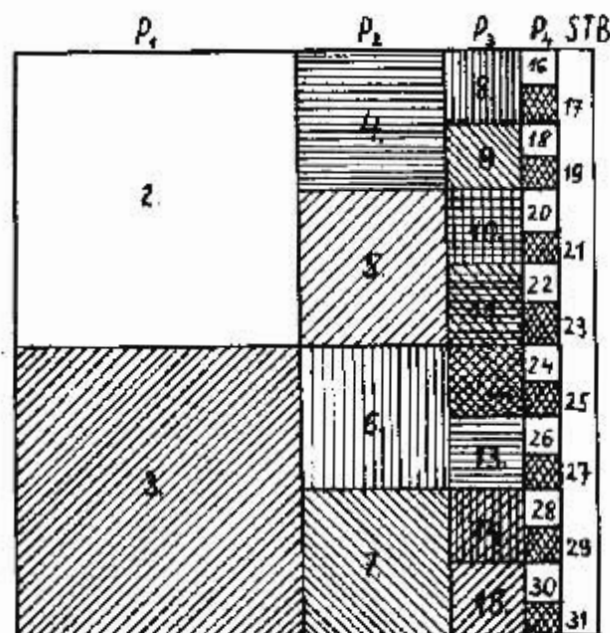
Takové jednotlivce, kteří pocházejí ze spojení stejně děditelného materiálu vlastností samčích a samičích zárodečných buněk, jejichž děditelná jakost je stejná, nazýváme zpravidla homozygóty. Homozygóta je rázu čistokrevného a naopak heterozygóta rázu kříženého.

Než přejdeme na různé způsoby chovu, musíme se zmínit o Galtonově variační theorii a jeho číselné statistické metodě. Každý živý organismus je pln měřitelných a neměřitelných vlastností, jako na

př. objem určitých částí těla, jejich výška, barva, síla svalů, odolnost atd. U zvířat stejné rasy, původu, stejného pohlaví a stáří není každá korespondující vlastnost stejná, ale odchýlí se ve větší či menší míře. Tomuto zjevu říkáme variabilita. Variabilita je fyziologický zjev, podle něhož živé bytosti nejsou stejné, nýbrž určitá jejich vlastnost nebo jejich míra je od sebe nebo od rodičů odlišuje. Tyto změny působí na jedné straně nestejné životní podmínky, na druhé straně různorodé složení dědičného materiálu. Stupeň změny určitých vlastností není stejný. Čím stejnorodější jsou vnější poměry, tím menší jsou změny, a naopak značně se lišící životní podmínky stupňují změnu vlastností.

Potomek nezdědí určitou vlastnost výhradně od rodičů, nýbrž i od předků – t. j. vždy pozorovatelný pokles ke střednímu rázu dotyčné rasy.

Vedení kmenové knihy je důležité proto, že údaje týkající se pů-

vodu zvířat – rodokmen – pedigree – nám poskytují informace o pravděpodobných vyhlídkách dědičnosti. Z těchto údajů totiž můžeme zjistit příbuzenství a opětné vyskytnutí určitých vlastností. Je tedy žádoucí, aby kmenová kniha sloužila k informacím o původu, tělesné stavbě jednotlivců, o různých užitečných a také nežádoucích vlastnostech, a tak nám byla nápomocna s hlediska praktického chovu. Podle teorie o variabilitě představuje jednotlivec čtverec, který obsahuje všechny předky. Oba rodiče představují 1/2, každý zvlášť 1/4, prarodiče 1/4, každý zvlášť 1/16, osm praprarodičů

1/8, každý zvlášť 1/64 a přispěje tak v další části k doplnění všech dědičných vlastností. Grafické znázornění Galtonovy theorie:

P1 je generace rodičů, P2 prarodičů, P3 praprarodičů, P4 prapraprarodičů. Druhý až třetí čtverec přispívá souhrnně 1/2, čtvrtý až sedmý 1/4, osmý až patnáctý 1/8, šestnáctý až jednatřicátý 1/16 atd. až k doplnění všech dědičností velkého čtverce.

Konečně se musíme zmínit ještě o tom, do jaké míry jsou dědičné nabyté, získané vlastnosti, protože s hlediska praktického chovu je to velmi důležité. Tato otázka ještě není úplně objasněna a mezi biology se vede velmi živá debata a mnohé názory si vzájemně odporují.

Jádrem dědičností získaných vlastností je toto: vnější vlivy, které působí jako podráždění, ovlivňují buňky těla a tyto prvotní změny dráždivé působí na zárodečné buňky a mění je v podobném smyslu. Protože na př. poranění způsobená vnějšími krátkodobými vlivy jsou bez hlubšího vlivu, nemohou působit změny látkové výměny, a proto také nejsou dědičná. Na základě mnoha pokusů, které byly provedeny, aby se zjistilo, jsou-li získané vlastnosti dědičné, vyšlo najevo tolik, že ošetřením, cvičením a přizpůsobením, změnou životních podmínek se projeví v příští první, druhé nebo pozdější generaci nová vlastnost se schopností dále se dědit. Záleží však na hloubce a době trvání vlivu, podnětu. Otázka dědičnosti pohlaví není ještě úplně objasněna. Podle praktických zkušeností má tělesný stav rodičů a jejich věk vliv na pohlaví potomků. Páření starých nebo slabých samců se životaschopnou samičí přináší více sameců než průměrně bývá, a zase naopak ze slabých nebo starých samic s mladými samci pochází více samic, než bývá obvyklé. Z toho vyplývá, že slabá kondice a pokročilý věk je výhodný pro číselný poměr v pohlaví.

Chov provádíme:

1. křížením,
2. krevní a příbuzenskou metodou.

Křížením nazýváme chovatelský postup, páříme-li dvě zvířata různých ras. S hlediska vědeckého, biologického, znamená křížení vlastně páření dvou zvířat odlišných vlastností, v jejichž zárodečných buňkách jsou dědičné jednotky určitých typických vlastností nestejně, odlišně. Účelem křížení je:

- a) vytvoření nového plemene i nového typu,
- b) odstranění vad daného plemene.

Křížení dvou nebo více plemen může vést k vytvoření nového plemene či typu jen tehdy, vybereme-li z potomků zvířata, která odpovídají chovným cílům a od kterých se tyto vlastnosti také dají

dědit. Tím se nám také podaří úspěšně provádět pokrevní, lépe řečeno příbuzenský chov. Upevněním vlastností takto získaného nového typu můžeme časem dosáhnout vytvoření nového plemene pevné krve.

Křížení můžeme používat nejen pro vytvoření nového plemene, ale také k tomu, abychom určité vlastnosti odchovu změnili, aniž by se změnil jeho původní charakter. Tento způsob křížení nazýváme pozměňovacím, zušlechťovacím křížením.

Křížením je možno provádět konečně také šlechtění méně dokonalých plemen. Provádíme-li toto křížení po několik generací tak, že slabší rás se změní v linii toho rázu, se kterým jej křížíme, nazýváme tento postup šlechtitelským křížením.

Toto křížení má opět dva způsoby:

1. jednorázové, nebo křížení kapkou krve,
2. v každém období se opakující křížení.

Při jednorázovém křížení nebo při křížení kapkou krve používáme cizí krve přechodně jen jednou. Jednorázového křížení se používá u kulturních druhů zvířat, chovaných dlouhou dobu čistokrevně, když se následkem přílišné zjemnělosti v chovu sníží životní energie zvířat, nebo když pozorujeme pokles v určitých základních vlastnostech. To lze ve sportu poštovních holubů uskutečnit tak, že má-li někdo na př. stejnorodý chov čisté krve, ve kterém se po čase ukazuje pokles určitých vlastností, pak si zajišťuje stejnorodého, ale podle možnosti lepšího samce než má ve vlastním chovu, nebo který je s ním aspoň stejně hodnotný a který má dobře děditelné bezvadné vlastnosti. Tohoto samce páříme se svými nejlepšími chovnými samicemi; jejich potomky je možno pak pářit s jednotlivci vlastního chovu.

Při páření používáme cizí krve nejen přechodně, nýbrž střídavě v každém období. Provádí se vícekrát, aby vlastnosti chovu byly změněny nebo jeho nedostatky vymýceny.

Protože však jednotlivci pocházející z křížení většinou nepředají věrně své vlastnosti potomkům, na kterých to můžeme často pozorovat, je dobré používat ke křížení holubů, kteří jsou lepší než ti, které máme ve vlastním stavu, nebo jsou alespoň z chovu podobné úrovně. Vliv šlechtitelského chovu byl původně chápán pod pojmem krve a krevního oběhu. Panoval názor, že při křížení dvou různých jedinců zaujímá potomek střední postavení mezi rodiči a průběhem dalšího šlechtění dědí čím dále tím více krevních částí od šlechtitelského druhu. To však byla chyba, protože krev zde nehraje žádnou úlohu.

Dědičný materiál, jak jsme se již o tom zmínili, se nalézá v záro-

dečných buňkách, které však podléhají vlivu ostatních tkání těla, a vlastností individua představují ve větší či menší míře samostatné děditelné vlastnosti. Podle toho se křížení nevztahuje vždy na všechny vlastnosti či celý typ, nýbrž na jednotlivé vlastnosti, jejichž vývin ovlivňují děditelné vlivy otcovských a mateřských zárodečných buněk a vnější životní podmínky.

Vlohy různých, ale navzájem si neodporujících vlastností se mohou kombinovat. Možnost kombinací a číselný průměr potomků je možno odhadnout podle výpočtu pravděpodobnosti. Protože však vlohy odporujících si vlastností přecházejí do jednotlivců, kteří pocházejí z křížení, odděleně od sebe či odštěpeně od zárodečných buněk, je chovný výběr provedený výhradně na základě původu nejistý.

Chce-li chovatel dosáhnout pomocí křížení rychlého a jistého úspěchu, nemůže se spokojit chovným výběrem pouze na základě zevnějšku a původu zvířat, nýbrž je bezpodmínečně nutno, aby bedlivě sledoval i způsob proměnlivosti.

Z výše uvedeného vidíme, že theoreticky je zde možnost křížením vyzbrojit chov přednostmi jiného plemene a typu a vybrat jednotlivce s žádoucími vlastnostmi, po kterém potomci věrně dědí znaky, projevující se již v druhé generaci.

Jejich poznání a jejich výběr se však v praxi často setkává s obtížemi. Zvláště těžce rozeznatelné jsou dědičné odchylky takových vlastností, které ukazují stupňovité změny, protože při jejich vyvolání hrají úlohu nejen nestejně životní podmínky, ale i vlastní dědičnost. I když křížení je velmi úspěšnou chovatelskou methodou, jeho praktické provádění se přesto setkává se značnými obtížemi, částečně proto, že nám chybějí znalosti o způsobu dědičnosti určitých vlastností, a také proto, že jednotlivci mnoho svých vlastností nedědí věrně, nýbrž odštěpeně. Následkem toho se mohou vyskytnout překvapující výsledky. Křížení je tedy nejistý způsob; v určitých případech je sice možné dosáhnout vytčeného chovatelského cíle, ale většinou je výsledkem, zvláště bez patřičných znalostí dědičnosti předků, velmi nejistý. Nezásadovost, lépe řečeno nepromyšlené jednání, již předem znemožňuje úspěch. Používáme-li křížení neodborně, nabývají nežádoucí vlastnosti stálé převahy, a tak místo zlepšení chovu způsobíme jeho zkázu. Křížení je na základě různorodých vlastností jednotlivců různé.

Nejjednodušší způsob je ten, liší-li se rodiče od sebe jen v jedné charakterové vlastnosti. Toto křížení nazýváme křížením monohybridním. V tomto případě je pravidlem, že potomci pocházející od rodičů s vlastnostmi rozličnými, ale ne opačnými, jsou zpravidla všichni stejní a vykazují v první generaci pouze charakteristické

vlastnosti jednoho z nich. V druhé generaci však se již projevuje vliv dědičnosti vlastnosti druhého z rodičů, zvláště při změně zevních podmínek.

Ty vlastnosti, které převládají souhlasně s vlastnostmi rodičů, nazýváme dominantami, ty, které zůstávají skryté, nazýváme recesivními. Realisací určitých podmínek se později uplatní recesivní vlastnosti.

Dihybridním, polyhybridním křížením nazýváme takové křížení, při kterém se rodiče od sebe liší ve dvou nebo v mnoha vlastnostech.

V případě tří, čtyř a více odlišných vlastností se samozřejmě počet kombinací v dalších generacích mnohonásobí.

Podrobnější studium pokusu křížení při druhé generaci zjistilo o intermediární dědičnosti, že je ve většině případů jen údajná a neodpovídá číselně, protože i v takových případech jde nejen o vlivy dědičnosti, ale i vlivy prostředí. To ale nejsou případy jednoduché, nýbrž velmi komplikované. Pokusy zjistily, že určité stupňové rozdíly vyskytující se u vlastností zastupuje nikoli jeden, nýbrž tři, ba i více podobných dědivých vlivů.

Vlohy, které se vzájemně dědí, mohou mít na sebe nápadný vliv, takže mohou dominantu změnit. Uděláme-li tedy souhrn toho, co jsme doposud slyšeli, vidíme, že i když je znalost původu velmi užitečná věc, protože nám poskytuje informace o chovné hodnotě, přesto nám nedává úplné informace o dědičném materiálním obsahu zárodečné buňky. Údaje se totiž vztahují na individuální vlastnosti dotyčného jedince, které se částečně nedědí, protože jsou plody vlivu okolností. Žijí-li však potomci ve stejných životních podmínkách jako rodiče, je pravděpodobné, že dotyčné osobní vlastnosti se projevují i u potomků.

Hodnotu chovných zvířat a jejich schopnost dědění je možno posoudit podle kvality potomků. Tohoto postupu však nemůžeme používat vždycky, protože potřebuje hodně času a protože je velmi těžké podle něho správně posoudit schopnost dědění zvláště u otcovského a zvláště u mateřského zvířete. Pozorování zevnějšku je velmi cennou metodou. Vnější charakteristické znaky jsou totiž ve spojitosti s vnitřními vlastnostmi jednotlivce proto, že jsou pevně vtěleny do zárodečné buňky i celého organismu. Dědí se mnohem jistěji než měnitelnější vnitřní vlastnosti. Zkušené oko může rozeznat jednotlivé biotypy, ale omyly se mohou vyskytnout v první řadě proto, že se spojení nevyskytuje v každém případě, v druhé řadě proto, že u zvířat podobných, která jsou chována v podobných životních podmínkách, se v děditelném materiálu zevnějšku mohou vyskytnout zásadní odchylky.

Stejnoměrný tvar těla jedinců, kteří patří k vypěstěnému ustálenému typu, věrně dědí jejich potomci, protože jsou ve většině svých charakterových vlastností jednotni. Naproti tomu nesouměrnost je průvodním zjevem nepevného dědění.

Je nutno také uvažovat o tom, že následkem nepříznivých životních podmínek se nemohou ve větší či menší části projevit ty vlastnosti, které jsou vtěleny do zárodečné buňky zvířete. Jejich další část se upravuje během přizpůsobujícího procesu, vyvolaného vnějším a vnitřním podrážděním. Podle toho je každé zvíře jen nedokonalou částí toho, čím by mohlo být, jinými slovy, je velký rozdíl mezi děděním a dědičností.

Při dědičně upevněných vlastnostech (jakost děditelného materiálu), ale při odlišných podmínkách, se dědí v první řadě ty vlastnosti, které jsou vrozené, ty, které se brzy vyvinou i v embryu. Teprve v druhé řadě se dědí ty vlastnosti, které spočívají na orgánech s chabou výměnou látek a které se v životě již neobnovují. A konečně ty, které spočívají v samostatných, méně podřízených orgánech.

Po vylíhnutí je holub bezprostředně vystaven vlivům okolí; následkem toho se během života vyvíjející vlastnosti dědí mnohem neurčitěji než vrozené charakterové rysy. Jejich projevení je tím méně jisté, čím více se jedná o vlastnosti vyvíjející se později. Vývin svalstva a s ním spojená schopnost létání přechází ještě nejjistějším způsobem na potomky, protože tato vlastnost se uplatňuje až po úplném vývoji.

Životnost buněk organismu holuba není stejná. Nervy, kosti a opěrné látky mají dlouhou životnost a za života se jen málokdy obnoví; naproti tomu buňky žláz se následkem své vypjaté činnosti brzy opotřebují a jsou nahrazeny novými. Na různé žlázy má velký vliv denní potřeba krmiva. Vlastnosti spočívající na činnosti orgánů, které se během života neobnoví, jako na př. temperament, jemné nebo hrubé kosti, se jistěji dědí i za nejnepříznivějších životních podmínek.

Z různých orgánů jsou zvláště samostatné citové orgány. Jejich funkce je ve velké míře nezávislá, naproti tomu na funkci svalů má velký vliv krmení. Z tohoto důvodu se ostrost zraku a sluchu dědí jistěji než síla svalů.

V případech podobné jakosti dědičného materiálu je tím větší stejnorodost souhrnu vnějších vlastností, čím stejnoměrnější jsou vnější životní podmínky. Na potomcích se projeví vlastnosti rodičů tím jistěji, čím více se přibližují životní podmínky potomků těm životním podmínkám, za jakých byli dříve drženi jejich rodiče. Potřebné

stejněměrné životní podmínky jsou základními předpoklady stejnoměrného dědění.

Podle zkušeností fyziologických výzkumů nemůže chovatel počítat tak snadno s dědění získaných osobních vlastností, protože ty nejsou vždy schopny proměnit zárodečnou buňku v podobném smyslu. Protože nepříznivé zdravotní podmínky, které se projevují v několika generacích, se projeví i o jednu či dvě generace později, musíme i s touto okolností počítat.

K nejdůležitějším úkolům chovatele patří, aby vypátral podmínky, které umožňují vývoj určitých žádoucích vlastností.

S praktického hlediska musíme mít na zřeteli, kdy je nutno počítat s dědění vytvářející se vady nebo dobrých vlastností. Chceme-li v takových případech usuzovat správně, pak musíme obrátit pozornost i k tomu, zda se dotyčná vlastnost objevila náhle a bezprostředně, zda se objevila nepřímo, jestli je nepřímo spojitelná s vnějším vlivem nebo zraněním, nebo zda se vyvíjela skrytě, bez nějaké příčiny. V první řadě se nemusíme obávat dědičnosti vady, protože jde o nabyté vlastnosti bez hlubšího vlivu. Naproti tomu se vyskytují na pohled malé vady, obvykle však dědičného rázu. Když se v nějakém vyrovnaném chovu vyskytnou vlastnosti, které se u několika jednotlivců projevují náhle, jsou také obvykle dědičného rázu.

Množíme-li mezi sebou jednotlivce o určitém omezeném počtu chovu, aniž bychom používali k chovu zvířat cizího původu, nazýváme to vkrevní plemenitbou. Při vkrevní plemenitbě se musí chov skládat z tolika jednotlivců, aby množení bylo možné bez páření příbuzných.

Příbuzenský chov je jedním ze způsobu vkrevního chovu, protože v tomto případě používáme k páření zvířat příbuzenského stavu, totiž serie otcovských a mateřských předků, kde se stejní předci nebo stejný předek vícekrát opakují. Hranici příbuzenského chovu označuje šestá vrchní generace a její stupeň je rozeznatelný podle toho, v kolikáté vrchní generaci se objevují společní předci, jinými slovy, kolik vrchních generací nemá společné předky. Činí-li u vrchní generace počet předků 2, je stupeň příbuzenského chovu velmi blízký.

Když u 2. vrchní generace činí počet předků 4, je stupeň příbuzenského chovu velmi blízký.

Když u 3. vrchní generace činí počet předků 8, je stupeň příbuzenského chovu mírný.

Když u 4. vrchní generace činí počet předků 16, je stupeň příbuzenského chovu mírný.

Když u 5. vrchní generace činí počet předků 32, je stupeň příbuzenského chovu vzdálený.

Když u 6. vrchní generace činí počet předků 94, je stupeň příbuzenského chovu vzdálený.

Stupeň příbuzenského chovu je možno určit i tak, že u otcovské a mateřské větve počítáme, počínajíc od rodičů, počet vrchní volné generace, ve které se neobjevuje společný předek.

Stupeň příbuzenského poměru je možno vyjádřit také procenty předků, jako na př.: páříme-li bratry nebo sestry s bratry a sestrami, pak je příbuzenský chov nejužší, protože tehdy jsou všichni předci na 100% společní. Sourozenec se sourozcem – 100%. Rodiče se svými potomky – 75%. Prarodiče s vnuky – 62,5%. Nevlastní bratr nebo sestra s nevlastním bratrem nebo sestrou je 50%. První bratranec, první sestřenice s prvním bratrancelem nebo první sestřenicí – 50%. Vnuk s vnukem 25%. Druhý bratranec a druhá sestřenice s druhým bratrancelem a sestřenicí 25%. Pravnuk s pravnukem 12,5%. Příbuzenský chov je velmi úspěšný, což se dá fyziologicky vysvětlit tím, že dědičnost je tím jistější, čím méně je roztržštěná, čím stejnorodější, koncentrovanější je dědičný materiál rodičů. Zvířata pocházející z příbuzenského chovu se totiž vytvářejí z takových zárodečných buněk, ve kterých jsou dědičné faktory jednotlivých vlastností většinou stejné. Z toho vyplývá, že charakteristické vlastnosti se dědí jistěji.

Provádění příbuzenského chovu je však záležitostí, o které je nutno uvažovat, protože pářením příbuzných se nedědí pouze dobré vlastnosti, ale i chyby. Proto nesmíme tuto okolnost ztratit se zřetelem při vybírání chovných jednotlivců pro příbuzenskou plemenitbu. Proto mají být u chovného zvířete, s kterým chceme provádět příbuzenský chov, převládajícím činitelem cenné vlastnosti, nikoli chyby.

Z chyb se velmi přísně posuzují ty, které se dají těžko odstranit, jako na př. slabost organismu a nedostatek potřebného tělesného fondu. Při hodnocení zvířat určených pro příbuzenský chov musíme postupovat s nelitostnou přísností, bez jakéhokoli zaujetí. Je nutno věnovat zvláštní péči tomu, aby potomci pocházející z příbuzenského chovu byli vychováváni ve zdravých podmínkách a aby jim byla poskytnuta správná péče, výchova a výživa. I takovým způsobem můžeme zabránit vývoji určitých nedostatků. Příbuzenský chov je však za všech okolností nebezpečnou a dvousečnou zbraní, protože bez odborných znalostí a dostatečné opatrnosti můžeme způsobit vážné škody, které mohou mít za následek vyhybnutí celého našeho chovu.

U menšího chovu není možno provádět krevní chov bez příbuzenské plemenitby, protože příbuzenský chov, který je prováděn delší dobu, může mít škodlivé následky. Abychom zabránili poklesu, degeneraci stavu, doporučuje se obvykle omlazení krve nebo její obnovení. To spočívá v tom, že si zajistíme podobné plemeno zvířat, jaké chováme, ovšem tito holubi nesmějí být s našimi v příbuzenském vztahu a mají být vychováni v jiném kraji. Pak jich používáme k chovným účelům. Odborné provádění příbuzenského chovu nemusí mít výslovně špatné následky ani tehdy, když se provádí delší dobu. Při větším stavu je možno zdolat případný pokles mícháním různých krevních linií.

Z omlazené krve můžeme očekávat výhodný regenerační vliv v tom případě, podaří-li se nám obstarat si chovné zvíře, které je lepší než náš chov nebo je alespoň stejně hodnotné. Protože provádíme-li omlazení krve s nezpůsobivým zvířetem, pak spíše zhoršíme než zlepšíme úroveň svého chovu.

Když velká část zahraničních chovatelů zjistila, že vývoj vlastností jednotlivců závisí z jedné části na dědičném základě a z druhé části na okolí, dovedli velmi zajímavým způsobem vyřešit otázku omlazení krve, i když nechtěli vystavit vnější ráz a zvláště dědičný základ svých holubů případným změnám, které by způsobilo křížení s holubem z cizího chovu.

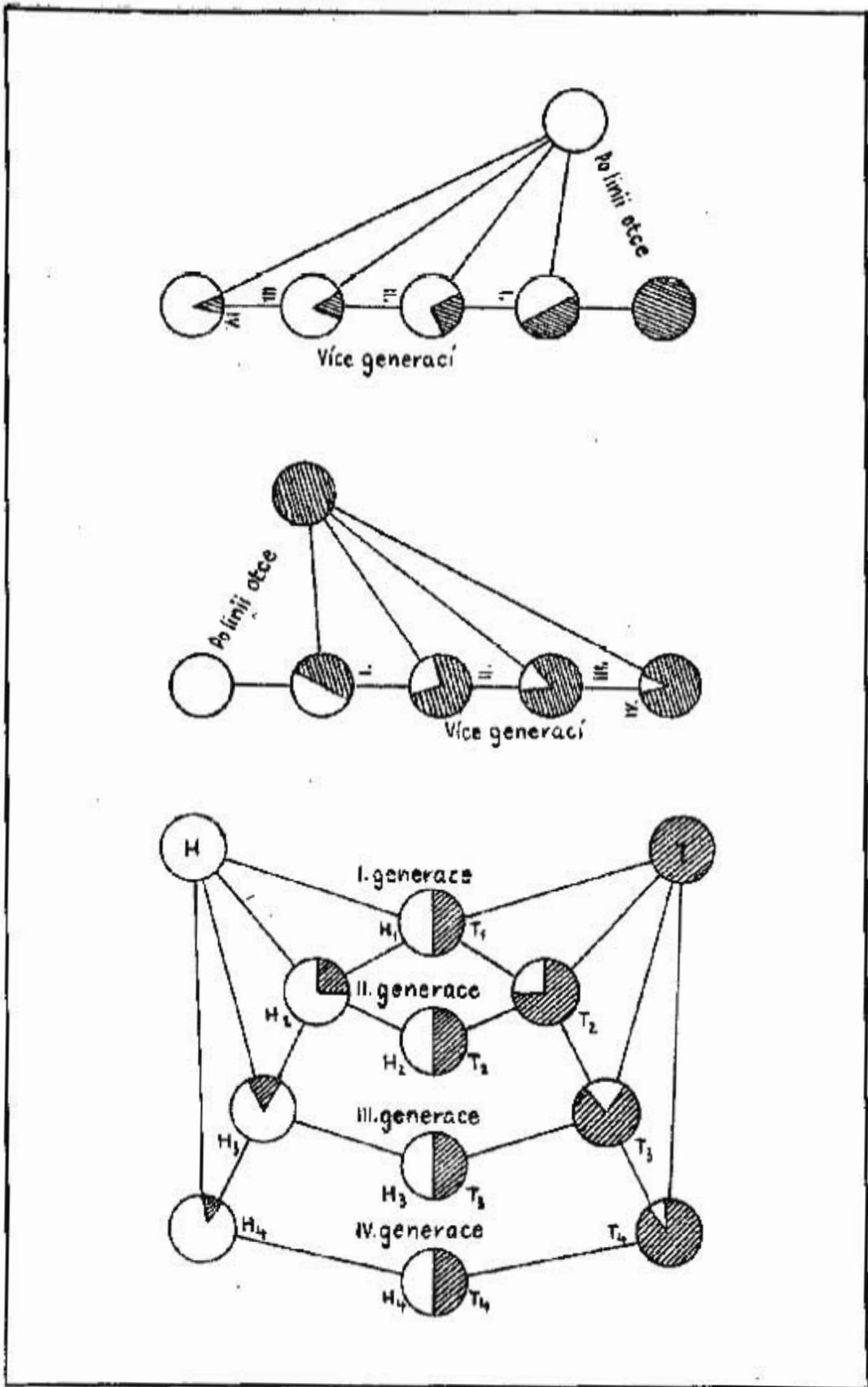
Daleko od svých městských bydlíšť, většinou na samotách, si zařídili holubník, do kterého umístili ze svého stavu třicet, čtyřicet prvotřídních mladých holubů. Ty krmili úplně odlišným způsobem než své závodní a chovné holuby, kteří zůstali ve městě. Později sestavili chovné páry v obou holubnících na základě společné zásady. Když potřebovali u určitého kmene ve svém městském holubníku omlazení krve, vybrali k tomu materiál z podobného kmene venkovského holubníku. Touto metodou mohli pracovat po několik desítek let, aniž by potřebovali křížené jednotlivce z cizího chovu. To také vysvětluje jednotný obraz jejich chovu. Vídeňský Hopfner, který koupil svých deset kmenových holubů od E. Hawenitha, sedmadvacetinásobného belgického přeborníka, za cenu asi 100.000 forintů (asi 65.000 Kčs – pozn. překl.), vyřešil podobným způsobem otázku omlazení krve.

Kmenové holuby umístil ve svém vídeňském domě a od nich pocházející první a třetí mladý pár měl také ve svém domácím holubníku. Naproti tomu mláďata pocházející z druhé a čtvrté líhne umístil daleko od Vídně, na samotě, která byla obklopena vysokými, lesnatými horami. Tito holubi byli úplně odkázáni na sebe, sami si museli vyhledávat potravu a vodu. Krmivo dostali jen tehdy, když

byla pole přikryta sněhem. Tito holubi byli po celý rok vystaveni případným útokům dravých ptáků, hnízdících v lese. Pouze chovné páry sestavil Hopfner stejným způsobem, jako to dělal s holuby vídeňského holubníku. Po třech letech přivezl mláďata venkovských chovných párů, t. j. pravnuky nakoupených kmenových holubů, do vídeňského holubníku a zároveň odvezl holuby vychované ve Vidni na samotu. To střídal po určité období.

Při jedné příležitosti jsem ho navštívil právě tehdy, když přivezl ze samoty deset kusů mláďat. Měl jsem tak možnost srovnat je s podobnými holuby stejného původu, kteří pocházeli od rodičů sestavených stejným způsobem. I když se barvou a tvarem naprosto podobali, byl velký rozdíl ve svalstvu a opeření u těch, kteří byli vychováni na samotě. To bylo jedno tajemství nepřekonatelných závodních výsledků Hopfnerových. I ráz kmenových holubů, které nakoupil od Hawenitha, udržel po dlouhá léta – až do zrušení svého chovu.

Málokdo z nás bude mít možnost, aby mohl této metody použít. Podaří se nám vytrvalou prací sestavit stejnorodý chov, jehož stejnorodost nechceme ohrožovat omlazením krve pomocí holubů pochýbné hodnoty. Můžeme tedy tuto otázku vyřešit tak, že vybudujeme sesterský chov. Stačí dobrý přítel, který bydlí od nás dosti daleko, podle možnosti v jiném kraji. Je také chovatelem poštovních holubů a je ochoten svůj chov, lépe řečeno sestavení chovných párů, vést podle naší rady. K tomuto účelu by snad bylo nejvýhodnější vybrat si takového chovatele, který ještě nemá svůj vlastní chov. Jemu bychom mohli případně přenechat všechna mláďata pocházející z druhé lšně a poskytnout mu veškeré instrukce, co se týče chovu a dalšího zacházení s holuby. Předaná mláďata si musíme bedlivě prohlédnout na podzim po pelichání; pro další chov musíme vybírat způsobilé jednotlivce. Ty nesmíme nechat létat, ale musíme je zadržet pro další chovatelské účely. Z vybraných holubů sestavíme v příštím roce na jaře podle chovných metod mateřského holubníku a v souladu s vedením krevních linií chovné páry. Jejich potomci mohou již létat a závodit. Přitom však musíme mít na zřeteli veškeré požadavky odbornosti. Tento postup můžeme opakovat i nadále, důležité však je, aby v obou holubnicích bylo několik chovných párů, které zastupují podobnou krevní linii. Pravnuky z obou těchto holubníků je možno používat v obou holubnicích, aniž by nastal lom ve vedení krevních linií. Protože potomci dědí stejný dědičný základ, ale následkem změny okolí jsou si alespoň z poloviny cizí, je možno pokračovat v tomto způsobu chovu bez obavy, že by se ráz chovu změnil a degeneroval. Tímto způsobem získají oba

chovatelé; jeden proto, že se zbaví těžké starosti spojené s omílzením krve, druhý dostane hotový a dobrý chov, který musí jen dále odborně vést.

Liniový chov je vystupňovaná, uzavřená forma vkrevního nebo příbuzenského páření. Tento způsob byl v minulých desetiletích velmi oblíben mezi belgickými a německými chovateli. K němu je bezpodmínečně nutný samec, který vlastní všechny dobré vlastnosti a má výborný základ dědičnosti. Dále samice, která má stejné vlastnosti. Cílem tohoto jednostranného chovatelského způsobu je získat v potomcích opět dokonalého samce a samici. I když výsledek není vždy stoprocentní, přece dostáváme od generace ke generaci stále více potomků, kteří budou blízcí původním holubům jak ve svých tělesných vlastnostech, tak i s hlediska dědičného základu.

Liniový chov vedeme jak po linii otce, tak i matky tím způsobem, že potomky přeložíme zpět k výchozímu chovnému zvířeti.

Spojíme-li oba tyto obrazy, máme před sebou formu liniového chovu.

H. T. – výchozí chovná zvířata		H-samec	T-samice.
1. páření	H-T	výsledek	1/2 otcovské
			1/2 mateřské
			3/4 otcovské
			polokrevní
			1/4 mateřského
2. páření	H-H1	„	3/4 mateřské
	T-H1	„	1/4 otcovské
	H-H2	„	7/8 otcovské
	T-T2	„	1/8 mateřské
		„	7/8 mateřské
		„	1/8 otcovské
3. páření	H-H3	„	15/16 otcovské
	T-T3	„	1/16 mateřské
		„	15/16 mateřské
		„	1/16 otcovské
4. páření	H2-T2		
	H3-T3	„	polokrevní
	H4-T4		

U liniového chovu platí ještě ve větší míře pravidlo, že k chovným účelům smíme používat jen bezvadných jednotlivců. Je zvláště důležité, abychom si ponechali jen bezvadné potomky, ale i z nich můžeme používat k chovu jen ty nejlepší. Liniový chov je velmi nebezpečný způsob, a právě proto jej nemůžeme doporučit začátečnickům. S touto metodou mohou dělat pokusy jen ti, kteří si jsou důkladně jisti různými způsoby dědičnosti a kteří dovedou posoudit

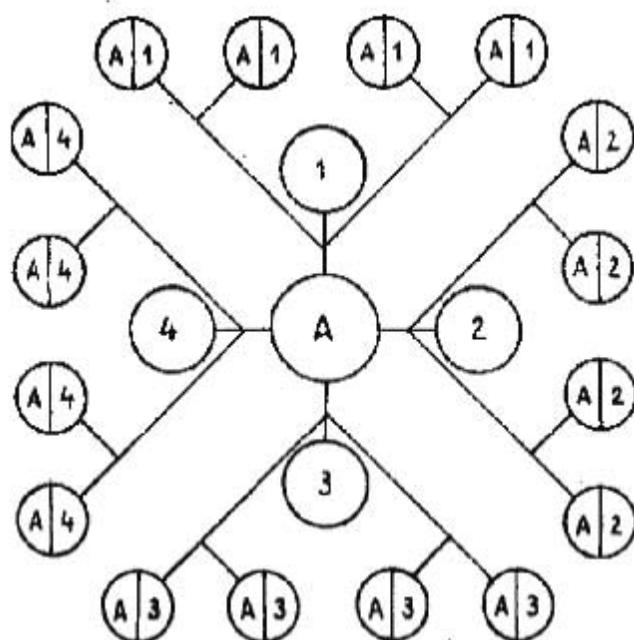
z vnějších znaků, jak daleko mohou jít, aniž by hrozilo nebezpečí degenerace. Toto uzavření v krevním chovu může vést rychle k úspěchům, může však také zničit celý náš chov, nejsou-li chovná zvířata správně vybrána, či jsou-li vybrána s nedostatečnou zodpovědností.

Stabilisace. Tohoto chovného způsobu se používá tehdy, má-li někdo úplně dokonalého jednotlivce jak s hlediska tělesných, tak i fyziologických vlastností a hodlá-li celý svůj chov vybudovat právě na něm.

Tento chovný systém je také jedním druhem vkrevního a příbuzenského chovu. Při sestavování se totiž páří bližší či vzdálenější příbuzní. Tato metoda je velmi vhodná k vypěstování stejnorodého a jednotného stavu. V tomto případě samozřejmě potřebujeme více výborných jednotlivců k tomu, abychom jich mohli použít v rámci několika kruhů. Tím se vyhneme páření příliš blízkých příbuzných a máme tak větší možnost kombinací. Počínáme-li si obratně, můžeme celá léta pracovat, aniž by bylo zapotřebí omlazení krve, t. j. používání individua, které pochází z jiného chovu.

Nejprve se tedy seznámíme s podstatou pěstování uvnitř jednoho

kruhu. K tomu potřebujeme holuba s bezvadnými fyziologickými a tělesnými vlastnostmi. Může to být samec nebo samice. Toto individuum, z kterého vycházíme, označíme A. K výchozímu chovnému zvířeti vybereme tři, ještě lépe čtyři jemu se typem podobající, nikdy ne odlišující, samce nebo samice. Nesmí se tedy k antverpskému samci vybrat lutyšská samice. Výchozí individuum A páříme postupně se všemi čtyřmi samci nebo samicemi. Označme je pořadovým číslem 1, 2, 3, 4. Snažme se dosáhnout toho, abychom z každé sestavy dostali 4-4 mladé holuby. Zde je možno doporučit, aby se osmého nebo desátého dne vajíčka vybrala a dala jinému výchozímu páru vylíhnout a vychovat. Napíšeme-li si výše uvedený způsob, získáme tento obraz:

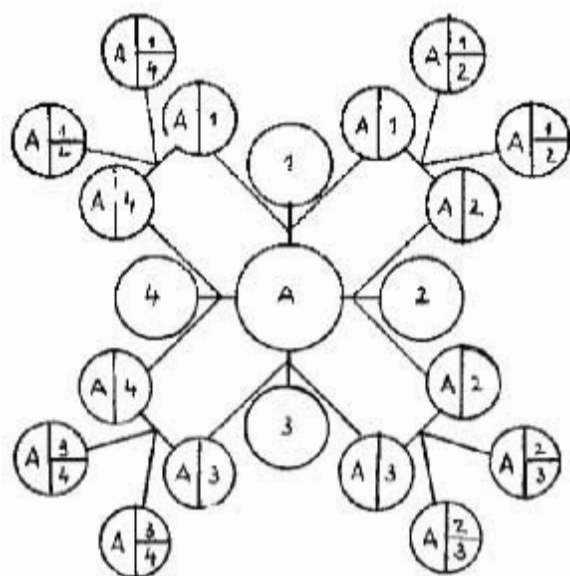
Nejmí se tedy k antverpskému samci vybrat lutyšská samice. Výchozí individuum A páříme postupně se všemi čtyřmi samci nebo samicemi. Označme je pořadovým číslem 1, 2, 3, 4. Snažme se dosáhnout toho, abychom z každé sestavy dostali 4-4 mladé holuby. Zde je možno doporučit, aby se osmého nebo desátého dne vajíčka vybrala a dala jinému výchozímu páru vylíhnout a vychovat. Napíšeme-li si výše uvedený způsob, získáme tento obraz:

A je výchozím individuem – samec nebo samice.

1, 2, 3, 4 – jsou postupně pářená individua. Je-li výchozím individuem samec, pak jsou to samice, je-li výchozím individuem samice, pak jsou to samci.

A1, A2, A3, A4 jsou mladí.

V příštím roce: z nejlepších mladých skupiny A1 páříme nejlepšího samce s nejlepší samicí skupiny mladých A2. Ze skupiny mladých A2 nejlepšího samce s nejlepší samicí skupiny mladých A3. Nejlepšího samce skupiny mladých A3 s nejlepší samicí skupiny mladých A4. Nejlepšího samce ze skupiny mladých A4 s nejlepší samicí skupiny mladých A1. Povedla-li se mláďata, můžeme totéž provést souběžně, t. j. nejlepší samici ze skupiny mladých A1 páříme s nejlepším samcem skupiny mladých A2. Tak z potomků 1., 2., 3., 4. serie dostáváme dva a dva páry podobného složení. Později uvidíme, který z párů bude mít lepší potomky, a těch pak můžeme v dalším chovu používat. K chovu použijme podle možnosti vždy takové holuby, kteří nejlépe zdělili ráz výchozího individua A. Z výše uvedeného páření dostaneme tento obraz:

A je výchozí individuum, 1, 2, 3, 4 jsou v serii pářené samice nebo samci, A1, A2, A3, A4 první generace – polokrevní, A1/2, A2/3, A3/4, A4/1 je druhá generace – v poměru k výchozímu individuu polokrevní.

V následujícím roce sestavíme podobně jako v prvním roce nejlepší ze skupiny A1 s nejlepšími ze skupiny A3, dále nejlepšího ze skupiny mladých A2 s nejlepšími ze skupiny A4. Nejlepšího ze skupiny mladých A1/2 s nejlepšími ze skupiny A3/4. Nejlepšího ze skupiny mladých A2/3 s nejlepšími A1/4.

Tato sestava doplňuje předešlý rok, protože k A1/2, k A2/3, k A3/4 a k A1/4 dostaneme nyní i A1/3 a A2/4.

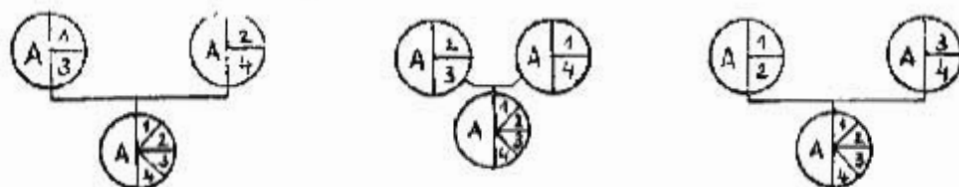
Páření A1/2 – A3/4 a A2/3 – A1/4, dále A1/3 – A2/4 je zajímavé tím, že na papíře dostaneme vždy stejný výsledek, ačkoli tato tři páření jsou od sebe odlišná.

Jak vidíme, vyskytuje se v pravnicích 1/8 krve v serii pářených

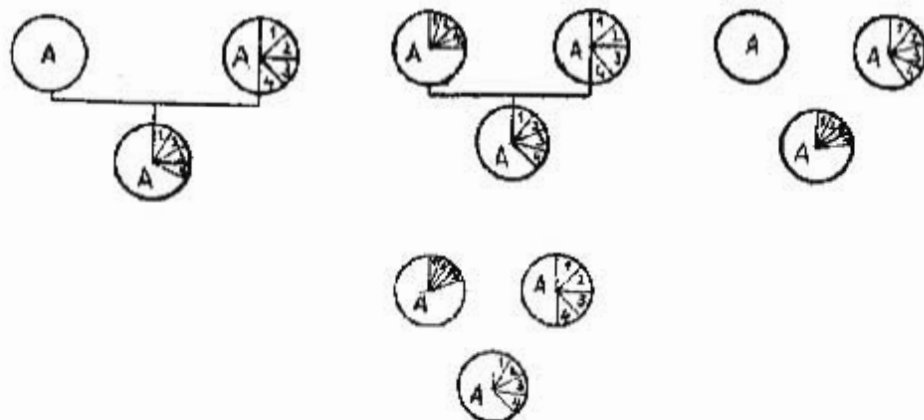
jedinců. Naproti tomu krev výchozího individua se vyskytuje na 50% u první, u druhé, stejně tak i u třetí generace, t. j. ve vnucích a také v pravnucích. Tomu se říká, že je stabilisována. Vybereme-li

správně chovná individua, je téměř vyloučeno, abychom v potomcích nenašli několik exemplářů, které jsou vlastnostmi vnějšími i vnitřními podobné výchozímu individuu.

Tim se také první kruh uzavřel a pro další se nám nabízí více možností. Nejspíše se používá variace liniového chovu. Podle toho páříme výchozí individuum s jeho pravnukem:

A-12/16; 1-1/16; 2-1/16; 3-1/16; 4-1/16; t. j. „krev“ výchozího individua se objevuje v 12/16, lépe řečeno ve 3/4, naproti tomu krev v seriích pářených individuí se vyskytuje pouze v 1/16. Z toho pocházející nejlepší mladé můžeme seskupit s nejlepšími pravnuky:

A-20/32; 1-3/32; 2-3/32; 3-3/32; 4-3/32; v této metodě bychom mohli pokračovat ještě déle, kdybychom z ní pocházejícího nejlepšího mladého opět pářili s výchozím individuem:

A 52/64; 1-3/64; 2-3/64; 3-3/64; 4-3/64 – z této serie pocházejícího nejlepšího mladého páříme s nejlepším pravnukem:

A-84/128; 1-11/128; 2-11/128; 3-11/128; 4-11/128, ale tato dvě poslední páření se již nekultivují bez zvláštního cíle, protože zisk je v poměru k předešlým 1/32 a krev výchozího individua je již dostatečně stabilisována.

Chov v rámci dvou, tři a více kruhů se provádí stejně, jako jsme doposud uváděli, rozdíl je pouze v tom, že potřebujeme dvě, tři a více výchozích individuí – A, B, C, – která chováme až do třetí generace každého zvlášť, pravnuky pak křížíme a nejlepší exempláře získané z tohoto páření páříme opět s výchozím individuem – ABC – atd. Tento postup opakujeme tak dlouho, dokud je v potomcích zastoupena krev všech jedinců používaných při chovu, samozřejmě při dominanci výchozích jedinců A, B, C atd.

Tento chovatelský způsob má tu výhodu, že při správném výběru chovných jedinců a při odborném zacházení se chov stane naprosto jednotným. Největší překážka je v tom, že k chovu v jednom kruhu potřebujeme jedno bezvadné a čtyři výborná individua, k chovu ve dvou kruzích potřebujeme dvě bezvadná a osm výborných individuí, k chovu ve třech kruzích aspoň tři bezvadná a dvanáct výborných individuí. Naproti tomu chov v jednom kruhu můžeme provádět čtyři až pět let, chov ve třech kruzích patnáct let, aniž bychom potřebovali omlazení krve, t. j. přibrání nového individua.

Nemusím snad zvláště zdůrazňovat, že tato chovatelská metoda, právě tak jako ostatní, může být úspěšná jen tehdy, vykonáme-li celou práci. To znamená, vybereme-li chovné jedince tak, aby odpovídali cílům. Když nebudeme lehkomyšní a vypracujeme na několik roků dopředu přesný plán, který pak také důkladně uskutečníme, dojdeme k úspěchu. Necháme si jen výborné potomky a z těch použijeme opět jen ty nejlepší k chovným účelům. Stejně jako theorie je důležitý cestovní koš. Nechme létat všechny své holuby, a to důkladně, protože jen tak můžeme zjistit, jak se theorie uplatňuje v praxi, a proto, že odborně a správně provedené lety představují „síť“, kterým „propadnou“ slabší. A slabší musí zahynout, protože v zájmu úspěchu můžeme používat jen otužilých, v létání vyzkoušených, tělesně bezvadných a schopných potomků.

Doposud jsme se seznámili se základními zásadami chovu a s různými chovatelskými metodami. K tomu bych chtěl ještě dodat, že s každou metodou můžeme dospět k cíli, provádíme-li ji vytrvale, cílevědomě a s dostatečnými odbornými znalostmi. Nejvhodnější metodu nemůžeme doporučit, protože tu si musí každý vybrat sám

podle svých odborných znalostí a podle materiálních a jiných možností.

Ať již zvolíme jakoukoli metodu, úspěchu a dobrých výsledků dosáhneme jen v tom případě, naučíme-li se správně vybírat potřebné chovné jedince. Musíme se dále na základě pozorování a patřičných pokusů obeznámit a zaznamenávat schopnost dědění a dědičný základ. Abychom vymýtili existující chyby a stabilisovali dobré vlastnosti, vypracujeme chovatelský plán. Tak nebudeme nic dělat zbytečně, nebudeme chtít za rok uskutečnit všechno najednou, přeskakovat léta, nýbrž pokračovat směrem k vytčenému cíli.

Výběr provedeme s nelitostnou přísností, podržíme si jen ty nejlepší a předem určenému cíli odpovídající jedince. Učme své holuby řádně létat, správně je vychovávejme a postarejme se o ně. Nesmíme si o sobě myslit, že rozumíme všemu nebo že toho již víme dost. Musíme se snažit využít každé příležitosti k učení, nesmíme se spokojit případnými částečnými úspěchy. Je nutno dále pracovat, provádět pokusy, učit se a snažit se dosažené výsledky zlepšovat. Jen touto tvrdou cestou stálého zlepšování práce a učením můžeme dospět k opravdovým úspěchům.

VÝBĚR CHOVNÝCH JEDINCŮ, SESTAVA CHOVNÝCH PÁRŮ A VYPĚSTOVÁNÍ VLASTNÍHO KMENE

Většina milovníků holubů sežene spoustu holubů neznámého původu i hodnoty a odchová z nich velké množství většinou bezcenných holubů, s kterými samozřejmě žádného výsledku nedosáhne. Proto z nich opět vezme velké množství a výše uvedenou metodou se snaží dosáhnout úspěchu. Vykázat nějaký trvalý výsledek ovšem nemůže. Sem tam se tak podaří vypěstovat lepšího holuba, který se úspěšně zúčastní také závodů. To znamená, že se takovému chovateli podařilo sestavit upotřebitelný chovný pár, od kterého může očekávat lepší potomky, a nyní by od nich chtěl získat ještě několik dobrých mladých holubů. Můžeme si však být jisti, že tento chovný pár již dávno neexistuje, protože buď samec, nebo samice, případně celý chovný pár se již dávno ztratil při létání nebo jinak.

Pak začíná chovatel znovu s případně ještě se vyskytujícími potomky původního chovného páru; ti však zpravidla nejsou schopni obdařit chovatele dobrými potomky. To je také podle směrnic, které jsem uváděl v kapitole o dědičnosti, naprosto samozřejmé. Již v pů-

vodním chovném páru, který nepocházel z určitého kmene, z určitého typu, se zkřížilo tolik různých dědičných jednotek či vlastností, že by bylo těžkým úkolem nejen pro začátečníka, ale i pro zkušeného chovatele vypěstovat potřebné dobré vlastnosti, t. j. vypěstovat další dobré a výkonné potomky.

Chov může být úspěšný jen tehdy, nehraje-li v něm hlavní úlohu náhoda, nýbrž systematická práce, sledující určitý cíl. Musíme přesně vědět, co máme uskutečnit, kde a co máme zesílit nebo zlepšit a musíme znát cestu, metody a způsoby, které nás k cíli dovedou. Bez těchto znalostí připomíná celé naše počínání bloudění v lesc, i když můžeme někdy dojít k náhodnému úspěchu. Můžeme tedy dosáhnout menších částečných výsledků, ale ke konečnému cíli, k stálým úspěchům nemůžeme nikdy dospět jen náhodou.

V první řadě se musíme zřítí dávnou překonaného stanoviska, kterého se většina milovníků holubů křečovitě drží, totiž, že všechny holuby vyskytující se v holubníku je nutno dále držet. Není toho zapotřebí. A také se to tak provádět nesmí! Takovým způsobem můžeme získat celou řadu mladých, o nichž již předem víme, že jejich hodnota nebude nijak valná, a že velkou část jich ztratíme již při prvních letech.

Mnoho chovatelů počítá s tím, že z velkého stavu holubů se přece jenom náhodou najdou dva, tři dobří. Je to sice pravda, ale tento postup není vůbec hospodárný a nevede k cíli. Není hospodárný, protože kvůli několika dobrým mladým holubům vychováváme, krmíme a cvičíme dalších 25–30 bezcenných a to je dosti nákladná zábava. A co máme s takovými mladými začít? Spolehnout se opět na náhodu, zda se nám z těch mladých povede sestavit takový chovný pár, který by nás náhodou opět obdařil dobrými mláďaty? Náhody se sice často stávají, ale při takovém způsobu je zapotřebí celé serie náhod, abychom dospěli k určitému úspěchu. Kromě toho bychom museli držet celý houf bezcenných holubů, abychom z nich mohli těch několik dobrých vybrat. Mnohem jednodušší, levnější a úspěšnější je postup, chováme-li jen takové holuby, u nichž máme naději, že od jejich potomků dostaneme více použitelných holubů. Opět musím upozornit své kolegy chovatele, že dobrý holub nebo dobrý chovný pár neznamena, že všichni jeho potomci budou také dobří. Po tom, co bylo uvedeno v předešlé kapitole, to také ani nemůžeme očekávat. Když však sestavíme jedince se žádoucími vlastnostmi, mají-li potřebnou schopnost dědění a dobrý obraz děditelnosti, pak je dosti pravděpodobné, že získáme potomky, kteří mají podobné dobré vlastnosti jako rodiče. Naproti tomu budeme-li chovat takové holuby, kteří sami nemají žádané vlastnosti, pak nemů-

žeme očekávat žádný výsledek, protože v takových případech předávají rodiče svým potomkům jen své nedostatky, a to v co možná největší míře. Z toho vyplývá, že smíme chovat jen takové holuby, kteří jsou bez chyb, kteří mají výhradně jen žádoucí vlastnosti. Protože se takoví vyskytují jen velmi zřídka, musíme se snažit, abychom do chovu zařadili takové holuby, u nichž budou žádoucí vlastnosti v převaze v poměru k chybám, které je možno odstranit. Mámeli na zřeteli tyto předpoklady, musíme pak vybrat zvířata způsobilá a hodnotná k chovu.

Ted' se podívejme na to, čeho máme dbát při výběru chovných jednotlivců. V první řadě je důležitá tělesná konstrukce a kosti. S tím jsme se již seznámili při anatomii holubů. Tyto znalosti je nutno obnovit při výběru chovných jedinců, protože tělesná konstrukce a kostra má rozhodující význam při dalším chovu.

Při zjišťování hodnoty poštovního holuba musíme jej vzít pevně do ruky, protože dokonalý poštovní holub má aerodynamický tvar a snaží se vyklouznout. Podobá se velikému vejci nebo velké kapce vody, u krku je nejširší a postupně směrem k ocasu se zužuje. Jeho zadní část je malých rozměrů, sotva hmatatelná, jen špičky křídel, ocasu a nohy držíme v ruce, mimo ruku jsou prsa a trup, na kterých nesmíme zjistit žádné hroty ani hrany.

Prsa mají být vpředu široká a vyklenutá. Široké spojení lopatek tvoří široká záda, která tak zaručuje potřebné naplnění dýchacích orgánů vzduchem. Klín se při letu promění v šíp, tvořený hlavou a krkem; tento šíp dobře protíná vzduch. Vzhledem k rozšíření plochy okamžitě přestává působit odpor vzduchu na ramennou a proud vzduchu, který probíhá po povrchu celého těla, vyvolává stupňování energie, které holubům jen poslouží, když této výhodě nepřekáží špatná prsní kost.

Prsní kost, lépe řečeno její hřeben, má velký význam jak v chovu, tak i při létání. V chovu proto, že tato vada je zpravidla děditelná a dá se těžko odstranit. Těžká, hrubá nebo hluboká prsní kost zvyšuje váhu holuba při létání, působí posunutí těžiště a zvětšuje vzdušný odpor, což vyžaduje větší vypětí sil při létání. Avšak ani příliš plochá, ani krátká prsní kost není žádoucí, protože při delších letech není způsobilá k nashromáždění potřebné energie.

Při výběru chovných jedinců tedy nepřicházejí v úvahu holubi s hrubou, hlubokou prsní kostí, ale také ne s prsní kostí příliš krátkou a plochou. Prsní kost má být široká, s hřebenem trošku zahnutým dopředu a dozadu jemně klenutá. Má hladce zmizet při zadním konci prsní kosti. Kostí vidlice mají být silné a stejně vyvinuté a jejich

konce mají být blízko sebe a u konce prsní kosti, s kterou mají tvořit co nejmenší úhel. Kostí vidlice jsou totiž předurčeny k držení vnitřností a k dokonalému zaokrouhlení těla. Takové, které se dobře uzavírají a tvoří malý úhel, odpovídají svému účelu, protože při vývinu energie, t. j. při letu, zabrání poklesu střev. Naproti tomu kosti vidlice, které jsou dlouhé, tenké, snadno reagují na tlak a jejich konce od sebe odstávají, nedrží pevně vnitřní orgány, což způsobuje, že se posunují směrem dozadu a působí změnu těžiště či změnu rovnováhy z vodorovného směru. Tím brzdí holuba v letu, protože holub potřebuje k udržení své rovnováhy mnohem více energie. Při výběru chovných jednotlivců má také velký význam svalstvo a peří. Malý a velký prsní sval, který přilne k prsní kosti a hřebenu a který pohybuje křídly, má být kulatý, pružný a hmatem má připomínat tvrdou gumu. Jeho barva má být růžová.

Svalstvo nadloktí se má směrem k ramenním kloubům a k dolní části křídel postupně úžít, má být silné a dobře vyvinuté, aby křídla silně a široce vystupovala z ramene.

Při postupně se úžícím svalstvu tvoří totiž prvořadá letky vějíř, naproti tomu při náhlém zúžení svalstva se vytvoří při střední části křídla oblouk směrem dovnitř. Tím se nosná plocha křídla zkracuje a mezi posledními pěti veslovými letkami se vytvoří mezery, jimiž proniká vzduch a snižuje létací schopnost.

O svalstvu křídel jsem četl před několika lety v některém zahraničním odborném časopisu zajímavé pojednání, které mi živě utkvělo v paměti. Dověděl jsem se tam, že v určitých krajích, kde váł stále stejný jednosměrný vítr, nevyvinulo se svalstvo křídel u holubů stejnoměrně. Tak na příklad při pravidelném východním a severovýchodním větrům bylo svalstvo nadloktí u levých křídel holubů velmi dobře vyvinuté, naproti tomu tyto svaly u pravého křídla byly slabší. Vysvětlení je jednoduché. Pravidelný severovýchodní vítr způsobil, že holubi se odchýlili od původního směru letu. Levé křídlo bylo více namáháno, proto se jeho svalstvo lépe vyvinulo. Foukal-li po dobu celé závodní sezóny východní vítr, nemělo to na výkon místních holubů žádný vliv, s výjimkou těch, kteří byli přemístěni do jiných krajů, nebo i v případě změny směru letu. Když se však obvyklý vítr změnil v některý den závodu na západní, pak se holubi, kteří při východním větru dobře létali, dostali jen s velkou námahou domů, protože slaběji vyvinuté svalstvo pravého křídla bylo nuceno vykonat větší práci. Tím si můžeme také vysvětlit, proč někteří naši holubi, kteří se zpravidla s úspěchem zúčastní závodů, náhle zůstávají bez viditelných důvodů pozadu.

Je možné, že právě tato okolnost hrála úlohu při tom, když moji

holubi, kteří ve směru na Kolín nad Rýnem dosáhli vždy dobrých úspěchů, ukázali při závodech ze Sedmíhradska mnohem slabší výsledky.

Při výběru chovných jedinců není nutno věnovat velkou pozornost nestejně vyvinutým křídelním svalům, protože jde o výcvikem získané, a proto neděditelné vlastnosti. Při sestavě chovných párů, nepůsobí-li to zvláštní obtíže, neškodí, když i tomu věnujeme pozornost.

Při výběru jedinců musíme věnovat pozornost peří a jeho jakosti, protože zde se může vyskytnout mnoho chyb, které jsou dobře děditelné. Peří má být měkké jako hedvábí, husté, dobře lnoucí, lesklé a při doteku nám musí zůstat v ruce prach podobný pudru. Veslové letky mají mít široké prapory, mají být pružné a mají se vzájemně dobře krýt. Vypadne-li letka, nesmí se vytvořit mezera. Křídla i ocasní letky mají být jak svrchu, tak i zespodu dobře podložené.

Při výběru chovných holubů máme klást velký důraz také na oči. Barva očí nemá vůbec žádný vliv. Poskytuje nám informace jedině v tom směru, k jakému kmenu holub patří. Důležitý je tvar očí a jejich umístění – to jsme důkladně projednali již při anatomii holubů. Jen krátce se zmíním o tom, že na očích holubů, které vybíráme k chovným účelům, mají být různé kruhy pravidelně a dobře ohraničené. Duhovka má být hustě protkaná krevními cévkami, oči mají ležet nad linií zobáku a víčka mají oko dobře krýt. Pro lepší přehlednost nyní krátce shrneme ty dobré tělesné vlastnosti, které musí mít holubi, vybraní k chovným účelům. Mají souměrnou tělesnou konstrukci aerodynamického tvaru bez hran a různých úhlů, v mírném oblouku skloněnou hlavu se širokým čelem, ušní otvory přikryté peřím. Bohatě zbarvené oči, dobře vložené nad úroveň čáry zobáku, pupila musí tvořit pravidelný kruh, dobře ohraničené vnitřní kruhy, krevními cévkami bohatě protkaná duhovka, dobře přiléhající kulatá oční víčka, bez mezer se kryjící zobák. Pevný a stejnoměrný krk, silné a stejnoměrně vyvinuté nohy, hedvábně měkké chmýří a krycí peří bohaté na pudrovitý prach, pružné veslové letky křidel se širokým praporem bez mezery, jejichž konce jsou zaokrouhlené, splývající ocasní pera, velká plochá křídla. Široká prsa, široká ramena, jako tvrdá guma silné a pružné svalstvo, souměrné, silné kosti. Prsní kost širokou, trochu dopředu ohnutý hřeben, který mírným klenutím hladce mizí dozadu. Kosti vidlice stejné a dobře vyvinuté, dobře zaokrouhlené, jsou blízko sebe a svírají s prsní kostí co nejmenší úhel. Kromě toho musíme také počítat s dědivou schopností holuba a s výkony, kterých dosáhl při závodech.

A nyní krátce shrneme nedostatky, lépe řečeno chyby, které nám doporučuji, abychom poštovního holuba vyloučili z chovu. Jsou to: nesouměrná tělesná konstrukce, hranatá, plochá hlava, viditelné ušní otvory, ztrnulé, vyčnávající nebo zapadlé oči, ležící na linii nebo pod linií zobáku, pupila vejcovitého tvaru nebo nepřesně ohraničená s nepravidelným okrajem, oční kruhy s rozmazaným okrajem, bezbarvá duhovka bez krevních cévek, oční víčka, která nekryjí rohovku a nemají pravidelný kruhovitý tvar. Špatně se přivírající, ohnutý krahující zobák, neúměrně dlouhý, tenký krk, nevyvinuté, tenké, příliš dlouhé nohy, degenerované prsty. Tvrdé, tuhé, hrubé, suché, nedostatečné, případně křivě narostlé peří, veslové letky s úzkým praporem, které jsou špičaté, hrubé, s popraskanými brky, a které špatně kryjí a odstávají. Příliš dlouhé ocasní letky, veslové i ocasní letky nedostatečně přikryté krycím peřím, vlnovky, které procházejí přes veslové letky křídla a ocasními pery, malá plocha křídel. Úzká prsa, prohloubená záda, špatně vyvinuté, měkké, houbovitě svalstvo modrošedé barvy, kůže přikrytá nažloutlou rohovitou hmotou, příliš dlouhá nebo příliš krátká, úzká nebo plochá prsní kost, nevyvinutá, hrubá, těžká kostra. Hluboký, vyčnávající, ostrý, hranatý, ohnutý hřeben prsní kosti, nitkové, špičaté, ohnuté, dlouhé, tlaku snadno povolující, křivičnaté a odstávající kosti vidlic. Těžkopádné pohyby, nervosní temperament, nakloněné nebo sedavé držení těla. Když k tomu všemu ještě přidáme slabou a nejistou schopnost dědění a slabé výkony při letech, pak jsme vyjmenovali chyby těch poštovních holubů, které musíme z chovu odstranit. Je nesporné, že poštovní holuby dokonalé konstrukce ve větším počtu těžko najdeme. Jestliže takové nemáme, vyberme k chovným účelům takové holuby, u kterých převládají žádoucí vlastnosti, a máme naději, že se nám podaří nedostatky v chovu odstranit. V opačném případě je škoda námahy, protože naše práce bude zbytečná. Místo bezvýsledných pokusů snažme se raději získat několik pořádných holubů, protože tím si ušetříme peníze, čas, práci a zbytečné zlobení. Máme-li takové štěstí, že vlastníme více dobrých poštovních holubů, ani tehdy nás nemá zachvátit chovatelská horečka a musíme se snažit i z dobrých vybrat ty nejlepší a nejvhodnější, abychom mohli dosáhnout co největších úspěchů. Musíme mít vždy na zřeteli, že nikdy nerozhoduje množství, nýbrž kvalita, a proto se s deseti dobrými poštovními holuby dostaneme dále a dosáhneme lepších výsledků než se stem slabých nebo prostředních holubů. Když jsme po dlouhé úvaze a studiu vybrali jedince způsobilé pro chov, můžeme začít se sestavením těchto jedinců do chovných párů. Není to lehčí práce než ta dřívější. Je snad dokonce ještě důležitější. Dosud jsme vybírali

jen jednotlivce, naproti tomu výběr dvou poštovních holubů dokonalé tělesné konstrukce ještě neznamená, že oba tvoří dobrý chovný pár.

Než budeme pokračovat, musím poukázat na to, že můžeme vybírat chovné jedince i ze dvou chovů. Buď z takového chovu, který ještě vůbec nelétal nebo jen málo – letové schopnosti vybraných jedinců jsou úplně neznámé – nebo z takového chovu, který celkově či ve větší části se již důkladně zúčastnil letu. Zde je tedy schopnost létání takto vybraných chovných jedinců známa.

V prvním případě se při výběru můžeme opírat výhradně o vnější stavbu holubů, a právě proto musíme provádět výběr chovných jedinců mnohem přísněji. V druhém případě můžeme vedle vnější stavby počítat již i se schopností k letům.

Takového holuba, který neprokázal v letech potřebnou schopnost, bychom vlastně ani neměli používat k chovným účelům, protože, jak jsme již několikrát zdůraznili, tělesná zdatnost není nic platná bez schopnosti k létání. I nejdokonalejší tělesná konstrukce nic neznamená, není-li podepřena závodními výsledky. Máme-li dobře vypěstovaný a správně zalétaný chov a vychováme-li z mladých dokonalou samici nebo samce, jejichž prarodiče, rodiče, případně i sourozenci dokázali svou zdatnost při závodech, můžeme jedince pocházející z takového rodu používat bez obav k chovným účelům, aniž bychom je nechali předem létat. U jejich potomků však doporučuji více soustavného výcviku. Protože může jít o chov zalétaný nebo nezalétaný, o pokročilého chovatele či začátečníka, považuji za správné, abychom otázku sestavení chovných párů projednali s několika hledisek.

V první řadě vezmeme příklad, kdy začátečník – chovatel si opatřil mladé holuby. Za předpokladu, že získání mladí holubi úspěšně a úplně podle pravidla na podzim přepelichali a zdravě přezimovali, musíme na jaře velmi pečlivě prohlédnout jejich tělesnou konstrukci. Po několika prohlídkách vybereme z nich dva – tři samce, dvě – tři samice, nejvíce si podobné konstrukcí, typem, postavou a peřím. Dbáme zvláště na to, aby se mezi nimi nevyskytly protichůdné vlastnosti. Nyní doporučuji založit o vybraných holubech listinu, ve které jsou uvedeny jejich vlastnosti. Je to půl archu papíru, na kterém poznamenejme zjištěné dobré vlastnosti a případné chyby a sestavíme páry tak, aby se v nich nevyskytly stejné chyby, spíše aby se sešly dobré vlastnosti.

O správnosti sestavy se můžeme přesvědčit již po výchově mláďat, pocházejících z první, nejpozději z druhé líhně. Zjistíme-li totiž, že mláďata pocházející z prvních dvou líhní nejsou většinou stejně

hodnotná jako jejich rodiče, pak se sestava nepodařila a je škoda další námahy. Oddělíme tedy proto chovný pár a pokusíme se o nové sestavení. Zkušenosti nás učí, že mláďata, pocházející od chovných párů sestavených na tak nejistém základě, dědí zpravidla nejlépe vlastnosti svých rodičů.

Když z první líhně dostaneme jednoho dobrého holuba a druhý je slabý, když i z druhé líhně pocházející mladí holubi mají chyby, pak je nutno, abychom chovný pár ihned oddělili, protože sestava se nepodařila a nemůžeme od ní očekávat žádné výsledky. Dostaneme-li však z první líhně takové mládě, na kterém poznáme ve větší míře dobré vlastnosti rodičů, a druhý holub, i když není stejně hodnotný jako rodiče, je jen sotva slabší, když konstrukce mláďat pocházejících z druhé líhně je stejně hodnotná jako u rodičů, pak můžeme pokračovat ve své metodě. Když i z třetí líhně dostaneme dobrá mláďata, můžeme říci, že se nám naše sestava podařila. Chovný pár musí zůstat pohromadě, nelétá a je hlídán. Dokazují-li jeho potomci i v příštích letech svou zdatnost při létání, našli jsme chovný pár, kterého můžeme používat při výstavbě svého chovu. Když se nám takovým způsobem podařilo sestavit dva - tři chovné páry, můžeme pak jejich potomky, které jsme cvičili a různým způsobem sestavili v páry, studovat, do jaké míry a jakým způsobem dědili dobré vlastnosti výchozích jedinců. Potom již nesestavujeme chovné páry na nejistém základě, nýbrž organisovaně a vědomě. Sestavou budeme mít možnost usměrnit do značné míry vývoj vlastností, t. j. budeme mít možnost rozvíjet dobré vlastnosti a odstraňovat chyby.

V zásadě můžeme používat stejné metody, jako když si začátečník obstaral jako výchozí materiál staré, ale necvičené holuby. Zde může nejvíce vytěžit z toho, že tito holubi byli ve svých předešlých holubnicích již v párech a odchovávali dobré potomky, byli případně již také vyzkoušeni v letech. V tomto případě je možno řešit sestavování chovných párů a jejich ponechávání v párech stejným způsobem, jako u dříve uvedeného způsobu sestavování chovných párů z mladých holubů.

Při dobře zalétnutém stavu musíme při výběru chovných holubů vidět tyto okolnosti:

1. nejdůležitější, tělesnou zdatnost, t. j. dokonalou konstrukci - tuto otázku jsme již podrobně projednali;

2. dobré výkony dosažené při létání. Dobré výkony neznamenaají, že holub získal na jednom nebo dvou závodech první cenu. Musí spíše dosáhnout dobrého průměrného výkonu, protože je lepší takový holub, který se na všech závodech dostal šestkrát na listinu,

i když ani jednou nebyl mezi prvními pěti, než takový holub, který v šesti závodech získal dvě druhé ceny, vícekrát se však na listinu vítězů nedostal.

Jako závodního měřítka použijeme zpravidla dvou závodů na krátké vzdálenosti (od 200 do 400 km), dvou na střední vzdálenosti (400–600–700 km) a dvou na velké vzdálenosti (600–900–1000 km).

Podle výsledků dosažených na těchto závodech se posuzuje letová schopnost holubů. Výbornou kvalifikaci dostane holub, který ve výše uvedených šesti závodech se šestkrát dostane na listinu vítězů, a to tak, že se dostane čtyřikrát, t. j. při jednom krátkém, při dvou letech na střední vzdálenosti a při jednom závodě na dlouhou vzdálenost, vždy do první čtvrtiny této listiny. Protože toto třídění se týká jen tříletých a starších holubů, provádí se s různých hledisek a musíme se při posouzení dobrých výkonů prozatím spokojit s tím, aby se náš holub, kterého jsme poslali na závod (ať je to jednorozční nebo starší), vždy včas vrátil ze závodů, přibližně ve stejné době jako ostatní, aby se nezpозdil a aby v 75% nalétaných závodů se dostal vždy na listinu vítězů.

Tyto vlastnosti holubů však nejsou vždy dědičné a takový holub nemusí být bezpodmínečně i dobrým chovným holubem, o čemž se můžeme přesvědčit také jen na základě pokusů.

Při výběru chovných jedinců přicházejí v úvahu v první řadě takoví holubi, kteří mají bezvadnou tělesnou konstrukci a kteří dosáhnou jak na krátkých a středních, tak i na velkých vzdálenostech stejně dobrého průměrného výsledku. V druhé řadě takoví holubi, jejichž tělesná konstrukce je také bezvadná a kteří dosáhnou při letech na krátkou a střední vzdálenost lepšího a na větší vzdálenost o něco horšího výsledku než je průměr. V třetím případě takoví holubi, kteří mají bezvadnou tělesnou konstrukci a kteří dosáhnou při krátkých a středních vzdálenostech výborných výsledků, na velké vzdálenosti však buď vůbec zklamali, nebo byly jejich výsledky pouze nepatrné. V tomto třídění bychom samozřejmě mohli dále pokračovat. Tak na př. holubi s menšími vadami, které se však dají odstranit, by při dokonalé tělesné způsobilosti mohli být zařazeni do první kategorie. Snažme se však používat k chovným účelům spíše takové holuby, kteří dosáhli výborných průměrných výsledků v závodech, protože jenom tak můžeme zlepšit svůj chov. Z takto vybraných chovných jedinců sestavíme podle již známé metody chovné páry. V první řadě bereme zřetel samozřejmě na prvotřídní holuby. Z prvořadých a druhořadých holubů sestavíme chovné páry teprve tehdy, nenajdeme-li mezi prvořadými vyhovující pár. Musím opět zdůraznit, že je lepší, když sestavíme raději méně chovných

párů, ale ty mají být podle možnosti bezvadné. Účelem není množství mladých holubů určených k chovu, nýbrž jejich kvalita. Sestavené chovné páry nenecháme dále létat. Když na potomcích uvidíme, že se sestava podařila, pak je necháme i nadále v páru a použijeme jich výhradně k chovným účelům.

Již dříve jsem se zmínil o tom, že dobrá konstrukce a dobré letové schopnosti poštovního holuba nejsou vždy dědičné, t. zn., že není vždy dobrým chovným holubem. Proto je při chovu zapotřebí stálých výzkumů. Máme-li samce nebo samici výborných tělesných kvalit, nestačí jen theoreticky je pářit s nejlepším samcem nebo samicí, ale musíme jim vyhledat dvě – tři vhodné samice nebo samce a s těmi je postupně páříme. Ten pár, který dá nejlepší mláďata, necháme pohromadě.

K chovným účelům jsou nejlepší poštovní holubi ve stáří od dvou do pěti let. Máme-li však výborného chovného holuba, který je sice starší pěti let, ale je ve výborné tělesné kondici, klidně ho můžeme pářit s mladším holubem, ale věkový rozdíl nesmí být příliš velký. Jednoroční holuby páříme zpravidla jen tehdy, probíhalo-li u nich v předešlém roce na podzim bezvadné pelichání, ale i v takových případech je nemáme sestavit dříve než před koncem dubna. Potomci takových holubů budou z větší části schopni závodit jen na kratší vzdálenosti. Potomci příliš starých holubů se trochu těžce vyvíjejí a formy nabudou také jen postupně, obvykle teprve ke konci závodní sezóny.

Nemusím snad ani zvláště zdůrazňovat, že zdravé a vývoje schopné potomky můžeme očekávat jen od zdravých a schopných chovných holubů. Proto je nutné, abychom před pářením dostali své holuby do žádoucí kondice.

Podaří-li se nám sestavit několik bezvadných chovných párů, pak je také nutno, abychom pro další chov vybrali určitou metodu. Není však bezpodmínečně nutné, abychom si vybrali pouze některou ze shora uvedených metod. Se zřetelem na ně, případně jejich kombinací, si můžeme vypracovat takovou metodu, která odpovídá našemu vkusu a našim podmínkám. Důležité však je, abychom si vypracovali plán, podle kterého hodláme chov provádět. Plán musíme do všech podrobností důkladně propracovat a teprve pak ho uskutečnit, protože bezplánovitou prací a náhlými nápady bez vytčeného pevného cíle nemůžeme dosáhnout cenných výsledků.

Při návštěvách v holubnicích jsem u většiny chovatelů viděl, že každý holub je jiného druhu. Sledujeme-li jejich výsledky při létání, vidíme ve většině případů také velmi smutný obraz. Najdou se ovšem mezi nimi jeden nebo dva holubi, kteří dosáhli na závodech slušných

výsledků, ale většina chovu jen jakž takž najde cestu ke svému domovu a přilétají, kdy se jim zalíbí.

Cílem závodů poštovních holubů však není, aby se holubi vlekli domů, nýbrž aby se rychle vrátili, aby letěli tak rychle, jak jen mohou.

Z toho vyplývá, že k dalšímu chovu můžeme používat jen takových holubů, kteří takové schopnosti mají a kteří je předávají i svým potomkům. Z chovu, který obsahuje mnoho typů, je těžké, téměř nemožné vypočítat schopnost dědění, lépe řečeno děditelný obraz jednotlivých holubů. Následkem stálého křížení se tento obraz změní a na základě výše uvedených okolností nesmíme sestavit chovný pár z odlišných typů.

Jak jinak působí takový chov, kde typ holubů je stejnorodý, kde se mezi holuby vyskytují rozdíly jenom v barvě a odstínech. Proto je snem každého dobrého chovatele, aby měl jednotný a osobně vypěstovaný kmen. Ten se samozřejmě nedá vybudovat za krátkou dobu, protože k jeho vypěstování je zapotřebí dlouhé, vytrvalé a cílevědomé práce.

Naši práci zkrátí a usnadní, můžeme-li základní materiál obstarat od takového chovatele, který má vlastní jednotný kmen. Jenom z jednotného základního materiálu můžeme započít s vybudováním vlastního kmene. Nesmíme se však nechat zmást takovým mylným názorem, že od dotyčného chovatele si máme obstarat jen dobrý základní materiál. To by nestačilo, je třeba vést chov dále podle jeho metody, aby náš stav byl naprosto podobný jeho chovu. To se však obvykle nestane ani tehdy, získáme-li potřebné podobné směrnice k dalšímu chovu a přesně je dodržíme. Předně to není možné proto, že nemáme stejný materiál a na základě toho nemáme možnost k tomu, abychom páření prováděli stejně jako původní majitel. A i kdybychom měli tentýž materiál a možnosti jako on, neexistují dva naprosto stejní holubi, právě tak jako neexistuje stejný kus. Ať je tento rozdíl sebenepatrnější, vede to časem k značným rozdílům. To však není žádná chyba a nemohu také pochopit, proč bychom nemohli mít kmen, který odpovídá našemu vlastnímu vkusu, když se nám podařilo jinak zachránit hodnotu chovu, případně ji zvýšit.

Ve většině případů však nejsme v té příjemné situaci, abychom si výchozí materiál mohli obstarat z jednotného chovu a obvykle si jej musíme pilnou a těžkou prací vybudovat sami.

K vybudování vlastního kmene používáme stabilizační metody, kterou jsem uvedl již v předešlém odstavci, ovšem s patričnými změnami, odpovídajícími cíli.

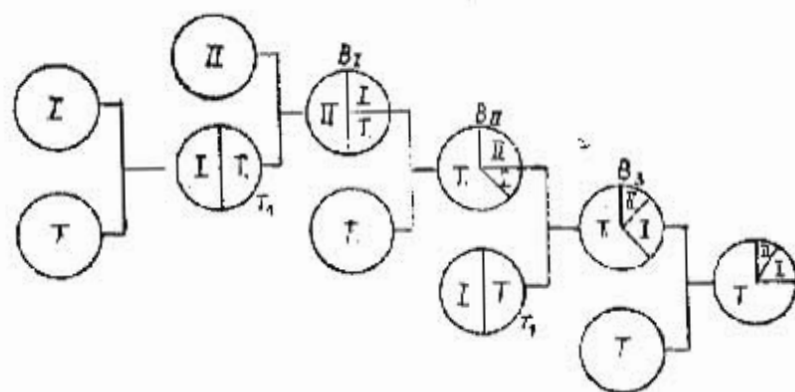
V chovu většiny chovatelů najdeme takové holuby, kteří jak

s hlediska tělesné konstrukce, tak i s hlediska výsledku, dosaženého při jednotlivých letech, odpovídají všemu tomu, co nazýváme dobrým poštovním holubem. Máme-li to štěstí, že vlastníme více takových holubů, pak si vybereme za výchozí základ raději dobrou samici, protože samice dědí spíše funkční a samec spíše tvarové vlastnosti. Ale na výborném samci si můžeme právě tak zakládat.

Vybranou samici T páříme podle již známého způsobu chovných párů se samcem I stejného typu. Z potomků pocházejících z této sestavy vybereme mladou samici TI, která se nejvíce podobá původní samici T. Samici TI v příštím roce páříme podle předpisu výběru s mladým dobrým samcem stejného typu II. Z mláďat, která pocházejí z tohoto páření, vybereme nejlepšího mladého samce BI, nejvíce se podobajícího své matce a babičce, a toho páříme v příštím roce s výchozí samicí T, která je jeho babičkou.

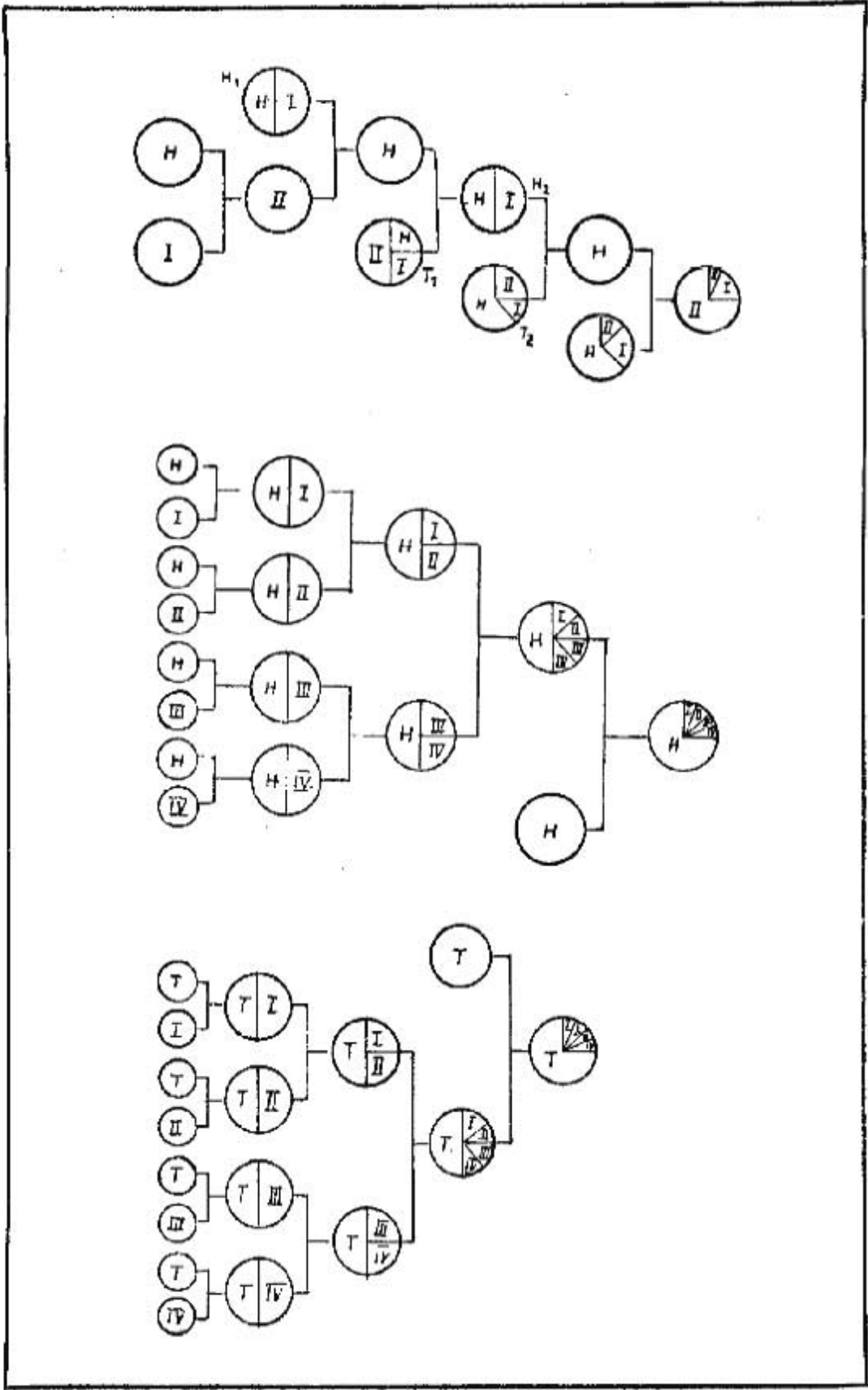
Nejlepšího mladého samce B2, který z toho páření pochází, páříme v příštím roce se samicí T1, která je zároveň jak jeho babičkou, tak i polovičním sourozencem. Nejlepšího samce B3, který z tohoto páření pochází, páříme s výchozí samicí T, která je jeho babičkou a zároveň i prababičkou. V potomcích, pocházejících z této sestavy, je krev samice T již tak ustálena, že při dosažení žádoucího typu je průbojnost dědičnosti již veliká. Krev samců I a II jsme úplně vyloučili a téměř jsme již získali výchozí bezvadnou samici T. Vkrevní chov provádíme výhradně s výchozí samicí T a s její dcerou TI.

Tento postup znázorňujeme takto:

Tentýž postup můžeme provést i po linii výborného samce; v tomto případě potřebujeme kromě výchozího samce H2 samice I a II.

Tímto způsobem, vzhledem k tomu, že si nepodržíme pouze jedno mládě, získáme několikrát krev a typ výchozích jedinců. Dědičná schopnost tak vypěstovaných holubů je obrovská a právě proto si musíme dobře vybrat výchozího jedince, protože v opačném případě si místo úspěchu svůj chov úplně zničíme.

Jiný způsob vypěstování vlastního kmene je, páříme-li vybranou výbornou samici T nebo samce H postupně v serii se čtyřmi samci nebo samicemi I, II, III, IV. Potomci pocházející z tohoto spojení jsou si vzájemně polosourozenci. Konečně z nich pocházejícího samce či samici páříme podle níže uvedeného příkladu s nejlepší výchozí samicí nebo samcem.

Polosourozenci samozřejmě nemusí pocházet ze stejného ročníku, sourozence však pářit nesmíme.

Nebyli-li samci či samice páření v serii s příbuznými nebo jen vzdálenými příbuznými, nemusíme se v případě vkrvního chovu ničeho obávat. Předpokládáme ovšem správný výběr výchozího jedince, protože touto metodou můžeme zvýšit dobu vlastnosti právě tak, jako můžeme rozmnožit chyby. Ostatně při pokračování vkrvní plemenitbou se nemusíme obávat úpadku nebo degenerace tak dlouho, dokud barva očí potomků má stejný odstín jako oči jejich rodičů a dokud se duhovka jejich potomků leskne živými, jasnými barvami. Začíná-li cévní síť blednout, oči se jasní nebo vodnatí, pak je chov v úpadku. Pak musíme samozřejmě provádět nemilosrdnou selekci. Bez milosti musíme vyhubit každého nemocného, slabě vyvinutého, vadného nebo od žádaného typu odlišného holuba, protože jenom tak můžeme počítat s tím, že dosáhneme vytčeného vypěstování vlastního kmene.

VÝCHOVA MLADÝCH HOLUBŮ

Párené chovné páry snášeji vajíčka osm až dvanáct dní po páření. Do hnízdních misek položíme před tím asi 2 cm vysokou vrstvu vláknité rašeliny, pod ní nasypeme trochu popela z dříví a trochu práškové síry. I pod hnízdní misku a kolem ní máme nasypat trochu popela ze dřeva, který chrání holuba sedícího na hnízdě před případnými cizopasníky. Takovým holubům, kteří poctivě sedí i na prvním vajíčku, se doporučuje vajíčko okamžitě odebrat a nahradit je porcelánovým vajíčkem. Vajíčko jim máme vrátit těsně před snesením druhého, protože jinak se mládí nevylihnuou ve stejnou dobu. Později vylihnuté mládě nemůže dohnat dříve vylihnutého holuba a zůstává ve svém vývoji pozadu.

Snese-li samice druhé vajíčko, podíváme se na ně, opatrně je sedícímu holubu odejmeme a vyndáme hnízdicí misku. Vajíčka není nutno brát do ruky; i tak je můžeme prohlédnout. Vajíčka s měkkou skořápkou, zmačkaná, příliš malá, neforemná nebo vajíčka s vrstvo-

vitou skořápkou odstraníme. Zanecháme jen dobře vyvinutá, zdravá vajíčka. Podržíme-li je proti světlu, přesvědčíme se o tom, zda obsahují krevní cévy, oznamující začátek vývojového postupu.

Úplně čistá, průhledná vajíčka můžeme klidně odebrat, protože jsou neoplozená.

I později si máme vajíčka občas prohlédnout a případně z nich odstranit nalepenou nečistotu. Při takových příležitostech musíme však postupovat velmi opatrně. Nedá-li se totiž nečistota snadno odstranit, nesmíme ji odškrabovat nehty, protože vápenitá skořápka se může snadno poranit. Umyjme je ve vlažné vodě a usušme je. Vajíčka se nesmějí drhnout.

Poraní-li se vajíčko některého z cenných chovných párů, pak je možno je opravit. Praskla-li pouze vápenitá skořápka, pak tomu můžeme určitě pomoci „záplatováním“. Poranila-li se však i tenká blána pod vápenitou skořápkou, pak je již menší naděje na jeho zachránění.

Záplatování provedeme tak, že poraněnou část vajíčka a její okolí opatrně očistíme vlažnou vodou od nečistoty a prachu a pak je položíme na suchý hadr. Drhnout je vůbec nesmíme. Vyhledáme podobně veliké vajíčko, opatrně je rozloíme, bílek přelijeme do malé misky, z rozlámané skořáčky vyřízneme kousek, odpovídající velikostí poraněné části nebo o něco větší. Při tom dáme pozor, abychom blánu záplatou neporanili. Poraněnou část natřeme tence bílkem a „záplatu“ umístíme tak, aby poraněnou část úplně zakryla. Po uschnutí smyjeme bílek, který zbyl kolem záplaty, vlažnou vodou a položíme vajíčko opět pod holuba. Tímto způsobem opravené poraněné vajíčko se téměř jistě vylíhne.

Sedmnáct až devatenáct dní po kladení druhého vajíčka popraská jeho skořápka a vajíčko se otevře. Za žádných okolností nesmíme takové vajíčko vzít do ruky, dotýkat se ho, popraskanou kůru nehty nebo jiným nástrojem odstraňovat a jinak napomáhat vylíhnutí mláděte. Ať sáhne v této době na vajíčko sebeopatrněji, můžeme křehké mládě snadno poranit a zmrzačit. Při odstranění skořáčky vajíčka můžeme na vnitřní měkké bláně poranit cévy, které ještě nejsou dostatečně zeschlé. Tím můžeme způsobit úplné vykrvácení nebo alespoň ztrátu krve, kterou vylíhnuvší se mládě nahradí až za dlouhou dobu a zůstává proto ve svém vývoji pozadu. Tato okolnost, na pohled malicherná, může mít případně vliv i na celý budoucí život holouběte.

Mládě, které se samo nedovede vyprostit z vajíčka, které potřebuje pomoc, nemá dost životní síly k tomu, aby vyrostlo v životaschopného, silného poštovního holuba, jakého potřebujeme. Je

proto lepší, zahyne-li již při vylíhnutí. Životaschopné, zdravé mládě musí tuto první překážku snadno zdolat.

Holuba, který sedí na líhnuvších se vajíčkách, nesmíme během této doby vyrušit, protože by mohl šlápnout na prasklé vajíčko. Může je pohmoždit nebo drápy poranit vylíhnuvší se mládě. Na skořápce, kterou starý holub vyhodí z hnízda, se můžeme přesvědčit o tom, zda se mládě vylíhla. Vyhozené skořápky si musíme prohlédnout, abychom zjistili, zda jejich vnitřek není příliš zakrvácený, což ve většině případů znamená, že vylíhnuvší se mládě nebylo dost zralé, pupek se neuzavíral a mládě pravděpodobně nebude životaschopné.

Mláděta jsou v prvních dnech velmi citlivá; proto se jich nesmíme prvních pět až šest dnů dotknout. Stačí úplně, sejmeme-li s nich opatrně starého holuba a podíváme-li se, zda jsou mláděta v pořádku a zda se patřičně vyvíjejí.

Mláděta se vylíhnou slepá. Oči se jim otevírají až pátý den. Vylíhnutá mláděta jsou pokryta nažloutlým chmýřím. Bohaté, husté chmýří je náznakem dobrého opeření. Kůže zdravého mláděte je růžová, u nemocných bledá, šedivá, bezbarvá.

Vyvinou-li se mláděta v pořádku, můžeme je šestý den od vylíhnutí kroužkovat. K tomu ovšem nemůžeme předem určit termín, to závisí vždy na vývoji mláděte a jeho druhu. A nyní také nastane doba, kdy jedno mládě našeho chovného páru dáme pod výchovné matky. To ovšem smíme udělat jen tehdy, má-li k výchově vyhlédnutý pár přibližně stejně staré mládě jako to, které jsme chovnému páru odebrali. Je nesporné, že zvláště tímto způsobem vychovaná mláděta se vyvíjejí rychleji a silněji, než kdybychom je dali odchovat společně v jednom hnízdě. Staří holubi krmí svá mláděta žlutou kaší, tvořící se ve voleti. Tato kaše stále houstne a po osmi dnech přechází ve směsici zrn, která jsou ve voleti změklá a promíchaná slinou.

Nyní již věnujme každý den aspoň malý okamžik každému mláděti. Ani teď je ještě nesmíme brát do ruky. Vyjmeme pouze hnízdní misku a přesvědčíme se tak o jejich zdravotním stavu a vývoji.

Zdravé mládě sedí klidně ve svém hnízdě a je jakoby kulaté. Brka se pomalu otvírají a peří hladce lne k tělu. Nemocné mládě je suché, hubené, jeho peří je naježené a i s plným voletem stále píská. S takovými se nemáme dlouho zabývat. Nemocnici a ošetřovnu přenecháme jiným zvířatům, to není pro poštovní holuby. Nemocné mládě nebo takové, které i při pečlivém ošetření zakrní ve svém vývoji, nepotřebujeme, pryč s ním, protože jen zdravá a dobře vyvinutá mláděta mají pro nás cenu.

Í s naší strany musíme udělat vše, abychom vytvořili předpoklady k zdravému vývoji mláďat. Jsou to: potřebné zdravé krmivo a denní čerstvá dávka pitné vody pro výchovné staré holuby, dále aspoň každý druhý den pečlivé čištění holubníku, hnízda a hnízdní misky a okamžité odstranění případně se vyskytнувších cizopasníků. Proti cizopasníkům lze doporučit, jak jsem se již o tom zmínil, posypání vnitřku a okolí hnízdicí misky popelem ze dřeva a nasypáním rašeliny. Ta pohltí i výkaly. Do hnízdicí misky položíme jako stelivo dva cm vysokou vrstvu vláknité rašeliny a pod to nasypeme popel z dříví, smíchaný s nepatrným množstvím práškovité síry. V této směsi se cizopasnici neudrží a vláknitá rašelina v hnízdní misce je dosti měkká k tomu, aby na ní mohlo mládě pohodlně sedět a aby se mu hřeben prsní kosti nezkřivil.

Staří holubi sedí při studenějším počasí delší, při teplém počasí kratší dobu. Všeobecně lze říci, že zpravidla sedí na vylíhnutých mláďatech osm až dvanáct dnů a pak se chystají k novému kladení vajíček. S hlediska vývoje mláďat je nejnebezpečnější těch několik dnů, kdy se jejich rodiče chystají k novému založení hnízda. V této době se staří holubi nedostatečně živí, následkem toho krmí špatně i svá mláďata. Aby pro nedostatek výživy nenastal ve vývoji mláďat pokles, musíme zakročit a pomoci jim překonat tyto dny. Jedním takovým způsobem je, položíme-li do hnízdicí misky, kam se rodiče chystají usednout, porcelánové vajíčko. Ve většině případů se tím přeruší založení nového hnízda a odchov mláďat nerušeně pokračuje. Nestačí-li to, pak musíme samici hodinu před krmením oddělit tak, aby ji samec neviděl. Počkáme, až samec mláďata nakrmí, pak uzavřeme jeho a vypustíme samici. Samce máme uzavřeného tak dlouho, dokud i samice neskončí krmení mláďat, pak ho propustíme. Tento postup opakujeme tak dlouho, dokud nepřestanou s přípravami k založení nového hnízda nebo dokud nesnesou první vajíčko. Vychováme-li v jednom hnízdě dvě mláďata, musíme dbát toho, aby se stejnoměrně vyvíjela. Zůstalo-li některé z nich ve svém vývoji pozadu, musíme je okamžitě dát k výchovným rodičům, protože rozdíl mezi oběma mláďaty bude stále větší a větší a povede konečně k úplnému zakrnění slabšího mláděte.

Vyvíjí-li se mládě správně, pak za 25 dnů po vylíhnutí dospěje k okamžiku, kdy je můžeme oddělit od starých. Toho je zapotřebí proto, abychom šetřili staré, a také v zájmu zdárného dalšího vývoje mláďat.

V tomto období sedí již staří holubi opět na vajíčkách a krmí střídavě, spíše však jen jeden z nich, mláďata. Za dané situace je zapotřebí, aby staří byli vícekrát krmení, neboť časté krmení mláďat

je značně vyčerpá. Obvykle tak, že zhubnou, jejich kondice se zhorší a kdyby se ještě museli zúčastnit závodů, byl by jejich výkon snížen. Mohlo by se také stát, že v případě těžkých závodů by zůstali úplně pozadu. Těžké závody starých holubů mají pak špatný vliv na další vývoj mláďat.

Avšak i když se staří nezúčastní závodů, neposkytují již ve většině případů mláďatům takové množství potravy, jaké potřebuje mladý organismus v tomto období k zdárnému vývoji. Proto musíme zakročit – částečně v zájmu starých, abychom jim ulevili, a také proto, aby vývoj mláďat byl neporušen.

Večer po setmění vyjmeme mláďata z hnízda a umístíme je na jedné ze sedaček v oddělení k tomu účelu zvlášť připraveném. Je zajímavé pozorovat, že mláďata se většinou drží toho místa, kde byla první noc. Výlet oddělených mláďat necháme dva – tři dny uzavřen, aby je staří nechodili krmit, protože jinak by mláďata z lenosti nechtěla sama žrát. Nyní je nejdůležitější, aby se mláďata sama od sebe naučila zobat. K tomu účelu je možno použít „chůvy“. Nejlépe vyhovuje samice z loňského roku, která ještě neměla mláďata. Nemá-li partnera, je to ještě lepší. Pak se s mladými nepere, ale vede je k tomu, kde mohou nalézt jídlo, pití a jak mají zobat. První den to samozřejmě půjde jen ztěžka, ale k večeru druhého dne budou již všichni odpočívat s plným voletem na svých sedačkách.

Odstavení je mnohem snadnější v takovém holubníku, ve kterém jsou budníky zařízeny tak, že jak uvnitř, tak i před nimi je možné umístit krmítka. V tomto případě začínají mláďata již ve stáří osmnácti až dvaceti dnů zobat, takže když dojde k jejich odstavení, nepotřebují vychovatele, dovedou se již sama nakrmit.

Dva, tři dny na to, co se mláďata již sama živí, můžeme otevřít výlety. Jednali bychom nesprávně, kdybychom mláďata sami položili k výletům: musí si ho najít sama. Musí se sama naučit vlétat i vylétat z holubníku. Z počátku budou jenom sedět u výletu, a když vylétnou staří nebo se něčeho leknu, mláďata se rychle vrátí do svého oddělení. Postupně se stanou stále odvážnějšími, odváží se vzdálit se více od výletu, pokusí se také dvakrát, třikrát zamávat křídélky a již se všeho neleknu. Jakmile se budou cítit již dosti silnými, oblétnou také v několika kruzích kolem holubníku. To musíme přenechat výhradně jim. K létání je nesmíme nutit, to by mohlo snadno vést k ztrátě mladých. U mladých holubů totiž není orientační schopnost vyvinuta, a také nezapomeňme na to, že vlastnosti, a mezi nimi i orientační schopnost, se dědí pouze v podobě sklonu. Zděděné sklony se musí vyvinout ve vlastnosti. Mladý holub není ještě v tomto období svého vývoje pánem všech svých orgánů a

smyslů, protože nejsou dostatečně vyvinuty. Proto se stává, že holoubata v této době snadno na něco nalétnou, poraní se nebo se ztratí. Zkušenosti nás učí, že u mláďat se vyskytne nejvíce zranění. Další ztráty vznikají v době, kdy nastanou velké změny na očích mladých holubů, když se změní jejich barva a začíná vývin očních kruhů. Pozorujeme-li mláďata důkladně, uvidíme, že se v této době chovají nejistě a bojácně. Nestačí pouze chovat mladé holuby, musíme je také vychovat, aby vlastnosti zděděné v podobě sklonů se mohly dostatečně vyvinout. Nyní nastala doba, kdy musíme vývoj mláďat správně zaměřit, protože teď se ještě snadno poddají a můžeme je snadno odvyknout špatným vlastnostem. V případě, že by tyto zvyky zesílily nebo se ustálily, pak se nám již nikdy nepodaří je vymýtit.

Při výchově musíme samozřejmě postupovat velmi opatrně a plánovitě. Mladí holubi se musí naučit poznat svého pána, musí ho poslechnout, nesmí se ho bát. Právě proto musíme být co nejvíce mezi nimi, nesmíme je vyplašit, nesmíme si počínat nerozvázně. Máme se vždy pohybovat pomalu, rozhodně a máme se jimi zabývat vždy s trpělivostí a láskou. Musíme je naučit, aby uposlechli na zavolání. Který z nich neposlechne nebo se zpozdí, bude potrestán. Právě proto krmíme vždycky ráno a odpoledne, vždy ve stejnou dobu. Ke krmení je máme vždy volat, potrava nesmí stát před nimi, protože by bylo mylné se domnívat, že budou žrát více. Právě naopak! V takových případech ztratí chuť, hrabou se v krmivu a vybírají si. Dejme jim vždy jen tolik, kolik před námi s chutí vyžobají. Ani zrníčko nesmí zůstat. Jestli jsme náhodou nasypali do krmítek více potravy, máme z holubníku odnést zbytky spolu s krmítkem.

Ti holubi, kteří volání neuposlechnou nebo se opozdí, budou hladovět a příště se budou více snažit. Výhody této výchovy poznáme při příštích závodech, protože takto cvičený poštovní holub nebude posedávat na střeše když se vrátí z letu, a nebude tak původcem závodních neúspěchů. Téměř ve stejné době se změnou barvy očí, kolem 35. dne od vylíhnutí, ztratí zdravý mladý holub z kraje počítanou prvořadou desátou letku. Když tato letka spolu s mezitím vyhozenou devátou letkou znovu vyroste, holub vyhodí osmou, a teď nastala doba, kdy mláďata přivykáme jejich budoucímu životu.

Je mnoho těch, kteří nutí mláďata k letům jak ráno, tak i odpoledne. Ráno a odpoledne vyženou mláďata před krmením na pět minut a nechají je létat v houfech. Pak dobu letu postupně zvyšují na hodinu, snad i na víc. Sám nejsem přívržencem tohoto systému. Nemohu doporučit něco, co by vedlo k předčasnému přetížení orga-

nismu, který je ve vývoji, a co není ku prospěchu zdraví mláďat. Uvažujme jen o tom, že i když se mláďata vylíhla téměř ve stejnou dobu a jejich vývoj byl dobrý, přesto nejsou stejně vyvinutá. Pro jedna může být létání lehké, pro jiná vyčerpávající. Na mláďatech pocházejících z první líhně jsou sotva rozeznatelné větší odchylky, protože jsme přece chovné páry pářili ve stejné době a vajíčka byla kladena téměř současně. Tak jsou všechna mláďata téměř stejně stará. U druhé líhně jsou již větší rozdíly. Některé chovné páry odchovávají lépe, sedí déle na svých mláďatech a následkem toho kladou další vajíčka později. Z toho důvodu může být mezi mladými holuby pocházejícími z druhé líhně již rozdíl dvou až tří týdnů. I zde je těžké odhadnout, jakým způsobem máme nechat zalétat mláďata, pocházející z první, druhé, ba i třetí líhně, která ukazují ještě větší věkové rozdíly. Taková mláďata nemůžeme nechat létat společně. Pro ta holoubata, která pocházejí z třetí líhně, by byla doba letu příliš dlouhá, pro ta, která jsou z první líhně, by byla doba krátká. Roztřídit různé ročníky před každým vzletnutím nebo je nechat létat zvlášť, je pro chovatele téměř nesplnitelný úkol.

Podle mého mínění má nucené zalétání mladých holubů smysl jedině tehdy, jsou-li mláďata příliš tlustá, a proto líná. Zdravá mláďata, která jsou správně krmena a dobře se s nimi zachází, drží se i tak dost ve vzduchu. Uzavřeme-li staré holuby a večer a ráno vypustíme nejdříve mladé, uvidíme, že bez jakéhokoli nucení budou létat delší dobu, a to tak dlouho, dokud se jim to bude líbit, dokud se neunaví. Pak po krmení, když si odpočinuli, opět vzletnou, což opakují ještě několikrát denně.

Po ztrátě osmé letky musíme působit i na vývin orientačních schopností. Můžeme toho dosáhnout různými lety, zahájenými z různých stran a různých vzdáleností.

Odvezme mláďata nejdříve na kilometr a vypouštějme je jednotlivě. Když každý vypouštěný holub zmizí, vyčkejme ještě přibližně tři minuty, aby ostatní vypuštění mladí holubi byli nuceni najít si správný směr sami. Druhé vypuštění máme provést ze vzdálenosti 3 km, třetí z 5 km, čtvrté z 10 km, páté z 15 km, šesté z 20 km. Toto cvičení orientační schopnosti opakujeme z různých směrů. Tak se holub naučí sám správně určovat směr, což slouží k prohloubení samostatnosti.

Nevychovávejme zvířata stádní, kdy jedno druhé jakž takž přitáhne domů, nýbrž samostatné jedince.

Tyto cviky samozřejmě nemohou být vyčerpávající. Nezapomeňme na to, že první rok holuba jsou vlastně dětská léta, a proto s ním musíme provádět každý cvik hravě. Vyhneme se všemu, co by mohlo

holuba vyčerpat a poškodilo by tak mladý organismus, který je ve vývoji.

Po takových přípravách se můžeme zúčastnit společných letů, i když je pokládáme pro mláďata za zbytečné, protože výše uvedený způsob jednotlivého zalétání má pro budoucnost mladého holuba větší cenu než společné spolkové evičné lety.

Jsem zásadně proti závodům, které jsou uspořádány pro mladé holuby po 15. září v chladném a mlhavém počasí na vzdálenosti větší než 100 km. V sobotu, když je uložíme do závodního koše, svítí ještě teplé podzimní slunko. V neděli ráno však, v okamžiku vypuštění, je již mlha a padá chladný déšť. Stačí jedno nachlazení nebo jedna noc, strávená za špatného počasí v přírodě, a již se dostaví pelichání a kariéra nadějného poštovního holuba je skončena. A proč? Kvůli dobrému umístění v závodě mladých holubů, který nemá vůbec žádný vážný sportovní význam.

Mnoho chovatelů argumentuje tím, že je zbytečné vypouštět mladé holuby z menších vzdáleností, poštovní holub je prý proto poštovním holubem, aby našel cestu k domovu i z větší vzdálenosti. Podle nich je dostačující, když provádíme společné lety ze vzdálenosti 40–50 km a snažíme se dokonce tuto vzdálenost zvýšit u mladých holubů na 150–200 km. Chtějí je tak vyzkoušet a míní si podržet jen vyzkoušené mladé holuby.

Je to nesprávný a naivní názor!

Již nesčetněkrát jsem opakoval, že schopnosti poštovního holuba jsou pouze sklony, které se dědí v podobě talentu a které se vyvinou ve vlastnosti jen velmi pečlivou výchovou. Objasním to na příkladu z lidského života. Syn výborného klavírního virtuosa zdědil v plné míře talent svého otce. Kdyby nechodil do hudební školy, neseznámil se s notami, nenaučil by se technice hraní na klavír. Zděděné sklony ho dříve či později přitáhnou ke klavíru, kde vytuká několik písniček a časem se vyvine v schopného klavíristu. Ale klasičtým umělcem nikdy nebude. Tak by tomu bylo i u poštovního holuba, který zdědil své sklony od výborných rodičů, ale u kterého by se při společných letech s ostatními vyvinuly i určité průměrné vlastnosti, jejichž pomocí by byl způsobilý pro vyřešení jednodušších úkolů. Samostatným závodním holubem, který by se vyznal i za ztížených okolností, však nikdy takový holub nebude. S houfem se společně vrátí i z delší cesty, dostane se třeba také na listinu vítězů, ale aby si sám vyhledal nejkratší cestu, nejlepší směr, to od něho nemůžeme nikdy očekávat. Zpozdí-li se z nějakého důvodu od houfu a bude-li ponechán sám sobě, najde cestu k domovu teprve po dlouhém bloudivění nebo se již vůbec nevrátí.

A nyní se podívejme, co je možno zjistit, lépe řečeno „vyzkoušet“ s hlediska schopnosti mladého holuba při letech na 100 nebo více kilometrů. Zhola nic! V roce svého narození prochází mladý poštovní holub největšími změnami.

Různě děděné sklony se vlivem okolí, výchovou a cvičením změni ve vlastnosti. Tělesná konstrukce, svalstvo, orientační schopnost a opeření je ve vývoji. Mladý poštovní holub ještě nemá své vlastnosti, a co není, to lze těžko vyzkoušet. Z různých letů není také možno usuzovat na budoucí schopnosti a hodnotu mladých poštovních holubů. Pozorujeme-li mladého holuba při výše uvedených paprskovitých letech, které soukromě pořádáme od 1—20 km, s hlediska, jak rychle je mladý holub schopen najít správný směr, nedozvíme se naprosto nic z toho prostého důvodu, že orientační schopnost u jednoho mladého holuba se vyvine rychleji než u druhého, a tak nemáme srovnávací základ. Vývoj určitých typů a kmenů probíhá různým tempem. Mladý holub, který se pomaleji a později vyvine, může být dokonalejší než ten, u kterého je vývoj rychlejší. V praxi to zpravidla také tak bývá. Společné spolkové lety dávají ještě menší možnost, abychom získali ponaučení. Mladý poštovní holub je nejzpůsobilejší k letům, když „vyhodí“ osmou, sedmou nebo šestou prvořadou letku. Protože však spolkové lety se uskuteční vždy v předem určeném termínu a trvají několik týdnů, je málo pravděpodobné, že by doba letu spadala do období pelichání těchto per. A málo pravděpodobné je také to, že mladí holubi, kteří se zúčastní těchto letů, jsou ve stejném stadiu pelichání. Tak nám opět chybí základ, podle kterého bychom mohli holuby srovnávat. Samozřejmě není možno stanovit dobu spolkových letů tak, aby byl brán ohled na mladé holuby ze všech líhní. Zkoumáme-li výsledky podzimních závodů mladých holubů, vidíme, že je absolvují s nejlepším úspěchem zpravidla mladí, pocházející z druhé líhně. To je také samozřejmé, protože právě mladí holubi z druhé líhně jsou v té optimální situaci, kdy jsou nejzpůsobilejší k létání, t. j. když právě pelichají, „vyhazují“ osmou, sedmou nebo šestou prvořadou letku.

Pro mladé holuby, kteří pocházejí z první líhně, se konají závody zpravidla později. S pelicháním páté prvořadě letky totiž začíná velké pelichání. Tu je mladý holub zpravidla nejméně způsobilý k letům, a to do té míry, do jaké křídlo postupně ztrácí prvořadě letky.

Mladé holuby, kteří mají jenom druhou a třetí letku, nesmíme vůbec vyslat na let, protože se mohou snadno ztratit. Prohlédneme-li si povrch křídla takového holuba, uvidíme, že je velmi mezernatý, nové letky ještě nedorostly do původní velikosti, většina vrchních

a spodních krycích per ještě schází a i mezi starými a novými letkami najdeme zpravidla mezery, široké až jako dvě letky. V případě, že nová letka by byla ještě v tři až čtyřcentimetrovém pouzdře a ostatní by holub již ztratil, lze odvozovat, že křídlo mladého holuba nejen nemá normální nosnou plochu, ale že i plocha křídel, kterou má, je nedostatečná a propustí vzduch. Potom ovšem ani při zvýšeném úsilí není holub schopen takového výkonu, jakého by dosáhl, kdyby měl plochu křídel úplně vyvinutou.

Nedostatek vrchních a spodních krycích per je velmi nebezpečný. Dostane-li se takový mladý holub na cestě do deště, promokne a pak je téměř jistě možno počítat s jeho ztrátou.

Většina mladých, kteří pocházejí z třetí líhně, není zpravidla ještě dost silná k tomu, aby se zúčastnila podzimních letů na větší vzdálenosti.

Při hromadném vypuštění se holoubata vydají na cestu v jednom houfu a také se více či méně podobným způsobem vracejí. Tak se vzájemně vedou a my nemáme možnost, abychom posoudili jejich orientační schopnosti a jejich charakter.

Přidejme k tomu ještě to, co jsem již dříve prohlásil, že totiž ve vývoji mladých, pocházejících z různých druhů, typů a kmenů, mohou být velké rozdíly. Jeden se vyvine rychleji, druhý pomaleji. Spolkové podzimní závody tedy nejsou vhodné k tomu, abychom podle jejich výsledků zjišťovali hodnotu mladých poštovních holubů. Právě proto je pro výchovu mladých i pro jejich budoucnost mnohem cennější zkouška na jeden až dva set kilometrů. Provádíme ji tak, že z různých stran vypouštíme holuby jednotlivě. Na společné lety posíláme jen mladé v takovém věku a stavu, ve kterém se mohou bez úhony zúčastnit závodů. Jsou-li někteří holubi v pokročilém stadiu pelichání, zanechme je spíše doma a „nezkoušejme“ je. Před několika lety jsem k vlastní škodě zastával i já názor, že se má závodit s mladými. Za čas jsem však zjistil, že je to neorientované, vážný podklad postrádající a nemožné řešení. I dnes lituji toho, kolik dobrých holubů jsem zničil a ztratil, protože podle tehdejšího pojetí a praxe jsem chtěl mladé holuby vyzkoušet na podzimních závodech a ponechat si pak ty nejlepší.

Pro poučení chci povědět všem mladým chovatelům o tom, jak jsem přišel na to, že tato metoda nemůže být dobrá, že tu musí být nějaká chyba.

Již se přesně nepamatuji, v kterém roce to bylo, vím pouze tolik, že jsme po prvé zalétali holuby směrem od Rábu, lépe řečeno od Hegyeshalomu. V minulém roce se mi podařilo získat několik dobrých belgických a jiných cizích holubů, od nichž se mi podařilo po-

mocí chův odchovat asi 30 mladých. Zvláště pěkní byli mladí, kteří pocházeli z první líhně, a proto jsem také nedočkavě čekal na podzimní závody mladých holubů, abych si tam mohl ty svoje vyzkoušet. I po tolika letech stále ještě vidím jasně před sebou první potomky chovného páru – modrého samce a tmavou kapratou samici. Byly to krásné exempláře, ve které jsem skládal velké naděje.

Lety začaly v Bicske v polovině září. Sedmého října se konal závod z Rábu a 14. října z Hegyeshalomu. Měli jsme smůlu, po dobu závodu bylo většinou nepříznivé, deštivé počasí a následkem toho dosáhli moji holubi jak na Rábském závodu, tak i v Hegyeshalomu rychlosti pouze 400 m za min. Ale mnohem větší škodu pro mě znamenalo, že jsem závody začal s 26 mladými holuby a po závodech v Hegyeshalomu mi z nich zbylo pouze 15. Ztratil jsem všechny mladé holuby z první líhně kromě jednoho, a zvláště jsem litoval ztráty dvou belgických mladých holubů.

Začal jsem tedy přemýšlet o tom, jak je to možné, že mladí holubi pocházející od stejných rodičů z první líhně, to znamená ti starší, vyvinutější, se mohli ztratit, naproti tomu ti z druhé líhně se vraceli zdraví a také se v závodech dobře umístili. Protože totéž se stalo i u ostatních chovných párů, nedovedl jsem si to vysvětlit jinak, než že pro výkon mladých holubů je rozhodující stav prvořadých letek křídla. Tuto svoji teorii jsem považoval za potvrzenou tím, že ztracení mladí holubi byli v pokročilejším stavu pelichání a zdáli se tak silnější a vyvinutější. Plocha jejich křídel byla však poměrně malá a mezernatá, z jejich hnízdních letek zbyla jim již pouze první nebo snad druhá prvořadá letka. Naproti tomu ti mladí holubi, kteří pocházeli z druhé líhně, zdáli se být méně vyvinutými, ale plocha jejich křídel byla v lepším stavu, protože měli ještě pět nevyhozených prvořadých letek.

V témže roce se uskutečnil dovoz z Ameriky a my, jak se to později potvrdilo, jsme dostali opravdu dobré holuby. Jenže než jsme to mohli vyzkoušením mladých zjistit, vyhubilo již mnoho chovatelů dovezené staré holuby i jejich mláďata jako podřadný materiál.

Dostali jsme čtrnáct amerických holubů pozdě na podzim a vydražili jsme je v našem spolku. Já jsem získal čtyři staré holuby. Od amerických holubů jsme příštím rokem samozřejmě odchováli více mláďat, která se pak velmi slabě umístila při podzimních letech. Proto mnozí chovatelé vyhubili téměř beze zbytků jak staré, tak i mladé.

Po zkušenostech z minulého roku jsem již nevěřil závodní teorii. I když se moji mladí američtí holubi také špatně umístili (je-

jich velkou část jsem na závody ani neposlal), přesto jsem si podržel jak staré, tak i mladé. To bylo moje štěstí, protože z nich a z jejich potomků jsem si pak vychoval své nejlepší holuby. U amerických holubů vyšlo později také najevo, že jejich vývoj je pomalejší, a že v roce narození a ve stáří jednoho roku nedosáhnou dobrých závodních výsledků. Po dvou letech však se zúčastní s tím větším úspěchem závodů na všechny vzdálenosti a tuto schopnost bezvadného létání si zachovají až do svých osmi až devíti let.

Během několika let jsem také zpozoroval, že moji nejlepší závodní holubi málokdy dosáhli v roce svého narození dobrých úspěchů na závodech holoubat. Důkazem toho je, že moji nejlepší poštovní závodní holubi 197, 198, 443, 483, 238, 468, 255, 379, 373, 546 atd., vypuštění v roce svého narození, se kromě jednoho vůbec nedostali na listinu vítězů. Kdybych byl pokračoval v theorii závodů mladých holubů, pak bych musil vyřadit takové holuby, z nichž se později vyvinuli moji nejlepší závodníci.

Na základě toho, co jsme dosud slyšeli, můžeme klidně tvrdit, že hodnotu mladého poštovního holuba nemůžeme určit podle letů v roce jeho narození. Musíme tedy říci mladým chovatelům, že skutečnou hodnotu poštovního holuba nemůžeme zjistit dříve než po třetím pelichání a po dvouletém odborném zalétávání, a to také ne vždy. Je třeba, abychom udělali vše jak s hlediska účelného krmení, tak i odborného zacházení, aby schopnosti holuba se mohly bez překážek vyvinout. Poštovní holub se totiž vyvíjí až do třetího roku svého života a teprve tehdy plně nabude všech svých schopností.

Po tom všem se pak samozřejmě vyskytne otázka, které mladé holuby si máme ponechat a jakým způsobem je máme přebírat. V předešlých kapitolách jsem mnohokrát mluvil o pelichání mladých. Projednáme to však ještě důkladněji ve zvláštní kapitole, právě pro velkou důležitost pelichání. Prozatím si připomeňme jenom tolik, že pelichání začíná u desáté prvořadě letky a končí výměnou první prvořadě letky a druhého ocasního pera.

Koncem června vylíhnou mladí holubi již nevyhodí všechny prvořadě letky, i když se ostatní letky obnoví.

O tom jsem se zmínil jenom proto, že při přebírání mladých holubů hraje pelichání velmi důležitou úlohu, a právě proto, než rozhodneme o osudu mladých, vyčkejme dokončení pelichání. Pak přeberme mladé na základě získaných vědomostí o pelichání a o výběru chovných jedinců již se zřetelem na tělesnou konstrukci a na schopnosti. Smíme si ponechat jen takové mladé holuby, jejichž tělesné prvky a dobré vlastnosti nám poskytnou záruku, že se z nich mohou vyvinout dobří závodní nebo chovní holubi.

V první řadě musíme vyloučit nemocné, zakrslé, špatně vyvinuté, špatně vypelichané, od bezcenných rodičů pocházející a nějakou tělesnou vadou postižené holuby, v druhé řadě nadpočetné a lišící se od požadovaného typu a ty, kteří nezdělili od svých rodičů jejich dobré vlastnosti, nýbrž ty špatné, které jsme chtěli vymýtit. Ponechme si raději méně mladých, ale ti mají být bezvadní, aby se s nimi později dalo počítat jako s dobrými závodními nebo chovnými holuby, protože jenom tak dospějeme k cíli, k sjednocení a postupnému zlepšení svého chovu.

K požadovanému vývoji mladých holubů musíme přispět i efektivním krmením, dobrým zacházením a výchovou. Nesmíme zapomenout na lázně, které zvláště prospějí pelichání. K tomuto účelu připravme našim holubům dvakrát týdně koupel z odstáté vody, do které nakapeme pro hubení cizopasníků několik kapek anýzového oleje. Musíme bezpodmínečně zabránit páření mladých a zvláště tomu, aby snášeli vejce.

Závěrem se musíme ještě zmínit o t. zv. opožděných mladých. Chov musíme obvykle skončit v polovině července, nejpozději ke konci tohoto měsíce. Máme-li velké ztráty na závodech nebo u holubů polarčích, takže k jejich náhradě nestačí již vychovaná mláďata, potřebujeme-li vychovat z určitého kmene ještě jednoho samce nebo samici, pak by byla odůvodněna výchova opožděných mláďat, ale jen v tom případě, máme-li bezvadný, opravdu vyzkoušený chovný pár.

Pozdní mláďata musíme bezpodmínečně individuálně vychovávat, abychom zaručili jejich rychlý a dobrý vývoj. Tato mláďata již samozřejmě nedokončí pelichání. V zimě je musíme bohatě krmit a mít je stále pod dohledem, protože na jaře si je můžeme ponechat jen v tom případě, nebyla-li od narození nemocná, nenastal-li v jejich vývoji žádný zlom a odpovídá-li jejich tělesná konstrukce nejprísnějším požadavkům. Takové pozdní mládě nemůžeme v příštím roce nechat závodit a před koncem května je také nesmíme pářit.

VÝCVIK A ZÁVODY

Vývoj orientačních schopností poštovního holuba, otužení jeho svalstva, zvýšení jeho vytrvalosti, odstranění pocitu únavy, krátce jeho přípravu k závodům dokážeme výcvikem. Výcvik je různý, záleží na tom, čeho chceme dosáhnout.

Každá živá bytost, ať je to člověk nebo zvíře, může dosáhnout

určitých výkonů jen tehdy, může-li se věnovat stálému výcviku. Marně se však cvičí a nemůže dosáhnout žádoucích výsledků, nemá-li k tomu potřebné schopnosti a tělesnou zdatnost.

Fysicky slabý sportovec může cvičit jakkoli intenzivně, a přece se z něho nestane přeborník v házení koulí, a právě tak nemůže být z běžce, který má slabší plíce, rekordman na dlouhé tratě. Totéž platí i o poštovních holubech. Z holuba, který má slabé kosti, špatné opeření a svalstvo, se nikdy nemůže stát dobrý závodní poštovní holub. Na druhé straně však je zbytečná bezvadná tělesná konstrukce bez cílevědomé přípravy a cvičení, ať je to u sportovce či u poštovního holuba.

Dobrych a stálých výsledků dosáhneme teprve plánovitou prací. Začátkem roku si musíme vypracovat plán, od kterých holubů chceme odchovávat a s kterými chceme závodit. To je důležité i proto, že doba páření holubů určených pro závody je, jak dále poznáváme, v těsné souvislosti s termínem a obtížností závodu.

Především musíme pečlivě vybírat holuby, které hodláme přihlásit na závody. Jen tak zjistíme, jaké letové schopnosti mají.

Takový poštovní holub, který v minulém roce dokonale nepřepeřel, je neschopný k letu, ať jde o mladého nebo o starého.

Nejsnadněji to můžeme zjistit, prohlédneme-li si jeho prvořadě letky a ocasní pera. Takového holuba, u kterého se nevyměnilo všech deset prvořadých letek a všech dvanáct ocasních per, t. zn. když se mezi nimi najde i jenom jedna loňská letka, nemůžeme poslat na závody. Holubi dokončí své pelichání první letkou a druhým ocasním perem.

K letům je nezpůsobilý i takový holub, který byl v zimě nebo na jaře nemocen, nebo který nějakou nemoc přechodil. Holuby špatné tělesné konstrukce a špatné kondice je také škoda zařadit na závod. Nechme doma i takového holuba, který by sice jinak odpovídal požadavkům, ale jehož prvořadě letky jsou z nějakého důvodu poraněny. Všeobecně lze říci, že dobré výsledky můžeme očekávat jen od takových holubů, kteří mají dobrou tělesnou konstrukci, jsou zdraví, bezvadně pelichají, jsou v dobré kondici a dokonale opeření, zejména na plochách křídel. Po pečlivém výběru holubů určíme podle plánu letu a závodu, kterého z holubů pro který závod připravíme. Přitom samozřejmě musíme mít na zřeteli stáří holubů. Bylo by totiž velkým omylem domnívat se, že poštovní holub absolvuje celou závodní sezónu se stejně dobrým výsledkem. Právě proto se musíme postarat o to, aby se na každý závod dostal ten z našich holubů, který je na vrcholu své výkonnosti. Proto musíme holuby připravit, aby se do takové kondice dostali.

Pod pojmem přípravy rozumíme dostat holuby do takového stavu, ve kterém mohou své schopnosti neomezeně rozvíjet. Musíme dbát na to, aby peří a zdravotní stav holuba byl v pořádku a správným krmením ho musíme udržet v dobré tělesné kondici. To je velmi důležité; následkem značného krmení holub buď tloustne, což způsobuje, že se stává těžkopádným a líným, a nedostatečným krmením zeslábně a tím ztrácí značnou část svých sil. Holuby určené pro závody musíme stejně šetřit, aby nebyli příliš zatěžováni odchovem, protože i to je na úkor jejich tělesné síly. Holuby, kteří jsou určeni k závodům, nenechme vychovat buď vůbec žádná, nebo jen ojedinelá mláďata. Poštovní holub není stroj, nýbrž živý tvor, reagující na vnější vlivy, a právě proto nemůžeme pro každého z nich stanovit stejná šablonovitá pravidla, ale musíme se s každým jednotlivým poštovním holubem zabývat zvlášť. Musíme umět rozeznat, za kterého stavu letí nejlépe a musíme si to poznamenat, abychom toho mohli při příští příležitosti využít.

Jsou totiž takoví poštovní holubi, kteří přiletí nejlépe tehdy, sedí-li několik dnů na vajíčkách. Jiní zase tehdy, jsou-li vajíčka těsně před vylíhnutím. Třetí opět, vychovávají-li osm až deset dnů stará mláďata.

Naším úkolem tedy je, abychom u našich holubů vypozerovali tyto stavy a abychom je při plánovaném závodě v nutném případě vyvolali, třeba i umělým způsobem. To můžeme dokázat pářením, odejmutím vajíček, podložením cizích mláďat a také určitým důvtipem. Praktický případ nám dokáže, jak je možno s patřičným důvtipem zaskočít některé mírné poštovní holuby a uměle vytvořit potřebnou situaci v hnízdě.

Měl jsem velmi krotkou a mírnou kapratou holubici s číslem 424/930, velmi dobré tělesné konstrukce, s kterou jsem byl jinak velmi spokojen. Přilétala mi na ruku a zobala z dlaně, nechala se kdykoli pohladit, ale když se blížila doba vylíhnutí vajíček, t. j. když se mláďata začala z vajíček klovat, tehdy se moje holubice proměnila v dračici a chtěla mi vyškrabat oči, když jsem se jí chtěl dotknout. Tuto holubici jsem chtěl evičit jako dvouletou v závodech na střední vzdálenosti. Protože jsem v té době mnoho četl o důležitosti příprav na závody, rozhodl jsem se, že se pokusím o to, aby moje holubice č. 424 byla poslána na tyto závody v takovém stavu, aby ve dnech, kdy bude odeslána na závod, seděla na takovém vajíčku, ve kterém se mláďe již probouzí a snaží se proklovat skořápkou. Nu ano, ale jak by se to dalo udělat, když 23. května byly závody z Lince (ze vzdálenosti 372 km), 29. května z Pasova, t. j. 441 km, 12. června z Řezna (ze vzdálenosti 542 km) a 25. června z Norimberku (ze vzdá-

lenosti 646 km). Závody probíhaly pět neděl, a tak by bylo velmi těžké zajistit stále znovu se lihnoucí vajíčko.

Při závodech z Lince se mi podařilo podložit holubici 424, která na vajíčkách seděla teprve několik dní, dvě vajíčka, která byla již zralá k líhnutí. Tento pokus se podařil a moje samice skončila v závodě 400 holubů na 11. místě.

Týden na to se konal závod z Pasova. Teď jsem byl v úzkých, protože ani v jednom budníku jsem nenašel vajíčko, které by bylo těsně před vylihnutím. Jak jsem seděl v zahradě a přemýšlel o tom, jak bych mohl obstarat potřebné vajíčko, zpozoroval jsem, že moji synové věší na strom pasti na sršně – láhve vymazané medem a přikryté papírem, ve kterých byl ponechán jen docela malý otvor. Částečně byly naplněny vodou. Do této pasti sršně našli a sami se chytili. Když jsem slyšel bručení v láhvi, napadlo mě vyzkoušet, zda by sršeň, uzavřený ve vajíčku, nenahradil líhnoucí se mládě. Dvě čerstvá vajíčka jsem opatrně vyvrtal, jejich obsah jsem vylil, vajíčka opatrně vypláchl, pustil do nich sršně a pak jsem díru opatrně bílkem zalepil. Pokus se zdařil, protože vajíčko nejen že chrastilo, ale také se pohybovalo; sršeň se zřejmě ve vajíčku necítil dobře. To nebude dobré, pomyslel jsem si, protože sršeň se ještě nějak vysvobodí a poštipuje moji mírnou holubici. Proto jsem připravil ještě dvě „lihnoucí“ se vajíčka, ale sršně jsem nahradil pěkně bzučícími ovády. Nyní bylo všechno v pořádku, ve vajíčkách to krásně klovalo. Když jsem takto připravená vajíčka podložil své holubici několik hodin před umístěním do koše, rozběsuila se za krátkou dobu tak a bránila se tak divoce, že když jsem ji chtěl umístit do koše, sotva jsem ji dostal z hnízda. Na závodech se také činila, protože doletěla do cíle deset minut před ostatními.

O dva týdny později, před závody z Řezna, jsem pod ní položil pravé líhnoucí se vajíčko. Na tomto závodě byla osmá. Naproti tomu o dva týdny později při norimberském závodě jsem pod ní položil opět vajíčko s ovádem a do cíle přiletěla se svou vítěznou dcerou jako třetí.

Samozřejmě, takový žert se nedá provádět s každým holubem, k tomu je zapotřebí tak mírného zvířete, jako byla moje holubice č. 424. Tento případ uvádím spíše proto, abych ukázal, že i u dobrého holuba má na jeho výkon velký vliv vytvoření takového stavu, aby nejvíce přilnul ke svému hnízdu. Musíme vyhledat a vytvořit takovou situaci, která zaměstná v koši a za letu holuba a nutí ho, aby se co nejdříve vrátil ke svému hnízdu, lépe řečeno do svého domova. Na této teorii jsou vlastně vybudovány různé vdovské metody, a to, co jsem náhodou primitivně prováděl, kultivovali již před-

tím v zahraničí, zvláště v Belgii, již pravidelně a na vědeckém podkladě. Tato theorie však je závislá na jiných pudech holuba. Tato metoda, jak jsem již řekl, je metodou vdovskou; o tom však pojednám později.

Nestačí však připravit holuby na závody, musíme je dostat do správné formy; to dokážeme cvičením a cviky. Cvičení znamená tolik, že s holubem něco neustále opakujeme, aby tentýž úkon vykonal při závodech bez námahy, lépe řečeno svaly zesílíme cvičením a učiníme je způsobilými k vykonání určité práce. Cvičení však neslouží jen k zvýšení síly svalů, k zvýšení pracovních schopností, ale také k vtělení určitých schopností. Tomu musíme rozumět tak, že určité věci cvičíme tak dlouho, dokud se nestanou zvykem, aby je pak holubi prováděli jako věc úplně samozřejmou a tak, jak jsme je nacvičili. Cvičení, jak vidíme, slouží k dvojímu cíli: k zvýšení tělesné síly a k nacvičení různých prvků. První požadavek uskutečníme individuálními lety na krátké vzdálenosti a z různých směrů, které provádíme před hromadným, t. j. spolkovým letem. Mnoho chovatelů považuje za zbytečné nejen společné spolkové lety na střední vzdálenosti, ale i lety individuální. Značně se však mýlí, protože za zimního odpočinku zlenivělé svaly je nutno vzpružit, je nutno bezpodmínečně zdolat vyskytující se svalovou únavu, oživit a dále rozvíjet orientační schopnost.

K tomuto účelu nestačí občasný prolet kolem holubníku, je bezpodmínečně nutné, aby kromě tohoto cvičení byli poštovní holubi vícekrát cvičeni na kratší vzdálenosti, aby jejich svalstvo bylo v době závodů v naprostém pořádku.

Vzpomeňme si na footballisty. Koncem června skončí zápasy přeborů a po několikátýdenním odpočinku se dají opět do práce, aby se připravili k zápasům, které začínají v září. Cvičení nezačínají hrou na dvě branky, nýbrž nejjednoduššími cviky míčem a během. Stejná je situace i u poštovních holubů. I zde musíme před každou závodní sezónou znovu zahájit cvičení, aby se naši holubi částečně naučili, nebo když již v předešlém roce závodili, opět uvykli tomu, jak se mají při závodech chovat.

To, co jsem nepovažoval za správné při výchově mladých holubů, t. j. zalétávání v houfech, to mohu vřele doporučit při cvičení starších holubů. Je to velmi dobrý cvik pro zesílení svalů a pro zdolání svalové únavy. Tyto cviky nemohou mít již žádný škodlivý vliv na holuby starší jednoho roku. Při první příležitosti je vyženeme a bez jakéhokoli nucení je necháme létat tak dlouho, dokud se jim líbí, a pozorujeme, jak dlouho tento stav trvá. Tuto dobu máme vzít za základ. Druhého dne je máme opět vyhnat, ale nyní je již nutné, aby

létali o pět minut déle než předešlého dne. Tak to opakujeme den co den a letací dobu prodlužujeme vždy o pět minut, dokud nedosáhneme hodiny. Toto rozpětí pak udržujeme až do konce závodů. Nezapomeňme, že zalétávací cvičení máme uspořádat vždy před krmením. Komu to čas a okolnosti dovolují, může tyto cviky provádět i před poledním krmením.

Několik týdnů před zahájením spolkových letů musíme provést i okrskové lety, o kterých jsme mluvili již při výchově mláďat, ovšem s tím rozdílem, že nyní začínáme ihned s 5 km vzdáleností. I zde vypouštíme holuby jednotlivě a vyčkáme vždy, až vypuštěný holub zmizí, potom za tři až pět minut vypouštíme dalšího. Druhé a třetí lety se mají konat také z 5 km vzdálenosti, ale z jiného směru. Čtvrtý let na 10 km, pátý na 15 km, šestý na 20 km. Tyto poslední tři lety uspořádáme již ze směru, kterým musí holub přiletět i při závodech, a tak budou holubi podrobně znát poslední část závodní trati. Od belgických mistrů jsem slyšel, že u nich, i když soutěží na jakoukoli vzdálenost, uskuteční tyto dvacetikilometrové jednotlivé lety vždy den před tím, než posadí holuby do koše.

Současně se zahájením okrskových letů musíme provádět s našimi holuby vše, co se může přihodit při letech nebo při závodech. Dáme je na hodinu nebo na dvě do většího koše, aby si zvykli na transportní koš a aby se tam pak při dopravě chovali klidně. V koši jim dáme jíst a pít, aby tomu uvykli. Mnoho lidí si ani neuvědomuje, jak je to důležité, zvláště při delším cestování. Holub, který není zvyklý transportnímu koši a na pití a potravu v něm, bude nervosní, bude se prát a poškodí tak jak vlastní, tak i peří jiných holubů. A když je pak vypustíme, budou nervově vyčerpáni a následkem nedostatečného krmení zeslábní. To znamená, že na dlouhou cestu startují již ve špatné kondici a pak k tomu není mnoho zapotřebí – stačí trochu nepříznivé počasí – a již se mohou octnout na listině ztrát.

Holuby musíme také naučit tomu, aby po přiletu okamžitě vlétli do holubníku. Proto je na kratší let posíláme hladové a teprve po návratu je nakrmíme. Musíme holuby zkrotit, abychom je mohli snadno chytit. Při chytání holubů nebudme nikdy zbrklí, nebohne je, v holubníku se pohybujeme pomalu, ale jistě. Závodního holuba můžeme chytit jen v jeho budníku; proto zvykejme holuby tomu, abychom je tam mohli paličkou zahnat. Tomu je nejlépe přivykneme při jarním páření. Do budníku zavřeme holubici a do oddílu vpustíme holuba, který přilétne k družce, jinak ho snadno k ní přizhene. Když jsme tento cvik několikrát úspěšně provedli, vyměníme úlohu holubů. Podaří-li se pokus i u druhého holuba, pak vypustíme pár najednou a pak je také současně zaženeme zpět. Když jsme toto

cvičení skončili u jednoho páru, vezmeme na řadu i ostatní páry a cvičíme je tak dlouho, dokud se nám nepodaří každý z nich zahnat do hnízda. Až si holubi zvyknou, pak to další půjde již snadněji, ale aspoň jednou denně se mají takto cvičit, protože to mohou zapomenout a my můžeme s cvičením začít znovu.

V době přípravy holubů musíme se zvýšenou pozorností pozorovat jejich zdravotní stav, holubníky musíme udržovat v čistotě a případně se vyskytující cizopasníky ihned vyhubit, protože ti škodí holubům nejen tím, že ssají jejich krev, nýbrž také ruší jejich noční klid. Holubi si pak nemohou dobře odpočinout. Potom nejen ztráta krve, ale i neklidné a znervosňující životní podmínky přispívají ve značné míře k tomu, že se nemohou dostat do požadované kondice, nebo že v jejich kondici nastane náhlý pokles. Jejich láska k vlastnímu holubníku značně poklesne. To vše může být důvodem k tomu, že jinak dobrého holuba ztratíme. Právě proto musíme tyto cizopasníky ihned vyhubit desinfekčními prostředky a bílením. I moly v peří musíme okamžitě zničit, protože jinak zničí letky křídel a ocasní pera. Ve většině případů je lze vyhubit častými koupelemi, když do vody nalijeme několik kapek anýzového oleje.

Závodní holubi potřebují častou koupel; přitom však musíme být opatrní, smíme je koupat jen v odstáté vodě, která má teplotu holubníku. Naposled vykoupeme holuby dva dny před odesláním na závod. V lázni se totiž ztratí velká část pudrovitého prachu peří holubů. Obnovení této vrstvy vyžaduje přibližně 48 hodin a je nutné, protože jinak, dostane-li se holub při závodu do deště, snadno se promáčí a zůstane pozadu. Holuba, který se vrátí ze závodů, musíme příštího dne bezpodmínečně vykoupat.

Musíme také dbát na pitnou vodu. Holubi nikdy nesmí dostat příliš studenou vodu a holuba, který se vrátí z letu, musí doma vždy čekat odstátá voda.

Nesmíme svých holubů příliš využívat, nezapomínejme, že poštovní holub dospěje ke svému dokonalému vývoji až ve třetím roce. Chceme-li vychovat dobrého závodního holuba, musíme ho chránit před předčasným vysílením, t. zn., že s ním v době jeho vývoje musíme šetrně zacházet. Právě proto neposíláme ročního holuba na větší vzdálenost než 300–400 km, dvouletého 500–600 km.

Holuby máme připravit tak, aby k svému poslednímu závodu ještě „nevyhodili“ šestou prvořadou letku. Se ztrátou páté prvořadě letky nastává i celkové pelichání, kdy už holuba nemůžeme pustit na závod. Víme, že ztráta prvořadých letek je závislá na době páření, lépe řečeno na lihnutí. Holub totiž snáší 8–10 dní po páření vajíčka, která se za 18 dní nato vylíhnou, 16–20 dní po vylíhnutí snáší ho-

lub opět vajíčka, a když na nich sedí 8—10 dní, teprve tehdy „vyhodí“ desátou letku. Když nová letka vyroste opět na $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ původní velikosti, t. j. přibližně 20—23 dnů, ztrácí holub devátou prvořadou letku. 17—19 dnů po její ztrátě vypadne osmá a za dalších 16—19 dnů sedmá atd. Na základě toho, počítáme-li pozpátku ode dne závodu holubů, můžeme přesně zjistit, kdy máme pářit, aby závodní holub při posledních závodech neztratil prvořadou letku.

Samozřejmě, ani zde nelze stanovit všeobecně platné směrnice, protože jsou holubi, kteří sedí na svých prvních mláďatech déle a snášíjí vajíčka také později. I doba ztráty letek se u každého holuba změní. Protože na dlouhé tratě můžeme poslat jen tříleté holuby, máme dost času, abychom je dříve pozorovali, a tak, když je ve třech letech posíláme na závody z dlouhých tratí, budeme již moci vypočítat na základě přesných údajů, kdy je lze pářit, aby se posledního závodu mohli zúčastnit s bezvadným stavem křídel. Tyto přesné údaje potřebujeme ještě také z jiných důvodů. 16—22 dnů po ztrátě desáté prvořadé letky se dostává závodní holub do formy, t. j. dospěje k terminu, kdy může podat podle svých schopností největší výkony. Tato vrcholná forma potrvá nejdéle tři týdny.

Záleží na chovateli, aby svým holubům dovolil jen pomalu nabýt této formy, aby je co nejdéle udržoval na vrcholu jejich výkonu a dbal toho, aby nevyhnutelný pokles nastal jen pomalu a postupně. To totiž vše závisí na chovateli, zda tato perioda trvá dva měsíce nebo dva týdny.

Také holubice, když se brzy pářejí, snášíjí brzy vajíčka a pak také brzy ztrácejí své desáté letky, brzy se dostanou do formy a je možné, že vrcholu své výkonnosti dosáhnou ještě před závody. Právě proto podají pak mnohem slabší výkon, než jsme od nich očekávali.

Dosažení vrcholu formy lze pozorovat i z vnějších znaků. Holubi trochu ztrácejí na váze, jejich svaly zesílí a ztvrdnou, zmizí z nich veškerý zbytečný tuk, jejich peří se stane hedvábným a úplně hladkým, leskne se i vzdor pudrovité vrstvě, jejich postoj nabude hrlosti a určitého sebevědomí, oči se jim rozzáří jako oheň, jejich pohyby jsou živé a často a rádi se zdržují ve vzduchu.

Aby tato forma byla trvalá, musíme starostlivě dbát o kondici holubů. Holuba, který se vrátí z letu, musíme pečlivě ošetřit, aby si co nejdříve odpočinul. Holubici před snášením vajíček nebo těsně po jejich snesení nesmíme poslat na let, protože snášení vajíček způsobuje určité přechodné vnitřní změny a značné rozšíření pánevních kostí. Trvá to asi tři dny, než se tyto kosti vrátí opět do původní polohy. Do té doby lety holubici silně vysilují, takže i když se vrátí ze

svého prvního letu, vyčerpá ji to tak, že s ni pravděpodobně nebudeme moci počítat pro další závody. Holuba, který právě krání kaší, ať je to buď samec, nebo samice, také nesmíme poslat na závod, protože kaše, nahromaděná ve voleti holuba, sloužící k živění mláďat, by se snadno zkazila, holub by ji nevykrmil, a tak by mohly nastat zažívací poruchy. Holuba, který se sám uchýlí do svého hnízda nebo kterého tam sami položíme, také není radno poslat na závod, protože se dostatečně neživí a není v úplné tělesné kondici. Pozorujeme-li, že holub nechce opustit svoje hnízdo, položme večer do hnízda porcelánovou vaničku nebo ho na několik dnů oddělme. Holuby, kteří se ze závodů vrátí opožděně, zasazujme na další závody jen v tom případě, vidíme-li, že holub si již naprosto odpočinul a nabyl své tělesné kondice.

Může se vyskytnout, že některý z našich dobrých závodních holubů, které potřebujeme již při příštích závodech, si poranil při letu prvořadé letky do té míry, že tak jej nelze zasadit na další závody. Obratným zásahem můžeme poraněné peří opravit a holub bude opět schopen zúčastnit se dalších závodů. V tomto případě máme postupovat takto: holuba, který má zlomené jednu, dvě nebo tři prvořadé letky, zabalíme opatrně do ručníku tak, aby ho příliš netísnil, ale aby se přesto nemohl pohybovat. Z ručníku má vyčnívat jen jeho hlava a poraněné křídlo. Zlomené pero odřízneme šikmo pod praporem, kde začíná dutinaté brko, najdeme nějaké ztracené pero, které je menší než zlomené. (K tomuto účelu lze doporučit, abychom vypelichané prvořadé letky posbírali a schovali.) Nemáme-li je, pak vyřízneme z křídla podobného holuba, který nezávodí, takové pero, ale vždy o číslo menší, t. j. je-li poraněná sedmá letka, vyřízneme osmou atd. Tento řez provádíme vždy $1\frac{1}{2}$ cm pod praporem, a to šikmo, jen s opačným sklonem. Dutinatou část vyříznutého pera namažeme dobrým lepidlem a vsuneme do dutinaté části zlomeného pera, a to tak daleko, aby prapor vlepeného pera přesně přilnul k ploše křidel. Pak se několikerým roztažením křídla přesvědčíme o tom, zda je vlepené pero stejně dlouhé jako ostatní a zda dobře zapadá mezi ostatní pera křidelní plochy. Když to uznáme za správné, zabalíme opravené křídlo do šátku a holuba necháme tak dlouho zabaleného, dokud lepidlo dokonale neuschne. Když jsme tuto opravu správně provedli, může se náš závodní holub i nadále klidně zúčastnit příštího závodu.

Závěrem ještě krátce projednejme metodu polovdovskou a vdovskou. K oběma potřebujeme zvláštní zařízení, a to zvláštní oddíl pro závodní holuby a vzdálenější oddíl pro oddělené holuby, aby se ani neviděli, ani neslyšeli. Oba oddíly mají mít zvláštní výlet. V budníku

závodních holubů ani před ním nesmí být žádná sedačka. Budník má být rozdělen mříží, má mít dva zvláštní východy a má být prostorný, protože holubi v něm stráví největší část svého času. Naproti tomu v oddělení holubů oddělených od závodních holubů nejsou hnízda, pouze sedačky jako v oddělení mladých holubů.

V budníku závodních holubů musí být krmítka a napajedla, protože krmení závodních holubů se děje výhradně tam.

Polovdovskou metodu můžeme provádět jak se samcem, tak se samicí. Spočívá v tom, že odchov holoubat přenecháme holubům určeným k závodům. Tato metoda může být však úspěšná jenom tehdy, vybereme-li k tomuto účelu takové holuby, kteří jsou bezvadně způsobilí k letům a přitom je u nich značně vyvinut rodinný smysl a touha po domově. Takový samec, který miluje své hnízdo, který se kolem něho stále zdržuje, a který nechce opustit vajíčka, když ho chce vystřídat samice, ba často zůstane vedle samice v hnízdě nebo v přilehlém budníku, je způsobilý k polovdovské metodě. V mnohém se totéž vztahuje i na samici. Samozřejmě ani zde nelze stanovit všeobecný předpis. Holuby musíme hodnotit jednotlivě a pak vybírat podle toho, který holub přilne lépe k vajíčkům a který k mláďatům.

Páření závodních holubů se řídí podle doby závodů. Holuby, s kterými chceme závodit nejdříve, páříme později.

Používání polovdovské metody je různé. Většina chovatelů postupuje podle vlastní metody. Zpravidla nechají vylíhnout první pár vajíček a z nich nechají jedno mládě. Když holubi sedí 10—12 dní na druhém páru vajíček, pak vyndají samici a vajíčka vymění za porcelánová. Samec sedí několik dnů sám na vajíčkách. Pak se holubi odvezou z holubníku na pěti-až desetiminutovou vzdálenost, kde se jednotlivě vypouštějí. Mezitím vložíme samici do budníku tak, aby holub, až se vrátí, našel svou družku na vajíčkách, a tento postup se několikrát opakuje.

Někteří chovatelé vysílají vdovce na závody přímo od vajíček, a to tak, že několik dní před tím, než je umístí do koše, jim je odeberou. Jiní zase nahradí po návratu holuba vajíčka 8—10 dní starým mládětem, které je možno již krmit zrním. Abychom šetřili závodní holuby, lze doporučit, aby toto mládě bylo nejdříve položeno pod jiné holuby, nakrmeno a pak ho teprve vložíme pod závodního holuba. Vždyť v nepřítomnosti závodního holuba musíme mládě i tak svěřit jinému chovnému páru.

Holubi v polovdovském stavu připravení k závodu nemohou opustit holubník v libovolné době. Proto musí být východ stále uzavřen. Z toho vyplývá, že závodní holubi se mají jak před ranním, tak i před

odpoledním krmením zúčastnit nuceného hodinového letu. Během této doby je nutno ostatní holuby zavřít. Závodní holubi se mohou v době mezi ranním a odpoledním krmením volně pohybovat ve svém holubníku, jinak jsou zavřeni ve svých budnicích. Postup po návratu ze závodu je různý. Určití chovatelé tvrdí, že závodní holub, vrátí-li se z letů nebo ze závodů, musí najít svého druha uzavřeného v budníku. Jiní zase zastávají názor, že v hnízdě má najít mládě, které sám vychoval. Toto mládě pak, když začíná vyspívat, vymění při každém závodu za 10—12 dní staré mládě a nepustí jiného poštovního holuba zpátky tak dlouho, dokud se závodní holub neujme výchovy jemu svěřeného mláděte. Když se ho již neujme, musíme holuba znovu pářit a vyčkat, až bude sedět 10—12 dnů opět na vajíčkách. Pak je nutno celý tento postup opakovat. Nevýhodou tohoto postupu je, že během páření, lépe řečeno do té doby, dokud vajíčka nejsou v hnízdě, není možno poštovního holuba pustit na let.

Je samozřejmé, že holubi, kteří závodí polovdovskou metodou, vyžadují zvýšenou péči. Protože dostávají potravu ve svém budníku, je nutno, aby krmení bylo sestaveno ze zrní takového výživného obsahu, který odpovídá výkonům a spotřebě holuba. Množství zrní a dávku je nutno sestavit tak, aby nejlépe odpovídaly cíli, t. j. aby holub dostal vše, co potřebuje. Ani více, ani méně, aby netloustl nebo aby jeho kondice netrpěla. Krmení se má provádět vždy ve stejnou dobu. Nesmíme zapomenout na zelenou potravu, na minerální látky, ba ani na týdenní pravidelné koupání.

Protože holubi prodlévají většinou ve svých hnízdech, musíme věnovat zvláštní péči čistotě, aby nebyli vystaveni obtěžování cizopasníků. Za nepřítomnosti holubů nesmíme provádět v holubníku ani ty nejmenší změny.

Je-li při závodech velké horko, musí holub, který se vrátí ze závodu, najít napajedlo ve svém hnízdě prázdné. Teprve 10 minut nato mu dáme převařenou, ale chlazenou vodu a přidáme do každého napajedla ještě kostku cukru.

Při návratu domů musíme zavřít do budníku jak navrátivšího se holuba, tak i ostatní holuby, kteří v holubníku byli. Musíme mít holuby uzavřené do té doby, dokud se poslední závodní holub nevrátí.

Samice, držené ve zvláštním oddělení, musíme po denních proletech závodních holubů také alespoň denně vypouštět, a dokud se samice nevrátí do svého oddělení, musíme mít ostatní pod zámkem, aby se nepářili. Polovdovská metoda je výhodná jen pro toho, kdo má výborný stav, kdo své holuby důkladně zná a má dosti času k tomu, aby se jimi patřičně zabýval. Jinak z ní nemá žádný užitek,

protože jeho holubi se umístí na závodech hůře, než kdyby závodili přirozenou metodou.

Ve zvýšené míře se to týká vdovské metody, která při odborném použití může vykázat velké výsledky, ale i ta sebenepatrnější chyba nebo opominutí může způsobit velkou škodu. Proti přírodě není možno beztrestně hřešit. Tato metoda totiž nutí holuba žít nepřirozeným životem, protože ho zbaví jeho druha, radosti rodičů a v zájmu úspěchu ho nutí žít vdovským životem. Je to jedna z nejtěžších metod, s kterou můžeme dospět k cíli, protože jak jsem již řekl, při její dokonalé aplikaci můžeme dosáhnout skvělých úspěchů, ale i to nejneopatrnější opominutí nebo jakákoli chyba se velmi citelně projevuje. Pak holubi nedosáhnou ani takových výsledků, jakých by dosáhli při soutěžení přirozenou metodou, a můžeme také způsobit jejich hromadné uhynutí. Holubi, které jsme poslali touto metodou na závody, se totiž rychleji a snadněji ztratí než ti, kteří soutěží přirozeným způsobem.

Zvláště se to projevuje v závodech na dlouhé vzdálenosti. Tato metoda má i jiné nedostatky. V krásném, slunném a jasném počasí jsou vdovci téměř nepřekonatelní. Naproti tomu při zamračeném nebo deštivém počasí přilétají velmi nepravidelně a jsou tak citliví na atmosférické poruchy, že při bouřlivém počasí můžeme počítat s jejich hromadnou ztrátou. Bouřlivé počasí je totiž velkým nepřítelem poštovních holubů, kteří závodí přirozenou metodou, a i u nich může způsobit velké ztráty. I holub, který je poslán na závody podle tohoto systému, probouje se domů jen s velkými obtížemi. Vdovci vyvinou veškeré své schopnosti, aby se dostali co nejdříve do svého domova. Nepodaří-li se jim to přes vyčerpání všech sil, vzdají se boje a dostanou se tak na listinu ztrát. Vdovci, kteří by se vrátili s jednodenním zpožděním, patří k největším vzácnostem.

Při uplatnění vdovské metody je velmi důležité umístění holubníku a jeho zařízení. Oddělení vdovců, t. j. závodních holubů, musíme vybrat tak, aby byli úplně odděleni od ostatních. Závodní holubi potřebují naprostý klid, ani zvuky jiných holubů je nesmí rušit, zvláště ne hlasy oddělených partnerů, protože rozeznají-li jejich hlas, budou stále nervosní, což může způsobit naprosté ztroskotání vdovské metody. Okna oddělení musí být taková, aby se mohla zatemnit, žádné sedačky nesmí v oddělení být. Dvojitý budník má být rozdělen mříží a opatřen zvláštním vchodem pro samce a samici a v každém budniku musí být zvláštní krmítko a napajedlo. Otevřeno smíme nechat jen tolik budníků, kolik je vdov v holubníku. Prázdný budník musí být zavřen. Holubi vybraní k vdovské metodě, kteří mají být samozřejmě silné tělesné konstrukce a vysoce schopní k le-

tům, jsou páření najednou, zpravidla ke konci března. Při páření se projevuje určitá malá odchylka proti našim dosavadním znalostem. Doposud vybíral páry chovatel. U vdovské metody nechá chovatel v budníku jen tolik samic, kolik samců je vybráno pro vdovskou metodu, a přenechá holubům, aby si vybrali své protějšky. Holubi, kteří se tímto způsobem sešli, mnohem spíše k sobě přilnou, protože holub, chovaný podle vdovské metody, nevychovává v roce, kdy závodí, mláďata ani po ukončení závodů.

Páry samozřejmě velmi rychle kladou vajíčka. 10—12 dní po kladení vajec musíme samici s nimi odstranit a umístit ji do zvlášť připraveného oddělení, kde jsou pouze sedačky. Pro samice jsou používány dvě metody. Některý z chovatelů dává k vdovcům samice z vlastního chovu a pak se ještě musí postarat, aby i ty měly dost prostoru. Jsou-li závodní holubi na trati, je možno samice vypustit, ale ostatní holuby je nutno zavřít, aby se s nimi nepářili. Jestliže vdovec po svém návratu nenajde svou družku, svoji samici, pak se celý náš výpočet zhatil. Protože se na závody neposílají všichni závodní holubi, je v oddělení vdovců stále některý z holubů. Proto je dosti obtížné vypouštění odstaveného holuba, protože, jak jsem již řekl, vdovec nesmějí slyšet ani hlas svých odstavených samic. Protože samice jsou téměř po celou dobu závodní sezóny zavřeny, nemůže to mít dobré následky pro jejich kondici a vývoj, ba ani ne pro jejich další život, to znamená, že to může mít případně i škodlivý vliv při jejich použití k chovným účelům. Chovatelé by měli použít při této metodě buď méněcenných samic z vlastního chovu, nebo, jak jsem to viděl v Belgii i jinde, na jaře nakoupených samic, které po závodní sezóně opět prodají. Tak je vlastně drží jen v době závodní sezóny. Když osamělý samec přestane sedět na vajíčkách, odeberou se i vajíčka z hnízda. Nyní nastává nejnebezpečnější doba. Několika holubům se totiž stýská po jejich druhu a nechtějí přijímat ani přesně vyměřenou potravu. V takových případech jim musíme dát jejich nejoblíbenější jídla a nutit je zatemněním budníku k dlouhému odpočinku. Nechce-li některý vdovec při tomto zacházení ani za několik dnů přijímat potravu, pak není způsobilý k letům podle vdovské metody a musíme ho odstranit z budníku, protože bychom ho marně nutili. I tak by při prvních závodech zůstal pozpátku.

Současně s tím začíná soustavné cvičení holubů, a to částečně před ranním a odpoledním krmením hodinovými lety a částečně jednotlivým zalétáváním v rámci okrskových letů. Zdržují-li se vdovci mimo holubník, musíme mít všechny ostatní holuby zamčené. Vdovci se mohou volně pohybovat ve svých odděleních v době mezi ranním a odpoledním krmením, jinak jsou zavřeni do svých budníků.

Při odpoledním krmení se zatemní oddělení vdovců, a tak se prodlouží noční odpočinek až k ranním cvičným letům.

Při posílání vdovců na závody používají chovatelé také dvojí metody. Někteří z nich neumístí do oddělení vdovců před jejich zasazením do závodního koše odstavenou samici. Závodní holub najde svého druha v budníku teprve po svém návratu, ale je od něho oddělen mříží, takže se k němu nedostane. Jiní zase umístí samici dvě – tři hodiny před zasazením holubů – vdovců do koše do budníku odděleného mříží. Po návratu ze závodu najde holub – vdovec svou družku také v budníku. Jiní chovatelé zase probírají jednotlivé vdovce než je zasadí do závodního koše, dají k nim (bez mříže) jejich samice, dbají přitom toho, aby se nepářili a vyčkávají okamžiku, kdy samec, sedící na hnízdní míse, volá svoji družku, ta si sedne k němu a laškovně rozčepýří jeho peří. V tomto okamžiku odeberou vdovce a posadí jej do zvláštního koše. Samici však nechají v hnízdě. Stejně postupují i u ostatních závodních holubů. Navrátivší se vdovec najde svou družku ještě stále uzamčenou v budníku, ale nyní již za mřížemi.

Hodinu po návratu závodních holubů se dostanou samice do svých zvláštních oddělení a vdovci zůstanou opět osamoceni. Tento postup se opakuje před každým závodem.

Po skončení závodní sezóny zůstávají samice po posledním závodě u vdovců, chovatelé vyčkají až holubice snesou vajíčka a sedí na nich 10–12 dnů. Pak se jim vajíčka odeberou, budníky zavřou, holubi dostanou sedačky, začíná podzimní pelichání a zimní odpočinek. Pro vdovskou metodu nejsou způsobilí holubi mladší dvou let ani holubi nervosní. Úspěchy můžeme očekávat jen u klidných holubů, ale i u těch jen v takovém případě, jsou-li úplně zdraví a bylo-li podniknuto i se strany chovatele vše, aby se na závod dostali ve výborné kondici a formě.

Závodit můžeme jakoukoli metodou, protože dokonalým použitím všech metod určitě dospějeme k cíli. Jedna věc je však jistá, že právě tak, jako bez dobrých holubů nelze dosáhnout značných úspěchů, tak nelze bez cílevědomé a plánovité přípravy dosáhnout dobrých výsledků ani s výborným holubem. Dobrý holub je právě takovým požadavkem, jako odborná práce chovatele, obou je ve stejné míře zapotřebí k tomu, aby se mohly uskutečnit vážné a stále výsledky.

PELICHÁNÍ

Pelicháním nazýváme stav, kdy holubi a vůbec všichni ptáci poztrácejí své staré peří a vymění je za nové. To není žádná nemoc, nýbrž přirozená a nutná obnova peří. Zákon pelichání se vztahuje na všechny ptáky a peří se musí vyměnit každý rok.

Pelichání nemá vždy stejný průběh; někteří holubi je prodělají snadno, jiným však dělá potíže. Pelichání působí holubům většinou skleslost a nezájem, zvláště v době, kdy při celkovém pelichání vymění poslední tři prvořadé letky. K snadnému a dobrému průběhu pelichání je zapotřebí dobrý zdravotní stav, dobrá kondice, dobré krmivo a klid. Pozdní liheň, vysilující závody, jedna mimo holubník strávená noc nebo podobné, na oko nepatrné nepravidelnosti mohou mít tak neblahý vliv, že se pelichání zastaví nebo probíhá nepravidelně.

Pelichání holubů probíhá vlastně po celý rok. Pelichání začíná od toho okamžiku, kdy mládě vylétne ze svého hnízda, a trvá po celou dobu jeho života.

V prvních pěti měsících roku vypadá chmýří. Pak přijdou na řadu letky křídel, pak ocasní pera a ostatní peří těla. Tento průběh, který trvá celý rok bez přestávky, neprobíhá stejným tempem, nýbrž střídavě. Je buď rychlý, nebo pomalý. Střídá se v kratších nebo delších intervalech, které je snadno možno rozdělit na tato tři období:

1. na období zimní, které trvá od začátku ledna do poloviny května. V tomto období ztrácí holub chmýří. V případě časného páření ztratí i několik prvořadých letek;

2. období letní, které potrvá od konce května až do konce závodů, to znamená přibližně až do začátku srpna. V tomto období je průběh pelichání nejpomalejší, protože se vyměňuje část prvořadých letek;

3. podzimní období, které trvá od začátku srpna do konce prosince. To je období celkového pelichání. Průběh pelichání je nyní prudký. Rychle se vyměňují zbylá pera křídel, dále pera ocasní a peří hlavy, krku a jiných částí těla. To je pro holuba nejnebezpečnější období, protože hromadná ztráta peří a jeho nahrazení klade velké úkoly na organismus holuba. Právě proto musíme holuba v té době chránit před jakýmkoli špatnými vlivy a musíme se o něj postarat s největší péčí, aby jeho organismus mohl bez otřesu překonat toto důležité období. Musíme přestat s odchovem a s jakýmkoli vyčerpávacími lety, musíme holubům zajistit patřičný odpočinek, aby pelichání probíhalo bezvadně a bez obtíží.

Je to velmi důležité s chovného hlediska a má to značný vliv na

závodní výsledky příštího roku, protože špatně přepelichaného holuba nelze použít ani k účelům chovným, ani k závodům.

Je pravdivé tvrzení, že závody příštího roku je možno vyhrát nebo prohrát při podzimním pelichání. A přesto mnoho chovatelů obětuje pro výchovu jinak bezcenných mláďat své předpokládané úspěchy příštího roku.

Koncem července musíme ukončit jak chov, tak i lety, budníky musíme uzavřít a do budníku polovdov a vdov, kde v době závodní sezóny nebyly sedačky, je musíme nyní zavést. V takovém holubníku, kde by nebyly budníky, které lze uzavřít, musíme holubům odejmout vajíčka a nahradit je porcelánovými. V nejhorším případě musíme holuby oddělit podle pohlaví, protože tvoření kaše ve voleti, které začíná při vylíhnutí mláďat, brzdí pelichání. Krmení mláďat vyžaduje právě ty látky, které holub v této době bezpodmínečně potřebuje k tvoření nového peří. Přerušení pelichání nebo jeho nedostatečný průběh lze velmi dobře pozorovat na vývoji prvořadých letek křídla.

Je-li holub zdrav a je-li v dobré kondici, probíhá pelichání snadno a pravidelně, prapory nových letek, které nahradí staré, jsou hladké, husté a lesklé, a stejně rovné a lesklé jsou i jejich ostny. Předpokladem dobrého pelichání je čistota. Holubník musíme často uklízet a hodně větrat. Musíme se však vyvarovat průvanu, protože to škodí pelichajícím holubům. V holubníku nesmíme trpět vypadlá pera, částečně proto, že vábí holuby k zakládání hnízda, a také proto, že by se v nich mohli rozmnožit moli.

Pro pelichajícího holuba je dvakrát týdně bezpodmínečně nutná koupel; musíme však postupovat opatrně, aby holubi nenastydli, a právě proto lze doporučit, abychom vodu umístili do holubníku již den před koupáním, aby převzala jeho teplotu.

Během pelichání musíme zaručit holubům naprostou svobodu. Pravidelný prolet kolem holubníku udržuje jejich zdraví a sílu svalů a je také dobrou ochranou proti lenivosti, ke které mají sklon holubi, kteří se drží v holubníku a jsou v době pelichání dobře živeni.

Pelichání značně podporujeme tím, vypustíme-li mezi prvním zářím a polovinou října, ovšem jen při hezkém počasí, holuby po ranním krmení z holubníku. Vlet uzavřeme a holuby vpouštíme do holubníku až k odpolednímu krmení. Tak jsou nuceni zdržovat se na střeše, kde užívají dobrého vzduchu a slunce. Slunění má velmi dobrý vliv na pelichání a kromě toho holubi vzlétají i z nejmenších důvodů, takže i jejich nutný pohyb je zajištěn.

Snadné a pravidelné pelichání značně podporuje, létají-li holubi na pole. Za prvé proto, že provádějí potřebnou a zdravou činnost,

za druhé proto, že na poli najdou i takovou potravu, kterou potřebují a kterou my jim můžeme i při největší péči poskytnout v holubníku jen v omezené míře. Mám na mysli různé vitaminy, které bychom doma jen sotva mohli nahradit umělým způsobem. Je pravda, že cesty našich holubů na pole skrývají v sobě také hodně nebezpečí, ale zdravotní stav takového holuba, jeho odolnost, orientační schopnost, samostatnost a mnoho jiných vlastností jsou tak daleko lépe vyvinuty. Zde se riziko ztráty několika holubů vyplatí.

Jak jsem již dříve řekl, pelichání trvá celý rok a začíná již v lednu ztrátou chmýří. V teplých holubnicích nebo v případě mírného počasí najdeme již začátkem ledna ráno kolem hnízdicích misek našich holubů vypadané chmýří. Nejprve jenom jedno nebo dvě, potom stále více a častěji. Z toho můžeme vyvodit, že zdravotní stav a kondice našich holubů je dobrá. Po vypadání chmýří nastane doba obnovení prvořadých letek. Když holub 8—10 dnů sedí na druhých vajíčkách, vypadne mu desátá prvořadá letka. Když nová letka dosáhne $\frac{2}{3}$ původní velikosti, to znamená přibližně za 20—23 dní, vypadne devátá a tak postupně další, ale vypadávání všech ostatních prvořadých letek křídla dále probíhá již v mnohem kratších intervalech.

Ve stejné době ztrácí holub i prvořadá letky a je chránící krycí pera. Peří obou křídel vypadává u zdravého holuba téměř ve stejnou dobu. Kdyby byl při vypadávání peří na obou křídlech větší rozdíl než jeden den, musí nás to varovat, že holub není úplně v pořádku, pelichání není z nějakého důvodu pravidelné. Musíme proto zjistit důvod a co nejdříve odstranit příčiny.

Pelichání druhořadých letek začíná zpravidla teprve tehdy, když v pelichání prvořadých letek je na řadě třetí letka. Pelichání druhořadých letek je úplně nepravidelné. Jsou holubi, kteří je vyměňují v každém roce. Vyskytnou se však i takoví, kteří své druhořadá letky vymění teprve každý druhý nebo třetí rok.

Pelichání ocasních per začíná současně s pelicháním druhořadých letek, t. j. když vypadne třetí prvořadá letka. Dvanáct ocasních per lze rozdělit od středu na dvě stejné části. Nejdříve vypadnou, a to na obou stranách současně, pátá. Když nová pátá pera dosáhla $\frac{2}{3}$ své délky, pak vypadnou obě první, t. j. z kraje počítáno šestá, pak čtvrtá, třetí, pak obě první a konečně druhá ocasní pera. Největší část peří začíná vypadávat v době, kdy pelichání křídla dospělo k páté prvořadá letce. Pelichání peří hlavy a krku začíná teprve po obnovení sedmi prvořadých letek křídel, pak však vypadnou tato malá pera téměř přes noc najednou, takže se zdá, jako by holub zplešatěl. Jak víme, na hlavě není chmýří, a proto je důležité správné pelichá-

ní malých per hlavy, protože tato dobře vyvinutá malá pera mají chránit a krýt hlavu a uši před nepříznivým počasím. Dobré pelichání má být pravidelné, plynulé a dokonalé. Pravidelné pelichání má probíhat bez překážek a téměř nepozorovatelně. Pelichání nesmíme žádným způsobem ovlivnit, opozdit nebo urychlit, protože na to by doplatil jedině holub.

Pelichání je v těsné souvislosti se zdravotním stavem holubů. Nepravidelné pelichání je náznakem toho, že holub není zdrav. Vlastnosti takového holuba nepoznáme do té doby, dokud neprodělal dokonalé pelichání.

Není-li pelichání plynulé, t. zn., že se vyskytují překážky, pak nemůže být ani pravidelné. Každé přerušení nebo porucha zanechává své stopy na prvořadých letkách ve formě popraskávání nebo zkrivení, kromě toho vlivem každé okolnosti se vytvoří kolem vyrůstající prvořadé letky kruh, jako kdyby něco osten zmáčklo. Takový kruh nemůžeme ničím odstranit nebo opravit. Pero je suché a křehké, jeho prapor je úzký, má několik otvorů, které propustí vzduch. Holub, u kterého vidíme na křídlech takové letky, nedosáhne na závodech dobrých výsledků, dokonce musíme hýť rádi, že se vůbec vrátí. Tento vadný vývoj pera působí nejčastěji pozdní odchov, již méně často vysilující lety nebo jiný chorobný stav, který působí rušivě na plynulost pelichání. Má-li nějaká okolnost takový vliv na přirozený průběh pelichání, že je brzdí nebo opozdí, nemůže být pelichání dokonalé. Mimo výše uvedené důvody může dokonalé pelichání brzdit i nesprávné krmění, průvanovitý, dusný nebo špinavý holubník.

Právě tak, jak jsou škodlivé okolnosti brzdící pelichání, jsou škodlivé i vlivy, způsobující zrychlení tohoto postupu. Příliš hojná potrava a také brzké páření urychlí vypadávání prvořadých letek, také příliš velké horko nebo parami nasycený vzduch v holubníku může mít urychlující vliv.

Chceme-li se přesvědčit o pravidelném, plynulém a dokonalém průběhu pelichání, pak musíme často pečlivě prohlížet peří holuba. Každý starý holub a každý mladý, který se vylíhnul před 20. červnem, musí do konce prosince pelichání dokončit.

Všechny prvořadé letky se musejí obnovit. Nové letky jsou světlejší, a měkčí než ty, které vypadly. Na takových perech nesmí být ani stopy zmačkání, mezer, prasknutí a na praporech se nesmějí objevit svislé čáry. I nové druhořadé letky jsou světlejší, než byly staré. Holub dokončí pelichání obnovením druhého páru ocasních per. Nová pera jsou živější barvy než stará.

Průběh pelichání mladých holubů je jiný než u starých. Probíhá

u všech mladých holubů podle stejných pravidel, protože průběh pelichání u mladých souvisí s jejich stářím, zdravotním stavem, kondicí a také krmením. Na dobu zahájení pelichání má největší vliv stáří mladého holuba. Pelichání mladých začíná zpravidla kolem 35. dne od jejich vylihnutí vypadnutím desáté prvořadé letky.

Mláděta, vylihnutá mezi 20. březnem a červnem, jsou-li zdravá a patřičně ošetřovaná, prodělávají úplné pelichání. Mláděta vylihnutá v červenci a v srpnu prodělávají také úplné pelichání kromě některých prvořadých letek a ocasních per. Mláděta vylihnutá na podzim pelichají již jen částečně a většina z nich neztratí ani jednu letku, ani ocasní pero. Poslední dvě líhně mláděť prodělají pelichání až na podzim příštího roku a do té doby nesmějí být mladí holubi posíláni na závody a také nesmějí být používáni jako chovní jedinci. I když je páříme později na jaře, nesmíme jim dovolit, aby odchovali mláděta, protože ještě nejsou dostatečně vyvinutí. Jak jsme již řekli, odchov zabraňuje jejich vývoji a může mít škodlivý vliv na jejich další život. Z toho, co jsme zde řekli, jsme poznali, že bezvadné pelichání má rozhodující význam pro chov poštovních holubů a pro jejich závodní hodnotu, dále i pro další vývoj jejich života. Právě proto musíme všemožně zaručit jejich pravidelné, dokonalé a postupné pelichání. Proto musíme dbát zdravotního stavu holubů, jejich kondice a nesmíme je přetěžovat ani s hlediska chovu, ani létání. Musíme to vše dělat s mírou, nesmíme je příliš brzy pářit a pokračovat v líhnutí po polovině července. Létat je smíme nechat jen tolik, kolik holub podle svého stáří a vývoje bez přílišné námahy snese. Kdyby některé delší lety některého našeho závodního holuba vlivem nepříznivého počasí příliš unavily, nesmíme ho příští týden opět vložit do koše, nýbrž musíme vyčkat, až si odpočine a nabude opět své výkonnosti. Musíme věnovat patřičnou péči čistotě, dobrému vzduchu, slunci, lázni a cílevědomému krmení, krátce řečeno všemu, co prospěje zdraví a dobré kondici. Pak se nemáme čeho obávat při pelichání, protože to není nemoc, nýbrž přirozený pochod, který slouží k obnově peří, chránícího tělo. Budeme pak mít upřímnou radost z toho, budeme-li se moci obdivovat novému bezvadnému opeření našich holubů.

SELEKCE (V Ý B Ě R)

Došli jsme ke konci sezóny, obstarali jsme si holuby, sestavili chovné páry, vychovali mláděta, nechali jsme létat mladé i staré, naši holubi pelichali a nyní stojíme před zimním obdobím s větším

stavem holubů, než si hodláme podržet. Důvodem snížení stavu je to, že jsou mezi holuby i takoví, jejichž kvalita není taková, abychom je dále drželi, protože rozměry našeho holubníku nejsou způsobilé k chovu tak velkého stavu, dále vzhledem k drahému krmivu. Právě proto musíme podrobit svůj stav výběru, po jehož skončení nám zbudou jen potřební a způsobilí holubi. Výběr je dvojitý: přírodní a umělý.

V přírodě vidíme, že se udrží, lépe řečeno uplatní jen životaschopný jedinec, každý slabý však zahyne. Přírodní výběr provádíme již tehdy, když nepomáháme při líhnutí slabých mláďat z vajec, když se neobíráme zakrslým nebo nemocným holubem, nýbrž necháme uplatnit vůli přírody, podle které musí slabší a neduživý jedinec zahynout. Jiný způsob přírodního výběru je cestovní koš. S tím však musíme zacházet velmi opatrně, protože theoreticky je sice pravda, že slabší zůstává při letech pozadu, ale ve skutečnosti se to může stát i silnějšímu, uložíme-li ho do koše v takovém stavu, v jakém bychom ho na cestu neměli pustit.

Velmi mnoho chovatelů ještě stále používá k výběru svého stavu cestovního koše. Objevují se názory, že „kvalitu poštovního holuba má dokázat jediné cestovní koš, ostatní okolnosti jsou bezvýznamné“ . . . Jak tato theorie naprosto neodpovídá skutečnosti, to bych chtěl právě dokázat na níže uvedených příkladech.

Před válkou byli mými nejlepšími chovnými a závodními holuby modrý kapratý samec č. 389/931 a červený kapratý samec č. 468/935. Modrý samec č. 389/931 se zúčastnil v roce 1931, t. j. v roce svého narození, závodu mladých mezi Budapeští a Rábem, ale dostal se pouze do Továrosu, protože se při prvních třech zkušebních letech projevoval tak špatně, že jsem se již neodvážil poslat ho do do Acsu. Ani v příštím roce se zvláště nesnažil. Při letech do Norimberku sice dosáhl čtyř umístění, ale spíše v druhé polovině listiny vítězů. V roce 1933 při letech mezi Hegyeshalomem a CÁCHAMI na vzdálenost 1050 km se zúčastnil závodů sedmkrát a z 628 holubů vyhrál stosedmnácti body cenu přeborů jedinců, vypsanou spolkem Columbia. V letech 1934 a 1935 se zúčastnil všech závodů, kde také vyhrál přebory jednotlivců. Závodil do svých devíti let a umístil se šestačtyřicetkrát na předních místech. Nejlepším jeho úspěchem byly maďarské přebory jednotlivců – v roce 1937 první ceny na trati mezi Kolínem nad Rýnem a Budapeští –, dále na kolínském olympiádě v roce 1939, kdy jako člen maďarského družstva dosáhl druhého místa, dosáhl s 885,75 body třicátého místa v závodě vybraných kolekcí jedenácti národů. Pokud vím, nepřekonal jeho výsledky ještě žádný maďarský holub, ba ani se jím nepřiblížil,

Můj červený kapratý samec č. 468/935 se v roce svého narození také nevalně zúčastnil závodů mladých a také se nedostal na Ráb-
ské závody. V roce 1936 se sice třikrát umístil, ale jen jakž takž vy-
hověl požadavkům. Svě pravé schopnosti projevil teprve v roce 1937,
když v závodech z Hegyeshalomu dosáhl druhého místa, ze Schwe-
chatu prvního místa, z Amstedtenu dvaadvacátého, z Schärdingu
druhého, z Řezna prvního, z Norimberku prvního a z Würzburgu
třináctého místa. I to je obdivuhodný výkon, když ze sedmi závodů
za jeden rok byl sedmkrát umístěn a z toho třikrát na prvním a dva-
krát na druhém místě.

Vyhrál 34 ceny, nemluvě vůbec o tom, že na kolínské a bruselské
olympiádě poštovních holubů úspěšně zastupoval maďarské barvy.
Zvláště na kolínské olympiádě, kde 900,25 body získal jako nejlepší
maďarský samec osmé místo mezi vybranými holuby dvanácti ná-
rodů. Oba samci získali i na domácích výstavách mnoho prvních
cen.

Nejlepším příkladem snad je můj tmavý kapratý samec č. 546/936,
který se sice v letech 1936-37 ani jednou nedostal na listinu vítězů,
ale přes to jsem mu plně důvěřoval. V roce 1938 pak dokázal, že byl
hoden mé důvěry, protože dosáhl krásného umístění v pěti závodech.
Mezi nimi v závodě mezi Kitzingem a Budapeští, na střední trati
703 km, kde získal první cenu a kde rychlostí 1349,598 m za minutu
plně dokázal své schopnosti.

Kdybych byl věřil tomu, že hodnotu poštovního holuba ukáže
výhradně cestovní koš, pak bych musil tyto tři holuby ještě v témže
roce, kdy se narodili, nebo nejpozději v příštím roce vyřadit. Ale
neučinil jsem to, protože jsem nemohl uvěřit tomu, že potomci vý-
borných předků, kteří mají bezvadnou tělesnou konstrukci, kostru
a opeření, by nemohli být dobrými poštovními holuby pouze proto,
že se ve svých prvních dvou letech slabě umístili. Zde musela být
nějaká chyba, a že ta chyba není v holubech, nýbrž že jsem se jí do-
pustil pravděpodobně sám, to jsem tehdy nevěděl, jen tušil. Na ty
chyby jsem přišel a podrobně jsem je také rozvedl v kapitole o vý-
chově mláďat, a proto se zde tím nechci znovu zabývat. Přišel jsem
také na to, že určité kmeny, jako na příklad americké, se vyvinou
později. V prvním nebo v druhém roce buď vůbec, nebo jen málo
projevují své schopnosti, ale pak se tím lépe zúčastní závodů a
správným zacházením udrží své schopnosti až do pozdního stáří.

Není tomu ještě tak dlouho, co u nás málokdo věnoval pozornost
nutnosti aerodynamického tvaru těla. Málokdo si všiml hluboké
prsni kosti nebo otevřené vidlice. Přiznám se poctivě, že i já sám
jsem předtím spíše pudově než vědomě vyřazoval holuby s hlubokou

prsní kostí, přesto, že o tom již v roce 1930 můj přítel Hopfner mnoho hovořil.

V roce 1938 mě pak neočekávaně potkalo štěstí, že jsem mohl být společně čtyři dny s W. Schweerem, který byl vyslán německým svazem jako soudce na naši výběrovou výstavu do Bruselu. W. Schweer byl předsedou německých soudců, který sestavil německou posudkovou příručku a později na bruselském kongresu poštovních holubů z pověření mezinárodního kongresu sestavil společně s Belgičanem G. Stassartem a Luxemburčanem Hentgessem mezinárodní posudkové směrnice. Tyto směrnice přijal mezinárodní kongres jednohlasně a na základě toho také posuzoval holuby na bruselské a kolínské olympiádě. Schweer velmi důkladně vysvětlil důležitost tělesné konstrukce, kostry a opeření. Jednotlivě se vyskytující chyby mi názorně ukázal na mých holubech. Měl jsem možnost pozorovat jeho práci zblízka jak na maďarské, tak i na bochumské výběrové výstavě.

Jako maďarský delegát jsem se zúčastnil soudcování mezinárodních výstav v Bruselu a Kolíně. Na obou olympiádách jsem měl v ruce vybraný materiál jedenácti národů, mezi nimi skvělé holuby De Smeta, Bricoux, Stassarta, Fábryho, van Tuyna a jiných. Patřil jsem mezi těch několik mužů, kteří si mohli vzít do rukou holubici přeborníka H. Landercyho „Rudou Josuu“, která se mohla chlubit sto devatenácti vítězstvími, a jejího syna, kapratého samce, který dosáhl sto sedmi vítězství. V holubnicích sedmadvacetinásobného belgického přeborníka E. Hawenitha, van Tuyneho a světově známého G. Stassarta jsem prodlel celé půldny, kdy jsem si důkladně prohlížel výborné chovy a pozorně poslouchal odborné výklady svých hostitelů. Největší chovatel a nejlepší odborník Němců F. Boufigt mě dvakrát pozval na návštěvu. Dal mi do ruky své proslulé holuby a vysvětlil mi při tom své názory, týkající se pěstování holubů a létání, které prozradily jeho hluboké vědomosti a odborné znalosti.

Od té doby vím, protože jsem se na nesčíslných příkladech sám o tom přesvědčil, že když s holuby odborně zacházíme, je jejich výkon v přímém poměru k tělesné konstrukci. Jinými slovy řečeno, neviděl jsem takové poštovní holuby, kteří dosáhli výborných výsledků, u nichž by mohly být nějaké námitky proti jejich tělesné konstrukci.

Čím větší byl dosažený úspěch, tím dokonalejší byla tělesná konstrukce.

Od té doby věřím tomu a také zastávám ten názor, že při posouzení kvality poštovního holuba musíme mít na zřeteli v první řadě

tělesnou konstrukcí a původ. Původ je velmi důležitý, protože právě tak jako olovo se nepromění ve zlato, jaké vlastnosti, lépe řečeno děditelné vlastnosti, může dědit nešťastný potomek, který nemá výborné předky? Vždyť víme, že nabyté vlastnosti nebývají dědičné. Naproti tomu bez dobré tělesné konstrukce se nemohou uplatnit ani případné dědičné schopnosti.

Již proto nemohou být lety jediným měřítkem pro určení kvality poštovního holuba. Kolik je těch, kteří by s klidným svědomím mohli o sobě tvrdit, že vědí vše o tom, kdy se smí poštovní holub umístit do koše? Kolik je těch a kolik jich bude, kteří se dopustí stejných chyb, kterých jsem se svou nevědomostí a nezkušeností dopustil při letech?

Posoudíme-li poštovní holuby pouze podle výsledků dosažených lety, určitě se často vyskytne případ, že vyřadíme právě svoje nejlepší holuby.

I úspěchy dosažené na závodech jsou jen slabým měřítkem, protože co je hodnotnějším úspěchem? Když ve velkém spolku v závodě 30—50 chovatelů ze závodících 600—800 holubů dosáhneme šedesátého místa, nebo v méně početném spolku ze 4—5 chovatelů získáme první místo v soutěži 18—20 holubů? A jak máme hodnotit čas, vzdálenost a rychlost? Je něco jiného vzdálenost na 100 nebo 300 km a je zase něco jiného vzdálenost na 500—700 km. Je také něco jiného 600 nebo 1200 m rychlost za minutu. Něco jiného znamená krásné nebo nepříznivé počasí a různé jiné okolnosti, které mají rozhodující vliv.

A co se má pak stát s takovými holuby, kteří dosáhnou výborných výsledků při letech a naproti tomu jejich přími potomci dosáhnou jen velmi slabých nebo nepatrných úspěchů. To znamená, že výborné vlastnosti předků se projevují jen u každé druhé generace? A co se má stát s holuby, kteří sami sice nedosáhnou žádných chvalitebných úspěchů, ale výkony jejich potomků jsou naproti tomu skvělé? Z toho, co jsme doposud probrali, vidíme, že při chovu poštovních holubů nemůžeme spoléhat na cestovní koš jako na jediné měřítko, i kdyby to bylo velmi jednoduché a pohodlné řešení. Neří to řešení spolehlivé a uspokojující. Bylo to dobré dávno, když jsme ještě nic lepšího neznali, když jsme ještě neměli ani tušení o moderním chovu poštovních holubů. Chceme-li však výběr provádět odborně, musíme revidovat svoje dosavadní stanovisko a kromě přírodního výběru a cestovního koše musíme brát za měřítko v první řadě původ a tělesnou konstrukci holuba, t. j. musíme uplatnit umělý výběr. Můžeme to učinit tím spíše, protože si tyto prvky vzájemně neodporují, nýbrž se harmonicky doplňují. Požadavky

adené na tělesnou konstrukci slouží totiž ke zvýšení letové schoposti.

Do souhrnného pojmu dobré tělesné konstrukce patří:

1. Aerodynamický tvar těla. To již dnes nemusíme zvláště dokazovat, protože každý ví, že aerodynamické těleso se ve vodě nebo ve vzduchu pohybuje mnohem snadněji, rychleji a s menší námahou než těleso stejného objemu, ale nikoli aerodynamické.

2. Souměrný tvar těla. Příliš dlouhý krk nebo nohy porušují rovnováhu a těžiště se posune buď dopředu, nebo dozadu.

3. Silná, ale souměrná a uzavřená kostra. Hlavní chyby, které se zde vyskytují, jsou hluboká prsní kost a otevřená vidlice, které porušují rovnováhu a aerodynamickou linii. Při otevřené vidlici nemají vnitřnosti pevné držení a při delších nebo těžších letech se odsunou směrem dozadu. Tím nastane opět změna rovnováhy a takový holub se mnohem rychleji unaví.

4. Bezvadné opěření – jeho důležitost jsme již projednali v předešlé kapitole, a tak by bylo zbytečné se jím opět zabývat.

Výběr provádíme tedy nejprve umělým způsobem. Odstraňme z našeho holubníku všechny holuby, kteří byli během roku nemocní, a každé mládě, které se správně nevyvinulo, lépe řečeno nevyvinulo se dokonale. Dívejme se na mláďata s hlediska jejich původu. Ponechat si smíme jen mláďata, pocházející z nejlepších, bezvadných rodičů, ale i tak pouze v případě, nezjistíme-li při jejich prohlédnutí očividné chyby.

Chov a výcvik poštovních holubů je pro nás zábavou, takže se mu můžeme věnovat jen ve svém volném čase. Při zaměstnání je málo pravděpodobné, že bychom měli tolik volného času, kolik by bylo zapotřebí k tomu, abychom se o chov třiceti až čtyřiceti holubů odborně postarali a živili ho. V předešlých kapitolách jsme mohli vidět, že ve sportu poštovních holubů nestačí dobrý holub k tomu, abychom dosáhli dobrých výsledků. Holuby musíme patřičně vychovat a musíme se jimi důkladně zabývat. Proto nemá žádný význam chovat velké množství holubů, když k jejich odbornému vedení nemáme dostatek času a krmiva a když jejich lety pro nás znamenají přílišné finanční zatížení. Malý, dobře vedený stav je mnohem užitečnější. Zde totiž máme příležitost k tomu, abychom se s každým svým holubem zabývali zvláště a seznámili se tak důkladně s jeho dobrými a špatnými vlastnostmi. Musíme konečně skoncovat se špatným zvykem mnoha chovatelů, kteří vychovávají v každém roce velké množství naprosto nehodnotných holubů, protože musíme co nejdříve dospět k takovému stupni, kdy z kvantitativní výchovy přejdeme na kvalitativní.

I v chovu poštovních holubů musíme plánovitě hospodařit. Musíme vycházet z množství, musíme zjistit, jaký můžeme mít stav, s kterým bychom se mohli ve svém volném čase odborně zabývat a jehož krmení a výcvik nám dovolí naše finanční možnosti. Stanovme si na začátku spíše nižší stav s bezvadnými holuby. Pak ho můžeme každým rokem trochu rozšířit. Vychovejme od svých nejlepších holubů deset, patnáct, případně dvacet mladých, ale z těch si ponechme jen čtyři nebo pět nejdokonalejších.

Vyřadíme všechny nadpočetné holuby, které bezpodmínečně nepotřebujeme, dále všechny ty, kteří pro nás znamenají přírůstek takového typu, který nechceme, nebo kteří nezapadají do našeho stavu, lépe řečeno nevyhovují chovatelským cílům, které jsme si vytyčili k dosažení jednotného vlastního kmene.

Pak může přijít v úvahu přírodní výběr, cestovní koš. V letech si musíme také stanovit určité požadavky, nejdříve samozřejmě nižší, později vyšší, které vždy odpovídají věku holubů. Zdravý poštovní holub s náležitou tělesnou konstrukcí a s dobrými vlastnostmi musí se vždy včas vrátit domů, nebrání-li mu v tom zvláštní povětrnostní okolnosti. To samozřejmě neznamená, že trať musí zdolat na minutu. Ale odkud se může vrátit jiný holub, musí se vrátit bezpodmínečně i náš. Je-li v dobré formě, může se vrátit dříve. Tu však dbejme na to, abychom holubům poskytli vše, co potřebují. Holubi se musí dostat do koše v takové formě, aby mohli plně prokázat své schopnosti. V opačném případě bychom dostali nesprávný obraz a byli bychom zklamáni. Výběr je činnost, při jejímž přísném, objektivním a odborném udržování můžeme chov rok od roku zlepšovat, dokud nedospějeme k vytouženému cíli každého chovatele, k jednotnému a dokonalému chovu, který odpovídá našemu vkusu.

NEMOCI

Poštovní holubi, právě tak jako ostatní zvířata, jsou vystaveni mnohým nemocem a poraněním. Úkolem chovatele je, aby odborným zacházením s holuby jim předešel a patřičnými opatřeními snížil jejich výskyt podle možnosti na nejnižší míru.

Nejjednodušším, nejlevnějším a nejvhodnějším opatřením je čistota, slunce a čerstvý vzduch.

Holubník a jeho zařízení, zvláště sedačky, budníky a hnízdní misky, musíme často čistit a aspoň dvakrát do roka, před zahájením chovné sezóny a po skončení líně, vybělit a desinfikovat. Tím

předejdeme různým nakažlivým a jiným nemocem a také jejich šíření.

Dobry vzduch je nepostradatelnou podmínkou dobrého zdraví. Čerstvý vzduch však najdeme jen v čistém, účelně postaveném a udržovaném holubníku. Dále tam, kde holubi nejsou příliš stěsnáni. K tomu, abychom zjistili, zda vzduch našeho holubníku odpovídá požadavkům, mohu doporučit velmi jednoduchý způsob. Uzavřeme východ tak, aby holubi nemohli vylétnout až do naší návštěvy druhého dne ráno. Když potom holubník otevřeme, nesmíme cítit nejmenší pach, protože jinak je to špatné s čistotou nebo větráním. V tom případě musíme ihned zakročit. Špatný vzduch zpožďuje vývin holubů a má špatný vliv na jejich organismus. Ať stojí náš holubník kdekoli, nesmí být v létě příliš teplý a v zimě příliš studený, protože velké tepelné změny škodí zdraví. Pro ochranu zdraví je důležité používat takového krmítka a napajedla, které lze uzavřít a také je udržovat v čistotě, protože špinavou potravou a vodou můžeme holuby nakazit.

Jak jsem se již zmínil v kapitole o zařízení holubníku, je velmi důležité zřízení isolačního oddělení, kde můžeme od ostatních oddělit nemocné nebo z nemoci podezřelé holuby a kde je můžeme pozorovat.

Chci zdůraznit, že nejsem přívržencem léčení poštovních holubů, nejde-li na př. o preventivní očkování před nakažlivými chorobami nebo ošetření poraněného holuba. Zvolil jsem si nejjednodušší a nejpůsobivější léčivou metodu; utracení nemocného nebo nakaženého holuba. Mám za to, že v tomto směru má mnoho chovatelů opačný názor, ale za dobu své dlouholeté činnosti jsem zjistil, že jak s hlediska chovného, tak i závodního můžeme dosáhnout patřičných úspěchů jen s naprosto zdravým poštovním holubem. Nemoc, ať je jakkoli snadno vyléčitelná, i když má jakkoli hladký průběh, zanechává bezpodmínečně určité stopy na opeření a vývoji holuba. To má vliv na pelichání a následkem toho nebude holub v příštím roce způsobilý ani k chovu, ani k letům.

Poštovní holub se množí snadno a rychle, a proto nemá valný význam, abychom se s nemocnými zvláště zabývali. Nechme uplatnit zákon přírody, přírodního výletu, podle něhož slabý a nemocný zahyne a uplatňuje se pouze zdravý a silný jedinec. Kdybychom se podle příkladu mnoha pěstitelů začali s nemocnými holuby příliš obírat, jednoho krásného dne zjistíme, že náš holubník se přeměnil v nemocnici.

Ani popis nemocí a jejich léčení neuvádím proto, abychom nemocné holuby podle toho léčili, nýbrž proto, abychom nemocí,

zvláště infekční, včas poznali a učinili patřičné opatření. Kdybychom se však ve výjimečných případech přece jen rozhodli k léčbě, jde-li, řekněme, o náš nejcennější nebo nepostradatelný exemplář, pak se obraťme na zvěrolékaře, a to na takového, který se zabývá chovem poštovních nebo aspoň obyčejných holubů, abychom pak náhodou nepochodili tak, jako jeden můj venkovský kolega, jehož holubům předepsal veterinář proti ohnutí křídel, které vzniklo následkem paratyfu, jemně sekaný špenát jako léčbu vitaminy při křivici.

V následující části uvedu nejčastěji se vyskytující nemoci a infekční nemoci, dále onemocnění způsobená parazity a konečně pojednáme o tom, jak máme ošetřovat zranění.

Zánět úst u holubů (pips). Toto onemocnění může způsobit drsná strava. Ústní dutina vysychá, slinné žlázy se zanítí, na jazyku se vytvoří šedý, rohovině se podobající povlak, někdy také malé puchýřky, které se velmi podobají puchýřům při spáleninách. Jazyk tvrdne, nemocný holub často otevírá zobák a protože se nemůže živit, rychle hubne a brzy zahyne. V první řadě musíme jazyk změkčit olejem a odstranit z něj povlak, aniž bychom však jazyk poranili. Krmivo musíme změnit a doporučuji, abychom v této době krmili pšenicí nebo jemnou kukuřicí, namáčenou nejdříve ve vodě. Během nemoci a ošetření musíme nemocného krmít, protože sám se živit nedovede.

Zánět volete. Tuto nemoc dostávají holubi zpravidla když krmí svá mláďata kaší, kterou z nějakých důvodů, buď zhynutím mláďat, nebo jejich předčasným odstavením, nemohou spotřebovat. Nemohou vyprázdnit vole a následkem toho nastane zánět žláz ve stěně volete. Proto není možno doporučit vyslání holuba, který krmí kaší, na závod. Nemocní holubi ztratí chuť k jídlu, jsou malátní, třesou hlavou, polykají a zvracejí. Na začátku nemoci můžeme pomáhat tím, že jim podložíme 5—6 dnů stará mláďata. Kdyby snad takový holub mládě nepřijal, musíme pak nemocného izolovat, nechat ho hladovět a gumovým balónkem nastříkat slanou vodu do volete.

Měkké vole. Zkažené krmivo způsobuje onemocnění sliznice volete. Krmivo v něm dlouho zůstane, začne kysat, vyvinou se plyny a vole se silně nadýmá. Páchnoucí plyny odcházejí zobákem. Holub je mdlý, peří se mu čepýří, natahuje krk, zvrací. Léčíme jemnými výplachy volete slanou vodou pomocí gumového balónku, a to tak, že vole naplníme slanou vodou, pak obrátíme holuba hlavou dolů a prstem opatrně vymačkáme obsah volete. Tento postup opakujeme za hodinu, pak vole ještě několikrát naplníme vodou a vyprázdníme a pomocí gumového balónku vpustíme do nemocného volete směs

2% kamence a 2% kyseliny borové v množství asi 3 kávových lžiček.

Tvrdé vole – zácpa volete. Tato nemoc se zpravidla vyskytuje tehdy, nemůže-li se holub dostatečně napít na suchou stravu, která tak nemůže patřičně změkhnout. Následkem toho se dále nedostane, zůstane ve voleti a zhoustne. Na dotek je vole nejdříve hebké, pak ztvrdne, nadýmá se a téměř visí. Nemocní jsou bez chuti, sedí malátně, načepýří peří, otvírají zobák a během několika dnů zahynou. Dokud je vole hebké, můžeme se pokusit o jeho vypláchnutí. Nalijeme pomocí gumového balónku vodu, masu z volete opatrně prstem vymačkáme a tento postup opakujeme dvakrát, třikrát, dokud se nám nepodaří vole úplně vyprázdnit. Nevede-li tento zákrok k úspěchu, pak ostříháme peří na ploše 2—3 cm, vole desinfikovanou holicí čepelkou svislým řezem opatrně otevřeme, vyprázdníme a vlašnou chinisolovou vodou vymyjeme. Ránu pak sešijeme desinfikovanou hedvábnou nití.

Průjem. Je to zpravidla následek krmení špatnou potravou nebo nachlazení. Nemocný holub se často vyprazdňuje a jeho trus je úplně řídký. Průjem může vzniknout samozřejmě i následkem různých infekčních nemocí, a proto lze doporučit okamžitou izolaci takového holuba. V půllitru vlažné vody rozpustíme kávovou lžičku hořké soli a pomocí gumového balónku podáme nemocnému v šestihodinových intervalech množství dvou až tří kávových lžiček. Den ho necháme hladovět a pak mu dáme několik zrněk rýže, později snadno stravitelnou potravu.

Opakem průjmu je zácpa, která je také způsobena špatným krmivem. Nemocný holub je malátný, každou chvíli se zastaví a pokouší se vyprázdnit. Léčba je podobná jako u průjmu.

Cizí předmět ve voleti se vyskytuje jen velmi zřídka a je snadno hmatatelný. Peří volete ostříháme na ploše 2—3 cm a otevřeme je svislým řezem desinfikovanou holicí čepelkou. Cizí předmět odstraníme a ránu pak desinfikovanou hedvábnou nití zašijeme.

Ztrnutí šíje. Je to nemoc, která se dost často vyskytuje v určitých holubnících a způsobuje ji nepravidelná činnost svalstva krku. Zpravidla se vyskytuje u mladých holubů, ale mohou jí být napadeni i starší. Nemoc se snadno pozná, protože krk ztrne a holub provádí tělem bolestné krouživé pohyby. Tato nemoc je těžko léčitelná a je třeba nemocného co nejdříve utratit. Příčinou je neznámá infekce nebo avitaminosy.

Ústní plíseň. Mnoho lidí si tuto nemoc plete se záškrtem, i když záškrt s ní nemá nic společného. Ústní plíseň je houbovitá nemoc sliznice ústní a šíří se plesnivým nebo jinak nečistým krmivem. Na

sliznici se objevuje malá, žlutá usadlina, později se vytvoří žlutozelená souvislá nebo zvláštní plišňová kultura. Plíseň může zachvátit nosní dutinu, chřtán i sliznici volete. Nemocný je mdlý a i když má dobrou chuť k jídlu, nápadně hubne. Když se houba plísně dostane až k zobáku, nemocný holub se zpravidla zadusí. Tato nemoc se vyskytuje u mladých holubů, ale může se objevit také u starých. Léčení je v začáteční fázi dosti snadné a úspěšné. Žluté usadliny opatrně seškrabeme a jejich místo večer a ráno potíráme 2% roztokem lapisu. V době nemoci můžeme doporučit, aby krmítko a napajedlo bylo denně desinfikováno a jako preventivní opatření – krmivo před krmením přesávat.

Vyhřezlý konečník. Je zpravidla spojen se zánětem vejcovodu, ale může to způsobit také časté kladení vajec, kladení většího vejce nebo zácpa. Vyhřezlou část umyjeme vlažnou vodou a naolejovaným prstem tlačíme opatrně zpátky.

Zúžení vejcovodu. Stává se, že holubi kladou mimořádně veliká nebo úplně malá vajíčka se svráštělým povrchem. Důvodem je patologická změna vejcovodu. Kdyby holub nemohl vajíčka klást (příliš velké vejce nebo zúžení vejcovodu), namažeme otvor konečníku olejem nebo vaselinou. Jen v nejkrajnějším případě se rozhodneme pro operaci, kterou má provést zvěrolékař.

Vejce s měkkou skořápkou. Vejce s měkkou skořápkou se vyskytuje většinou na jaře nebo u holubů, kteří jsou dlouho zavřeni. Způsobuje to zpravidla nedostatek skořápkový tvořících hmot, zvláště vápna. Můžeme tomu zabránit tak, že do krmiva pravidelně přidáváme minerální krmiva, drobečky malty a pálenou červenou hlínu.

Holub sedící na hnízdě aniž by snesl vejce. Jsou takoví holubi, kteří aniž by snášeli vejce, sedí stále na svých hnízdech. To způsobuje zpravidla určité onemocnění vaječníků. Takoví holubi vysedí jim podložená vajíčka a také vychovávají mláďata. Často se stávalo, že taková samice vyseděla podložené vejce, mláďata vychovala a pak sama také začala snášet vejce a nabyla opět své chovné schopnosti.

Zánět průdušek. Je následkem nastuzení a vyskytuje se zpravidla při vlhkém, studeném počasí. Dech nemocného je rychlý, holub chroptí a občas kýchá. Léčení může být úspěšné, zavřeme-li nemocné holuby do menších oddělení a nalijeme-li jim do misky vlažnou vodu, ve které rozpustíme kuchyňskou sůl. V oddělení namáčíme do slané vody žhavé železo, vytvoříme páru a donutíme tak nemocné, aby se jí nadýchali.

Zánět plic. Může jej způsobit také nastuzení, průvanovitý holubník, příliš studená voda. Nemocný má horečku, rychle dýchá a

otevřeným zobákem sotva zobe, ale tím více a hltavěji pije. Na úplné uzdravení je velmi malá naděje, a proto lze doporučit utracení nemocného holuba.

Zánět plic způsobený plísní (aspergilosa). Plíseň nezachvátí pouze dýchací orgány, ale přejde také na pohrudnici a na pobřišnici. Nemocní holubi mají horečku, mdle posedávají, načepýří peří, jejich dech je rychlý, trhaný. Žlutozelené kultury plísní najdeme i v ústní dutině. Nemocní holubi rychle zhubnou a hynou. Jejich léčení je bezvýsledné, a proto je nutno co nejdříve nemocné utratit.

Chudokrevnost (blednička). Chudokrevnost způsobuje vlhký holubník, málo slunce, dlouhé uzavření, nedostatečné a jednostranné krmení, přílišné namáhání jak při letech, tak při chovu, a případně i cizopasnici a nemoci jater. Peří holuba, který trpí chudokrevností, ztratí lesk, jeho oči jsou skelné, duhovka bezbarvá, sliznice horní části ústní dutiny namodralá, špička jazyku začernalá. Holub nemá chuť k jídlu, ztrácí sílu a celý jeho organismus zeslábne. Léčba: světlý, vzdušný holubník, vlažné koupele, rozmanitá potrava, denně několik kapek rybího tuku, jemně krájený špenát nebo šťovík, minerální výživné látky, jako Miral, dusičnaté vápno, sůl, a zvláště přípravky s obsahem železa a mědi.

Měknutí kostí. Toto onemocnění, které souvisí s trávením a krměním, se u holubů zřídka vyskytuje. Projevuje se u mladých holubů, dostávají-li potravu chudou na vitaminy D, a i když je jinak dobře živíme, vývoj kostí nemůže udržet krok s vývojem svalstva. Peří nemocných holubů je mezernaté. Prapor per je úzký, prsní kost holuba je silně ohnuta, často i nohy se zkříží. Nemoc lze léčit výživnými prostředky bohatými na vitaminy, vápno a fosfor. Dále lze doporučit jemně řezaný a ve slané vodě máčený špenát a šťovík, dále krmivo obsahující větší množství vápna. Zvláště dobře působí podávání čtyř kapek rybího tuku denně. Do zobáku mladých je vpravíme pomocí očního kapátka.

Zánět kloubů mohou způsobit různé infekční nemoci, jako dna. Zánět kloubů může vzniknout následkem nastuzení ve vlhkém, průvanovitém holubníku a krměním příliš bohatou potravou na bílkoviny za zimního odpočinku. Nejčastěji onemocní klouby křídel, loktů a ramenou tak, že holub vůbec nemůže létat. Onemocnělý kloub je oteklý a na dotek měkký a horký. Zánět kloubů v mnoha případech zhnisá. Kolem onemocnělého kloubu se vytvoří žlutý puchýř, který se naplní hnisem. Nemocní holubi nemohou vůbec létat a ve většině případů uhynou. Uzdravení můžeme sotva očekávat, nemocný holub již nenabude své létací schopnosti, a tak lze doporučit jedině jeho utracení.

Otravy. Otravy se vyskytují hlavně u holubů létajících na polích a jsou způsobovány umělým hnojivem a některými postřiky a mořidly. Umělá hnojiva obsahují totiž kromě různých solí i otravné látky. Holub se po svém návratu domů skrčí, sedí mdle a brzy se také objeví průjem. Nemocnému holubovi musíme pomocí gumového balónku opatrně vypláchnout vole a když se nám to podaří, pak naplníme celé vole vlažným mlékem. Velmi často se vyskytuje také otrava námelem. Námel je cizopasná houba, kterou můžeme najít na klasech žita; je velmi jedovatá a způsobuje silné zvracení, průjem, třesavku, křeče, zrakové potíže atd. Námelem otrávená zvířata nelze zachránit, protože proti tomu není léku. Časté jsou otravy ze zrní napuštěného jedy, které je určeno k hubení myši.

Cholera drůbeže. Je to akutní infekční nemoc a způsobují ji paličkovité bacily drůbeží cholery, které je možno nalézt nejen v orgánu, ale i v krvi. Infekce nastává prostřednictvím trusu nebo slin nemocných zvířat, které znečistí krmivo a vodu, a stykem. Tak se zárodky dostanou zpravidla ústy do střev. Inkubační doba nemoci jsou 1—3 dny. Nemocní holubi se strani ostatních, mají horečku, vysedávají s načepýřeným peřím, věší hlavu a křídla, jejich chůze je kymácivá, nemají chuť k žrádlu. Mnoho píjí, občas zvracejí, z nozder jim teče řídká, mazlavá tekutina, jejich dech je těžký, často se projevují bolestné křeče, jejich průjmovitá stolice je krvavá. Nemocní zhynou během dvou až tří dnů, Léčení je vzhledem k rychlému průběhu nemoci velmi těžké, i když serem by se dalo úspěšně zakročít. Očkujeme 2 ccm sera pod kůži krku.

K zachránění zdravých holubů použijeme proticholerové vakciny, kterou naočkujeme v předepsaných dávkách také pod kůži krku. Uslyšíme-li, že v naší blízkosti se vyskytuje cholera drůbeže, je radno okamžitě naočkovat všechny holuby. Vyskytne-li se v našem chovu onemocnění nebo podezřelý případ, okamžitě podezřelého holuba izolujeme. Holubník je nutno dokonale vydesinfikovat a postarat se o očkovací materiál. Zvířata, která zahynula na cholera, a také jejich trus, je nutno okamžitě spálit.

Slepičí mor. Tato nemoc se velmi podobá choleře. Infekce nastává stejně slinou, trusem znečištěnou potravou nebo vodou a stykem. Nemoc začíná vysokou horečkou, nechutí k žrádlu, zvířata se schovávají, jsou ospalá, posedávají, z nozder jim teče mazlavá, lepkavá tekutina, oči mají zaslzené a občas se vyskytne i průjem. Ke konci nemoci je hlava stočena směrem dozadu, ochrnutí začíná od končetin, skončí u hlavy a nemocné zvíře zhyne obvykle ve velkých křečích. Nemoc trvá zpravidla 3—5 dní, Léčení není úspěšné. U zdravých holubů je možno předejít nemoci profylaktickým očkováním vakcinou. Mor

slepice však je zřídka přenosný na holuby, udánlivě jen t. zv. asijský mor. Jinak postupujeme stejně jako u cholery.

Nakažlivá ptačí rýma se nejvíce vyskytuje u mladých holubů v době podzimního deštivého počasí nebo v zimě. Původce této nemoci je doposud neznámý. Nemoc začíná malátností, nechutí k jídlu, z nozder teče lepkavá tekutina, nemocní často kýchají, hlavu mají načepýřenou. Výtok zacpává nozdry, a proto holub potřásá hlavou. Zároveň s nakažlivou ptačí rýmou se obvykle vyskytuje i infekční oční choroba, oční víčka se zalepují, sliznice úst je světle rudá a je překryta sklovitou vrstvou slin. Polykání potravy je téměř nemožné a pak nastane značné zhubnutí. Nabírání dechu je pískavé a holub chroptí. Léčí se vymazáváním ústní, nosní a oční sliznice 5% boraxovým roztokem. Protože se nemoc šíří ústním a nosním výtokem, musíme nemocného okamžitě izolovat a při desinfikování holubníku učinit stejná opatření, jako v případě ostatních nakažlivých chorob.

Záškrt (difterie) a neštovice. Obě nemoci byly ještě před nedávnem pokládány za dvě úplně odlišné infekční nemoci. Nové výzkumy však zcela jasně ukázaly, že obě nemoci způsobuje tentýž zárodek – virus. Neštovice jsou lehčím druhem onemocnění. U kořene zobáku, na nohou, kolem očí, uší a otvorů konečníku se nejdříve objeví nános podobný lupům, později se vytvoří menší žlutošedé puchýře, pak se přemění na hnědošedé, dokud nedosáhnou velikosti hrachu. Nejčastěji se vyskytují těsně vedle sebe, mnohdy splývají a odtrhneme-li je, hodně krvácejí. Neštovice, zachvátí-li jen malou část těla, nepůsobí většinou citové poruchy, zachvátí-li však větší část, způsobí velké zhubnutí. Projevuje-li se nemoc jen v podobě neštovic, má dosti lehký průběh, strupy během tří až čtyř neděl úplně vyschnou, upadnou a samy se zahojí.

Mnohem nebezpečnějším druhem nemoci je záškrt, který je velmi nakažlivý. Jeho inkubační doba je 4–8 dnů. Mladí zahynou za týden, staří za 14 dní. Mláďata sedící v hnízdě není možno zachránit ani preventivním očkováním. Jsou odsouzena k jisté záhubě. Ústní sliznice je světlečervená a u kořene jazyku, chřtánu, na ústním patře a na jazyku se vytvoří buď skvrnitá, nebo případně i ve větších rozměrech žlutošedá difterická blána. Tento nános se snadno odloupne, ale vytvoří se znovu na stejném místě. Nemoc se může rozšířit ústním patrem do nozder a do očí. Z nozder vytéká kalný výtok, který po zaschnutí zacpává nozdry; proto holub dýchá otevřeným zobákem a potřásá hlavou. Oční spojivka je napuchlá, jasně červené barvy, a z ní prosakující výtok zalepí oční víčka. Pod nimi nashromážděný výtok značně nadýmá oční víčka a zachvátí i ro-

hovku. Rohovka se stává hloščdou, ztratí lesk, rozpadne se a oko je zničeno. Nemocní holubi sedí, načepýří si peří, dýchají těžce s otevřeným zobákem, jejich dech je pískavý, třesou hlavou, nemají chuť k jídlu a později nejsou ani s to, aby je polykali. Úspěšné zamezení této nemoci je možné jen očkováním. Při zjištění prvních příznaků musíme si okamžitě obstarat potřebný očkovací materiál. Na střední části holenní kosti holubů vytrhneme 10—15 pírek, očkovací jehlu namáčíme do sera, které potom pečlivě vtíráme do brka. Děláme to tak dlouho, dokud se očkovací látka úplně nevsákne. Naběhne-li během několika dnů místo, kde jsme očkovali, znamená to, že se očkování podařilo. Velmi nemocné jedince a nemocná mláďata sedící na hnízdě je nutno utratit, protože s jejich uzdravením nemůžeme počítat. Lehčeji onemocnělé holuby můžeme mimo očkování léčit ještě i vymazáváním. Usedliny v ústech odstraníme vatou natočenou na dřívku. Vytíráme je dvouprocentním lapisovým roztokem. K vymazávání nosu používáme dvouprocentního roztoku modré skalice a k léčení očí dvouprocentního roztoku borového. Po průběhu nemoci musíme v holubníku provést důkladný úklid a desinfekci.

Tuberkulosa. Je to těžká infekční nemoc; u holubů se na štěstí vyskytuje málokdy. Je velmi nebezpečná proto, že její inkubační doba je velmi dlouhá (30—40 dnů), a tak až do doby svého projevení může nakazit mnoho zvířat. I její původce má velkou životaschopnost, protože i v seschlém stavu, v trusu, neztratí ani po dlouhé době svou infikující schopnost. Jako většina infekčních nemocí, dostává se znečištěným krmivem a vodou do organismu. Nemocná zvířata poznáme podle bledých, bezbarvých očí, podle suchého peří, které ztratilo lesk, a podle ochablých svalů. Nemocní často i s chutí přijímají potravu, očividně však hubnou a zvláště nápadné je zchřadnutí prsních svalů. Často jsou zduřelé i klouby nohou a křídel, což přirozeně značně omezuje pohyb. Výkaly nemocných zvířat jsou často řídké. Léčení nemocných je beznadějně, a proto se doporučuje, aby byla co nejdříve utracena.

Paratyfus. Je to bakteriemi způsobená infekční nemoc, která se u holubů dosti často vyskytuje. Nákaza probíhá také prostřednictvím znečištěné potravy nebo vodou. Nemoc začíná většinou vysokou horečkou. Nemocný holub se málo pohybuje, posedává s rozčepýřeným peřím, málo zobe, ale tím více pije. Zároveň se projevuje i průjem, výkaly jsou nazelenalé, rosolovité. Později se průjem zarazí, jen občas se znovu vyskytuje. Nemocný dostane lepší chuť k žrádлу, ale přesto stále hubne. Téměř ve všech případech se projevuje ochrnutí křídel a na kloubech se objevují uzly. Často jsou i klouby nohou zdu-

řelé. Léčení nemoci se provádí naočkováním 2—3 ccm sera proti paratyfu. Dokud nemoc ještě nezpůsobila uzly v kloubech, nastane zpravidla uzdravení během několika dnů. Ty holubi, u kterých se již uzly v kloubech vytvořily, je nutno utratit, protože zpravidla již nikdy nenabudou své letové schopnosti a mohou případně jako bacilonosiči ohrozit celý chov. Když se již paratyf vyskytl, je radno celý chov každoročně naočkovat ochrannou látkou. Očkování máme provádět podle možnosti na podzim po pelichání nebo na jaře před pářením, protože se někdy stává, že naočkujeme-li samice před snášením vajec, některé z nich již více snášet nebudou. Očkovací látka proti paratyfu je výborná věc, protože v každém chovu určitě zabrání dalšímu rozšíření. Očkování provádíme pod kůži krku nebo prsou dvakrát ve čtrnáctidenních intervalech. Po očkování jsou holubi trochu malátní, ale to za den přejde.

Cizopasnici. Ve špinavém holubníku se velmi rychle rozmnožují nejrůznější cizopasnici, jako vši, blechy, štěnice nebo svrab. Tito příživníci se rodí z vajíček, která kladou v mnoha případech na peří holubů nebo do štěrbin budníku. Rostou velmi rychle a množí se obzvláště v létě. Libují si hlavně ve špinavých, tmavých holubních. Většinou vyssávají krev holubů nebo poškozují jejich peří. V případě, že by se příliš rozmnožili, mohou holuby i zahubit. Častým čištěním a bílením holubníku vápnem a desinfekcí můžeme proti nim nejúspěšněji bojovat.

Svrab. Tito malí cizopasnici se zavrtají nejdříve do kůže mezi prsty na nohou a odtamtud se rozšíří po celém těle. Pod kůži si vyhledají cestičku, zachvátí hlavně krk a prsa a způsobují přitom velmi nepříjemné svrbění. Nemocný holub se hodně škrábe zobákem a nohama. Svrab působí hlavně v noci, holubi si tak nemohou odpočinout, slábnou a mohou také zahynout. Na zachvácených místech se pokožka otevírá a loupe se v šedých šupinkách. I peří vypadává. O úspěšném léčení můžeme mluvit jen tehdy, zpozorujeme-li nemoc včas. K léčení používáme dvouprocentní sírové lázně a deseti-procentní sírové masti. Nemocného holuba vykoupáme v teplé lázni a na teplém místě usušíme. Nemocného musíme oddělit a holubník desinfikovat horkým louhem.

Jedna forma této nemoci je tak zvaná vápenka, kdy se svrab zahnízdí pod šupinkami na kůži nohou, svým drážděním způsobí zánět a vytvoří šedobílý povlak. Trochu silným, ale velmi úspěšným léčením nemoci je, namočíme-li zachvácené nohy na 1 minutu do petroleje a pak je namažeme mazlavým mýdlem. To opakujeme znovu za týden. Zároveň s léčením musíme samozřejmě desinfikovat i holubník.

Larvy *škrkavek u holubů* se často přilepí na stěnu dýchacího ústrojí a ssají tak životodárné látky. Nemocní holubi chroptí, ztratí chuť k jídlu, posedávají a hubnou. Jejich léčení je beznadějně. Doporučuje se, aby byli co nejdříve utraceni.

Střevní příživníci cizopasí ve střevech. Jedním druhem, který se nejčastěji vyskytuje, je tasemnice. Nalézá se hlavně v tenkém střevu; je to dlouhý, bílý, článkovitý parazit. V prvním článku má hlavu se zachycovacími háčky, kterými se na střevní stěně zachycuje a vyssává zvířeti životodárné látky. Množí se vajíčky. Vajíčka jsou v posledním článku, který se oddělí a vychází z těla výkaly. Pak se dostane opět do zažívacího ústrojí jiného zvířete. Nejdříve se vyvine hlava, která se zachytí na stěně střev, a tak začíná vývoj, dokud se poslední článek opět neodštěpí. Nemocný holub se málo pohybuje, je smutný, jeho peří ztratí lesk, je načepýřené. Holub má však chuť k jídlu, často a hodně zobe, přesto však hubne a jeho vývoj se zastavuje.

Vlásečnice (strongylus) se příživuje také ve střevech. Je to asi 2 cm dlouhý tenký červ, který je však méně nebezpečný.

Tím nebezpečnější jsou však různí *vřetenovití červi*, kteří když se rozmnoží, mohou holuby i zahubit. Lehce je poznáme podle toho, že jejich tělo je válcovité a na obou koncích se zužuje. Můžeme je najít v tenkém a ve slepém střevě, ale mohou se vyskytnout i v žaludku. Mohou také provrtat tenké střevo a v břišní dutině způsobit zánět pobřišnice. Vajíčka těchto parazitů odcházejí z těla ve velkém množství ve výkalech a na vzduchu, působením tepla a vlhka, se během čtrnácti dnů vyvinou. Svůj chránicí obal však opouštějí teprve tehdy, když se dostali opět do těla nějakého zvířete. Rychle se vyvinou a ve čtrnáctidenním stáří se opět množí. Nemocní holubi jsou bez chuti, hubnou, peří mají načepýřené, trpí průjmem a chudokrevností a zakrňují.

Střevní cizopasníky můžeme vyhnat různými způsoby. Nejúspěšnějším léčivem je, když 1 g speciálního ořechového prášku smícháme s trochou mouky a vodou a vytvoříme malé kuličky, které dáme nemocným polykat. Nejdříve však nastříkáme pomocí gumového balónku do volete holuba kávovou lžičku ricinového oleje jako projímadlo. Stejně dobrou službu vykoná kávová lžička anýzového oleje, smíchaná s 5—6 kapkami čistého benzínu. Léčení samozřejmě provádíme po několik dní. V poslední době lze v lékárnách dostat hotové kuličky proti parazitům, které nemocným zvířatům podáváme. Holubník musíme stále uklízet a desinfikovat.

Určitý *druh molů* žije v ostnu velkých letek křídel a v ocasních perech. Osten takových letek není průhledný jako u zdravých letek,

ale zdá se, jako by byl naplněn žlutošedou práškovitou hmotou. Je to způsobeno velkým množstvím vajec molů. Takového holuba několikrát posypáváme práškem proti hmyzu (DDT).

Jiný druh molů napadá brka nebo samotná pera. Zasažené kořinky peří naběhnou až do velikosti hrachu. Obsah takového otoku je žlutý, krupičnatý a obsahuje nejen samotný hmyz, ale i jeho vajíčka a larvy. Léčíme tak, že ostrým předmětem propíchneme tyto napučené uzly, vytlačíme jejich obsah a jejich vnitřek vymažeme peruánským balsámem.

Perožrouti, nesprávně „peřové vši“. Tito cizopasnici patří mezi čmely, kteří mají pouze žvýkací orgány a živí se výhradně částicemi peří a kůže. Tak v chovu nezpůsobí žádné škody, pouze jejich pohyb na těle holuby zneklidňuje. Dobře vyvinuté, tvrdé pero neohrožují; hlodají pouze pera, která jsou ve vývinu. Při větším rozšíření mohou způsobit značné škody na peří. Svá vajíčka kladou u kořene per, kde vytvářejí bílé, chomáčovité uzly. Množí se neuvěřitelnou rychlostí. Vajíčka se vylíhnou již za deset dnů, larvy se několikrát přemění a ve stádiu dvaceti dnů se již opět množí. K jejich hubení můžeme používat perských nebo i jiných prášků proti hmyzu. Zасыpávání musíme několikrát opakovat, aby i červi vylíhnutí z vajec byli vyhubeni. K ochraně se doporučuje nakapat do koupací vody několik kapek anýzového oleje.

Vši. Na holubech se přizívají tři různé druhy vši, které žijí částečně na peří a na kůži. Nepoškozují pouze peří, ale způsobují také záněty, a když se příliš rozmnoží, mohou holuba také značně vysilovat. Uhnízdí se většinou pod ocasními pery nebo kolem otvoru konečníku. Vajíčka kladou ke kořínkům peří. K jejich vyhubení používáme prášku proti hmyzu. Značně zachvácená místa namažeme čistým sádleem nebo olejem. Jako ochranu nakapeme vždycky do lázně holubů několik kapek anýzového oleje.

Červený roztok ptačí je velmi malý cizopasník. Je-li hladový, je kulatý a světlešedý. Když se již nasákl krví, je kulatý, plochý a rudohnědý. Ve dne se skrývá ve skulinách budníku a teprve v noci útočí na holuby, ssaje jejich krev a zneklidňuje je. Je-li hladový, troulá si ve dne. Často se stává, že se skrývá v ústní dutině holuba, kde pak způsobuje nebezpečné záněty. K jeho hubení lze používat 30% roztoku karbolina, který se používá na ovocné stromy, nebo nafty. Roztokem musíme budník důkladně vydrhnout nebo ho bohatě postříkat. Na ochranu nasypeme jak do hnízdní misky, tak i kolem ní a pod ní rašelínu, míchanou s popelem a práškovitou sírou.

Ptačí blecha útočí i na holuby. Podobá se obyčejné bleše, liší se pouze žihadlovitým hřebínkem. Zachvácené holuby můžeme zpros-

tít těchto nepříjemných cizopasníků, když jim nafoukáme pod peří perský prášek proti hmyzu nebo DDT. Budníky a skuliny v podlaze holubníku musíme desinfikovat a vybělit pak chlorovým vápnem. Na ochranu nasypeme do hnízdní misky a kolem ní směs rašeliny, dřevitého popela a práškovité síry.

Klíště. Podobá se tvarem želvě, je to kulatý cizopasník žlutohnědé barvy. Ve dne prodlévá na sedačkách nebo ve skulinách budníku a jen v noci útočí na odpočívající holuby. Když holuba napadeného klíštětem vezmeme do ruky, vidíme, že na prsou, krku a křídlech zvířete jsou larvy klíštěte, a že mladá klíšťata, která se zavrtala do kůže, vysála hodně krve. Holuby to značně obtěžuje, a proto mnohdy opustí svá vajíčka, ba i svá mláďata. Zvířata zhubnou a stanou se chudokrevnými. Klíště je velmi tvrdošijný hmyz, vydrží dlouhou dobu, i několik měsíců, hladovět. Vyhubit klíště je dost těžké. Chceme-li je dokonale vymýlit, dá to hodně práce. Holuby musíme z holubníku odstranit, každého z nich musíme zvlášť posypat dusičnanem fluornatým, DDT nebo jiným práškem proti hmyzu. Okna a dveře holubníku musíme dobře zavřít, otvory zacpeme hadrem nebo papírem, v jedné misce spálíme v holubníku síru, a to tak, aby množství odpovídalo 60 g na každý kubický metr vzduchu. To opakujeme ještě alespoň dvakrát, pak umyjeme sedačky, budníky a misky vařícím louhem, konečně je vybělíme chlorovým vápnem a teprve pak pustíme holuby zpátky.

Štěnici holubů si mnoho lidí zaměňuje s obyčejnou štěnicí; je však menší a kulatější. Nejčastěji zaútočí na mladé holuby v hnízdě a ssáním krve je oslabuje, případně je také zahubí. Nejčastěji ji najdeme na prsou a na kůži krku mladých holubů. K jejímu vyhubení nafoukáme pod peří holubů perský prášek proti hmyzu a zachvácnou část tence namažeme čistým sádem nebo olejem. Budníky a misky umyjeme horkým louhem sodným a vybělíme chlorovým vápnem. Na ochranu nasypeme do hnízdních misek a kolem nich směs rašeliny, dřevitého popela a práškovité síry.

Poranění. Mnohdy se stává, že se holubi vrátí se střelnou nebo tržnou ranou, způsobenou dravci. Zdraví holubi mnohdy snášíjí i nejneuvěřitelnější poranění a brzy se uzdraví. Moje tmavá kapratá samice se jednou vrátila s roztrženým voletem a břišní dutinou, z které viselo 20 cm střev, a i ta byla na třech místech natržena. V její uzdravení jsem skládal málo naděje, ale proto, že šlo o holuba, kterého jsem měl velmi rád, pokusil jsem se ho zachránit. Holubice měla v břišní dutině hodně písku – dravec ji patrně srazil k zemi. Nejdříve jsem vymyl břišní dutinu dvouprocentním roztokem borové vody, ze střev jsem uřízl asi 8—10 cm dlouhý poraněný

kus, oba volné konce jsem sešil hedvábnou nití a střeva jsem opět vsunul do břišní dutiny. Pak jsem sešil i břišní dutinu hedvábnou nití, vyčistil jsem vole, zašil jsem ho zvlášť, pak nad ním také kůži a rány jsem namazal borovou mastí. Několik dnů na to byl holub již živější a za čtyři týdny již na něm nebylo vidět žádných stop po zranění. Za šest neděl na to seděla holubice na vajíčkách. Později jsem ji použil ještě k několika letům a jako chovnou holubici.

Při střelných nebo tržných ranách ostříháme peří v okruhu jednoho centimetru nůžkami až ke kořenu. Ránu vymyjeme dvouprocentním roztokem borové vody, její okraje namažeme jodovou tinkturou a desinfikovanou hedvábnou nití je sešijeme. Zvlášť vole, svaly a zvlášť kůži. Ránu natřeme borovou vaselinou a holuba izolujeme od ostatních, aby mu neublížili. Krmíme ho snadno stravitelnou potravou. Zahojí-li se mu rána, můžeme pak stehy za několik dní vyjmout a holub se brzy zotaví.

Mnohdy se přihodí, že holubi na něco nalétnou a způsobí si buď na nohou, nebo na křídlech zlomeniny. V místě zlomenin konce kostí praskají a brzy se objeví bolestivý nádor. Vyskytnou-li se zlomeniny křídel a nejde-li o zvlášť výborného holuba, nestojí příliš za to jej léčit, protože holub se zlomeným křídlem sotva nabude opět své původní letové schopnosti. Nejlepší je ho utratit. Jinak zlomeniny křídel nebo nohou, můžeme-li se dostat k místu zlomeniny, léčíme tak, že konce zlomených kostí opatrně přiložíme k sobě a obalíme je nejdříve tenkou vrstvou vaty, aby obvaz netlačil. Pak na zlomenou část přiložíme podle možnosti vydlabané kousky větvi bezu, utáhneme je pevně obinadlem a obinadlo napustíme vodním sklem. Zlomenou část držíme ve správné poloze, dokud vodní sklo neztvrdne, nebo ji připevníme zvláštním obvazem k hrudi. Kdybychom neměli při ruce potřebné dřívko, zabalíme zlomené části vatou, pak tenkou lepenkou uděláme kolem zlomeniny malou rourku, kterou pak silně ovážeme obinadlem a napustíme vodním sklem. Raněného holuba samozřejmě izolujeme a krmíme snadno stravitelnou potravou. Zlomeniny se zahojí přibližně za tři až čtyři neděle.

Nejlepším prostředkem proti všem nemocem je čistota a opatrnost. Holubníky, budníky, misky, krmítka a napajedla musíme často čistit, holuby musíme stále pozorovat, a když objevíme nějakou nepravidelnost, musíme ji okamžitě vyšetřit a podezřelé nebo nemocné holuby izolovat. Všeobecně lze říci, že musíme učinit vše, abychom zabránili nemocem a příživníkům, protože je snadnější nemocem předcházet než je léčit. Náš chov může být ohrožen i nákupem nových holubů nebo přilétnutím cizích. Právě proto lze doporučit, aby holubi získaní z cizích chovů byli drženi několik dnů v iso-

laci, pozorování a vykoupání, a pak teprve vpuštění k našim holubům. Cizího holuba, který přilétl do našeho holubníku, odstraníme buď okamžitě, nebo ho izolujeme.

Naši závodní holubi mohou být vystaveni infekci i v cestovním koši, protože jsou v tom případě delší dobu spolu s holuby z jiných holubníků. Právě proto musíme dbát, aby se do cestovního koše nedostal nemocný nebo parasy zachvácený holub. Ze závodu se navrávší holuby máme posypávat práškem proti hmyzu a vykoupat, aby si s sebou do holubníku nepřinesli nežádoucí hmyz, který bychom pak mohli vyhubit jen s velkou námahou. Tím jsme se seznámili s často se vyskytujícími nemocemi a parasy.

Nakonec se musím ještě v několika řádcích zmínit o čtyrnohých a okřídlených nepřátelích holubů.

Na prvním místě mezi čtyrnohými nepřáteli stojí kočka. Dostane-li se do holubníku, může způsobit velké škody. Právě proto musíme dbát při budování oken a vchodu, aby se jimi kočka do holubníku nedostala. Kočka je však nebezpečná i mimo holubník, protože číhá na mladé, nezkušené holuby, kteří se sluní na střeše nebo zobou na dvoře.

Velmi nebezpečným nepřítelem je i krysa, která nezaútočí pouze na mláďata sedící na hnízdech, ale i na staré holuby a může je snadno zahubit. Vyskytuje se velmi zřídka.

Daleko nebezpečnějšími nepřáteli jsou tchoř a kuna. Ti nezahubí pouze ojedinělé holuby, ale proto, že svou kořist nesežerou, nýbrž jí jen vyssají krev, mohou celý náš chov vyhubit za jednu noc.

Z okřídlených nepřátel je nejnebezpečnější *sokol* stěhovavý. Tento dravec se stěhuje na jaře na sever a na podzim na jih. Uhnízdí se v lesnatých, hornatých krajinách, v létě jen málokdy na holuba zaútočí, ale tím nebezpečnější je v době svého stěhování. Někteří z nich se na podzim již nestěhují na jih, ale stáhnou se do obydlených krajů a stanou se postrachem okolních holubů. Stěhovavý sokol létá velmi rychle, šípovitě, a má-li hlad, zaútočí počínaje vrabcem až po divoké kachny na všechno, svou oběť vytrvale pronásleduje a je tak obratným lovecem, že mu vyhlédnutá oběť málokdy unikne.

Jiným velkým nepřítelem holubů je *krahujec*. Zpravidla se zdržuje nejraději tam, kde se stýkají lesy a pole. Svá hnízda buduje na vysokých stromech na okraji lesa. Samec je menší a hubí spíše zpěvné ptáky, samice je větší a je nebezpečným nepřítelem bažantů a holubů. Stejně nebezpečným nepřítelem je káně nebo jestřáb. Jsou to štlíhlí, rychlí dravci s dlouhým ocasem. Jsou velmi žraví, stále hladoví a zaútočí na holuby, bažanty, koroptve a drůbež právě tak, jako na zajíce. Žádné zvíře si před nimi není jisto. Milují takový te-

rén, kde se střídají lesy a pole, jsou velmi odvážní a kde našli dobré loviště, to místo často vyhledávají. Když se jim z hejna holubů podařilo některého chytit, někdy se tam vracejí a dovedou tak zničit celý chov. Proti dravcům nemáme možnost se chránit. Za války se velmi rozmnožili, a proto jsou naši holubi vystaveni při letech velkému nebezpečí. Můžeme učinit pouze tolik, že upozorníme myslivecké společnosti na hubení škodné. Je to ovšem i v jejich zájmu, protože ve stavu zvěře způsobují dravci nejméně takovou škodu, jako mezi holuby. Hubení dravců poslouží tak nejen našim holubům, nýbrž ve zvýšené míře i stavu lesní a polní zvěře.

ORIENTAČNÍ SCHOPNOST

Jak se orientuje poštovní holub? Touto otázkou se zabývají chovatelé právě tak dlouho, jako chovem poštovních holubů, a do dnešního dne se nepodařilo vyřešit tuto otázku. Mnoho lidí se o to pokusilo, aby vědeckou cestou přišlo na kloub této záhadě. Každý badatel se zabýval tímto materiálem podle vlastní metody, sestavil různé teorie, byly to však pouhé domněnky, protože něco jistého, něco konkrétního nikdo objevit nemohl, lépe řečeno nikdo nedovedl dokázat pravdivost svého tvrzení.

Někteří z odborníků se domnívají, že paměť holuba je úzce spojena s orientační schopností. Tato teorie by obstála tehdy, kdyby holub znal cestu z místa svého vypuštění až k svému holubníku. Holub však je dopravován v cestovním koši, v zavřeném voze, mnohdy mnoho kilometrů, než se dostane na místo svého vypuštění, a tak z cesty nic nevidí. Nemůže se tedy na ni pamatovat, a přece ihned po vypuštění najde správný směr a svůj holubník.

Jiní zase dokazují, že orientační schopnost se zakládá vlastně na zraku. Ti však zapomínají na to, že země je kulatá, a k tomu, aby holub viděl na dvacet kilometrů, by měl letět ve výši šedesát metrů, aby viděl na čtyřicet kilometrů, měl by letět ve výši tři set metrů, a aby viděl na čtyři sta kilometrů, měl by letět ve výši 15.000 m. Ze zkušenosti však víme, že vypustíme-li poštovního holuba ve výši 800 m, padá holub nejdříve kolmo dolů, dokud nedosáhne výše 200—300 m, pak teprve nabere správný směr a pokračuje ve své cestě.

Začátkem třicátých let jsem doprovázel jednu zahraniční zásilku holubů do Debrecína. Holuby této zásilky vypustili naposled před Bruckem, který leží ve vzdušné čáře 350 km od Debrecína. V De-

brecíně jsme mohli pro nepříznivou polohu nádražní budovy umístit koše jen tak, že jejich dvířka se dala otevřít směrem na východ, t. j. na opačnou stranu správného směru. Přesto však, když jsme vypustili přibližně 3000 poštovních holubů, uletěli ve východním směru pouze asi 200–300 metrů, nevystoupili ještě ani do výše 50 m, a přesto se obrátili ihned do správného směru a zmizeli před našimi zraky. Protože byli v Debrecíně po prvé, nemohli znát cestu, a také z 50 m výšky nemohli vidět ani do Brucku. Byli vypuštěni v opačném směru, a přesto se bez váhání dali správným směrem a našli své domovy.

Ačkoli je holub bezesporu obdařen zvláště ostrým zrakem, není možné, aby se orientační schopnost zakládala pouze na zraku, protože ze zkušenosti víme, že poštovní holubi, kteří byli vypuštěni několik set metrů od svých domovů a kteří neviděli ani domov, ani místo svého posledního vypuštění, obrátili se přesto ihned správným směrem.

Mnoho lidí se domnívá, že poštovnímu holubu pomáhá při orientaci jeho čich. I to je nesprávná theorie, protože je známo, že čich poštovního holuba není příliš ostrý.

Je nesporné, že ostrý zrak poštovního holuba hraje velkou roli při orientaci, zvláště při delších tratích, kdy je nebe pod mrakem a obzor zahalen do mlhy. Přesto však musí existovat něco, co vede poštovního holuba do správného směru nad lesy, poli, horami a údolími, protože ihned po vypuštění najde část poštovních holubů správný směr, jiní zase krouží delší či kratší dobu, dokud nedosáhnou určité výšky. Náhle pak naberou směr a zmizí, jako kdyby předešlým kroužením se chtěli přesvědčit o správnosti směru.

Heuskin, starý belgický chovatel, uvádí orientační schopnost poštovního holuba v souvislost s elektrickými a magnetickými vlnami. Říká, že atmosféra je vždy nabitá elektrinou. Je-li nebe modré a je-li klidné počasí, je elektrina pozitivní. Síla magnetického pole je různá a mění se podle ročních období, počasí, teploty, a denní doby. Mraky, protože obsahují vodní páry, vedou elektrinu dobře. Magnetická pole mají vliv na všechny živé bytosti a holubi, kteří létají kolem svých holubníků, zvykli si na místně působící magnetické pole, které pak poznají z jakékoli vzdálenosti a dovedou je také rozlišit. Právě proto je lhotejně, kde jsou vypouštěni; vyhledají si svá elektromagnetická pole a po nich se vrátí do svých domovů.

Heuskin provedl velmi zajímavý pokus. Vypustil jednoho ze svých dobře vyvinutých poštovních holubů do zahrady. Holub vystoupil do výše asi 4 m, pak náhle přilétl na stupínek a vlétl do holubníku. Krátce nato Heuskin zalepil jedno oko holuba a vypustil ho znovu

z dřívějšího místa. Po několikavteřinovém váhání holub opět vletěl do holubníku. Heuskin teď přilepil dva kousky papíru před oči holuba tak, aby zabránil pohledu dopředu. Holub po krátkém hledání našel cestu k holubníku. Pak úplně zalepil obě oči holuba a vyhodil ho na dřívějším místě do vzduchu. Po krátkém kroužení se holub usadil na sousední střeše a za hodinu byl v holubníku. Heuskin příštího dne zalepil náplastí jedno ucho téhož holuba a vypustil ho opět ze zahrady. Holub ihned vyletěl do výšky, dlouho kroužil, pak zmizel a do holubníku se vrátil teprve za dva dny. Náplast však již na uchu neměl.

Příští týden zalepil Heuskin obě uši téhož holuba a za krásného, slunného počasí ho vypustil ze své zahrady z obvyklého místa. Holub vyletěl nezvykle vysoko a ještě k večeru se držel stále ve výšce. Domů se vrátil za tři neděle a bez náplastí.

Heuskin z těchto pokusů usoudil, že magnetické pole působí na orientační schopnost holuba prostřednictvím nervů sluchu. Podotýká však, že i nos hraje určitou roli při orientaci, protože podle jeho pozorování holubi, u nichž je poraněn nos nebo horní část zobáku, přesto že byli úplně vyléčení, stali se naprosto neschopnými pro dálkové lety.

Musím zvláště poukázat na to, že povětrnostní podmínky a počasí mají velký vliv na let poštovních holubů. Přitom nemám na mysli bouřlivé nebo deštivé počasí, které samozřejmě návrat holubů ovlivňuje. Miním tím doposud nevysvětlitelné a nevyřešitelné případy, kdy se poštovní holubi, vypouštění ve vzdálenosti 200—300 km, vrátili domů s velkým zpožděním, přestože po dobu celé jejich cesty bylo krásné počasí a vál jen mírný vítr. Podle pozorování se poruchy nejčastěji vyskytují při jižních věncích. Když si vzpomenu na dobu, kdy jsem se začínal zabývat chovem holubů, dobře se pamatuji, s jakými obavami jsme vypouštěli naše holuby při jižním větru, protože ztráta jedinců nebo celých hejn se udála vždy za takových povětrnostních podmínek.

Četl jsem v zahraničním tisku, že se provádí s poštovními holuby takový pokus, že je vypouštějí v blízkosti silných vysílaček. Zjistili při tom, že blízkost vysílaček nepříznivě působí na orientační schopnost poštovního holuba.

Jak vidíme, prozatím je orientační schopnost poštovního holuba nerozluštitelným problémem. Existují různé teorie, prováděly a provádějí se různé pokusy, ale doposud se nikomu nepodařilo zjistit a uspokojivě dokázat, zda poštovní holub má zvláštní orgán pro orientaci a jak se vlastně orientuje.

KMENOVÁ KNIHA

V předešlých kapitolách jsem se několikrát zmínil o kmenové knize a jejím vedení. Mnoho lidí vidí před sebou s obavami zvláštní knihu, plnou rubrik, nebo myslí na úřadování. Není tomu tak. Je to velmi jednoduché. Kmenová kniha totiž není nic jiného než jednoduchý a přesný záznam, který se týká původu holuba, jeho dobrých a špatných vlastností, jeho výsledků a životních projevů.

Za nejučelnější pokládám vedení kmenové karty; není k tomu zapotřebí žádného zvláštního linkování nebo rozdělení, je to obyčejný linkovaný papír, který si zavedeme při kroužkování holubů. Poznamenáme si původ holuba a později vše, co se holuba týká. Kmenovou kartu si nejučelněji rozdělíme tak, poznamenáme-li si na první linkovanou stranu původ holuba a jeho vlastnosti. Na druhé straně uvedeme lety a s nimi spojené poznámky, případně účasti na závodech. Na třetí a čtvrté straně páření a údaje o mláďatech. Děláme to podle níže uvedeného příkladu.

(1. strana) Modrý samec č. 255-14-934	Číslo kmenové karty
Hopfnérův kmen	8
2201034/26 km. m. B. 144/28 m. 2300365/26 tm. m. B. 6251001/27	
	tm. m. B.
2201016/26 m. B. .	1901144/26 k. m. B.

Poznámky: silná tělesná konstrukce, výborné svaly, tělnatý holub, čistá antverpská rasa se širokým vysokým čelem, přesná napodobenina svého otce. Prsní kost trochu prohloubená, základní barva duhovky žlutá. U jeho potomků se často vyskytují skelnaté oči. Zvláště dobře dědí modrou barvu, tělesnou konstrukci, silné svalstvo, vysoké čelo a velké křídelní plochy. Nesmí se pářit s tmavočerveným kménem, protože mládí budou příliš mělká. Nejlepší mláďata přináší po páření se samicí z amerického kmene atd.

(2. strana).

Poznámky: V pěkném počasí je trochu pomalý. Létá bezvadně v protivětru a ve špatném počasí. Nejlépe se vrací, vychovává-li osm dní stará mláďata atd.

1934: Tóváros - pro pokročilé pelichání neletěl dále.

1935: Řezno-Hegyeshalom, 13. místo. Řezno - 28. místo.

1935: Mannheim-Hegyeshalom, 34. místo, Melk - 2. místo, Schär-
ding - 1. místo.

Z Řezna se vrátil zraněn až druhý den, Norimberg vynechal.

1936: Kolín-Hegyeshalom 1. místo, Schwehat - 14. místo, Schär-
ding 8. místo, Řezno 15. místo, Würzburg 14. místo, Kolín
7. místo.

1938: atd.

1939: atd . . . Na kolínské olympiádě získal 19. místo 888 se 75 body.
Je členem maďarského družstva, které získalo druhé umístění.

(3. strana)

Páření: 25. III. 1935 s modrou kapratou samicí č. 263-14-934.
Viz kmenovou kartu č. 12.

Vajíčka: 5. IV. vejce zkaženo.

27. IV. líhnuto 15. V. (II) 483-14-35 modrá, výborná tělesná
konstrukce, č. kmen. karty 23.

484-14-35 a dobře opeření mladi, kmenová karta č. 24.

Vajíčka: 2. IV. líhnuto 20. VI. (2) 43-382-35 modrá

44-382-35 kapr. modr.

vydán 23. VII. 1935 F. M. P.

Páření 21. III. 1936 s tmavomodrou samicí č. 263-14-934, viz
kmenovou kartu č. 12.

Vajíčka: 1. IV. líhnuto 19. IV. (2) 519-14-36 modrá kapratá podobá
se číslu 483 a 484, kmenová karta č. 43.

520-14-36 modrá kmenová karta č. 44.

atd.

Páření 25. III. 1937 s kapratou samicí č. 624-14-1935, viz kmeno-
vou kartu č. 29.

Vajíčka: 5. IV. líhnuto 23. IV. (1) 673-14-37 modrý, podobný svému
otci, kmenová karta č. 81.

5. 5. — vajíčko odňato

atd.

Páření 23. III. 1938 č. 477-14-1935 - modrá samice.

Vajíčka: 8. IV. líhnuto 26. IV. (2) 704-14-38 modrý,
vydáno 10.10. 1938 S. L. M.

705-14-39 modrý

22. 12. 38 chytil jej sokol.

atd.

Na třetí straně vynecháme před údaji o páření místo, kde si mů-
žeme poznamenat případné závodní výsledky z páření získaných
mláďat.

Na př.:

Modrý samec č. 483-14-35 získal v roce 1937 na šesti závodech
pět umístění.

Modrý samec č. 520-14-36 měl v roce 1938 více dobrých závodních výsledků atd.

Zde uvedený příklad není úplný, protože vzhledem k nedostatku místa nejsou podrobně rozvedeny poznámky, týkající se letů, dále mládat, pelichání atd. Ale z příkladu jasně vysvítá, co a jak máme na kmenovou kartu uvést, abychom o holubovi získali celkový obraz. Kmenová karta je účelná proto, že v ní jsou nashromážděny všechny údaje, týkající se holuba. Chceme-li se něco o holubovi dovědět, najdeme to na kmenové kartě. Kmenovou kartu založíme po kroužkování holuba, lépe řečeno poté, co jsme se k tomu rozhodli, a údaje pak poznamenáváme postupně. Nesmíme proto rok co rok zakládat novou kmenovou kartu. Kmenová karta platí pro celý život holuba a vždy ji jenom doplňujeme. To nám také velmi usnadňuje páření, protože kmenovou kartu samice, kterou chceme pářit se samcem, přiložíme jenom k jeho kmenové kartě a ihned uvidíme, jaké samice nemůžeme pářit z důvodů původu nebo společných vad, lépe řečeno s jakými samicemi je páření výhodné. Kmenová karta je účelná také proto, že jsou tam uvedena všechna páření holuba a také údaje o všech mláďatech, která z páření pocházejí. Nemusíme proto prohlížet knihy různých ročníků, když se chceme dovědět, s kterými holuby byl holub pářen během léta a jaká mláďata z toho páření pocházejí.

Jiným způsobem vedení poznámek, týkajících se holubů, je kmenová kniha. V tomto případě nepíšeme údaje týkající se holubů na zvláštní listy, nýbrž do knih nebo sešitů, které zakládáme každým rokem.

I zde nejsou žádné zvláštní rubriky a nejjednodušší způsob je tento: vezmeme velký linkovaný sešit a poznamenejme na jeho rozevřené levé straně údaje o samcích a na pravé straně o samicích s nimi pářených takto:

2. strana

255-14-34 modrý samec

(Hopfnerův kmen)

899/32 modrý 837/32 tm. m.

VI 144/28 m. III V.

VIII IX.

Popis holuba jako na kmen. l.

Závodní výsledky

1934 atd.

10/934 z kmenové knihy

3. strana

263-14-34 modrá kapr. samice

(Hopfnerův kmen)

1001/32 sv. m. 891/32 nebo

342/29 VII 725/31 11/27

132/28 114/28 IV. 1/27

VI-IX atd.

Popis holuba: jako na kmen.
kartě.

Závodní výsledky: jako na kmen.
kartě

1934 atd.

12/1934 z kmenové knihy

Páreno: 25. III. 1935

I. Vajíčko: 5. IV.	Vajíčko se zkazilo
II. 27. IV. Lihnuto 20. VI. (2)	483-14-35 modrý 484-14-35 modrý
III. Vajíčko 2. VI. lihnuto 20. VI. (2)	43-382-35 modrý 44-382-35 modrý kapratý
IV. Vajíčko atd.	

Kmenová kniha má tu nevýhodu, že vzhledem k nedostatku místa nemohou být poznámky tak podrobné, jako na kmenovém listě. Protože zpravidla jsou zakládány pouze na rok, musíme, jde-li o páření holuba nebo o jeho potomky, si prohlédnout několik ročníků a přesto nedostaneme tak souvislý, snadno přehlédnutelný obraz.

Dokonalou práci provedeme tehdy, vedeme-li jak kmenový list, tak i kmenovou knihu, a to tak, že na kmenový list zapíšeme všechny podrobné údaje z celého života holuba a do kmenové knihy si poznamenáme jen zvrubné údaje toho roku. Tak jsme přesně informováni o všem a určitě nám to značně pomůže jak při chovu, tak i při letech.

MĚSÍČNÍ PLÁN PRÁCE

Leden je dobou zimního odpočinku, v holubniku panuje klid a mír. Úkolem chovatele je tento klid zachovat a zabránit holubům v páření a kladení vajec. V tom nám zpravidla pomáhá studené počasí, ale v teplejších dnech dostane holub chuť k hnízdění, najde-li k tomu příhodné místo. Právě proto musíme mít budníky uzamčené a případné skryše musíme ohraničit. I na krmení musíme hodně dbát. Nesmíme krmit mnoho, protože by holubi snadno ztloustli, ale ani málo, protože by to mělo neblahý vliv na jejich tělesnou kondici a značně by trpěli zimou. Množství není možno předepsat, závisí to na tělesné konstrukci holubů a na počasí. Nutná denní dávka je přibližně 25 g, při studeném počasí o něco více, při teplém počasí o něco méně. Krmíme dvakrát denně, třetinu denní dávky dáváme ráno a $\frac{2}{3}$ odpoledne, aby naši holubi v dlouhých zimních nocích nehladověli a nemrzli.

Při míchání krmiva dejme přednost zrní, protože obsahuje ve větší míře tuky a uhlohydráty, které vytvářejí teplo. Dejme proto přednost kukuřici, ječmenu a pšenici, naproti tomu uberme při míchání

zrní obsahující bílkoviny, jako vikev, fazole a hrách. Protože holubi mají málo pohybu, nespotřebují všechny bílkoviny, které se pak usazují v kloubech, což může způsobit dnu nebo jiné bolestivé potíže.

Postarejme se také o to, aby holubi měli po krmení dostatečné množství vody. V žádném případě jim nesmíme dát ohřivanou vlažnou vodu nebo nalít do zmrzlého napajedla horkou vodu a rozpustit tak led; tak by holubi mohli dostat průjem. Nejúčelnější je mít v každém budníku dvě napajedla. Večer vezmeme obě do kuchyně, případně zamrzlou vodu rozpustíme a nalijeme čerstvou, kterou necháme stát do rána v kuchyni. Ráno ke krmení si jedno z nich vezmeme s sebou do holubníku, druhé necháme v kuchyni. Odpoledne při krmení vezmeme s sebou druhé napajedlo a odneseme první. Nalijeme do něho čerstvou vodu a necháme je v kuchyni stát do rána. Druhého dne tento postup opakujeme. Obě napajedla stále střídáme, aby holubi dostali odstátou vodu. V případě, že bychom neměli dostatek napajedel, mějme v kuchyni konvici s odstátou vodou a před naplněním napajedel v nich vždy nejdříve rozpustíme led, nalijme do nich z konvice odstátou vodu a tu pak dejme holubům. Z konvice vylijeme každý večer zbylou vodu a nalijeme do ní čerstvou. Takto holubi vždy dostanou vodu potřebné teploty.

Holuby nesmíme rozmazlit. Při správném krmení jim nebude zima, a proto je nesmíme chránit před čerstvým vzduchem. Holubi se drží zpravidla v holubníku, a proto je nutno, aby tam byl dobrý vzduch. Nesmíme uzavřít ventilační okna nebo otvory. Celkově lze doporučit, abychom holuby v pohybu neomezovali a nechali výlety stále otevřené, aby mohli podle libosti vylétnout. Budou tím zdravější, čím více se osvěží na čerstvém vzduchu. Pouze při nepříznivém počasí (velké mlhy nebo sněhové vánice) je zavřeme, aby nám nevyletli a neporanili se.

Mějme na zřeteli i zdraví holubů. Prohlížejme je podrobně každý den, není-li mezi nimi nějaký nemocný nebo dravci poraněný holub. Pelichání se končí, když nastanou studené dny. V lednu začíná pelichání chmýří. Přijdeme-li kolem poloviny ledna ráno do holubníku, vidíme na sedačkách nebo pod nimi ojedinělé kusy chmýří, což znamená, že pelichání chmýří začalo a zdravotní stav holubů je uspokojivý.

Oddělovat holuby podle pohlaví v lednu je ještě zbytečné. Při studeném počasí, patričním krmení a uzavřených budnicích nedostanou chuť k hnízdění.

S hlediska zdravotního stavu holubů je velmi důležité pravidelné uklizení holubníku a přísná čistota.

V únoru ještě pokračuje zimní odpočinek. Dny se již prodlužují a je důležité, aby se holubi při slunném počasí hodně zdržovali na čerstvém vzduchu.

Vypadávání chmýří se stupňuje. Po mírnějších nocích najdeme ráno stále více chmýří pod sedačkami, což je jistým znamením dobrého zdravotního stavu našeho chovu.

Kolem 10. února musíme holuby již rozdělit podle pohlaví, a to tak, že samce a samice umístíme ve zvláštních budnicích. Budníky mají být odděleny tak, aby se rozdělení holubi nemohli vzájemně ani vidět, ani slyšet. Musíme se však také postarat o prolet oddělených holubů, a proto jeden den vypustíme dopoledne samce, odpoledne samice, následující den dopoledne samice a odpoledne samce.

Kolem 15. února musíme začít s přípravou holubů k chovu a také k letům. V každém případě provedme ještě jeden výběr: vezmeme každého holuba do ruky, prohlédneme si jeho peří a přezkoušíme jeho zdravotní stav.

Roztřídíme si, které holuby chceme používat k chovu, a které chceme poslat na lety. Ty, kteří byli během zimy nemocní, na kterých nemoc zanechala určité stopy a následky, kteří nedostatečně pelichali, ty, jejichž tělesná kondice se natolik zhoršila, že pravděpodobně nebudou způsobilí ani k chovům, ani k letům, odstraňme. Nemá totiž význam, abychom drželi v holubníku zbytečné a nepoužitelné poštovní holuby. I plány, týkající se chovu, musíme rychle vypracovat, pokud jsme je již do té doby nevypracovali. Musíme si určit linii pro odstraňování určitých chyb v tomto roce, jaké doplnění potřebujeme a kolik samců nebo samic potřebujeme vychovat. Musíme si také říci, podle čeho si sestavíme chovné páry, s kolika holuby se chceme zúčastnit letu, kolik a které holuby hodláme připravit na závody na krátké, střední a dlouhé vzdálenosti.

Opět musíme prověřit chovné holuby s toho hlediska, zda jsou ještě stále způsobilí k chovu, lépe řečeno, zda odpovídají chovným požadavkům, vytčeným pro tento rok, a zda mezi nimi nejsou takoví, kteří se sice zúčastnili závodů nebo byli použiti k chovu, které by však bylo radno vyměnit za nové.

Prohlížejme si co nejčastěji kmenovou knihu a kmenové karty. Pokusme se na základě toho na papíře sestavit chovné páry a přesně určit, kterého samce s kterou samicí je možno pářit. Potom bereme holuby do ruky, prohlížíme si je a vybrané holuby umístíme do klece. Pak zjistíme, zda na papíře vybrané chovné páry odpovídají požadavkům i ve skutečnosti.

Po polovině února snížíme krmení v případě, že by holubi byli příliš tlustí. V případě, že by nebyli v žádoucí kondici, zvýšíme dávku

krmiva. Při snížení množství kukuřice a ječmene zvýšíme v krmivu dávku vikve, fazolí a hrachu. Po nedostatku slunce v zimních měsících potřebují holubi mnoho vitaminů. Proto necháme klíčit oves a ječmen způsobem, jak jsme se již o tom zmínili v kapitole o krmení.

Ke konci února, když se dny trochu oteplily, přijde již řada na koupání. Za žádných okolností nesmíme dát holubům ohřátou nebo vlažnou vodu ke koupání, protože by nastydli. Na koupání, právě tak jako k pití, dejme jim vždy odstátou vodu.

Ani nyní však nesmíme zapomenout na čerstvý vzduch a patřičné větrání, na pravidelné uklizení holubníku a na přísnou čistotu. Březen je měsícem příprav. V první řadě musíme připravit holubník se všim příslušenstvím na chovnou a závodní sezónu. V holubníku musíme provést velký úklid, všechno, co se dá odstranit, z holubníku odstraníme, ale hlavně desinfikujeme každou šlěrbinu (zmažeme kytem nebo jinou hmotou). Pak holubník a veškeré jeho příslušenství vybilíme.

Ještě jednou podrobně prohlédneme chov a provedeme s konečnou platností výběr chovných jedinců a holubů, určených pro závody. Z chovných jedinců sestavíme nyní již podle způsobu, uvedeného v předešlé kapitole, chovné páry, které odpovídají chovným cílům.

V oddělení pro chovné páry vyhradíme budníky, a to tak, aby staří samci dostali opět svoje staré místo. Silné, nevraživé samce umístíme podle možností vysoko od podlahy, nejspíše v nejvyšší řadě. Tím se vyhneme tomu, aby na zemi kolem krmítka vznikaly rvačky, které by rušily ostatní při zobání. Tato skutečnost, i když má zdánlivě malý význam, zasluhuje si náležitou pozornost, protože samci s takovými vlastnostmi, když se sami nasytí, odeženou ostatní od krmítek. Ostatní holubi se tak nemohou dostatečně nazobát a nemohou tak náležitě živit svá mláďata, což ovšem nepříznivě působí na jejich další vývoj.

Po polovině března umístíme chovné páry v budnicích jim vyhrazených. Samce do jedné poloviny budníku, samici do druhé poloviny budníku. Aby se nepoprali, musíme mít dvířka budníku stále zavřená. Při krmení je vypustíme po párech, ostatní necháme zavřené. Když se vybraný pár nakrmí a napije, opět ho vrátíme, uzavřeme do budníku a vypustíme další pár. Tak postupujeme, dokud jsme všechny páry nenakrmili. Vše se velmi zjednoduší, máme-li takové budníky, na které je možno zvenku umístit krmítka a napajedlo, nebo takové, do nichž je můžeme přímo umístit.

Příštího dne, když vidíme, že se chovné páry spřátelily, můžeme při krmení vypustit dva, případně i tři. V každém případě však musíme být vždy přítomni a vyčkat, dokud holubi po nakrmení a pití ne-

zaujmou svá místa; pak je zamkneme a vypustíme další chovné páry.

Dalšího dne při krmení vypustíme najednou již všechny chovné páry. Pozorujeme, které páry si již na sebe zvykly a které již samy zabírají místa jim určená. Z chovných párů, které si již na sebe zvykly a dobrovolně zabírají svoje oddělení, vypustíme vždy po jednom páru na čerstvý vzduch. Tehdy, když si již všechny chovné páry na sebe zvykly a samy si svá hnízdní oddělení zabírají, chrání je a začínají hnízdit, pak již můžeme vypustit všechny najednou. To je sice velmi zdlouhavé, ale jenom tak si můžeme být jisti, že vejce, která budou brzy kladena do hnízda, budou z toho páru, který jsme sestavili. Jen tak nebudeme nepříjemně překvapeni cizím oplodněním. Hnízdní mísky umístíme do budníku také teprve po vypuštění všech chovných párů. Do nich nasypeme trochu dřevitého popela, smíchaného s práškovitou sírou a vláknitou rašelinou. Nasypeme také do kouta holubníku několik hrstí sena, sekaného asi na 10 cm délku.

V budníku závodních holubů postupujeme celkem podobným způsobem, pouze s tím rozdílem, že páření neprovádíme ve stejné době. Páříme nejdříve holuby, určené a připravené pro krátkou vzdálenost, pak holuby na střední vzdálenost a na dlouhou vzdálenost. Ke změně sestavy a množství krmiva nemáme prozatím důvod. Holubům můžeme podat přibližně stejnou směs a stejné množství jako v únoru, častěji dáváme snad pouze klíčený oves a ječmen. Když naši závodní holubi snesli vejce, můžeme začít s domácími nucenými lety. Před krmením je vyženeme a necháme létat, jak dlouho se jim líbí. Tuto dobu bereme za základ a každý den anebo ob den prodloužíme tento základní čas o pět minut, dokud nedosáhneme hodinové doby letu. Dobu těchto letů pak udržujeme až do skončení závodů. Máme-li na to čas, můžeme nucené lety opakovat i před odpoledním krmením.

A teď je také čas k tomu, abychom naše závodní holuby přivykli všemu, co potřebují při závodech, t. j. závodnímu koši, rychlému vlétnutí do holubníku atd. Jakmile přejdou mrazy, dejme již každý týden holubům vodu na koupání.

Duben je pro závodní holuby ještě stále měsícem příprav. Pokračujeme v denních nucených letech, ale k polovině dubna musíme zahájit cvičení závodních holubů. Mnoho lidí pokládá za směšné startovat na pět kilometrů s takovými holuby, kteří v předešlém roce létali na vzdálenostech 700–800 km. Nemají však pravdu, protože s cvičením musíme začít vždy od začátku, a to platí i pro chovatele poštovních holubů. Holuby určené na závody vezmeme nejdříve na 5 km vzdálenost a jednoho po druhém vypustíme, počkáme 3–5 minut, do-

kud předešlý holub nezmizel, a pak teprve vypustíme dalšího. Při příští příležitosti odvezeme holuby na 10 km, ale jiným směrem, a vypustíme je také po jednom. Příští lety se budou konat již ze vzdálenosti 15 km a opět z jiného směru. Konečně pak odvezeme holuby na 20 km vzdálenost, a to v tom směru, v kterém se budou konat závody, kde je pak po jednom vypustíme. To je to nejmenší, co v zájmu našich závodních holubů můžeme učinit. Kdo má možnost a čas, může cvičné lety provádět ještě z různých jiných směrů. Do jaké míry je to prospěšné pro přípravu holubů, to vidíme na příkladech velkých zahraničních mistrů, kteří v těchto cvičných letech pokračují i v době závodů a týden před každým závodem je opakují, i když jejich holubi mezitím proletěli již závodní vzdálenost 500–600 km. Ke konci dubna začínají zpravidla společné spolkové lety. Doporučuji sestavit letací plán tak, aby do vzdálenosti 100–120 km byly čtyři lety a pak již mohou následovat větší 100–200 km skoky. Tak připravení holubi snadno překonají i tyto vzdálenosti. Dbejme však toho, abychom k letům pustili jen holuby v dobré kondici. Zjistíme-li, že některý z našich závodních holubů je v nedostatečné kondici, že některý holub se vrátil unavený nebo opožděně z letu, snažme se zlepšit jeho kondici a na příští let ho raději nepouštějme, aby pak při následujících letech byl již opět v dobré formě.

V budnicích chovných holubů se mezitím objevují první mláďata. V kapitole o výchově mláďat jsem dopodrobna vysvětlil vše, co musíme mít na zřeteli při výchově mláďat. Proto to nechci opakovat. Chtěl bych však chovatele upozornit na to, že mláďata znamenají budoucnost holubníku. Při přírůstku nehleďme nikdy na kvantitu, nýbrž na kvalitu a raději vychovejme 2–3 mláďata dobrá než 20–25 špatných. U chovatelů, kteří mají dobrý, osvědčený chov, stačí k doplnění stavu, nezpůsobilo-li špatné počasí nebo dravec větší škodu, 6–8 mláďat. To ovšem neznamená, abychom vychovali jen tak málo mláďat, nýbrž abychom vychovali hlavně potomky svých nejlepších chovných párů a abychom je vychovali po jednom, protože tak lépe vospívají. I z vychovaných mladých holubů si máme ponechat jen ty nejlepší k doplnění svého stavu.

Při krmení musíme mít na zřeteli větší námahu při letech; proto potřebují holubi více bílkovin, t. j. vikve, fazolí a hrachu. V teplém počasí klesá potřeba a nutnost zrní obsahujícího tuky. Nyní můžeme začít i s používáním zeleného krmiva. K tomuto účelu namočíme do slané vody listy špenátu, šťovíku a salátu, pak je nakrájíme a podáme holubům.

Závodní holuby musíme krmit jinak než chovné holuby, kteří vychovávají svá mláďata.

Nezapomeňme na to, že mladým holubům musíme poskytnout vše, abychom zaručili jejich nerušený vývoj.

Vodu na koupání dáme holubům dvakrát týdně, a to v pondělí, t. j. den po závodu, a ve čtvrtek, t. j. dva dny před jejich umístěním do cestovního koše.

Nyní je třeba, abychom holubník co nejčastěji uklízeli, protože holubi více špini, i kolem hnízdní misky mladých se nahromadí trus, jehož výpary kazí v holubníku vzduch.

Začátkem května ještě probíhají společné spolkové lety a kolem poloviny měsíce se dostaneme k závodům na krátké vzdálenosti. V domácích nucených letech máme pokračovat a v nejhorším případě od toho upustíme den po závodech, ale jen tehdy, kdyby holubi následkem špatného počasí v době závodů byli ještě unaveni. Osvěžující koupel a trochu rýže odstraní tuto únavu.

Všobecně lze říci, že je nutno, abychom své holuby, kteří se vrátí ze závodů, bedlivě pozorovali, protože určitě potřebují zvláštního opatrování. Dobře připravený holub, jehož kondice je bezvadná a není-li zvláště špatné počasí, zdolá vzdálenost 300–400 km snadno. Když se takový holub vrátí unavený, odpočine si za jednu nebo dvě hodiny. Je proto důležité, aby holuba, který se vrátil ze závodů, nic nerušilo v jeho odpočinku. Doporučujeme proto holuby, kteří jsou v oddělení nebo v budníku závodních holubů, ale kteří se závodů nezúčastnili, uzavřít na několik hodin do jejich hradníku. Kdyby holub, který se ze závodů vrátí, měl doma mláďata, doporučuji, aby mláďě bylo uloženo před návratem rodičů k jiným holubům, kteří mají stejně stará mláďata, aby je dobře nakrmili, a teprve nasycené vpustit zpět do původního hnízda. Kdybychom takového holuba, který krmi stejně stará mláďata, neměli, tak je krmme raději sami, aby se ze závodů navrátilší holub nemusel ještě starat o krmení svých mladých, protože to by neposloužilo ani závodnímu holubovi, ani mláďeti.

Den po závodech dejme našim holubům lázeň z odstáté vody. Po této koupeli zmizí i zbytky únavy a osvěží je. Dodržme i nadále koupel dvakrát týdně. Druhým dnem koupání má být čtvrtek, kdy již uplynula dostatečná doba od prvního dne koupání. Odložit tento termín není možno, protože při koupání se smyje tenká pudrovitá vrstva kryjící peří a k její obnově je zapotřebí alespoň 48 hodin. Je-li koupání ve čtvrtek, má holub dosti času na obnovu této vrstvy. Je to také zapotřebí, protože je-li ve dnech závodu deštivé počasí, peří našich holubů by se bez pudrovité vrstvy promočilo a to by holubům při letu značně vadilo.

Závodní holuby musíme dobře krmit, zvláště takovým krmivem,

které obsahuje hodně bílkovin. Musíme však dbát na to, aby dostali jen tolik, kolik potřebují, aby následkem příliš bohaté stravy neztloustli. Stejně nesprávné je i hubené krmení, které by vedlo k ztrátě jejich kondice.

Chovné holuby musíme však krmit ještě bohatěji, aby mohli živit svá mláďata. Nezapomeňme přitom na dostatečné krmení, t. j. když naši holubi již vyzobali nasypanou potravu a nakrmili svá mláďata, musíme jim asi půl hodiny nato nasypat opět potravu, ovšem jen tolik, kolik s chutí vyzobají. To je zvláště důležité v případě, kdy krmíme již větší mláďata, protože holubi krmí svá mláďata zrním, které vyzobají při prvním krmení. Tak se může stát – nedostanou-li holubi dostatek krmiva – že jsou hladoví. Potom se jejich tělesná kondice rychle zhorší nebo nekrmí svá mláďata tak, jak by měli, aby si i pro sebe zachránili nějakou potravu. To ovšem zase škodí růstu mladých.

U chovných párů musíme pozorně sledovat i období, kdy při výchově mláďat, pocházejících z první líhně, se chystají k druhé líhni. V těchto případech se i samotní holubi jen chvatně živí, a proto i výživa mláďat je nedostatečná. V takových případech je nutno, abychom zakročili a pod sedící pár podložili večeř porcelánové vajíčko. Kdyby hnízdění ani v tomto případě neochablo, musíme hodinu před krmením vyndat samici a uzavřít na takové místo, kde ji samec neuvídí. Vyčkejme, dokud samec nenakrmí mláďata, pak samce uzavřeme a vypustíme samici. Počkáme si, dokud samice také nenakrmí mláďata a pak můžeme vypustit i samece. Tento postup opakujeme jak v zájmu starých, tak i mladých tak dlouho, dokud se neobjeví v hnízdě první vajíčko.

Mláďata, pocházející z první líhně, budou mezitím již 24–26 dní stará, t. j. dospějí ve svém vývoji k věku, kdy jak v jejich vlastním zájmu, tak i v zájmu kondice chovných holubů je nutno je odstavit. Staří holubi – jeden z nich zpravidla již sedí na vajíčkách – nemohou již poskytnout mláďatům takové množství potravy, jaké potřebuje jejich rychle vospívající organismus. Kdybychom je proto neoddělili, nastal by zlom v jejich vývoji. Staří by zase následkem přílišného vyčerpání zhubli a to by mělo neblahé následky na mláďata, pocházející z druhé líhně.

Tento zjev lze velmi dobře pozorovat u mnoha chovatelů, kteří věnují málo pozornosti výchově mláďat a opatrování chovných holubů. Mláďata, pocházející z první líhně, jsou již poměrně dosti vyvinutá, ale mladí holubi z druhé líhně nedosáhnou ani zdaleka vývoje prvních. Jsou mnohem slabší a méně vyvinutí. Důvod můžeme hledat výhradně v tom, že staří byli při výchově prvních mladých příliš

vyčerpání, takže u nich nastal celkový pokles kondice. To znamená, že nebyli v bezvadné kondici ani v době, kdy plodili druhá mlád'ata, ani tehdy, když je vychovávali. I když máme na zřeteli příznivější povětrnostní podmínky v době první líhně, měla by být mlád'ata z druhé líhně aspoň stejně vyvinutá jako první mlád'ata. Mnoho chovatelů si toho vůbec nevšimne, a tak se může stát, že mlád'ata pocházející z třetí líhně budou ještě slabší než předešlá. Z toho jasně vyplývá, že v zájmu kvality potomků musíme věnovat pozornost i tělesné kondici chovných holubů.

Dobře vyvinutá mlád'ata můžeme ve stáří 24–26 dnů klidně oddělit od rodičů. Večer po setmění je umístíme v oddělení vyhrazeném pro mlád'ata, kde se brzy naučí jíst tehdy, když výlet necháme několik dní uzavřený, aby k nim staří nemohli a nekrmili je. V opačném případě by se z pouhé lenosti nenaučila sama žít, obtěžovala by staré i na střeše, a protože by od nich dostala jen málo potravy, značně by zhubla.

Když však máme výlet několik dní zavřený, zapomínají, lépe řečeno opouštějí staří svá mlád'ata, ta se mezitím sama naučí zobat a jejich vývoj není narušen.

Po otevření výletu se mladí holubi naučí i volně vycházet. Nesmíme je však vyndat z holubníku, musí se naučit vycházet sami, a pak se tak snadno neztratí.

Mlád'ata dostatečně krmíme – dáme jim tolik, kolik s chutí vyzobají. Vyvíjející se organismus potřebuje dobrou a různorodou stravu, proto nesmíme zapomenout na zelenou potravu, kterou závodní holubi potřebují zvláště v době závodů.

Zvláštní pozornost věnujeme mladým holubům, když dosáhnou stáří přibližně 35 dnů, když vyhodí desátou prvořadou letku, a když se změní i barva jejich očí, lépe řečeno, když začne zbarvení očních kruhů, protože v této době se snadno ztratí.

Zvláštní pozornost musíme věnovat i čištění holubníku, protože při nastalých teplejších dnech se mohou vyskytnout i paraziti.

V červnu jsme v době letů. Závodů na krátké vzdálenosti probíhají zpravidla v první polovině měsíce, pak nastane doba mnohem zajímavějších, těžších závodů na střední trati.

Závodní holuby nesmíme přetěžovat, musíme myslet také na jejich budoucnost.

Mlád'ata z minulého roku, t. j. holuby staré jeden rok, neposílejme na závody, protože nejsou dostatečně vyvinutí. To znamená, že při ukončení závodů na krátké vzdálenosti je nechme doma a postarejme se o to, aby průběh jejich pelichání byl pravidelný, dokonalý a plynulý. Jenom tak se z nich vyvinou dokonalí závodní holubi.

I slabší samice nechme doma po absolvování závodů na kratších tratích. Počkejme s nimi raději ještě rok, pak je můžeme klidně pustit i na větší vzdálenosti.

Dobře vyvinuté, svalnaté dvouleté holuby, kteří jsou v dobré kondici, pocházejí-li z dobrých předků a jejich tělesné předpoklady odpovídají také požadavkům, můžeme klidně zařadit na závody na střední tratě.

V krátkých cvičných letech musíme pokračovat, máme-li k tomu možnost a snázejí-li to dobře naši holubi, protože závody na střední vzdálenost probíhají zpravidla jednou za dva týdny. V sobotu a v neděli mezi jednotlivými závody odvezeme závodní holuby na 20 km a vypustíme je jednotlivě. To jim může jedině posloužit.

Závody na střední vzdálenost kladou již větší požadavky na poštovní holuby. Právě proto musíme ze závodu se vrátivší holuby ještě bedlivěji pozorovat a ve zvýšené míře opatrovat, aby nenastal pokles jejich kondice. Složení krmiva můžeme nechat takové, jaké bylo v předešlých měsících, ale tři dny před závodem jim dejme malé množství konopného zrní a po návratu po několik dnů malé množství rýže, lněného semene, pohanku a proso.

Ošetřování holubů vrátivších se ze závodů má být tím pečlivější, čím větší jsou vzdálenosti. Musíme učinit vše, aby si mohl takový holub co nejdříve odpočinout, musíme mu zaručit nerušený odpočinek a klid. Z tohoto důvodu musíme učinit vše, co jsem již řekl o opatrování vrátivších se ze závodů na krátké vzdálenosti.

U chovných holubů jsou již v hnízdě mláďata z druhé líhně. Zacházíme-li s nimi stejně jako s těmi z první líhně, pak se musí vzhledem k příznivějšímu počasí vyvinout ještě lépe. Mláďata pocházející z první líhně již vesele létají a již také začínají pelichat své prvořadě letky. Nastala doba, kdy máme začít s jejich výchovou, protože nyní získané zvyky si udrží až do svého stáří.

Musíme mladé přinutit, aby se naučili pořádku, aby na zavolání přilétli ke krmení nebo do holubníku, aby poznali svého pána, aby nebyli nervosní, aby se nebáli a měli ke svému pánovi důvěru. Určitým špatným vlastností je musíme odnaučit nyní, protože později by se nám to podařilo těžko nebo vůbec ne.

Celkově se doporučuje, abychom se mladými zabývali s láskou, trpělivostí, ale plánovitě. Vliv toho se určitě projeví později. Zaručme jim naprostou volnost pohybu, ale tak, aby stále cítili, že tu je někdo, kdo je vede a koho musí poslechnout. Krátce řečeno, musíme je vychovat. Mladý poštovní holub se ještě snadno poddá a po plánovité výchově se stává tím, čím má být, t. j. dobře cvičeným poštovním holubem. Kdybychom však jeho výchovu zanedbali nebo na ni za-

pomněli, pak se nedivme, když ponechán sám sobě získá špatné vlastnosti, což se nám pak může vymstít při závodech.

Čistotě v holubníku musíme věnovat velkou péči. Nebezpečí cizopasníků je největší v letních měsících. Doporučuji holuba, který se vrátí ze závodu, posypat perským práškem proti hmyzu. Tito holubi totiž prodlévají několik dní v závodním koši s holuby z jiných holubníků a mohou tak snadno získat nežádoucí cizopasníky. Musíme zabránit tomu, aby tyto cizopasníky případně zanesli do vlastního holubníku.

Červenec. Závody vrcholí v této době závody na dlouhé tratě. Po skončení závodů na střední tratě nechme svoje dvouleté holuby doma, nezávodíme s nimi již na vzdálenosti 600–650 km. Poštovní holub dospěje k vrcholu svého vývoje ve třetím roce. Z toho důvodu musíme dvouleté holuby vzhledem k jejich budoucím úkolům šetřit a nesmíme od nich požadovat výkony, které by přesahovaly jejich možnosti.

Třileté a starší holuby, pokud jsou v bezvadné tělesné kondici, můžeme klidně zařadit na závody na dlouhé tratě. I pro závody na dlouhých tratích platí vše to, co jsme si řekli v předešlých kapitolách o závodech na krátké a střední vzdálenosti. Zde se však více uplatňuje osobní zdatnost, zděděné dobré vlastnosti a kondice holuba. Ve větší míře si musíme všimnout kondice holuba, kterého posíláme na dlouhé tratě. Musíme se vyhýbat všemu, co by přivodilo pokles jeho kondice nebo co by ji nepříznivě ovlivnilo, jako na př. výchova mláďat atd.

Říká se, že s jedné lišky nelze stáhnout dvě kůže. Toto rčení se může vztahovat i na poštovního holuba. Holub, kterého připravíme na dlouhé tratě, buď odchová mladé, nebo létá, ale oboji najednou od něho nemůžeme požadovat. Závodní holub, kterého posíláme na dlouhé tratě, nemůže odchovávat, protože výchova mláďat ho určitě oslabuje, a k tomu, aby na dlouhých tratích dosáhl dobrých úspěchů, potřebuje být v dokonalé kondici. Tomu všemu však výchova mláďat určitě neprospěje. Nemůžeme to dopustit ani s hlediska péče o mláďata, protože holub, kterého posíláme na dlouhé tratě, zařazuje se již v pátek nebo ve čtvrtek do závodního koše a je několik dní mimo svůj domov. Když se vrátí unaven ze závodů, není v takovém stavu, aby se zabýval výchovou mláďat. Jak se může mladý holub, který je vychováván tak nedostatečně, správně vyvíjet! Určitě z něho nebude dobrý poštovní holub. Naprosto jiná je situace, když některý ze závodních holubů přiletne nejspolehlivěji tehdy, vychovává-li 10–15 dnů stará mláďata. Se zřetelem na dobrý výkon závodního holuba chceme vytvořit tento potřebný stav v hnízdě. V tomto případě necháme sice svého poštovního holuba sedět na vajíčkách, ale

postaráme se o to, aby po závodech na krátké nebo střední tratě některý z doma zanechaných holubů snášel vajíčka ve stejné době a pod oběma páry necháme jenom po jednom mláděti. Mláďata pak vyměňujeme tak, aby je vždy krmil holub, který nezávodí, to znamená, aby v hnízdě závodního holuba bylo vždy dobře nakrmené mládě, aby závodní holub krmením příliš nezeslábl.

Holub, který se vrátí z dlouhých letů, potřebuje samozřejmě ještě zvýšenou péči, o tom jsem již hovořil v souvislosti se závody na střední tratě. Snad bych mohl podotknout ještě tolik, že holuba, který vyhodil své šesté letky, nemáme poslat na závody příliš dlouhých tratí.

U chovných holubů můžeme mezitím oddělit i mláďata pocházející z druhé líhně a za nějakou dobu nato i ta, která pocházejí z třetí líhně. Potom skončíme chov a dovolíme holubům ještě jednou, aby snášeli vajíčka; ta jim však odebereme a nahradíme porcelánovými. Na těchto vajíčkách vysedávají holubi 20–22 dní. Kdyby holubi vajíčka po uplynutí této doby opustili, uzavřeme budník.

Mláďata pocházející z první líhně ztratila mezitím i osmou prvořadou letku a nastala doba, kdy musíme začít s podporováním vývinu jejich samostatnosti a orientační schopnosti. To provádíme okeskovými lety. Odvezeme je nejdříve na jeden, pak na tři, pět, deset, patnáct a na dvacet kilometrů, vždy jiným směrem, a vypustíme je již uvedeným způsobem. Při výchově mláďat pocházejících z druhé a třetí líhně opakujeme výchovnou a zvykovou praxi, kterou jsme již provedli u mláďat pocházejících z první líhně.

Srpen. Závody, uspořádané pro staré holuby, skončily koncem minulého měsíce. Musíme zároveň skončit také chovnou sezónu. Když chovní holubi přestali sedět po odchovu třetí generace mladých na porcelánových vajíčkách, musíme uzavřít všechny budníky, aby závodní a chovní holubi dospěli po odpočinku ze závodů a po chovu v patřičné kondici k jednomu z nejdůležitějších momentů roku, k podzimnímu pelichání.

V kapitole o pelichání jsme již tuto otázku podrobně projednali, proto chci pouze podotknout ještě tolik, že plynulé, pravidelné a dokonalé pelichání můžeme očekávat jen od takových holubů, kteří jsou úplně zdraví a jsou v dobré kondici. Tohoto stavu dosáhneme jen tehdy, odpočinou-li si holubi po závodech a nejsou-li příliš vyčerpáni odchovem. Jak je nám totiž známo, vytvoření krmné kaše a výchova mladých určitě zastaví pelichání, a proto nemůže být řeč o pravidelné a plynulé výměně peří.

V tomto období je nejdůležitějším úkolem chovatele, aby dobrou tělesnou kondici svých závodních a chovných holubů připravoval dokonalé pelichání. To dokáže v první řadě zastavením líhně, lépe

řečeno chovu, dále lázněmi, které holubům poskytnou každý druhý den, různorodým a lehce stravitelným krmivem, pohankou, vikví, pící, lněným semenem, které má dobrý vliv na jakost peří, a přidáváním potřebných minerálních látek.

Mezitím vyhodila osmé prvořadá letky uláďata, pocházející z druhé, případně i z třetí líhně, a s nimi musíme provádět lety na 1–20 km, které jsou spojeny s okrskovými lety.

V druhé polovině měsíce srpna začínají pro mladé holuby společné spolkové lety a závody. V případě stálého příznivého počasí můžeme na kratší vzdálenosti poslat všechny holuby, kteří již ztratili své osmé prvořadá letky, ale v případě, že by mladí holubi ztratili i třetí prvořadou letku, novysilejme je dále na závody, nechme je raději doma. Stejně nemáme posílat mladé holuby na větší vzdálenosti než na 100 km. Při letech mladých holubů není cílem závodění, nýbrž jejich výcvik, vývoj jejich zděděných sklonů ve vlastnosti, a můžeme od nich požadovat jenom tolik, kolik mohou bez námahy snadno splnit. Vysilující lety totiž neposlouží cíli, protože nepříznivě působí na mladý organismus.

Září. Celkové pelichání se nyní vyvine v celé své šíři. Holubi vypadají, jako by byli plešatí. Počasí zpravidla bývá chladnější, holubi jsou náchylní k nastuzení, a proto je musíme chránit před průvanem a nastuzením. Holuby musíme pečlivě ošetřovat, abychom velkou práci organismu, spojenou s obnovou peří, podporovali i my. Můžeme to dokázat každé dva dny se opakujícími lázněmi, podáváním pestré, lehce stravitelné potravy, která má blahodárny vliv na jakost peří, jako pohanky, vikve, nového zrní, píce a minerálních látek, které podněcují vytváření nového opeření.

Holubi bývají v této době smutní a málo létají. Není to však žádná nemoc, nýbrž přirozený následek toho, že jejich organismus je silně zaměstnán obnovou peří. Mezernatá plocha křídel, na nichž chybí čím dále tím více prvořadých letek, činí jim při létání značné potíže. Nesmíme je proto popohánět, musíme je nechat v klidu, aby snadno překonali nejtěžší fáze pelichání. Nejtěžším obdobím pro ně je, když přijde řada na pelichání druhých prvořadých letek a malých per hlavy a krku. Tato pera vypadají téměř současně a potom již pokračuje průběh pelichání snadněji. To je období, kdy se máme o naše holuby nejlépe starat.

Toto období je zároveň nejvhodnější pro vyhubení případných vši a molů. Při slabém opeření našich holubů se k nim snadno dostaneme. Zasypejme naše holuby několikrát perským práškem proti hmyzu a ve slunečných dnech je nepouštějme do holubníku. S vypadlými pery vypadnou i vajíčka různých cizopasníků, a proto každý

den zameteme vypadlá pera a spalme je. I do vody koupele nakapejme několik kapek anýzového oleje, který se přes nedostatečné opeření snadno dostane k cizopasníkům a hubí je. Musíme však dbát, aby voda nebyla příliš teplá nebo i vlažná, protože tak by holubi nastydli. V časných odpoledních hodinách naplníme jejich koupací vany čerstvou vodou, nechme je stát v holubníku a druhého dne kolem poledne, když voda již převzala teplotu holubníku, pustíme teprve holuby, aby se vykoupali. Tato doba také dovoluje, aby se holubi ještě slunili na slunci. Po koupání vylijeme vodu z koupací vaničky a pečlivě ji očistíme. I v holubníku má panovat co největší čistota. Začátkem září již provedeme velký úklid. Celý holubník se vším příslušenstvím důkladně vyčistíme, desinfikujeme a vybělíme. K tomu však zvolíme teplejší a slunné dny, aby holubník mohl patřičně vyschnout. I jinak lze doporučit, aby se budníky holubníku uklízely a čistily. Holuby z těchto budníků musíme na noc umístit jinam, protože dokud vybělené budníky důkladně neoschnou, nesmíme tam holuby pustit.

Musíme také brzy skončit společné lety mladých holubů. Po polovině září již nesmíme mláďata pustit na let. Když mladí holubi ztratí třetí prvořadou letku, ponechme je doma a neposíláme je na různé lety. Nesmíme jim dovolit létat tehdy, kdyby nastalo mlhavé, chladné nebo deštivé počasí. Zvláště se musíme vyvarovat toho, abychom mladé holuby poslali v chladném, deštivém počasí na cestu, protože by se následkem nedostatečného opeření promočili, nastydli by a snadno by také nedoletěli.

V zájmu mláďat a budoucnosti chovu se raději zřekneme závodů mladých holubů. Dobré pelichání a závody v příštím roce nám to vynahradí.

O měsíci říjnu není mnoho co říci. Pelichání ještě pokračuje a s ním spojené rady jsem již uvedl při pelichání v září.

Když holubi nebyli příliš využiti v chodu a letech, pak již překonali kulminační bod pelichání; to ovšem neznámá, že bychom se o ně měli starat méně, naopak, musíme o ně dále pečovat. Zvláštní pozornost je nutno věnovat mladým holubům, protože mláďata, pocházející z druhé a hlavně třetí líhně, ještě nepřekonala kulminační bod pelichání a vyžadují tak zvýšenou péči. Nemáme také důvod k tomu, abychom změnili různé druhy zrní. Směs může zůstat stejná jako v září.

Holubník musíme držet v čistotě, zvláště je nutno, abychom vypadlé peří každý den uklízeli.

Výlety uzavřeme večer tak, aby holubi nemohli ráno vylétnout. Kdyby však bylo hezké počasí, můžeme je bez jakýchkoli obav

pustit. Kdyby však byla ráno mlha, nechme je tak dlouho v holubníku, dokud se nezdvihne, aby holubi náhodou v mlze nenalétli na nějaké vedení a neporanili se.

Jsou takové spolky, které i v říjnu ještě pořádají závody pro mladé holuby. Těchto závodů se nemají zúčastnit ti mladí holubi, které si chceme v budoucnu ponechat pro chovné a závodní účely. Takové holuby nesmíme pustit na závody. Nechme je doma, aby podzimní pelichání překonali plynule a pravidelně. Máme-li však mnoho mladých holubů, z nichž část si stejně nechceme ponechat, pak můžeme nechat klidně létat ty, u kterých hodláme provádět výběr, protože s hlediska budoucnosti chovu je jedno, zda budou dokonale pelichat, protože si je neponecháváme a nedostanou se tak do našeho chovu.

Listopad. Pelichání, kdy holubi hromadně poztrácejí peří, se končí. Nyní již vypadávají pouze jednotlivá pera, mezi nimi druhořadé letky křídla, dále prvořadé letky, poslední pera ocasu a jejich krycí pera. U mladých holubů, kteří se vylíhli později, čeká ještě mnoho per na výměnu. Opatrování a krmení těchto holubů musíme provádět právě tak pečlivě, jako v předešlých měsících.

Dny jsou již citelně kratší, holubi se drží více v holubníku, a proto se musíme postarat o to, aby tam byl vždy dobrý vzduch, ne však průvan.

V případě teplejšího počasí, jestliže holubi již překonali větší část pelichání, dostávají opět chuť k hnězdění. Tomu však musíme zabránit. Budníky jsou sice uzavřeny, holubi však rádi vyhledávají ukryté kouty, které musíme zahradit. Musíme hlavně zabránit páření mladých holubů. Nepůjde-li to jinak, tedy jejich předčasným oddělením podle pohlaví. Ke konci měsíce jsou mláďata pocházející z první lůžně téměř úplně přepelichaná a můžeme proto mezi nimi provádět všeobecný výběr, to znamená, že mláďata, která špatně pelichala nebo se úplně nevyvinula, je nutno odstranit.

Co se týče sestav krmení, musíme mít na zřeteli, že holubi ještě stále pelichají a ponecháme proto ty druhy zrní, které jsme jim dávali v minulých měsících.

Prosinec. Pelichání skončilo, naši holubi se blýskají v nových šatech, začíná zimní odpočinek. I rok se chýlí ke konci a je na čase, abychom vypracovali bilanci roku, abychom zhodnotili, co jsme z toho, co jsme si začátkem roku vytyčili, uskutečnili a jaké zklamání nás stihlo. V čem spočívaly důvody případných neúspěchů, jakých chyb jsme se dopustili a co jsme mohli, lépe řečeno měli udělat, abychom se jim vyhnuli.

Musíme zjistit, jak splnili naše očekávání určití holubi, kteří z nich byli důvodem zklamání a proč nesplnili očekávání.

Probereme-li tuto skutečnost klidně a hlavně objektivně, můžeme již v hrubých rysech zjistit program, který musíme v příštím roce uskutečnit na základě letošních ponaučení. Tato bilance je zároveň i výchozím bodem při výběru, který chceme provádět. Můžeme vyřadit všechny ty holuby, kteří přesto, že jsme se nedopustili žádných chyb při jejich opatrování, nesplnili očekávání, to znamená ty, od kterých nemůžeme v budoucnu nic valného očekávat.

Pak probereme bezky po pořádku i ty ostatní, důkladně si je prohlédneme s hlediska tělesné konstrukce a stavu peří a každého takového holuba, který byl churavý a nevypěl, zaostal ve svém vyspívání, u kterého pelichání neprobíhalo řádně, u kterého se vyskytly nějaké tělesné vady nebo těžko vymýtitelné špatné vlastnosti, krátce řečeno toho, který neodpovídá požadavkům kladeným na dobré závodní holuby, máme vyřadit.

Při skončení pelichání můžeme přejít zvláště při studenějším počasí na zimní krmení, t. j. snížíme dávky zrní bohatého na bílkoviny, jako je vikev, fazole, hrách, a zvýšíme procentuálně dávku zrní s bohatým obsahem tuku. Zároveň s tím snížíme podle požadavků zimního odpočinku i dávky krmiva. Ráno jim dejme jednu třetinu dávky a hodinu před setměním dvě třetiny. Co se týče pitné vody, máme postupovat tak, jak jsem to navrhl pro měsíc leden.

Neomezujme svobodu pohybu holubů. Dny jsou velmi krátké a holubi se stejně hodně zdržují v holubníku, a proto tam musí být dobrý vzduch. Nesmíme proto ani při velmi chladném počasí uzavřít větrací okna nebo otvory. Jinak se máme postarat o to, aby v holubníku panoval kromě potřebné čistoty i klid, odpovídající požadavkům zimního odpočinku.

POSUZOVÁNÍ POŠTOVNÍHO HOLUBA A VŠEOBECNÁ VÝSTAVNÍ PRAVIDLA

Obraz ideálního poštovního holuba dostaneme tehdy, všimneme-li si převládající rasové krásy ušlechtilého poštovního holuba a vlastností, které musí poštovní holub bezpodmínečně mít, aby při letech dosáhl výborných výsledků. Ideálním obrazem poštovního holuba je tedy harmonický soulad všech částí těla, které napomáhají pohotovosti v létání.

Právě tak jako krása rasy nemůže obstát sama bez schopnosti létání, ani výborné letačí schopnosti nepředstavují dokonalého poš-

tovního holuba, není-li patřičný soulad mezi částmi těla, které podporují letací schopnost a jeho vlastnosti.

Na krásu rasy a na schopnost v létání musíme brát ve stejné míře zřetel tehdy, chceme-li vytvořit ideální obraz dokonalého poštovního holuba. Tento ideální obraz máme mít vždy před očima, chceme-li nějakého poštovního holuba posoudit. Naše kritika není totiž nic jiného než porovnání dotyčného poštovního holuba s ideálem. Seřadíme-li do určitých bodů viditelné a zachytitelné vlastnosti ideálu, pak dostaneme t. zv. standard. Je to měřítko, jehož pomocí můžeme holuba posoudit, lépe řečeno zjistit, v jakém poměru se přiblížil k dokonalému ideálu, v jakých vlastnostech a v čem zůstal pozadu.

Bylo by mylné se domnívat, že tohoto měřítka je zapotřebí pouze k výstavám. Potřebujeme je totiž ještě více při chovu a jen tak můžeme zjistit, kde musíme co napravit nebo zdokonalit, abychom se co nejvíce přiblížili ideálu.

Mezinárodní standard shrnuje vlastnosti ideálního poštovního holuba do 100 bodů. Já osobně však mám dvacetibodový standard, který se používá v různých zahraničních státech, za lepší a za pečlivěji vypracovaný, protože pouze neurčuje, kolik bodů je možno dát, nýbrž i to, za kterou chybu se kolik bodů odpočítává. Proto je tento standard mnohem podrobnější, t. j. přesnější. Je také velmi důležité, že můžeme vytvořit mnohem jednotnější posudek.

Jeho výhodou je také to, že kdo dobře zná dvacetibodové posouzení, osvojí si za velmi krátkou dobu i ostatní posudkové metody a aplikuje je mnohem správněji, než kdyby začal se studiem posudkové metody jiného systému.

I. Hlava a krk

Nejvyšší počet bodů: 4

1. *Tvar hlavy*

Hlava je přiměřená k ostatním částem těla. Musí vyjadřovat ráz ušlechtilé rasy a pohlaví holuba.

Tvaru hlavy není možno předepsat jednotný ideální tvar, protože vysoké a široké čelo nebo od špičky zobáku až k zátylku mírně skloněný tvar hlavy může vyjádřit zároveň vysoký a ušlechtilý původ.

Za velkou chybu pokládáme t. zv. „taženou“ (Show Homer) a plochou, hranatou, „planou“ hlavu, která působí prostým dojmem. Zároveň méně hodnotíme hlavu, která vyjadřuje jen málo nebo jen částečně pohlaví holuba. Jako chybu počítáme také drdolovitou nebo chocholatou hlavu holuba.

Trestné body:

- za Schow Homer nebo za „planou“ hlavu je možno odpočítat až 2 body,
- za velmi úzkou nebo malou hlavu až 2 body,
- za chochol nebo drdol až 2 body,
- za velmi hranatou, nehezkou hlavu až 1 bod,
- za hlavu, která nevyjadřuje pohlaví, až 1 bod.

2. Oči

Oko musí mít klidný, ale životný, pozorný pohled. Oko posuzujeme podle dvou hlavních hledisek.

a) Barva očí

Bohatě zbarvenou duhovkou a pupilou, která se rychle mění následkem světelných vlivů, nabude oko zdravého, čistého a živého výrazu. Barva očí je u poštovních holubů velmi různorodá. Vyskytuje se od barvy světležluté až po tmavohnědou a od světlemodré až do tmavomodré ve všech odstínech. S hlediska posuzování je důležité pouze to, aby obě oči byly stejně zbarveny a aby základní barva byla co nejvíce protkána malinkými vlásečkami, které způsobí, že oko má bystrý pohled.

Za vadu se počítá, jsou-li obě oči různých barevných odstínů. Na př.: jedno je světlé, druhé tmavé. U strakatých holubů jsou dovoleny tmavé skvrny, vyskytující se na duhovce. Při posouzení přijde v úvahu i kroužek, ohraničení duhovky. Oko má mít zdravý, jasný, klidný pohled. Jako vadu počítáme, jsou-li oči bezbarvé, barvy splývají, nebo jsou-li oči churavé, kalné a ztrnulé.

b) Oční kruh

Očním kruhem nazýváme víčko, které ochranně obklopuje oko. Jeho síla, lépe řečeno tloušťka, úzce souvisí se stářím, pohlavím a původem poštovního holuba.

Otevřené horní víčko pokračuje téměř bez lomu ve spodní víčko, a obě těsně obklopují, téměř v podobě přesného kruhu, duhovku, která prosvítá přes průhlednou rohovku.

Barva očních víček nebo očních kruhů je matně bílá až šedobílá. Jejich část směrem k zobáku může být trochu silnější, jinak musí být hladká.

U starších holubů, zvláště u sameců, se vyskytuje značné zesílení očního kruhu nebo vytvoření bulek. Při posuzování na to musíme brát zřetel jen tehdy, nekazí-li nebo neruší-li celkový obraz hlavy.

Kruh, který uzavírá oční víčka, se může směrem dozadu v malém úhlu odchýlit od duhovky. V tomto případě je většinou vidět šedobílou bělimu.

Oční kruh můžeme posoudit jako vadný, nepřimyká-li správně rohovku směrem k zobáku, na stranu směrem k vrcholu hlavy nebo kolem dokola. To nazýváme „otevřeným okem“. Tuto vadu můžeme však zjistit pouze u holuba v kleci, protože držíme-li holuba v ruce, mohou se oční víčka nebo oční kruh stáhnout i pohybem hlavy, a tak bychom se mohli dostat k špatným závěrům.

Trestné body:

- bezbarvé, neohraničené, churavé, kalné nebo ztrnulé oko až 2 body,
- rudý oční kruh až 2 body
- bulkovitý nebo silný oční kruh (kromě starých holubů) až 1 bod,
- různobarevné oči až 1 bod,
- vysloveně otevřený oční kruh až $\frac{1}{2}$ bodu.

3. *Zobák*

Zobák je tmavě rohové barvy. U bílých, strakatých, červených a plavých holubů může být barva světlejší. Spodní a vrchní okraje zobáku k sobě musí těsně přilnout, aby zobák byl úplně uzavřený.

Maso zobáku pod spodní částí je v prvních letech holuba hladké a jeho barva je táž, jako u očního kruhu. U starších holubů se vyskytují na maso zobáku bradavičnaté výrůstky.

Spodní a vrchní část zobáku má být téměř stejně dlouhá. Je-li horní část zobáku značně delší než spodní, nazýváme ho „krahujícím zobákem“.

Okraje zobáku mají tak těsně přiléhat, abychom se strany nemohli pozorovat žádnou mezeru.

U starých holubů posuzujeme zesílení spodního masa zobáku jako chybu jenom tehdy, vytvoří-li se na něm silné vrásky, případně bradavice, které by značně zkazily celkový vzhled hlavy.

Trestné body:

- zobák barvy ne tmavého rohu, světlý zobák (vyjma holubů světlých barev) až do 1 bodu,
- spodní a vrchní zobák se buď nepřivírá těsně, nebo vytváří t. zv. „krahující zobák“ – až do 1 bodu,
- maso zobáku je příliš silné, silně vrásčité, bradavičnaté až do 1 bodu.

4. *Krk*

Krk má mít přímé držení a má být hrdý, krátký a pevný. Husté peří má dobře přilnout k ramenům a jemným obloukem přecházet do trupu.

Při posuzování krku máme brát zřetel na různé typy poštovních holubů – na antverpské, lutyšské atd. Za žádných okolností však nesmí být příliš dlouhý (labutí krk). Kolem krku visící kožní vah nazýváme lalokem. Za chybu počítáme pernaté okruží, vyskytující se na krku nebo na voleti.

Trestné body:

pernaté okruží až do 2 bodů,
příliš dlouhý nebo tenký krk až do 1 bodu,
lalok až do 1 bodu.

II. Nohy

Nejvyšší počet bodů: 2.

Nohy musejí být silně vyvinuté. Jejich velikost má být souměrná s délkou a výškou těla. Právě proto nemohou být příliš vysoké nebo příliš krátké. Holeň má být bez peří a je přikryta červenými rohovými plátky. Prsty mají být správně roztažené, stejnoměrně vyvinuté, neopeřené a právě takové barvy jako holeň. Na volných koncích prstů mají být rohové nehty, jejichž barva souhlasí s barvou zobáku. Nohy slouží jako opora těla při pohybu na zemi, a proto musí být podle váhy a rozsahu těla souměrné a silně vyvinuté.

Horní část stehna, která je přikryta křídly, přilne k žebrům, spodní část je již vidět a ta je přikryta peřím. Směrem dolů pokračuje holenní kost, která přechází v patní klouby a končí čtyřmi prsty.

Při délce nohy je směrodatná délka holeně. Protože je požadavkem, že holub musí na zemi stát pevně, musíme mít také na zřeteli, aby pro příliš dlouhé nebo krátké holeně netrpěla souměrnost holuba.

Při posuzování nemáme hledět na jemnější opeření, t. zv. punčošku, která se někdy vyskytuje na holeni, a za chybu ji můžeme počítat jenom tehdy, je-li toto opeření příliš výrazné, nepříkrývá-li peří jenom holeň, nýbrž sahá až ke kořenům prstů, či snad dokonce až k jejich špičkám. Barva nehtů musí souhlasit s barvou zobáku. Tmaví holubi tedy mají mít černé nehty. U červených nebo matně bílých holubů mají být nehty trochu světlejší než zobák, u strakatých holubů jsou dovoleny i bílé nehty. Na různé menší vady nemusíme pohlížet, když stavba nohy je jinak souměrná, silná a zdravá.

Trestné body:

nohy jsou příliš krátké nebo příliš dlouhé – až 1 bod,
prsty se vyvinuly nestejně nebo zakrněly – až 1 bod,
silně opeřená noha – až $\frac{1}{2}$ bodu,
u tmavých holubů více bílých nehtů až $\frac{1}{2}$ bodu.

III. Opeření

Nejvyšší počet bodů: 3

Poštovní holub má mít husté, hedvábně jemné chmýří a krycí pera, která jsou bohatá na pudrovitou látku. Tato pera mají hladce a dobře přikrývat celé tělo.

Letky křídel, které mají široké prapory, hustě přikryjí hedvábně jemná krycí pera.

Ocas se skládá z dvanácti rýdovacích per, která chrání u brku husté krycí peří. V klidu jsou rýdovací pera těsně přimknuta, takže svrchu mají na pohled šířku jednoho pera. Konec křídla nesahá až ke konci ocasu.

Vezmeme-li holuba do ruky, pocítíme ihned hedvábně hebké, husté opeření. Opeření nemůže být hrubé, suché a tvrdé. Držíme-li holuba v ruce, musíme mít pocit, jako bychom drželi hedvábně hebký polštářek s prachovým peřím. Hustota opeření je velmi důležitá. Při posouzení ocasu musíme mít na zřeteli jeho šířku a délku. Rýdovací pera nemohou být příliš dlouhá.

Při posuzování opeření nemáme věnovat pozornost zbarvení a kresbě per. Zvláště krásná kresba může však připadnout v úvahu při určení celkového dojmu.

Jako chybu samozřejmě počítáme špinavé, nepěstěné, křivě rostlé, případně cizopasníky ohlodané peří.

Trestné body:

- nedostatečně husté, volné peří až 2 body,
- suché, hrubé, hladce nepřiléhající až 2 body,
- nepěstěné peří až 1 bod,
- příliš široký, dlouhý ocas až 1 bod,
- špinavé peří až 1 bod.

IV. Křídla

Nejvyšší počet bodů: 3.

Křídla mají být souměrná s velikostí těla holuba. Deset prvořadých a dvanáct druhořadých letek spolu s hustým malým peřím na spodní a vrchní straně křídla tvoří společně plochu křídel létajícího holuba.

V klidu přiléhají křídla pomocí kloubového systému na žebrech a na zádech. Jsou hustě přikryta letkami a dobře vyvinutými krycími pery.

Konce křídel leží na ocasních perech a v klidu se téměř dotýkají.

Na rozepjatých křídlech lze zjistit šířku jednotlivých letek. Letky jsou taškovitě umístěny vedle sebe. Nejširší jsou nad brkem a pomalu se ztenčují směrem ke špičce pera. Značné ztenčení lze pozorovat na třech krajních, t. j. na desáté, deváté a osmé letce, které jsou často delší než ostatní letky křídla, a tato jejich zvláštnost představuje při letech velkou hnací sílu. Následkem šířky a ohebnosti letek musí se plocha křídel dobře přimykát až k zadnímu okraji tak, aby rozepjatá křídla tvořila téměř bezmezernou, nelomenou rovnou čáru k ose těla. Ostny letek mají být silné, ohebné a bez jakýchkoli trhlin.

Prohlížíme-li křídla, smíme je jen mírně roztáhnout na stranu, a to přibližně tak, jak je holub při letu rozpíná (přirozené rozpětí). Je nutno, abychom si uvědomili, že holub za letu vlivem větru a vzdušných proudů mění velikost nosné plochy a tvar křídla. Křídlo proto můžeme rozevírat jen tolik, aby to odpovídalo skutečně použitelné nosné ploše, protože při přílišném rozpínání by vznikly mezery mezi jednotlivými pery, a tak bychom dostali mylný obraz. Dobrá křídla jsou úplně přimknuta a od zadního kraje až ke špičce se neobjevuje žádná mezera mezi prapory letek. Mezery mezi brky letek jsou vyplněny hustým peřím různé velikosti. Tato krycí pera křídla, vyskytují-li se opravdu v potřebné hustotě, prozrazují vyspělost celého opeření.

Křídlo v klidu přikrývá svými druhořadými letkami záda. O dobře krytých zádech můžeme mluvit, jsou-li záda při patřičném držení křídel úplně přikryta. Holubi, kteří jsou unaveni lety nebo byli dlouhou dobu drženi v kleci, mají křídla lehce svěšená a záda jsou pak „otevřená“. Na to musíme brát při posuzování zřetel a ve sporných případech nesmíme aplikovat trestné bodování.

Na ostnech letek se často vyskytují svislé trhliny způsobené nemocí, které nazýváme „trhlinami peří“. Trhlina je tedy svislá rýha, která se táhne od ostnu až do dutinové části pera. Počítáme ji jako chybu jen tehdy, má-li hluboké a otevřené kraje, když činí osten průhledným, nebo když se vyskytují také rýhy ve směru šikmém. Jemné nebo jen mírné trhliny nemůžeme počítat za chybu. Právě proto není dovoleno používat k jejich prohlídce nehtů či jiných ostrých nástrojů.

Trestné body:

- nedostatečné a málo husté opeření až 2 body,
- špatná forma křídel v poměru k tělesné postavě (malá – slepičí křídla) až 2 body,
- špatně přimykající plocha křídel až 2 body,

velmi úzké nebo hrubé letky až 1 bod,
otevřená, nehezká plocha zad až 1 bod,
letky s vyslovenými trhlinami až 1 bod.

V. Postava

Nejvyšší počet bodů: 4.

1. *Tvar těla*

Tělo poštovního holuba je utvořeno tak, aby odpovídalo jeho určení. Letům nejvíce vyhovuje aerodynamická forma. Tělo je nejširší u krku a postupně se ztenčuje směrem k ocasu, který vyrovnává vzdušné víry, vyskytující se při letech. Trup má mít silnou kostru a svalstvo, ale přesto nemá být nesouměrný a těžkopádný. Držíme-li dobrého holuba v ruce, musíme cítit, že je tuhý, nesmíme pociťovat žádné vyčnívající hroty nebo hrany. U dobře stavěného holuba je zadní část sotva znatelná.

2. *Prsní kost*

Prsní kost je velká kost plochého tvaru, která je na stranách přes žebra spojena s páteří. Na vnější straně prsní kosti je dobře vyvinutá hrana, hřeben, který je vpředu trochu ohnutý směrem nahoru a kloní se mírným ohybem dozadu. U zadního konce prsní kosti hladce mizí. Na obě strany hřebenu přiléhají silné prsní svaly.

Prsní kost drží oba hlavní hybné svaly křídel. Její délka a velikost je souměrná k ostatním částem těla. Holubi s příliš dlouhou nebo s příliš hlubokou prsní kostí mají zpravidla těžkou kostru, což samozřejmě zpomaluje let. Hřeben nemá být příliš dlouhý ani příliš hluboký, má být raději kratší. Nesmí být také plochý, nýbrž mírně zaoblený. Prsní kost je hluboká tehdy, když tvar prsou není kulatý, nýbrž ostrý, trojhranný, a končí dole špičkou. Prsní kost je vždycky bez vady, je-li správně vklepnuta do prsního svalu a neproniká-li ostře opeřením. U prsní kosti se počítá ještě jako chyba, je-li její hřeben ohnutý nebo křivý.

3. *Pánevní nebo vidlicové kosti*

Dvě malé žebrované kosti, které nazýváme pánevními nebo vidlicemi, patří k pánvi. Jejich konce mají být ve výši prodloužené čáry hřebenu a mají být podle možnosti blízko ke konci prsní kosti. Kosti vidlice mají být silné a stejně vyvinuté, dobře zaokrouhlené, t. zn., že nemají být špičaté.

Konce vidlic mají být blízko u sebe, t. j. mají k sobě přimykát. Mají být také blízko konce prsní kosti. Je nejlepší, když uzavírají

s koncem prsní kosti co možná nejmenší úhel. Kdyby konce vidlic byly od konce prsní kosti vzdálené více než $1\frac{1}{2}$ cm, nemáme to počítat za chybu, jsou-li jinak dosti pevné, nejsou-li příliš ohebné a zadní část nepůsobí měkkým dojmem. Konce těchto kostí mohou být u samců vzdálené $\frac{1}{2}$ cm, u samice 1 cm od sebe.

Při posouzení postavy musíme dělat rozdíl mezi velkými a těžkopádnými holuby. Holub má dobrou postavu tehdy (ať jde o malého, středního nebo velkého holuba), jsou-li části jeho těla souměrné, je-li aerodynamického tvaru a dobře leží v ruce. V tomto případě nemusíme vymýšlet další chyby, protože kritisovat máme jen chyby nápadné.

Trestné body:

nesouměrný tvar postav, špatně leží v ruce až 2 body,
těžkopádné tělo nebo hrubá kostra až $1\frac{1}{2}$ bodu,
slabé tělo nebo nevyvinutá kostra až $1\frac{1}{2}$ bodu,
vada na prsní kosti až $1\frac{1}{2}$ bodu,
vada kostí vidlic až $1\frac{1}{2}$ bodu.

VI. Celkový dojem

Nejvyšší počet bodů: 4.

Celkový vnější dojem poštovního holuba, jeho ušlechtilou čistou rasu určuje souměrná jednotlivost všech částí těla. Krása těla se zvláště projevuje hrdým držením, silou a zdravou životností. Dobrý dojem, kterým na nás působilo opeření, značně podporuje čistota, stejnoměrnost, barvy a kresby.

Pohlaví holuba musíme rozeznat podle hlavy a také podle jeho postavy. Poštovní holub má proto již na první pohled vyjádřit ušlechtilou rasu, sílu a výkonnost. Po prozkoumání jednotlivých částí těla (I.–V.) musíme posoudit jimi vytvořenou tělesnou jednotlost. Zde rozhoduje dojem, kterým působí holub v kleci. Musíme však mít také na zřeteli ta zjištění, kterých jsme nabyli při posuzování jednotlivých částí těla.

Trestné body, které jsme získali při dřívějším posuzování (část I.–V.), můžeme zmírnit nebo vyrovnat při posouzení celkového dojmu, vyrovná-li chybu jiná přednost. To znamená, že celkový dojem může zmírnit menší nedostatky, které neovlivňují výkonnost holuba, máme-li dokázáno, že jeho hodnota je jinak nesnížena. To tím spíše, protože máme mít vždy na mysli ideál vysoce výkonného holuba a nikoli holuba vynikající krásy.

V rámci celkového dojmu musíme přiblížit ještě k držení těla,

k jednotlosti a souladu jeho jednotlivých částí. Musíme dbát hlavně na to, aby se ráz pohlaví projevil čistě. Samci nemají mít ráz samice a samice se nemají podobat samcům. Musíme si také ještě všimnout držení ocasu. Nesmí být skloněný, jako kdyby na něm holub seděl, nýbrž má stát téměř v rovné čáře a může se odchýlit z vodorovného směru nejvýše o 1 nebo o 2 cm.

Trestné body:

nesouměrná postava až $\frac{1}{2}$ bodu,
špatné držení těla až $\frac{1}{2}$ bodu,
držení těla, jako by seděl na ocasu, až 1 bod.

VII. Předpisy pro posuzovatele

1. Na základě výše uvedené části (I.–VI.) může bezvadný holub dosáhnout následujícího hodnocení:

I. Hlava, krk	– nejvyšší bodová hodnota	4
II. Nohy	– nejvyšší bodová hodnota	2
III. Opeření	– nejvyšší bodová hodnota	3
IV. Křídla	– nejvyšší bodová hodnota	3
V. Postava	– nejvyšší bodová hodnota	4
VI. Celkový dojem	– nejvyšší bodová hodnota	4
Celkem:		<hr/> 20 bodů

2. Holuba musíme posuzovat tak, abychom trestné body, zjištěné v částech I.–VI., odpočítali z nejvyšší bodové hodnoty.

Předpokládáme samozřejmě, že posuzovatel opravdu přesně zjistí jednotlivé odchylky holuba od standardu a klasifikuje je trestnými body, odpovídajícími velikosti chyby.

Je zakázáno provádět bodování podle citu. To znamená, že musíme přesně vidět, za jaké jednotlivé chyby a kolika trestnými body jsme snížili nejvyšší bodovou hodnotu.

3. Posouzení holuba podle odst. III., IV. a V. musíme bezpodmínečně provádět v ruce. Posouzení podle odst. VI. se má provádět se zřetelům na odst. I.–V.

4. Za žádných okolností nesmíme chyby hledat. Trestnými body hodnotíme jen ty chyby, které se projevují jako znaky skutečných odchylek od standardu.

5. Jsou-li odchylky od standardu tak nepatrné, že je posuzovatel na pochybách, zda mají být ohodnoceny odpočítáním trestných bo-

dů, pak tyto malé odchylky nemáme považovat za chyby a odpočítávat trestné body.

6. Chyby, které brání holubovi v letu, jako větší odchylky od správného opeření křídel a celého těla, musí se posuzovat přísněji než chyby, vyskytující se v kráse holuba. To se konečně také projevilo při sestavování měřítek trestných bodů.

7. Kdyby nedostatky, vyskytující se podle odstavců I.–VI., byly takového rázu, že jejich posouzení $\frac{1}{2}$ trestného bodu by se zdálo příliš přísným, pak může posuzovatel chyby sečíst a hodnotit je celkově $\frac{1}{2}$ trestného bodu.

8. Holuby, kteří na výstavě dosáhnou ve stejné třídě stejného počtu bodů, zařadíme na vyšší místo podle bodů, získaných podle III., IV. a V. odstavce. Kdyby i tento součet byl stejný, rozhoduje pak bodová hodnota, dosažená v odstavci VI., t. j. v celkovém dojmu.

9. Podle součtu bodů zjistí posuzovatel kvalitu holuba, určí klasifikaci a poznamená ji do posudkové knihy a na klecní štítek. Klasifikace se provádí na základě dosažených bodů:

klasifikace holuba, který dosáhne 10–12 bodů: „dostatečný“,
klasifikace holuba, který dosáhne 13–15 $\frac{1}{2}$ bodů: „dobrý“,
klasifikace holuba, který dosáhne 16–18 $\frac{1}{2}$ bodů: „velmi dobrý“,
klasifikace holuba, který dosáhne 19–20 bodů: „výborný“.

Holubi, kteří jsou hodnoceni méně než 10 body, nedostávají žádnou klasifikaci.

Výbornou klasifikaci lze dát na výstavách jen po jednohlasném posudku tří posuzovatelů, na menších výstavách alespoň dvou posuzovatelů.

VIII. Hodnocení výkonu

V dosavadních částech jsme posoudili vzhled a tělesnou konstrukci poštovního holuba. Ideálního poštovního holuba však ztělesňuje takový holub, který může s dokonalým tělem ukázat i výborné výkony. Z toho vyplývá, že na titul „nejlepšího holuba“ kterékoli výstavy, lépe řečeno na nejvyšší odměnu, má nárok jen takový poštovní holub, který má kromě svých výborných tělesných vlastností i podobné výkony v letech.

K ohodnocení výkonu v letech slouží níže uvedená tabulka:

v každém závodě na 201– 300 km, dosažené umístění: 1 bod,
v každém závodě na 301– 400 km, dosažené umístění: 2 body,

v každém závodě na 401– 500 km, dosažené umístění: 3 body,
 v každém závodě na 501– 600 km, dosažené umístění: 4 body,
 v každém závodě na 601– 700 km, dosažené umístění: 5 bodů,
 v každém závodě na 701– 800 km, dosažené umístění: 6 bodů,
 v každém závodě na 801– 900 km, dosažené umístění: 7 bodů,
 v každém závodě na 901–1000 km, dosažené umístění: 8 bodů.

(Jako umístění se počítá, když se holub dostane na listinu vítězu, na kterou se dostává 20% závodících holubů.)

Hodnotu výkonu poštovního holuba dostaneme, sečteme-li podle výše uvedené tabulky jím získané body.

Na př.:

X holub se 3 × umístil na vzdálenosti 201–300 km =	3 body
X holub se 2 × umístil na vzdálenosti 301–400 km =	4 body
X holub se 1 × umístil na vzdálenosti 401–500 km =	3 body
Celkem:	10 bodů

Sečteme-li tak získané body výkonu s body kvality, získanými v I.–VI. odstavci, dostaneme celkovou hodnotu, podle které můžeme určit umístění poštovního holuba na výstavě.

IX. Výstava poštovních holubů

- a) Výstava poštovních holubů může být: mezinárodní,
 celostátní,
 krajská,
 spolková.

Mezinárodní a celostátní výstavy může uspořádat jen vrcholný orgán, t. j. svaz nebo celostátní spolek, ale její organizaci může pověřit některý ze svých členských spolků, skupin nebo sekcí.

Krajské a spolkové výstavy mohou uspořádat kraje, spolky a sekce buď z pověření vrcholných organizací, nebo samostatně.

Mezinárodních a celostátních výstav poštovních holubů se mohou zúčastnit řádní členové všech spolků a skupin, patřících k vrcholným organizacím, dodrží-li předepsané podmínky.

Krajských a spolkových výstav se mohou zúčastnit všichni, jejichž účast dovolují podmínky výstavy.

Vrcholná organizace se postará o vyslání patřičných posuzovatelů (rozhodčích) na mezinárodní a celostátní výstavy. Při výstavách krajských a spolkových je kraj nebo spolek pořádající výstavu povinen postarat se o posuzovatele (rozhodčí).

- b) Výstavy lze uspořádat jen ve vzdušných, světlých a vytopitel-

ných místnostech. Teplota nemá přesahovat 18° C a nemá klesnout pod 15° C. Ve výstavních místnostech je kouření přísně zakázáno. Výstavní místnost může být přístupna obecnstvu od 9 hodin dopoledne a nejpozději ve 20 hodin má být uzavřena a zatemněna.

Výstava nemá trvat déle než tři dny, počítáme-li dobu umístění holuba do klece, jeho posouzení a vydání.

Na výstavě můžeme používat jen dokonale vyčištěných klecí, které jsou v dobrém stavu, a jejich dno musíme bezpodmínečně vystlat stelivem, které může být z čisté slámy, z vláknité rašeliny nebo z hrubého říčního písku. Po ukončení posudků musí pořadatelství výstavy uzavřít klece olověnými plumbami, které se smí odstranit pouze při vydávání holubů. Toto opatření je nutné proto, že za holuby, kteří byli při výstavě vyměněni nebo ztraceni, ručí morálně a hmotně pořadatel. Vystavení holubi se mají krmit dvakrát denně, a to ráno před devátou hodinou a odpoledne mezi čtvrtou a pátou hodinou. Potravu musíme holubům podat v krmítkách; není dovoleno sypat ji na stelivo. Krmíme směsí kukuřice, ječmene, vikve, pelušky, případně i pšenice. Potrava nesmí před holuby stát. Jakmile se nasýtí, musíme krmítka z klece vyjmout. Po posouzení má být před holuby stále čistá voda v nádobce, která je připevněna zvenku.

c) Na větších výstavách mají posuzovat holuby komise, sestavené alespoň ze dvou členů. Musíme se vždy postarat o tolik posuzovatelů, aby jedna posudková komise neposoudila více než jednu třídu na jedné výstavě, t. j. asi 150 holubů. Na výstavách, kterých se posuzovatelé v této funkci zúčastní, nesmějí své holuby vystavovat. Na mezinárodních nebo celostátních výstavách, kde by se tomu nedalo vyhnout, nemohou posuzovat v těch třídách, kde sami vystavují.

Pořadatel výstavy je povinen postarat se o to, aby byla založena a připravena posuzovatelská kniha podle tříd. Kniha má být nelinkovaná, mají v ní být uvedena čísla klecí, čísla kroužků holubů, kteří mají být posouzeni (pouze číslo kroužku a letopočtu bez kmenového čísla), a jejich pohlaví. Klecní karty mají být vyplněny a pověšeny na patřičných místech.

Tabulky se jménem majitele se nesmějí věšet před ukončením posouzení na klece a stejně do té doby se nesmějí vydat katalogy, které obsahují jména chovatelů a majitelů holubů.

d) Na výstavách poštovních holubů se smějí vystavovat výhradně poštovní holubi, kteří se již umístili na závodech, t. j. dostali se na listinu vítězů.

Chovatel může vystavovat jen takové poštovní holuby, kteří jsou dokazatelně jeho majetkem, kteří na závodech létali pod jeho jménem, dosáhli tam také předepsaného umístění, jsou zvyklí na jeho

holubník a odtud byli také vypouštěni. Holuby jiných chovatelů nebo takové, kteří létali pod jménem jiného majitele a jsou zvyklí na jiný holubník, nelze vystavovat.

Vystavován může být jen takový holub, který má zákonný uzavřený kroužek na noze. Holubi bez kroužku nebo s otevřenými, plombovanými nebo cizími kroužky se nemohou výstavy zúčastnit. Pořadatel je povinen přesvědčit se o kroužku a totožnosti holuba při přejímání holubů a jejich uložení do klece. Číslo kroužku musí uvádět na přihláškách k výstavě, na klecní kartičce, a musí přirovnat, zda číslo kroužku uvedené v posuzovatelské knize souhlasí s číslem, které má holub na noze.

Prodávání vystavených holubů je přípustné; v takových případech však musí chovatel svůj úmysl při přihlášení holuba pořadatelům oznámit a hlásit také cenu, kterou požaduje. Po posouzení pověsí pořadatel na klec holuba, který je určen k prodeji, tabulku „Na prodej“. Zároveň je také nutno holuby, kteří jsou určeni k prodeji, uvádět v katalogu. Deset procent prodejní ceny slouží ke krytí výdajů výstavy.

e) Výstavy se pořádají hlavně ve třech třídách:

I. třída

Holubi, kteří se dostali na listinu vítězů na závodech na vzdálenosti nad 601 km.

II. třída

Holubi, kteří se dostali na listinu vítězů na závodech na vzdálenosti nad 401–600 km.

III. třída

Holubi, kteří se dostali na listinu vítězů na závodech na vzdálenost nad 201–400 km.

V rámci těchto tří hlavních tříd je možno na mezinárodních a celostátních závodech založit i sekce. Tak na př.: I. a třídu takové holuby, kteří na vzdálenosti nad 601 km získali čtyři ceny. Tato okolnost se však musí přesně vyznačit při vydávání podmínek výstavy.

Na výsledky, kterých bylo dosaženo v závodech na vzdálenosti pod 200 km, nebo byly dosaženy v roce vylihnutí holuba, není možno brát zřetel.

Výsledky vystavených holubů je nutno při přihlášení k výstavě doložit oficiální závodní listinou vítězů.

Na výstavách mohou být: čestné odměny, plakety, diplomy, peněžní odměny. Na každou hlavní třídu je nutno vypsát tři ceny

a kromě toho na každého 25. holuba, vystaveného v téže třídě, další jednu (tak na př. v druhé třídě je vystaveno 113 holubů, je nutno tedy vypsat tři třídní ceny a pro čtyřikrát 25 holubů čtyři ceny, t. j. celkem sedm cen).

Vypsané ceny mají být k dispozici již před zahájením posuzování. Pořadatel je povinen před zahájením posuzování stanovit pořadí cen podle jejich hodnoty a sdělit posuzovatelům, ve které třídě kolik cen bude uděleno.

Hodnotnější ceny je nutno vypsat při vyšších třídách. Po posouzení nelze změnit pořadí vypsaných cen. Ceny, které nebyly rozdány při výstavě nebo které docházely později, je nutno uložit do příští výstavy.

O chovatelskou cenu se může každý chovatel na výstavě ucházet s pěti výhradně jím chovanými holuby. Chovatel, který vystavuje méně než pět holubů, a poštovní holubi, kteří podle posuzování I.–VI. odstavce nedosáhli alespoň 16 bodů, nepřijdou v úvahu při rozdělení chovatelských cen.

Všechny dosažené výsledky se zjišťují sečtením bodů hodnoty pěti nejlepších holubů dotyčného chovatele, a to podle jejich ohodnocení v odstavci I.–VI. a podle výkonové části VIII. K tomu je nutno ještě připočítat: 6 bodů z pěti holubů pro ty, kteří jsou v první třídě, 4 body z pěti holubů pro ty, kteří jsou ve druhé třídě, a 4 body pro ty, kteří jsou ve třetí třídě.

Chovatel, který dosáhl nejvíce bodů, dostává první cenu, atd. (Příklad: Někdo se zúčastnil výstavy s deseti holuby, a to se čtyřmi holuby v první třídě, třemi ve druhé a třemi ve třetí třídě. Na základě posouzení podle I.–VI. odstavce, dále odstavce VIII., dostal nejvyšší body hodnoty takto: na dva holuby v první třídě, na dva holuby ve druhé třídě a na jednoho holuba ve třetí třídě. K sečteným bodům holubů se ještě připočítává:

za dva holuby v I. třídě	à 6 = 12 bodů
za dva holuby ve II. třídě	à 4 = 8 bodů
za jednoho holuba ve III. tř.	à 2 = 2 body
Celkem:	22 bodů

Po sečtení bodů lze zjistit pořadí uchazečů o chovatelské ceny.

O odměňování na mezinárodních a celostátních výstavách se postará vrcholná celostátní organizace. O odměňování na krajských a spolkových výstavách se má postarat pořadatel.

g) Na výstavách poštovních holubů potřebujeme tyto tiskopisy: přihlašovací list,

klecni štítek,
tabulku se jmény,
posuzovatelskou knihu.

Přihlašovací list dá zajemcům pořadatel výstavy. Tento list má obsahovat: jméno vystavovatele, jeho adresu, jeho kmenové číslo, číslo kroužku holubů, kteří mají být vystaveni, jejich barvu, pohlaví, dosažené výsledky a do které třídy se přihlásili. Případně i patřičné poznámky, jako na př.: „Na prodej“. (Poznámka: chovatelé v Maďarsku mají na kroužcích své kmenové číslo.)

TABULKA 1

PŘIHLAŠOVACÍ LIST

na výstavu _____, která má být uspořádána _____ měsíce
rok _____ Jméno vystavovatele: _____ Adresa: _____
Kmenové číslo: _____ Spolek: _____

Pořadové číslo	Výsledky vystavených holubů											Třída	Poznámka	
	Číslo kroužku	Rok	Barva	Pohlaví	201	301	401	501	601	701	801			901
					300	400	500	600	700	800	900			1000
1	58	941	m. k. s.	—	3	—	1	2	1	1	—	—	I.	
2	77	943	s. s.	—	2	3	2	1	—	—	—	—	II.	na prodej

Na mezinárodní, celostátní a krajské výstavě je nutno, aby spolek nebo skupina úředně doložila, že přihlášení holubi výsledků, uvedených na přihlašovacím listě, opravdu dosáhli.

Tabulku se jmény vystavuje pořadatel závodu. Může to být menší kartonový list formátu vizitky, na kterém je uvedeno jméno, kmenové číslo, adresa a spolek vystavovatele.

Tabulka se jmény se smí pověsit na klec až po ukončení posouzení a po přidělení ceny. Klece mohou být až do ukončení posouzení označeny pouze čísly, případně klecními štítky.

O klecní karty se postará pořadatel výstavy, vystaví je na základě došlých přihlašovacích listů a před zahájením posouzení holubů je dá k dispozici posuzovatelům.

TABULKA 2

Klecní karta

Vzor:

Součet
kvalita-
tivních
a výkon-
nostních
bodů

Číslo klece: 12 Číslo kroužku: 61. Rok: 1943 Pohlaví: S. Barva: modrý kapratý Posudek: body: hodnocení:							
Hodnocení holuba v roce				Trestné body			
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
Hodnocení kvality		Počet bodů					
		dosažitelných			dosažených		
1. Hlava a její části		4					
2. Noha a holeň		2					
3. Opeření		3					
4. Křídla		3					
5. Postava		4					
6. Celkový dojem		4					
Celkem		20					
Výsledky dosažené na závodních letech							
201- 300	301- 400	401- 500	501- 600	601- 700	701- 800	801- 900	901- 1000
Součet výkonostních bodů							

Kvalifikace
na základě
kvalitativ-
ních bodů
(dobrý, vý-
borný atd.)

Vyplní po-
suzovatelská
komise; ko-
lik bodů od-
počítá a za
jaké chyby.

Vyplní po-
suzovatelská
komise; na
kolik bodů
hodnotí po
odpočíta-
ných trest-
ných bo-
dech.

Umístění
podle přihla-
šovacího
listu. Body
podle VIII.
odst. Součet
bodů výše
uvedené
rubriky.

Údaje klecních štítků mají souhlasit s údaji posuzovatele. V případě diferencí jsou směrodatné údaje posuzovatelské knihy. Posuzovatelskou knihu má připravit pořadatel výstavy, a to jednu pro každou třídu. Kdyby v jedné třídě bylo více holubů, než kolik je komise schopna posoudit, pak je nutno připravit tolik posuzovatelských knih, kolik posuzovatelských komisí se posouzení holubů zúčastní.

Jako posuzovatelská kniha se nejlépe hodí čtvrtkový linkovaný sešit, do kterého uvádíme tyto rubriky:

TABULKA 3

Číslo kletce	Číslo kroužku, stáří, pohlaví, barva holuba	Body hodnoty						I.-VI. celkem 20	Výkonnostní body	Kvalitativní a výkonnostní body celkem	Kvalifikace	Ceny	Poznámka
		I. hlava a krk 4	II. nohy 2	III. opěření 3	IV. křídla 3	V. postava 4	VI. celkový dojem 4						

Posuzovatelská kniha slouží ke zjištění posudku a rozdávání cen jako protokol, který musí podepsat posuzovatelé. Právě proto je nutno do této knihy uvést veškeré údaje, týkající se vystavovaných holubů. Posuzovatelskou knihu je nutno uschovat v archivu pořádatelského spolku.

Tyto výstavní směrnice jsem sestavil na základě směrnic platných v zahraničí. Je jasné, že prozatím není možné, abychom je zcela uplatnili, protože v Maďarsku máme sotva několik holubů, kteří nám létají na středních tratích, nemluvě vůbec o tratích dlouhých.

SMĚRNICE MEZINÁRODNÍCH VÝSTAV

Tyto směrnice sestavila mezinárodní komise, která se sešla v roce 1938 v Bruselu. Mezinárodní výstavy v roce 1938 v Bruselu a v roce 1939 v Kolíně byly již uspořádány podle těchto směrnic.

Kongres stanovil, že mezinárodní výstavy mají být uspořádány vždy po dvou letech. V případě, že by některý ze států při zvláštních příležitostech uspořádal nějaké velké oslavy, výročí atd., má právo k zvýšení lesku oslav požádat mezinárodní svaz, aby dovolil uspořádání mezinárodní výstavy. Mezinárodní výstavu pořádá ve skutečnosti mezinárodní svaz, ale jejím provedením pověřuje vrcholnou organizaci toho či onoho státu.

Výstavy se může zúčastnit za každý stát dvacet holubů, z nichž musí být deset samic a deset samců. Z těch však se dostane jen deset holubů před mezinárodní posuzovatelskou komisí, a to pět samců a pět samic.

Výstavy se mohou zúčastnit jen takoví holubi, kteří létali v závodech na vzdálenost nad 600 km a dostali se přitom na listinu vítězů. Kolik závodů nad 600 km musel holub vyhrát, určí mezinárodní svaz od případu k případu. Naposled byl předpis výhry dvou cen.

Do posuzovatelské komise vyšle každý národ jednoho posuzovatele, kterému pomáhá jeden zapisovatel (krajan). Holubi, kteří budou posuzováni, dostanou gumové kroužky, aby se podle jejich kroužku nemohla zjistit jejich příslušnost, uloží se do klecí značených čísly a výstavní síň se vyprázdní. Zůstanou pouze pořadatelé, kteří přemístí klece, aby holubi téhož státu byli rozmístěni tak, aby ani dva holubi ze stejné země se k sobě nedostali.

Potom dostane každý posuzovatel skupinu po deseti holubech k posouzení; když dokončí, dostane další skupinu, a to se opakuje tak dlouho, dokud neposoudí všechny holuby. Vždy po posouzení všech deseti holubů musí posuzovatel a jeho zapisovatel odevzdat posuzovatelské listy přidělenému členu pořadatelského sboru. Posuzovatelé nemohou při svém výkonu hovořit s nikým jiným než se svým zapisovatelem a s přiděleným členem z pořadatelského sboru. Ani místnost nesmějí opustit až do ukončení posudku; o jejich stravování na místě se postará pořadatel.

Posuzovatelské štítky jsou vyplněny obvykle trojjazyčně – anglicky, francouzsky, německy – a obsahují tyto údaje:

Mezinárodní výstava		
19....	Město.....	
Judging card.	Carte de classement.	Bewertungskarte.
Pen No.	Name of judge:	
Panier No.	Nome du juge:	
Kářfig No.	Name des Preisrichters:	
(Číslo klece)	(Jméno posuzovatele)	
Back, rump, tail, atd. (záda, ocas)	<input type="text"/>	20 points
(Kostra, svalstvo) atd.	<input type="text"/>	20 points
(Prsní kost a vidlice) atd.	<input type="text"/>	20 points
(Hlava, oči výraz, celk. dojem)	<input type="text"/>	20 points
Celkem:	<input type="text"/>	100 points

Jak vidíme, činí součet posouzených bodů celkem 100, a to po 20 bodech. Nejdříve se posuzuje trup, postava, šíře ocasu. Pak přijde na řadu kostra a svalstvo, dále prsní kost a vidlice, jakost opeření, a konečně hlava, oči, výraz a celkový dojem.

Protože se považuje za samozřejmé, že je-li někdo poslán na mezinárodní výstavy a závody, zná směrnice dvacetibodového posuzovatelského systému, neuvádějí se zvláště trestné body, ani se nepřipojují žádné zvláštní směrnice, týkající se způsobu posuzování. Počítá se s tím, že posuzovatel zná stobodový systém. To se také nesečkává s většími obtížemi, protože ten, kdo zná dvacetibodový systém, dobře ví, co má počítat za chyby a nemůže mu tedy působit větší starost aplikace stobodového systému.

Když posuzovatel skončí svou práci, sečte pořadatel jednotlivé posuzovatelské listy určitých holubů. Nejdříve však vyjme list posuzovatele vlastního státu, protože posuzovatel sice posuzuje holuba vyslaného na výstavu vlastním státem, ale jeho posudek neplatí při sečítání. Tak zůstanou k dispozici pouze listy cizích posuzovatelů. Konečně se bodové hodnoty jednotlivých listů sečtou a dělí počtem soudců. Tímto způsobem získáme průměrné hodnocení holuba.

Posuzovatelské listy jednotlivých států se shromáždí, zjistí se celkový počet bodů holubů a tím také umístění toho či onoho státu.

VŠEOBECNÁ ZÁVODNÍ PRAVIDLA (OSNOVA)

Závody

Rozlišujeme závody mezinárodní, celostátní, krajské, spolkové a závody se zvláštním účelem.

a) Mezinárodní a celostátní závody může vyhlásit jen vrcholný orgán, t. j. svaz nebo celostátní spolek, ale jejich uspořádáním může pověřit své členské spolky, skupiny a sekce. Při dodržení proposic se jich mohou zúčastnit členové všech svazů a celostátních spolků, patřících do kruhu působnosti vrcholného orgánu.

Podmínky závodů určí výborová schůze vrcholného orgánu. O odměnění vítězů se postará vrcholný orgán.

b) Krajské závody může vyhlásit také vrcholný orgán, ale jejich uspořádáním může pověřit jeden ze svých krajů, případně některý z krajských spolků a skupin.

Při dodržení proposic mohou se tohoto závodu zúčastnit všichni členové spolku a skupin, patřících do okruhu kraje.

Podmínky závodu určí vrcholný orgán.

O odměňování vítězů se postará vrcholný orgán.

c) Spolkové závody uspořádají spolky a skupiny patřící do okruhu vrcholného orgánu a při dodržení proposic mohou se jich zúčastnit všichni členové pořádajících spolků nebo skupin. Podmínky závodů určí na základě návrhu závodního výboru spolku nebo skupiny jejich výbor. Proposice a způsob odměňování mají být přesně a podrobně uvedeny v protokolu výborové schůze.

O odměňování na závodech se postará pořádající spolek nebo skupina.

Praktický plán letu, který předchází závodům, a podmínky závodů je nutno předložit ke schválení závodnímu výboru vrcholného orgánu.

d) Závody se zvláštním účelem, jako štafety nebo závody, pořádané u příležitosti jubilejí, uspořádá v celostátním měřítku vrcholný orgán, v místním měřítku kraje, spolky nebo skupiny.

O odměňování na závodech se postará pořádající orgán. Závodní podmínky závodů mezinárodních, celostátních, krajských a závodů se zvláštním účelem, které byly schváleny na výborové schůzi vrcholného orgánu a které schválil a vyhlásil výbor celostátního spolku, nemůže zrušit nebo změnit závodní výbor krajů, spolků nebo skupin.

Podmínky spolkových závodů a jejich ocenění, které schválí výbor spolku (skupiny) a které byly schváleny vrcholným orgánem a závodním výborem celostátního spolku, jsou platné pro celou závodní sezónu, nelze je při závodech zrušit nebo změnit.

Když se některý závod nemohl z nějakých zvláštních důvodů uskutečnit, na př. pro špatné počasí, transportní potíže atd., nebo když byly závodní výsledky anulovány, musí se na závod přihlížet, jako by vůbec nebyl uveden v plánu. Vypsání cen mají být před zahájením k dispozici. Jsou-li vypsány čestné odměny, musí závodní výbor jejich pořadí také určit před zahájením závodů, přesně je v protokolu uvést a tam také vypsát, která odměna pro které pořadí je určena. U čestných odměn nejlépe vyhovuje, určí-li závodní výbor pouze to, kterou čestnou cenu vypsál pro které pořadí závodů. Po zahájení prvního závodu nelze měnit pořadí čestných cen. Na mezinárodních, celostátních a krajských závodech je dodržování závodních hodin nutným požadavkem.

Bez závodních hodin lze uspořádat jen spolkové a skupinové domácí závody.

V případě závodů více spolků a skupin, uspořádaných se stejným cílem z téže stanice, se zúčastnění holubi vypustí najednou.

Závody mohou být:

1. jednotlivců, 2. družstev, 3. bodové přebory jednotlivců, 4. bodové přebory družstev.

Ad 1.

Při závodech jednotlivců se může každý chovatel zúčastnit libovolným počtem holubů.

Vítězem je poštovní holub, který na dotyčném závodě dosáhne nejvyšší průměrné rychlosti za minutu. Další pořadí je nutno určit také podle průměrné rychlosti za minutu.

O výsledku závodů je nutno zavést listinu vítězů. Na listinu vítězů se dostane 20% holubů, kteří se zúčastnili závodů. Průměrnou rychlost za minutu vypočítáme tak, že vzdálenost mezi místem vypuštění a holubníkem stanovíme v metrech a dělíme je na minuty přepočítaným čistým časem letu. Na př.: Vzdálenost ve vzdušné čáře je 180,5 km, čistý čas letu 3 hod. 12 min., t. zn., že 180 500 m musíme dělit 192 minutami.

Ad 2.

Při závodech družstev se určí počet členů družstva již v závodních podmínkách. Při závodech uspořádaných na vzdálenost pod 600 km může činit počet holubů družstev 5 - 5, 4 - 4 nebo 3 - 3.

V závodech nad 600 km mohou mít družstva 3 - 3 nebo 2 - 2 poštovní holuby.

Členy družstva má chovatel předem hlásit podle čísla kroužku, barvy a pohlaví závodnímu výboru a zapsat do závodní knihy.

Závodů družstev se může zúčastnit jeden chovatel nanejvýš se třemi družstvy. V takových případech je nutno tato družstva při závodním kroužkování zvláště přihlásit u závodního výboru a zanést do závodní knihy. Je nutné, aby jednotlivá družstva byla označena různobarevnou tužkou. Po tomto opatření není možno měnit členy družstva během závodu.

V případě, že se chovatel zúčastní závodů s více družstvy, nemohou se členové jednoho družstva zúčastnit závodů jiných družstev a jejich výsledky se také počítají v družstvu, ve kterém byli ohlášení.

(Na př.: V závodě tříčlenných družstev nemůžeme startovat s pěti holuby ve dvou družstvech tak, aby se jeden holub zúčastnil obou závodů. Může se stát, že někdo startuje s dvěma tříčlennými družstvy, ale i když mu přiletěli čtyři holubi, nemůže počítat s umístěním, protože mu z každého družstva chybí jeden holub.)

Výsledky závodů družstev lze vypočítat tak, že sečteme průměrnou minutovou rychlost každého člena družstva. Vítězem je družstvo, jehož členové dosáhli největší průměrné minutové rychlosti. Umístění může získat jen to družstvo, jehož holubi dolétnou všichni v závodním čase.

Na listině vítězných družstev může být zapsáno 20% holubů, kteří se zúčastnili závodů. Družstvo, jemuž chybí jeden člen nebo které se nedostalo na listinu vítězů, není klasifikováno v závodních výsledcích.

Ad 3.

Bodové přebornické závody jednotlivců slouží k zjištění toho, který poštovní holub dosáhl v rámci závodní sezóny nejvyrovnanějších výkonů, t. j. který poštovní holub by zasloužil za své stálé dobré výkony, aby byl vyznamenán titulem nejlepšího poštovního holuba závodní sezóny.

Protože tento závod zahrnuje kromě závodů mladých všechny závody sezóny uspořádané na všechny vzdálenosti, je jedním z nejtěžších a nejcennějších závodů a poskytne nám opravdu správný obraz o hodnotě poštovního holuba. Nestačí totiž jedno nahodilé nebo neočekávané vítězství, holub musí podávat stálý dobrý výkon, protože stačí malý pokles nebo neuvedení na listině vítězů a titul přeborníka je již ztracen. Tohoto závodu se může zúčastnit každý chovatel s libovolným počtem holubů.

Tento závod je kromě závodů mladých holubů bodovacím závodem všech v sezóně uspořádaných závodů.

Vítězem je poštovní holub, který dosáhl na všech závodech nejvíce

umístění, to znamená, že se dostal nejčastěji na listinu vítězů. V případě stejného umístění rozhoduje počet bodů.

Počet bodů lze vypočítat takto:

Za každých 50 km na závodech nalétaných je 1 bod. Vzdálenosti pod nebo nad 25 km je nutno zaokrouhlit směrem nahoru nebo dolů. (Na př. 275 100 m = 300 000 m, t. j. 6 bodů. 274 650 m = 250 000, t. j. 5 bodů.)

Při určení dálkových bodů nerozhoduje vzdálenost od jednotlivých holubníků, nýbrž vzdálenost spolku nebo skupin od místa vypuštění. Ve stejném závodě, uspořádaném v rámci téhož spolku, mohou chovatelé dostat jen stejné vzdálenostní body.

Listinu vítězů (20% holubů zúčastněných na závodech) lze rozdělit na deset stejných částí. Kdyby se nedala beze zbytku dělit deseti, tak ji musíme rozdělit a upravit zaokrouhlením směrem nahoru nebo dolů. Od jedné do čtyř zaokrouhlíme dolů, od pěti do devíti nahoru. Původní listinu vítězů však nelze měnit, do té může být zapsáno jen 20% holubů zúčastněných na závodech, t. zn., že při zaokrouhlení z ní nesmíme ani odebrat, ani k ní přidat. (Na př. 31 se dá zaokrouhlit na 30, 43 na 40, 76 na 80.)

Holubi uvedení v první desetíně získají deset bodů, holubi v druhé desetíně devět bodů atd. a holubi v poslední desetíně získají jeden bod. Holubi, kteří při zaokrouhlení zůstali mimo, dostávají stejný počet bodů jako holubi v poslední desetíně, t. j. jeden bod.

Kdyby na listině vítězů nebylo uvedeno deset holubů, lze počet bodů určit tak, že holub na posledním místě dostane 1 bod, všichni ostatní před ním 1 bod navíc. (Příklad: Na listinu vítězů se dostalo 6 holubů, poslední dostane 1 bod, předposlední 2 body a první dostane 6 bodů.) Přidáme-li k tak získaným bodům vzdálenostní body, dostaneme bodovací pořadí závodů. (Na př.: V závodě na 280 km získá holub 17. místo. Na listinu vítězů se dostalo 56 holubů. Výpočet je tento: 280 km znamená 6 vzdálenostních bodů, listina vítězů se musí z 56 účastníků zaokrouhlit na 60, aby byla dělitelná 10. 17. místo je v třetí desetíně, což znamená 8 bodů, ke kterým přidáme vzdálenostní body. Holub získal v tomto závodě 14 bodů.) Sečteme-li všechny body, které holub získal v jednotlivých závodech, dostaneme konečný výsledek. Kdyby na přebornickém bodovém závodě mělo několik holubů stejné umístění a stejný počet bodů, pak získávají lepší místa ti holubi, kteří na závodech na delší tratě získali více bodů.

Ad 4.

Přebornický bodový závod slouží tedy k zjištění nejúspěšnějšího, nejvýkonnějšího, t. j. nejlepšího závodního chovu sezóny.

Protože tento závod zahrnuje mimo podzimní závod mladých všechny závody a je kromě toho závodem družstva holubů předem ohlášených na celou sezónu, je nutné, aby všichni ohlášení holubi podali na všech závodech dobré výkony. Tento závod je bezesporně nejtěžší a nejhodnotnější.

Bodový závod se týká kromě pozdního závodu mladých všech závodů, uspořádaných v téže závodní sezóně.

V menších spolcích je možno uspořádat tento závod s družstvy, s pěti předem přihlášenými holuby, u větších spolků nebo skupin s družstvy, čítajícími 10, 12 až 15 přihlášených holubů.

Stav družstev je nutno určit v době, kdy výborová schůze vyhláší závody, a v témže roce ho již nelze měnit.

Členy družstva musí chovatel písemně přihlásit po skončení cvičných nebo přípravných letů podle čísla kroužku nebo jiných znaků při prvním závodním kroužkování a předat přihlášku závodnímu výboru. Závodní výbor musí přihlášené holuby nápadně označit v závodní knize. Po podané přihlášce nelze již do konce závodů členy družstva měnit ani v případě ztrát nebo z jiných důvodů. Chovatelé se mohou zúčastnit jednotlivých závodů i s více holuby, než které mají přihlášené. To se týká také přebornických družstev, ale s hlediska přebornického závodu je samozřejmě brán zřetel jen na výsledky přihlášených holubů. (Na př.: Někdo se zúčastní ve skupině desetičlenných družstev závodů jen s osmi svými holuby, ale kromě toho startuje ještě s pěti holuby, kteří nebyli přihlášení. Na listinu vítězů se může dostat každý jeho holub, může získat i individuální ceny, ale s hlediska přebornického závodu družstev bude brán zřetel pouze na přihlášené holuby.)

Zjištění výsledků se provádí sečítáním bodů.

Z listiny vítězů je nutno zjistit podle příkladu přebornických bodových závodů jednotlivců dálkové body a body umístění jednotlivých holubů, které je pak nutno sečíst u všech holubů, které chovatel přihlásil, a zjistit tak, kolik bodů získal který chovatel na závodech. Listinu vítězů, bez ohledu na závody družstev, sestavíme jen z 20% závodu se opravdu zúčastnivších holubů.

Na holuby, kteří se nedostali na listinu vítězů, nebo na ty, kteří nebyli přihlášení k přebornickému závodnímu družstevu, nelze brát zřetel při vypočítávání bodů přebornického závodu družstev.

(Na př.: Na listinu vítězů se dostalo 60 holubů, ale z nich pouze 41

bylo přihlášeno na přebornické závody družstev. Ostatních 19 holubů obdrží umístěním zasloužené body a mohou případně soutěžit i v přeborech jednotlivců. Protože však nebyli přihlášeni na závody družstev, není brán zřetel na jejich body v tomto závodě.) Konečný výsledek dostaneme, sečteme-li po posledním závodě body, které chovatelé získali na jednotlivých závodech. Vítězem je chovatel, který získal na všech závodech nejvíce bodů. V případě stejného počtu bodů získá lepší pořadí ten, kdo obdržel na dvou závodech uspořádaných na nejdělsí tratě nejvíce bodů.

PŘÍPRAVA ZÁVODU

Vrcholný orgán, svaz, celostátní spolek, spolky a skupiny si zvolí na první výborové schůzi po plenární schůzi na dobu jednoho roku sportovní neboli závodní odbor.

Závodní odbor vrcholného orgánu – svazu, celostátního spolku – se skládá ze tří členů. Předsdou je místopředseda pro sportovní činnost vrcholného orgánu. V duchu rozhodnutí výborové schůze připravuje celostátní, krajské, zahraniční a jiné závody a výstavy. Přezkoumává a povoluje závodní a výstavní plány spolku a skupin.

Závodní odbory spolků a skupin se skládají ze tří až pěti členů. Závodní odbor předloží vypracovaný a vyhotovený plán závodu a letu na běžný rok. Postará se o to, aby se plán závodu dostal po souhlasu výboru k vrcholnému orgánu – ke svazu, celostátnímu podniku. Po souhlasu vrcholného orgánu vyrozumí členy o závodním plánu a o podmínkách závodění, prohlédne dopravní koše a nařídí potřebné opravy. Určí přihlašovací termín, dobu a místo košování a kroužkování závodními kroužky a zavírání a otevírání závodních hodin.

Přihlašovací termín je nutno určit tak, aby přihlašovací listy všech došly až ke dni prvních letů.

Toto přihlašování slouží k zjištění, kteří chovatelé s kolika a jakými poštovními holuby se hodlají zúčastnit letů a závodů. Pak může závodní výbor připravit závodní knihu, sestavit plán předpokládaných výdajů a vyměřit vzdálenosti letů holubů přihlášených chovatelů. Na této přihlášce není nutno ještě zvláště označit čísla kroužků holubů, kteří se mají zúčastnit bodovacích závodů.

Chovatel je povinen přihlašovací listy, které mu buď dal spolek k dispozici, nebo které si musel sám zhotovit, čitelně a přesně vyplnit.

Přihlašovací list musí obsahovat jméno chovatele, jeho kmenové číslo, bydliště, případně místo holubníku, kdyby své holuby neměl u svého bydliště, a další rubriky:

číslo nánožního kroužku holuba, jeho kmenové číslo, datum vylíhnutí, číslo hnízda, barva holuba a jeho pohlaví.

Chovatelé, kteří do předem určeného termínu přihlašovací list nepošlou, nemohou se závodů zúčastnit. Závodů se nemůže zúčastnit ani poštovní holub, který není na tomto listě uveden. Dodatečné přihlášení je vyloučeno, to znamená, že k již přihlášeným holubům nemohou být připsáni další.

Závodní odbor sestavuje na základě došlých přihlašovacích listů závodní knihu. K tomuto účelu se nejlépe hodí linkovaný sešit velikosti A4, ve kterém se pro každého chovatele v abecedním pořádku nechají dva listy.

Závodní kniha musí obsahovat tyto rubriky:

jméno chovatele, kmenové číslo, bydliště, běžné číslo, kmenové číslo nožního kroužku holuba, datum, počet hnízd, barvu a pohlaví, místo vypuštění, poznámky.

V odstavci „místo vypuštění“ je nutno udělat tolik rubrik, z kolika míst se závod provádí.

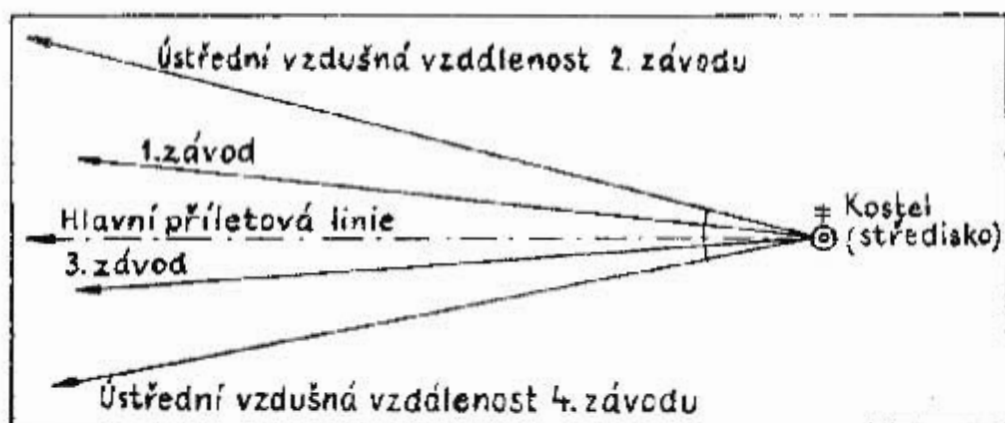
Číslo závodního kroužku je nutno zapsat při kroužkování k závodu a také číslo při uzavírání hodin.

U větších spolků nebo skupin, kde se závodů zúčastní mnoho chovatelů a kroužkování k závodu se provádí více strojky, je účelné, když se založí dvě nebo tři závodní knihy. (Na př.: první knihu od A do H, druhou od I do N a třetí od O až do konce abecedy.) Tak nenastanou zmatky a kroužkování spolu se záznamem se rychle a přesně provede.

Povinností závodního odboru je, aby zkontroloval přejímané holuby s hlediska zdravotního a také co do čísel jejich nánožních kroužků. Závodní odbor dále kontroluje kroužkování holubů před závody, jejich umístění v transportních koších, uzavření košů, určuje průvodce transportu, rozesílání startovacích legitimací, převzetí závodních hodin a jejich úschovu, jejich uzavření a zaplombování, orazítkování kartotečních listin závodních kroužků, jejich úschovu, stanovení uzavírací hodiny, srovnávání času, otevření hodin a vyjmutí pásky z hodin i závodních kroužků, zaznamenává výsledky, vypočítává je a vypracovává listiny vítězů.

Vyměřování vzdálenosti. Závodní výbor v první řadě zjistí vzdušnou vzdálenost spolku nebo skupiny od jednotlivých míst vypouštění. To se provádí tak, že vyhlédne v blízkosti sídla spolku nebo skupiny vyšší budovu nebo zdaleka viditelný bod, železniční stanici, kostel

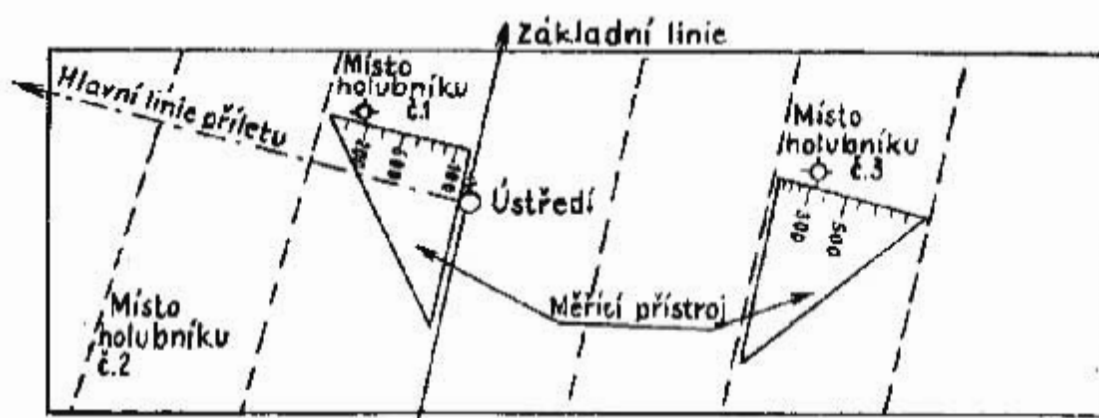
atd., které jsou uvedeny i na obyčejnějších mapách, a spojí je rovnou čarou s vypouštěcí stanicí místa startu. Změří-li tuto čaru, dostane vzdušnou čaru dotyčného závodu. Zakreslí-li všechny vzdušné vzdálenosti všech závodů, které mají být uspořádány, a dělí-li dvěma jimi uzavřený úhel, dostane tak hlavní čaru příletu (viz obrázek).

Potom se vezme mapa, podle možnosti většího měřítka, aspoň 1 : 12 500, na které lze přesně zjistit i polohu ulic a umístění jednotlivých holubníků, a položí se na dříve nakreslenou mapu tak, aby určený bod – kostel, se dostal na obou mapách na sebe, aby se na obou mapách přesně kryl. Pak se tento bod upevní špendlíkem, obě mapy se posunou do stejné polohy a podle velké mapy se přesně zakreslí i na místní mapu hlavní linie příletu.

Potom je nutno zakreslit místa holubníků závodících a u ústředí se nakreslí šikmá čára na hlavní čaru příletu, která bude t. zv. základní linií. Napravo a nalevo od základní linie, v souladu s měřítkem mapy, se zakreslí souvislé čárky, označující jednokilometrovou vzdálenost. Potom, když už je známa vzdálenost základní čáry od místa vypuštění, vyrobíme si z malého kartonového štítku, který rozdělíme na deset stejných dílů, měřítko. Jeden jeho kraj položíme na čáru označující kilometry, a tak můžeme snadno sečíst vzdálenost mezi jednotlivými holubníky.

Je-li totiž holubník blíže k místu vypuštění, musíme od vzdálenosti základní čáry, odpočítat tolik kilometrů nebo tolik set metrů, o kolik je místo holubníku blíže k místu vypuštění. Je-li holubník dále od místa vypuštění než základní čára, pak musíme ke vzdálenosti základní čáry přidat tolik kilometrů nebo tolik set metrů, o kolik je místo holubníku vzdálenější od základní čáry. Na př.:

Když vzdálenost základní čáry od místa vypuštění činí 213 700 km, pak:

1. vzdálenost místa holubníku: 213,700 – 800 m, t. j. 212,900 km,
2. vzdálenost místa holubníku: 213,700 – 1600 m, t. j. 212,100 km,
3. vzdálenost místa holubníku: 213,700 – 2300 m, t. j. 216,000 km.

Vzdušnou vzdálenost jednotlivých míst holubníku můžeme tímto způsobem vypočítat s přesností 100 m, u podrobnějších map i na 50 m.

PRŮBĚH ZÁVODŮ

Po ukončení cvičných letů, poté, co závodní odbor vyhotovil závodní knihu podle přihlašovacích listů, když byly vzdálenosti vyměřeny, je možno závod zahájit. Závodní výbor určí místo shromáždění holubů, vytyčí přesnou dobu na odevzdání závodních hodin a jejich uzavření.

Kroužkování závodními kroužky. Chovatel přiveze v době, kterou určil závodní odbor, své poštovní holuby na shromaždiště. Člen závodního odboru vyhledá v závodní knize list dotyčného chovatele a za spolupráce jiného člena odboru srovnává kroužky závodních holubů chovatele s údaji uvedenými v závodní knize. Pomocí speciálního strojku umístí na nohu závodního holuba gumový nebo celoidový závodní kroužek, jehož řádné číslo poznamená do patřičné rubriky závodní knihy. Karton, ve kterém závodní kroužek byl, založí do obálky, aniž by se při tom podívali na jeho vnitřní tajné číslo.

Na obálku napíše jméno chovatele, zapečetí ji a uschovají až do skončení závodů. Holuba opatřeného závodním kroužkem umístí za přítomnosti kontrolních orgánů do dopravního koše.

Jakmile počet holubů umístěných v cestovním koši dosáhl přede-

psaného počtu, ihned ho uzavřou a zapečetí. Při přebornických závodech družstev nebo při prostých závodech družstev musí chovatel podat přihlášku při kroužkování závodními kroužky a musí určit členy družstva. To se zaznamenává do závodní knihy.

Nemocné, cizopasníky zachvácené nebo takové holuby, kteří nejsou zaznamenáni v závodní knize, je nutno okamžitě odmítnout a nelze je umístit do dopravního koše. Holuby takového chovatele, který má nevyřízené účty s vrcholným orgánem, spolkem nebo skupinou, je nutno bezpodmínečně odmítnout.

Spuštění závodních hodin. Přesný termín spuštění závodních hodin určí závodní výbor a sdělí to chovateli. Termín předání závodních hodin je nutno stanovit tak, aby době spuštění hodin (uzavření) předcházelo alespoň třicet minut, aby závodní odbor měl dosti času na jejich kontrolu a zapečetění. Chovatel je povinen správně udržovat své závodní hodiny, přesně seřadit jejich chod, navinout papírovou pásku správně na cívku, hodiny natáhnout, zastavit, vyndávat pouzdra a kotouč nařídít tak, aby vsunovacím otvorem bylo vidět číslo 1, ručičky hodinek posunout na dobu určenou pro spuštění hodin a po závodu je odevzdat zaplombované závodnímu odboru.

Za závodní hodiny zodpovídá majitel, lépe řečeno ten chovatel, který hodin při závodu používá. Poruchy závodních hodin, přetržení papírové pásky, jejich zastavení atd. zatěžují chovatele, protože protesty a odvolání v tomto smyslu nejsou dovoleny. Závodní odbor překontroluje při přejímání závodních hodin pouze to, zda ručičky jsou přesně nařizeny na dobu spuštění hodin (uzavření), zda ukazatel dní je na čísle 7 a dolometr na 0. Když je vše v pořádku, opatří závodní odbor papírovou pásku tajným znakem, který sám určil pro tento závod, a podpisy členů odboru. Pak se uzavřou a zapečetí. Když se blíží doba spuštění, jsou předány chovatelům, aby je spustili.

Člen výboru, který je určen ke spuštění hodin, je povinen mít u sebe kapesní hodinky, seřazené podle přesného, rozhlasovou nebo telefonní ústřednou udaného času. S těmito hodinkami v ruce nařizuje dvě minuty před stanovenou dobou: „připravit se“, načež se každý chovatel postaví ke svým hodinám, vsune kliku do otvoru a tak dlouho s ní točí směrem dopředu, dokud se při hladkém chodu nezarazí. Člen závodního výboru hlasitě počítá „ještě padesát vteřin, ještě čtyřicet vteřin“ atd. Deset vteřin před spuštěním se ozve povel „pozor“, přesně v dobu spuštění „ted“, načež chovatelé přetočí kliku, hodiny se rozejdou a ve vsunovacím otvoru pro kroužky je vidět číslo 2.

Každý člen závodního odboru překontroluje kontrolní hodiny, přesvědčí se o jejich chodu a o správnosti zapečetění. Kontrolní hodiny, které nebyly spuštěny zároveň s ostatními, které se opozdily při společném spuštění nebo z nějakého jiného důvodu, nemohou se v tomto závodě už použít. Dodatečné spuštění je přísně zakázáno.

Otevírání hodin. Hodinu stanoví závodní odbor a má být určena tak, aby se do té doby většina holubů, kteří se zúčastnili závodů, mohla vrátit a aby chovatelé, bydlící i na nejvzdálenějších místech, měli dosti času, aby se mohli dostavit v předem předepsané době na místo, kde se hodiny otvírají. Při závodech na krátké a střední vzdálenosti se otvírají zpravidla večer, při závodech na delší nebo dlouhé tratě ve večerních hodinách druhého dne.

Je-li špatné počasí nebo když se 20% vypuštěných holubů nevrátí, může závodní výbor prodloužit uzavírací hodinu nebo ji také přeložit.

Dobu otevírání hodin určí závodní odbor a sdělí ji chovatelům nejpozději při závodním kroužkování, lépe řečeno při zahájení závodů.

Závodníci jsou povinni závodní hodiny, kterých používali, přivést nebo poslat aspoň patnáct minut před stanoveným termínem na místo určené pro otvírání hodin. Závodní odbor provede ještě před otvíráním hodin srovnávací časovou kontrolu, a proto se nesmí posledního konstatování na hodinkách používat – u malé Isgusy konstatování 15 a u Benzig konstatování 14 – nýbrž musí být uvolněno pro časovou kontrolu.

Člen odboru, který byl určen k otvírání hodin, je povinen mít u sebe přesné kapesní hodinky, nařizené podle přesného rozhlasového nebo telefonní ústřednou nahlášeného času. S těmito hodinkami v ruce přikazuje dvě minuty před stanovenou dobou: „Připravit se“, načež každý chovatel vsune do hodinek kliku a točí jí směrem dopředu tak dlouho, dokud se klika při lehkém chodu nezarazí. Člen závodního odboru hlasitě počítá: „ještě padesát vteřin, ještě čtyřicet vteřin atd.“ Deset vteřin před dobou určenou k otvírání hodin velí „pozor“ a přesně v dobu otvírání „ted“, načež závodníci otočí klikou a provedou kontrolní oklep.

Závodní hodiny, kterých nebylo použito při společném kontrolním oklepu nebo které byly zaslány pozdě a protože se u nich použilo posledního konstatování, nebylo možno provést kontrolní otisk, je nutno ze závodu vyloučit a holuby v nich konstatované ze závodu vyřadit. Závodní odbor nesmí takové hodiny ani přijmout, ani otvírat. Po kontrolním oklepu je možno zahájit otevírání hodin.

Člen závodního odboru vezme k sobě knihu, druhý člen obálky obsahující kartotéční listy závodních kroužků a třetí závodní hodiny. Společně zjistí správný stav dolometru. Posunul-li se dolometr od nuly, nelze hodiny otevřít a výsledky v nich zachycené jsou neplatné. Tito členové dále zjistí neporušenost pečeti obálek, obsahujících kartonky a závodní hodiny.

První člen vyhledá data dotyčného chovatele v závodní knize, druhý vyjme z obálky kartonové štítky chovatele a postupně je před sebe srovnává, a třetí otevírá závodní hodiny dotyčného chovatele. Sejme kotouč obsahující závodní kroužky a vyjímá také papírovou pásku, která byla ustržena po otevření hodin.

Papírová páska se má ustrihnout tak, aby otvory označující otvírání a uzavírání zůstaly na pásce. Tuto pásku předá čtvrtému členu výboru. Ten napíše těsně před značkou uzávěru hodin jména těch chovatelů, kteří hodin při závodu používali, označí na ní dále místo a dobu závodu a přesvědčí se o tom, zda při oklepu v době uzavření hodin ukazovaly ručičky přesně dobu, která byla určena. Všechny otisky, počínaje startovní značkou až k značce otvírání hodin, opatří pořadovými čísly. Třetí člen výboru se přesvědčí o tom, zda v kotouči obsahujícím závodní kroužky zůstal první a poslední otvor prázdný. Z druhého otvoru vyjme závodní kroužek, podívá se na jeho řádné číslo a hlásí je druhému členu, který vyhledá z kartonu štítek se stejným číslem. Oba srovnají tajné číslo závodního kroužku, první člen se přesvědčí v závodní knize o tom, jaký závodní kroužek který holub dostal, do závodní knihy poznamená vedle řádného čísla závodního kroužku tajné číslo, které hlásil druhý člen, dále číslo kmenové a ročník kroužku holuba. Jeho barvu, pohlaví, řádné a tajné číslo závodního kroužku hlásí čtvrtému členu, a ten napíše pod patřičnou značku tyto údaje a dobu přiletu holuba, kterou hodinky ukazují. Tento postup se opakuje tak dlouho, dokud v pouzdech kotouče je nějaký závodní kroužek.

Kdyby v některých otvorech v kotouči nebyly závodní kroužky, je nutno znehodnotit patřičné otisky na papírové pásce. Zároveň je bezpodmínečně nutno znehodnotit i ty značky, kde čísla závodních kroužků nesouhlasí s čísly kartonu nebo s číslicemi, uvedenými v závodní knize.

U závodních hodin, kterých snad používalo několik závodníků společně, je nutno vždy napsat jméno dotyčného závodníka nad patřičnou značku papírové pásky.

Když se pouzdra kotouče vyprázdnila, může člen výboru, který otevírá hodiny, zjistit podle posledního kontrolního oklepu, o kolik se uvedený čas rozchází se správným časem a napíše to pod tuto značku.

Na př.: Doba otvírání 18 hodin. Hodiny ukazují 17 hodin 58 minut 26 vteřin, zpožďují se o 1 minutu a 34 vteřiny.

Současně kontroluje u každých hodin, zda na pásce jsou značky uzavření a otevření hodin. Přetrženou pásku nutno vyřadit. Také nelze uznat takové hodiny, u kterých denní časový rozdíl činí více než 5 minut, t. j. které se zpožďují nebo zrychlují za 24 hodin o 5 nebo za 48 hodin o deset minut. Výsledky holubů, zaznamenané v takových hodinách, nelze klasifikovat při stanovení výsledků závodů.

V případě závodů družstev je nutno členy družstva poznamenat podle závodní knihy i na papírovou pásku.

Veškeré případné zneužívání závodních hodin nebo pokusy o podvody a pod. se trestá vyloučením dotyčného chovatele ze všech spolků nebo skupin. Když závodní výbor skončil práci, podepíše papírovou pásku, závodní kroužky navlékne na kartony, založí je do obálky a uschová v tomto stavu až do vypočítání výsledku. Závodní hodiny vrátí majiteli. Stejně se postupuje i při otvírání ostatních závodních hodin.

Vypočítávání výsledků závodů. Po otevření závodních hodin je dalším úkolem závodního odboru vypočítávání výsledku. To se provádí na základě papírových pásek. Závodní odbor probírá postupně podle závodní knihy papírové pásy jednotlivých závodníků. Po zjištění na nich napsaných poznámek a případných rozhodů závodních hodin zjistí čistý závodní čas jednotlivých holubů a vypočítá jejich průměrnou rychlost za minutu.

Při rozchodu hodin, t. j. když se zpozdí nebo předcházejí, mají být směrnice následující:

1. předcházejí-li se závodní hodiny, počítá se jako kdyby šly přesně;

2. zpozdí-li se závodní hodiny, pak se k čisté době letu připočítá dvojnásobek zpoždění. (Příklad: hodiny se předcházejí o minutu, t. j. počítá se, jako by šly přesně. Hodiny se zpozdily o 23 vteřin. K letací době se připočítá 46 vteřin.)

Při vypočítání výsledků je nejučelnější založit listiny pro všechny holuby jednoho chovatele, lépe řečeno uvést podle závodní knihy na jednom archu všechny chovatele a jejich holuby, kteří se závodu zúčastnili. Při sestavování listiny vítězů lze pak snadno zjistit, které holuby je nutno v této listině uvést. Na př.: doba vypuštění 5 hod. 10 min. Petr Kovács, vzdálenost: 372,550 km, hodiny se zpozdily o 18 vteřin = 36 vteřin.

P = přilet L = doba doletu R = rozdíl v hodinách

1/č. 55/38 m. k. samec, P 11 hod. 25 min. 0,5 vt. = L 6 hod. 17 min. 0,5 vt. R 6 hod. 17 min. 21 vt. 377,6 min. = průměrná rychlost 986 m.

2/č. 612/37 t. m. samice P 11 hod. 29 min. 36 vt. = L 6 hod. 19 min.

36 vt. = R 6 hod. 20 min. 12 vt. = 380,1 min. atd.

3/č. 373/36 bílý samec P 11 hod. 32 min. 58 vt. = L 6 hod. 22 min.

58 vt. = R 6 hod. 23 min. 34 vt. = 380,4 min. atd.

Vteřiny lze přepočítat na desetiny podle následující tabulky:

1 vt. } 2 vt. }	0 desetina min.	36 vt. } 37 vt. }	6 desetina min.		
3 vt. } 4 vt. }	4 desetina min.	38 vt. } 39 vt. }			
5 vt. } 6 vt. }		40 vt. } 41 vt. }			
7 vt. } 8 vt. }		42 vt. } 43 vt. }		7 desetina min.	
9 vt. } 10 vt. }		2 desetiny min.			44 vt. } 45 vt. }
11 vt. } 12 vt. }					46 vt. }
13 vt. } 14 vt. }			47 vt. } 48 vt. }		8 desetina min.
15 vt. } 16 vt. }	3 desetiny min.		49 vt. } 50 vt. }		
17 vt. } 18 vt. }		51 vt. } 52 vt. }			
19 vt. } 20 vt. }		53 vt. } 54 vt. }	9 desetina min.		
21 vt. } 22 vt. }		4 desetiny min.		55 vt. } 56 vt. }	
23 vt. } 24 vt. }	57 vt. }				
25 vt. } 26 vt. }	58 vt. } 59 vt. }			1 celá minuta	
27 vt. } 28 vt. }					
29 vt. } 30 vt. }	5 desetina min.				
31 vt. } 32 vt. }					
33 vt. } 34 vt. }					
35 vt. }					

Dělíme-li dobu letu vzdáleností, dostaneme průměrnou rychlost za minutu. Jestliže se holub nevrátí ze závodů první den, počítá se doba od 20 hod. večer do 4 hod. ráno jako doba klidu, to znamená, že ze závodního času je nutno odpočítat tolikrát 8 hodin, kolik nocí byl holub od okamžiku vypuštění mimo svůj holubník. Na př.:

Vypuštění 20. V. ráno v 5 hod. 10 min.

Přilet 21. V. dopoledne v 11 hod. 20 min.

Čas letu 30 hod. 10 min.

Odpočítá se doba klidu 8 hod.

Započítaný čas letu 22 hod. 10 min.

Když jsme na základě výše uvedené metody vypočítali výsledky všech holubů – závodníků, lze snadno zjistit, které holuby, lépe řečeno holuba, s jakou průměrnou rychlostí je nutno uvést na listinu vítězů.

Výkazy o výsledcích závodů se vyhotoví ve dvou exemplářích. Jeden se přiloží k protokolu závodů a druhý se zasílá poté, co závod nabyl platnosti, vrcholné organizaci, celostátnímu spolku nebo svazu za účelem evidence, případně aby výsledky mohly být uveřejněny v odborném časopise.

Závod nabude platnosti osm dní po vyhlášení výsledků, nebylo-li proti nim ohlášeno žádné odvolání. Výsledky je možno oznámit vydáním listiny vítězů nebo vyvěšením výkazu o výsledcích závodu na shromaždišti holubů. Proti platným závodním výsledkům nelze podat odvolání.

Závodní protokol. Závodní výbor je povinen vést zvláštní protokol o každém závodě. Protokol se skládá ze dvou částí. První část je nutno sepsat při kroužkování a druhou část při zjištění výsledků.

Závody se spolkovými hodinami. Při spolkových a skupinových závodech, kde chovatelé nemají vlastní závodní hodiny, provádějí se závody s hodinami, patřícími jednomu nebo více spolkům a skupinám. Těchto závodních hodin používají závodníci společně a právě proto je nutno umístit je podle možnosti v centru. Závodníkům se musí započítat doba, kterou potřebují k příchodu od místa holubníku k závodním hodinám. Tuto dobu je nutno pak odpočítat při výpočtu výsledků z času letu.

Závodní odbory spolků nebo skupin zjistí a vypočítají podle místních možností dobu, kterou potřebují chovatelé k překonání vzdálenosti od svých holubníků k závodním hodinám. Je důležité, aby tento časový rozdíl byl spravedlivý a odpovídal skutečnosti. Abychom se vyhnuli jakýmkoli rozdílům v názorech, je ještě důležité, abychom tuto časovou diferenci zjistili a stanovili ještě před zahájením závodů.

Při závodech se závodními hodinami určitých spolků nebo skupin je povoleno, aby hodiny byly otevřeny ještě před úředním otevíráním a pak opět zapečetěny. V takových případech je však nutno, aby tento úkol zajistili dva členové závodního odboru, kteří naplněné hodiny otevřou, papírovou pásku vyjmou a hodiny opět zapečetí. Při společném používání většího počtu závodních hodin je dovoleno započítat i difference jednotlivých hodin. Samozřejmě ani zde nemůže difference přesahovat denně pět minut. V takovém případě je možno připočíst nebo odečíst pro dobu od startu až k přiletu zpoždění nebo předcházení. To lze vypočítat takto:

spuštění hodin	14. května	v 18 hodin,
otevření hodin	15. května	ve 20 hodin,
až do otevření uběhly hodiny		26 hodin.

Od uzavření hodin až k jejich otevření se předešly o 1 minutu 37 vteřin, t. j. přepočítáno na vteřiny 97 vteřin. Dělíme-li to 26, t. j. dobou, jak dlouho hodiny šly, dostaneme 3,73 vteřin, t. zn., že hodiny se zpozdily o 3,73 vteřin za každou hodinu.

Spuštění hodin 14. května v 18 hodin,

holub přiletěl 15. května v 16 hodin 20 minut 10 vteřin,

až do přiletu holuba šly hodiny 22 hod. 20 min. 10 vteřin.

Násobíme-li nyní toto číslo shora uvedenými 3,73 vt., vyjde nám, že až do přiletu holuba se hodiny předešly o 82 vt., t. j. o 1 min. 22 vt. Tuto dobu musíme odpočítat z čistého času doby letu.

V případě zpoždění musíme připočítat k času letu tak vypočítanou diferenci hodin.

SPOLKOVÉ DOMÁCÍ ZÁVODY BEZ HODIN S POZOROVATELI

Nemají-li závodníci nebo spolky a skupiny závodní hodiny, mohou přesto uspořádat spolkové nebo skupinové domácí závody. V takových případech požádá každý závodník svého dobrého přítele nebo spolehlivého známého, aby se závodu zúčastnil jako pozorovatel. Závodník, případně jím požádaný pozorovatel, je povinen postarat se o přesné hodiny.

Závodní výbor shromáždí ve stanovenou dobu všechny závodníky a pozorovatele; dělá to ovšem tak, aby závodníci a pozorovatelé měli dosti času zaujmout svá místa, než holubi přilétnou. Pozorovatelé jsou rozděleni losováním, a to tak, aby nikdo ze závodníků nedostal

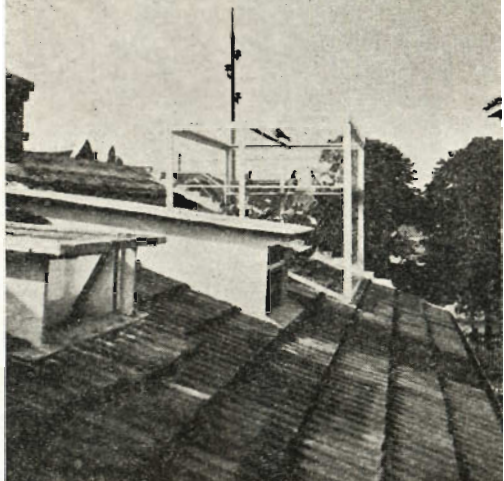
svého známého, t. zn. pozorovatel A je přidělen chovateli E, pozorovatel E chovateli B atd. Pořadatelé, lépe řečeno závodní odbor, srovná přesně hodiny pozorovatele a chovatelé odcházejí s určenými pozorovateli na místa svých holubníků.

Při srovnávání hodin předá závodní výbor pozorovateli arch papíru s razítkem dotyčného spolku nebo skupiny, aby tam zaznamenal přiletý závodních holubů.

Když závodní holub přiletí, chovatel ho chytí, ukáže pozorovateli, ten mu sejme s nohy závodní kroužek, poznamená přesnou dobu sejmutí, číslo kroužku, barvu a pohlaví holuba. To se opakuje, dokud se všichni holubi nevrátí; pak se pozorovatel se sejmутými závodními kroužky a se záznamem přiletu holubů vrátí na místo, určené závodním výborem, a po opětovném srovnání hodin předá odboru závodní záznam a kroužky. Výbor případně poznamená úchyly hodin a vypočítá závodní výsledky stejně, jako kdyby záznamy byly provedeny hodinovými páskami.

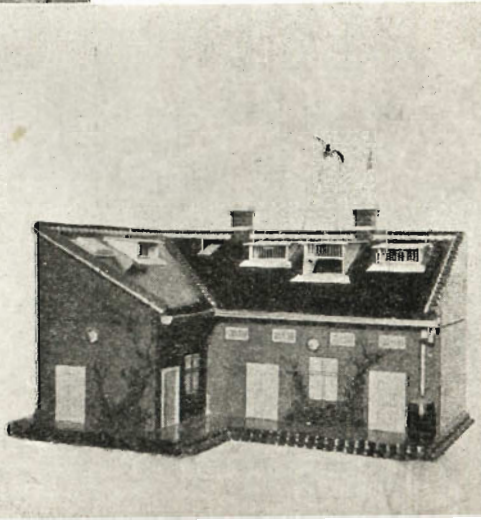
Protokol o vypuštění. Spolky nebo skupiny, které uspořádají lety bez zvláštních doprovodů, vyrozumějí předem nádražní správu dotyčné stanice o vypuštění holubů a k tomuto dopisu přiloží tiskopis „Protokol o vypouštění“. Cestuje-li s holuby průvodce, je povinen hlásit se okamžitě po příjezdu transportu u přednosty a předat mu tiskopis „Protokol o vypouštění“. Po vypuštění je průvodce povinen vyžádat si ověřený protokol o vypuštění a předat ho bez prodlení po svém návratu závodnímu odboru.

*Obr. I. Výlet holubů na střechu
a klec*

*Obr. II.
Holubi doletěli*

Obr. III. Model autorova holubníku

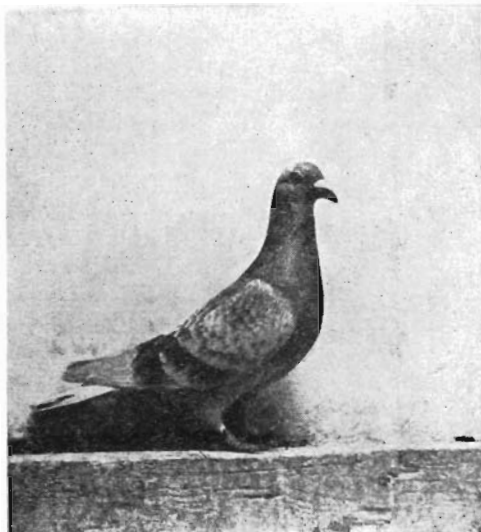
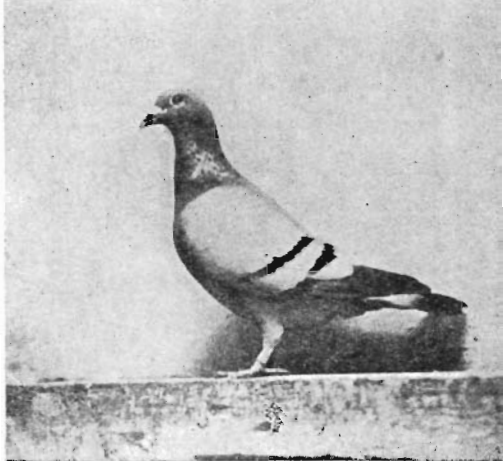
Obr. IV. Holubi v ldní

*Obr. V.
Pojízdný holubník*

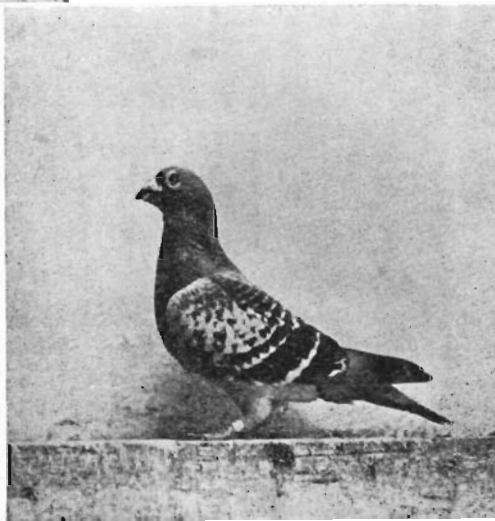
*Obr. VI. Autorův modře kapratý holub
389—931; 46 cen v letech 1933—34
— 35, 21 cen, mezi nimi Kolín 965 km
I. cena, třikrát champion v Maďarsku*

*Obr. VIII. Autorův modrý holub
255-934 - 28 cen*

*Obr. VII. Autorův čer-
veně kapratý holub 468-
935; 34 cen v r. 1937,
I. cena Schwechat 250
km, Regensburg 546 km,
Norimberg 650 km, II.
cena Schärding 440 km,
VII. cena Kitzingen 710
km, VIII. cena na me-
zinárodní výstavě v Ko-
lině s 900 body*

*Obr. IX. Autorův modrý holub
443-935 - 23 cen*

JÁNOS HORVÁTH

PĚSTOVÁNÍ POŠTOVNÍCH HOLUBŮ

Z maďarského originálu Póstagalamtényesztés, vydaného nakladatelstvem Hódmezevasárhelyen roku 1947, přeložil Jan Lichtenstein.

Odborně upravil doc. Dr. Jaroslav Kábrt

Vydalo Naše vojsko, vydavatelství, národní podnik v Praze, jako svou
1432 publikaci

Odpovědná redaktorka Miroslava Ditmarová

Ze sazby Monotype písmem Didot vytiskla tiskárna Naše vojsko, národní podnik v Praze. Formát papíru 86×112. Dílo obsahuje 13,42 autorských archů a 14,32 vydavatelských archů. HSV 106495/54/SV 2/f

10.400 výtisků. 04/48. Vydání I. Daň 4%. Váz. 18,10 Kčs Δ

VA-12627

NAŠE VOJSKO
VYDAVATELSTVÍ, NÁRODNÍ PODNIK
PRAHA

04/48 — Cena váz. 18,10 Kčs Δ